

Сүмтэй бударын чулуу

ШҮЛЭГ

ТУГ

Тугийн тухай шүлэг намайг бичлээ гэж
Тун олон хүн гайхаж магадгүй
Уужим талын дураараа шүлэгч
Улаан туг хоёр сэтгэлд нь
хамт багтахгүй байж магадгүй

Гэвч би туггүйгээр амьдрахгүй
Гэгээн үнэний тулд туггүйгээр тэмцээгүй
Энэ улаан тугийн дор сая саяараа жагссан
Эгэл түмний ижил эгэл ард байна.

Гаднаас нь хараад юм бүхнийг дүгнэгчдэд
Гартаа туг бариад хэзээ ч би харагдаагүй
Талбай дээр их жагсаалын дэргэд
Ташаа тулаад зогсож байсан байх

Свлийн пальтоны энгэр задгай тавиад
Ёндер гоголь малгай хазгай дараад
Сахлаа засаж духаараа харсан хүн
Савхин бээлийтэй дув дуугай явсан байх.

Гэвч би өссөн хувцас шигээн биш
Гэр орон өссөн нутаг шигээн
Эглийн эгэл хүн хүний л ижил хүн
Эх оронтой ард түмэнтэй иргэн.

Гэртээ арван зургаан цагийн ажилтай
Гэргийдээ хүүхэд шиг хайртай
Айлдаа алаг бяруу шиг номхон
Архи уудаг тамхи татдаг ийм л хүн.

Зүрх сэтгэл дотор минь , гэвч улаан туг мандаж явдаг юм
Зүйрлэшгүй хайраар би улс орондоон, туг шиг үнэнч явдаг юм
Яруу шүлгийнхээ мөр бадаг бүхэн дээр
Ялгуусан улаан тугаа сэтгэлээрээ би мандуулдаг юм.

Хаа газрын айлд ороход
Халуун цай хоолоор дайлдаг
Харин би хүн төрөлхтнийг
Халх шүлгийн сайнаар дайлна.

Сайн шүлгийг минь шилж байгаад
Сараар сонирхоно уу жилээр сонсоно уу
Гайгүй нэрэлхэлгүй ирж бай та –
Гагцхүү миний нас богинохон

Амьсгаа хураах өдрөө хүртэл
Ард овгийг шүлгээр дайлах
Аз заяандаа би бахархсаар
Алдхан биеэ тамлаж яваа юм.

Хэнзхэн биетэй минь хамт төрж
Хэт нутгаас минь халин гарч
Хэн гуайн ч өмнө намайг зоригжуулсан
Хэвлэгдээгүй гүн ухаан мину.

Сүртэй минь хамт бүү нөгчсөрэй
Өнөр нөхдөд минь эхнэрт минь
Өлгийтэй хүүд минь шүлэгт минь
Өв болон үүрд үлдээрэй.

Энэнээс өөр гүн ухаан хэрэггүй
Эрхэм өдөр ирэхдээ л ирнэ
* Эзэнт төрийн хэмхэрхий банзан дээр
Эрхэм нэрийг минь бичнэ * гэдэг шиг
Ад үзэгдсэн номын минь гар бичмэлийг
Алтаар үнэлэх цаг заавал ирнэ.

ХҮН

Хөр цасан цавцайж түлээ модгүй даарваас
Хөдсөн дээлийн оронд хөдсөн дээл нь болж
Хүндэт ээжийгээн немерлэхгүй бол
Хүү нь болж заяасны хэрэг юу билээ.

Хэл ам дэгдэж манай гэрийг чиглэвээс
Хэрэм хана нь болж

Амьдралын ганц ханиа аврахгүй юм бол
Амраг нь болж явсаны хэрэг юу сан билээ

Аюулт дайн дэгдэж дайсан нааш ендийвөөс
Алтан хилийн нь оронд амьд хил нь болж
Ийм сайхан орноо хамгаалахгүй юм бол
Иргэн нь болж төрсний минь хэрэг юу сан билээ.

Хүнд бэрх цагт нь хүнийхээ төлөө зовохгүй бол
Хүн болж төрсний минь хэрэг юу сан билээ!

ЗАЛУУ НАС

Хөрстийн амьдралд хөл алдсан
Хөлчүүхэн зүрхний минь тольтон дээгүүр
Шувууны сүүдэр шиг дайраад өнгөрсөн
Шунхан улаан залуу нас мину.

Амттан бүхний амтыг мэдэлгүй
Асгаж явсан залуу нас минь
Өнгөтөн бүхний өнгийг бодолгүй
Үрж явсан залуу нас минь.

Зуны шөнийн нойрыг тоолгүй
Зуун гурван учралыг мөрсөсөж
Зураг шиг охидыг тэрэг шиг дайрч
Зуурдхан мандсан залуу нас минь.

Өвлийн есийн жаврыг тоолгүй
Өөр хүний авгайд сэтгэл хаяж
Өрхний үзүүр шиг дэрвэж явсан
Өлчирхөн тэнэг залуу нас минь

Даанч чи минь удсангүй...
Даавуу хүрэм савхин бээлий шигээ
Дассан сурсан годон гээгтүүд шигээ
Дардан зам дээр үлджээ – залуу нас минь!

Улаанбаатарын чулуун засмалаар
Урагшаа, хойшоо, баруун тийшээ, зүүн тийшээ
Дотоод үйлдвэрийн хүнд шаахайг
Долоохон хоногт точийлдож явахдаа

Хүний сайн мууг зүүдлээ ч үгүй

Хvvхэд шиг ессен залуу нас минь
Хvvхний сайхныг таниа нь vгvй
Хvvрзгэнэ шиг ессен залуу нас минь.

Ангарайтсан нeхeдтэй vдшийн цагаар
Адуу шиг пижгэнэсэн залуу нас минь
Айлын чийдэн хага чулуудаад
Авирлаж явсан залуу нас минь.

Аавын хvvгийн шvр шиг хацрыг
Алгадаж явсан залуу нас минь
Адилхан нeхдийнхeе хамрын цусыг
Асгаруулж явсан залуу нас минь.

Үзсэнээ мартаж дуулснаа тогтоохгvй
Үvрдийн юм шиг дургиж явахдаа
Үймээнт хорвоогоос дахиад олдoшгvй
Үнэнч ханийнхаа дэргэдvүр eнгeрч

Хоног тeдий зуурдхан ханилах
Хотын хvvхний eнгeнд хууртаж
Ариухан цусаа тvvний тeлeе
Асгаж явсан залуу нас минь.

Оюутан ахуйн дэврvvн шvлгийн
Онгод цадигаар бялхаж явахдаа
Орчлон хорвоогийн нарийн учрыг
Олчихлоо хэмээн тeерч явсан

Ариунаас ариухан залуу нас минь
Арваадхан жилийн ханилгаатай байжээ
Халуунаас халуухан залуухан цаг минь
Хаврын vер шиг хугацаатай юмсанжээ.

Аяа хeерхий хvний залуу нас гэж
Авч ч болдоггvй, eгч ч болдоггvй
Хэлгvй байгалийн дуугvй зарлигаар
Хэсэгхэн олддог шагнал юмуу даа.

Бусдын лангуунд энэхvv шагналаа
Бутархай мeнгe шиг тарааж хаясаар
Хvйтэн хорвоод нэг мэдэхнээ
Хvmvvний vр нvцгэрдэг байна.

Сайн ханиас хагацсан хойноо

Санан санан гунихардаг шиг
Болоод өнгөрсөн хойноо залуу насаа
Бодон бодон харуусдаг байна.

Баяртай, залуу зандан нас минь
Барилдсан гэж бодвол би ойчжээ
Уралдсан гэж үзвэл би хоцорчээ
Арилжаа наймаа хийсэн юмсанж гэвэл харин
Атархан биеийнхээ эрүүл мэндийг өгч
Алдар шүлэг хоёрыг чинь авчээ.

Хөрстийн амьдралд хөл алдсан
Хөлчүүхэн зүрхний минь тольтон дээгүүр
Шувууны сүүдэр шиг дайраад өнгөрсөн
Шунхан улаан залуу нас мину! Баяртай!

НУТГИЙН УУЛ БИД ХОЁР

Энэ уул бид хоёр
Эр нөхөд шиг ижил дасал болсон юм
Харийн газар уулаа би мөрсөдөг
Харин уул намайг мэддэггүй биз
Энэ уулын энгэрт төрсөн юм гэнэ билээ
Эхний мөрөө шороон дээр нь гаргаж
Эр хүн болж ууландаа би өслөө.

Насанд хүрч хүүхэнд сэтгэл алдаад
Намрын орой энд гэгэлзэнхэн сууж үзлээ
Найрагч болж холын нутгаас ирээд
Нанчид сөгнөнхөн бужигнаж бас үзлээ

Элдэв өнгөөр би өсөж өсөлж хувирлаа
Энэ уул харин огт хувирсангүй
Эхээс мэндлэхэд минь ямар байсан тэр хэвээрээ
Эцэг өвгөдийн үед ийм л байсан байна.

Төрөхийн минь өмнө энэ уулын бэлд
Төрийн төлөө хүн хүнээ буудсан байна
Ангийн тэмцлийн хатуу ширүүн онуудад
Ажиг ч үгүй энэ уул харж зогссон байна

Магадгүй үүгээр цэл залуу Сүхбаатар

Магсаржав вангийн цэрэгт байхдаа
Үдэлж хооллож явсан байж мэднэ
Хатан ахайгаа хүнтэй хардаж
Хамраа огтолсон нүгэлт хаан
Бүтэл нь хазайж төрийн тамгаа ганзагалаад
Бүрхэг шөнө энэ уулын бэлд уйлж явсан ч юм билүү

Эзэн Чингисийн морьт цэрэг
Энэ уулын бэлд тулалдаж явсан ч юм билүү
Эртний Хүн улсын Түмэн шаныюй гэгч
Эр бор харцагаараа ан хийж явсан ч юм билүү

Тэр байтугай насанд эртний олон галвыг үзээд
Тэнгэрийн мянган оныг олон олноор үдээд
Єер болсон юмгүй энэ уул сүндэрлэн байна
Євгөн болсон юмгүй энэ уул сүмбэрлэн байна.
Євгөн болсон би харин энгэр бэлд нь нойрсон байна.

Хан уулын нас уул шигээ их юм
Хажууд нь миний нас
Хатуу хүндийг туулаагүй над шигээ єчүүхэн юм.
Халуун сэтгэлт хүн би хан ууланд дуулж явна.

НАМРЫН ТУХАЙ БОДОЛ

Намар аа гэж юу сан билээ.
Наран шарсан тал сан билүү
Найранд барьсан ая сан билүү
Нахийтал сойсон морь сон билүү

Аяа хєєрхий
Намар аа гэж юу сан билээ.

Дуулъя даа би намар юугаа
Дууланхан байж уйлъя даа

Зүү шиг цэмцгэр ээжээс төрсөн
Зүрх шиг улаан хөвгүүн явахдаа
Намар аа гэж юу байдгийг
Насандаа мартамгүй ойлгож билээ.

Алаг утсаар захиалж оёсон
Алга дарам алчуур дотор
Дундуурхан бооход ч багтах байсан

Дурлал – хагацал минь учирч билээ

Намуухан зүрхийг минь анх сүлбэсэн
Наалинхай харцны торгон үзвүрийг
Нандигнанхан дурсахдаа би
Намараа ! гэж шүүрс алднам.

Намайгаа орхиод шувуу шиг буцсан
Насан багын амрагаа бодохоор
Найдваргвй хагацлыг анх үзүүлсэн
Намрын салхин амтагднам даа.

Дуулъя даа би намар юугаа
Дууланхан байж уйлъя даа

Ханагар тал тоосронхон байна
Хамхуул өвс торолзонхон гүйнэ л
Хатсан өвс тасранхан хийснэ л

Хайран чиг зуны минь гурван сараа
Аяа хеэрхий алтанхан шаргал мөртлөө
Юугаар ч цэцэглүүлэшгвй намар
Юутай чи уйтгартай юм бэ.

Зүггвй насаа орхиод ирсэн
Зүүн зүгийн уудам талд минь
Зүрх нь эмтэрсэн монгол найраг
Зүйтэйхэн дуугаа дууланхан гэгэлзэж

Уулын оройг ширтдэгсэн дээ
Уулын тэр оройд гишүүний
Улаахан навч зүрх шиг
Унан тусан сэржигнэнэм билээ

Дуулъя даа би намар юугаа
Дууланхан байж уйлъя даа

Хусан модны нарийн үзвүр
Хуурай салхинд уйлагнан байна уу даа
Хун цэнгийн цагаахан жигүүр
Үүлэн цаагуур дэвэнхэн одно уу даа

Баяр баярын нь охь манлай
Бат сэтгэлийн нь онгон сахиус –
Бадамын талиман нүдтэй төрсөн
Миний л нэгэн алдрай.

Цагаа ирэхэд хунгийн далавч шиг
Цайранхан далланхан одох болов уу даа
Сэрүүн бүсийн нуур шиг би
Сэнгэнэн уйрмагтаад үлдэх болов уу даа

Аяа хеерхий
Намар аа гэж юу сан билээ.

Амьдралын едрүүд олон ч гэлээ
Алагтай цоогтой байдаг юм.
Амьтны үрс олон ч гэлээ
Аягтай маягтай байдаг юм.

Хүний амьдрал урт ч гэлээ
Хүйтэнтэй халуунтай байдаг юм.
Хөвгүүд охид олон ч гэлээ
Хүслэнтэй хяслантай байдаг юм.

Амаар балгасан архийг чинь дээ хе
Хамраар гаргахад хатуухан байдагаа
Аалиар учирсан амрагийг чинь дээ хе
Хаяад явахад хэцүүхэн байдагаа

Жүнзээр уусан архийг чинь дээ хе
Цунзаар уухад хатуухан байдаг аа
Зүрхээр учирсан амрагийг чинь дээ хе
Зуурдаар хаяхад хэцүүхэн байдаг аа.

Эд бараа хуучрахад гарз нь үгвй яа
Эдлээд өнгөрсөн хүний аз гэдэг юм аа
Энхрий сэтгэл хуучрахад гарзтайханаа
Энэхэн яваа насны эз гэдэг юм аа.

Төрсөн бие үхэхэд гашуудах нь үгвй яа
Төвөг багатай үхэхийг аз гэдэг юм аа
Төвлөрсөн сэтгэл мөхөхөд гашуудалтайхан аа
Төөрч явдаг хайрын эз гэдэг юм аа

Зуны сэрүүхэн бороо
Хөшиг татан зүсэрнэ
Зулын гол шиг цэмцгэр
Хеерхөн бүсгвй зутарна

Чулуун замгвй газраар
Шулуун явахын аргагвй

Алд хүрэхгүй шалбаагийг
Алхаад гарахын эрхгүй

Гадсан шөвгөр есгийт нь
Газар шигдэж зовооно
Хелее тушсан банзал нь
Хөдлөх аргагүй шарлаана.

Хөдөлгөөн бүхэн хоригдож
Хөгшөхөд бэлдсэнээ ухаарна.

Орчлонд олон хүн мэндэлж
Орчлонг олон хүн гэтэлж
Орлого зарлага хоёр
Ургах мөхөх хоёр
Амсхийхгүй
Алаглах юм даа!

Даан ч гарзтай хүмүүс
Дараа дараагаараа явчих юм.
Огт хэрэггүй хүмүүс ч
Олон мянгаараа төрөх юм.

Үхэх ч яамай төрөхийг л
Үр дүнтэй болгомоор юм.

Сургууль элээгээд ч
Сурсан эрдэмгүй
Сул цээжилж өнгөрсөдөг
Суулга шиг хүмүүс байх юм.

Ном уншаад ч
Нотолсон ойлгоцгүй
Нойрмоглох эвчээдэг
Ногоорсон тэнэгүүд байх юм.

Тэгсэн байтлаа бүжигт
Тэлээгээ тасартал гүйж
Дэлгүүрийн арын хаалганд
Дэлүү шиг наалдах юм.

Адгийн тэднийг том тогоонд
Амьдаар нь чанаж болгох сон.

Оддыг шөнө харахад
Олон ч гэж жигтэйхэн

Очтой гэж жигтэйхэн
Одоохон нэг нь ирээд
Орчлонг Икар шиг мөргөмөөр

Омголон хурц харагдах юм.

Охидыг едөр харахад
Олон ч гэж жигтэйхэн
Онгон ч гэж жигтэйхэн
Одоохон нэг нь ирээд
Зүрхийг минь зүсэн хатгах
Зүү шиг хурц харагдах юм.

Монгол архины бөглөө
Модны хожуул шиг бөх юм
Хавдаж хөштөлөө балбаад
Хагалах нь холгуй онгойлгох юм

Московская - гийн бөглөө
Мөгөөрс шиг зөөлхөн юм
Унжсан сэртгэрээс нь бариад
Урах мөртлөө онгойлгох юм

Монгол хүүхнийг бол
Мориор элдээд ч барьдаггүй
Ондоо зарим нь бол
Оройхон өөрөө ирнэм билээ.

Архи хүүхэн хоёр
Адилхан гэдэг ортой ч юм уу даа.

Хөгшин залуугүй уугаад л
Хөдөө гадаагүй суугаад л
Зон олон маань нэг л
Зовсон шинжтэй байх юм

Ажлын бүтээл багадаад л
Арын хаалга ихсээд л
Улс орон маань нэг л
Унасан шинжтэй байх юм

Дэгжин бүсгүйн цүнхэнд
Дэвтэр харандаа байхгүй

Үнэнч нөхрийн нь зүдрэл
Үр дүнгүй зүтгэл.

Оройн бүжгэн дээр гээгдэх
Онгон улаан зүрх бий

Ядуу шүлэгчийн өвөрт
Янчаан тегрег байхгүй.
Залуу насны нь зүдрэл
Жаргал үзээгүй зүтгэл

Амьдаа өөрөө сонсохгүй
Алдар гавьяа нь бий!

Их хэргийг бүтээх гэж
Их хүмүүс төрдөг аж
Иймгүйсэн бол орчлон
Ингэж хөгжих ёсгүй санж.

Манайхан шиг жирийн тэнэгийг
Мандуулж орхиод эцэст нь
Хамаг соёлоо даруулах юм бол
Харанхуй бүдүүлэг байх юм санж.

Хөдөл тэртээ уулс
Хөх л буданд дуниарч
Хөвчин их дэлхий
Хөлөө жийгээд нойрсожээ

Хөмсөг байхгүй нүд шиг
Хөлчүү наран дуниарч
Хөх л манхан тэнгэр
Хөмөрч аваад ширтжээ.

Хоёр их эрхсийн
Хооронд хавчуулагдсан
Утсан голтой бид нар
Улайсанхан тарчилнам.

Зохиол бичнэ гэж
Зориуд хураасан цаасанд
Золигийн муу бясaa
Зоргоороо өндгөлжээ.

Гэргий минь цэвэрлэж
Гэмтэн бясaaг цээрлүүлж
Хэлэх муу үг олохгүй
Хэтэрсэнийг нь гайхаж байна.

Үгвй гэргий минь
Үүнийг хараагаад яхав
Цаасанд салхи оруулаагвй
Цалгар намайг хараа.

Яруу найраг ендөглөөгвй хойно
Явуул бясaa ендөглөх нь тэр!

Жолооч больё гэвэл чи
Жор номыг нь үзэхээсээ
Зам дээр хэвтээ хадаасыг
Зайлуулж сурах хэрэгтэй

Амьдрал хэмээх гинжинд хөтлүүлж
Авгай хэмээх жанжинд жадлуулж
Алжаасаар гутарсаар харьж яваа
Аягвй салхитай жихүүн өдөр

Намайг гэнэт дуудлаа
Наалинхай болоод ялдамхан
Нас биед минь нэвт шингэсэн
Нарийхан хонгор дуу байлаа.

Эргэж харлаа...Аяа!
Эр л залуу биеийн минь
Эмгэнэл баясал хоёртой
Эгнэгт холбоотой явсан

Арабка минь чи
Арван жил бодсон бодол
Арван жил зүүдэлсэн зүүд
Амрагхан найз минь байлаа!

Аяа би ингэх гэж
Арван жил мөрөөсөж
Аглаг целийн аянчин шиг
Ангаж цангаж явлаа

Арван жилийн цангаагаа
Алиман улаан хацар дээр
Шатаж газардсан онгоц шиг
Шархтай зүрхээрээ тайллаа.

Гунихарч бодолд дарагдан
Гудамжны сандалд удтал суулаа

Үлээх салхинд бие зарайж
Үгдэрсэн ханиад босож ирлээ

Гэвч би хаашаа очих вэ
Гэр орон үгвй боллоо
Гэргий Нина байхгвй боллоо
Гэгээн дурлал ийнхvv сөнөлөө.

Єнеєдєр мартын найман
Єерийн амраг Нина чамдаа
Єгєх бэлэг юу ч алга
Єчvvхэн миний сэтгэл л байна

Яруу найрагчийн сэтгэл гэвч
Ямар ч эрдэнээс vнэтэй билээ
Гардаж авах азтай хvн
Галав эринд ховор билээ

Май! Миний сэтгэл!
Маргааш буцааж авна гэхгвй
Үvрд чамдаа єглєє.

Хvнд нэгийгээ муулж
Хvсэл бахыг нь хангах гэдэг
Дайчин хороогоо буруу захирч
Дайсанд тугаа алдахтай адил

Хурц мєс арьсыг зvснэ
Хурц vгс сэтгэлийг зvснэ.

Аажуухан нэг сар би
Архины лонхонд гvйлээ
Аяа хєєрхий
Амьдрахын тавилан мину!

Алдаа ослоос чиг
Айгаа нь vгвй дээ
Алдрайхан чамаасаа
Уйдаа нь vгвй дээ

Алсын зорилгоосоо ч
Ухраа нь vгвй дээ
Аялгуу дуунаасаа ч
Урваа нь vгвй дээ

Амгалан тэнэг сэтгэлийн л
Алдаа гэмээ нь алдаа даа.

Архины нөхрийг олоход
Аравхан алхах хэрэгтэй
Амьдралын нөхрийг олоход
Арвинхан алхах хэрэгтэй.

Буруугий нь еерее ажаад
Бусдадаа зөвийг нь хэлэх гэж
Бугын гуна шиг насаа би
Будан дунд бүрэлгэж явнам.

Хэтэрхий тоогүй явна даа гэж
Хэзээ ч намайг бүү ерөвдөцгөө
Хэрэгтэй бол түүх ерөвдөж
Хэдэн нулимс хожим дусаана биз.

Шүлгийн дэвтрээ улаанаар хавтасласан нь
Шүрийг бус цусыг дүрсэлсэн юм
Шүүн тунгаасан үг бүхний минь
Үсэг тутамд миний цус буй.

Хамаг бүхэн хаалттай
Хатуу чанд заалттай
Солгой хөгжим шиг вед
Согтуурах шиг жаргал алга.

АМРАГТАА БИЧИХ ЗАХИДАЛ

1.

Үйлийн үртэй зүрх минь
Үхлийн шарханд тарчиланхан
Ергөст цэвдэг замбуулин дахь
Ёдрийн одон чамайгаа гэсээр

Ухаан минь дэнтэй дунтай
Урьхан хаврын салхи залгиж
Ууж согтууран тэнүүчилж явнам
Улсаас алдхан уйлж явнам.

2.

Хатуухан тарчиг насны минь
Ханьхан амраг Нина минь

Хархан үс минь цайгаагүй байхад
Хагацлын зовлонг амсцаалаа даа.

Хаврын сарын арван гурванд
Хайран чиг зүрхээ нийлүүлцгээж дээ
Хагацна гэж л хагацсангүй
Хадмын муугаас хагацлаа даа.

3.

Намайг чи минь
Насаараа ч харааж болох юм.
Найргаараа би чинь
Нартад чамайг дуулна.

4.

Хамгийн сүүлд гудамжнаа
Халуун нулимсаа унаганхан
Амаржихаар евдлээ гэж хэлсэн
Аяархан дууг чинь би сананам

Зангираад гарсан тэр нулимс
Залуудаа эдэлсэн зовлонгийн
Хамаг гашууныг шингээсэн юм шиг
Хачин булингартай байж билээ

Аяархан гоморхосон дуу чинь
Аварга бөмбөрцөг бүхэлдээ
Евдөнхөн шаналаж байх шиг
Ер зүрхийг минь зүсэж билээ

Аяа үүнийг чинь би санасаар явнам
Алдрайхан бор нүдэн мину!

5.

Далдын зовлонгоо мартаж гэж
Дарсны аагт сэтгэлээ хуурч
Дараалан өнгөрөх хоног бүрийг
Хөлчүүрэнхэн туулж явнам.

Орчлон хорвоод сая мэндэлсэн
Охин үрээ нүдэндээ үзэхгүй
Онгон нүүрийг нь ганц үнсэхгүй

Орох ч эрхгүй тэнэж явнам.

Ая миний бор нүдэн минь
Алдаа бүхнийг минь уучлан давж
Аргадан хайрлаж гоморхон уйлж явсан
Амрагийн дээд амраг минь ээ!

Үхэхээс минь наана уулзвал чи
Үйлдсэн хэргийг минь уучлаарай даа.

6.

Зургаан хүнийн дунд бол
Тэнэгийг нь намайг гээрэй
Зуун хүний дунд бол
Цэцнийг нь намайг гээрэй.
Тэнэг цэцэнг хослуулж
Тэрслүүд төрөх вйлтэй
Чиний муу Чойном чинь
Чин үнэнч хүн юм сан даа.

Эвдэрч дээ. Гэхдээ намайг
Энхрий чи минь эвдээгүй
Эрхэм нөхөд минь эвдээгүй
Энэхэн үе минь эвдлээ дээ

Хайрт чамдаа би улс төр гэдэг
Хар дарсан зүүдийг яриад ч яахав!

7.

Нээрэн шүү улс төр гэгчийг
Нэвтэрхий цайлган санаатай
Амраг чам шиг минь хүн
Амар хурдан ойлгохгүй ээ!

8.

Гарцаагүй хожимдсон тэр цагт
Ганихарч битгий уйлаарай
Гараад ирсэн нулимсаа
Тас зуугаад залгиарай

Нулимс цус хоёрт дуртай
Нууцхан алдрын эздэд

Єерийнхєє болон миний мууг
Єрсєж битгий үзүүлээрэй

Уйна гэдэг хуучин юм
Урьд чинь олон эхнэр
Ургах нар шиг хань амрагаа
Улс төрєєр залгиулж орхиод

Зайсан толгойг ч урсвал урсмаар
Залуу хөгшингүй уйлж явсан юм.

9.

Харин чи сэтгэлээ чангалж
Хан хурмастын гурван дагина шиг
Хайртай гурван охиныг минь
Хамгаалж хvн болгоорой

Будаг шунхаар хєєцєлдєєд єнгєрєх
Булбарай тэнэгvvd болгоно уу
Аавынхаа санааг гүйцээж єгєх
Алдар цуутан болгоно уу

Єерєє мэдээрэй би чинь
Єер ертєцєєс харж байя
Зэмтэй бурууг хийвэл
Зєвс тэнгэр болж ниргэнэ шvv.

10.

Амрагхан бор нvдэн минь
Алагхан энэ хорвоо дээр
Чин vнэнч юмгvй гэдгийг
Чи нэгэн цагт ойлгоно

Ойлгосон цагтаа тэнэгvвдтэй
Олон vг солихоос дургvйцэж
Хэн бvхэнд инээх инээдийг
Хэрэггvй гэдгийг чи мэднэ

Нойрноос єер эрлэг дайсангvй
Номоос єер эрхэм ханьгvй
Яг ийм болж чадвал чи
Яахав дээ хvн болж гэж бодоорой.

Аяа хайрт минь баяртай!
Ахин учрах болов уу даа!

ШУВТАРСАН ЦАГААН БУМБА

Унтаад бослоо. Толгойноос
Уусан юмны гэг арилжээ
Уудлаад үзлээ. Хармаанаас
Улаан мөнгөний сүүлч нь дуусжээ.

Төгрөг гуйлаа. Єгєхєєсєє
Тєвєгшєєх хvн олон болжээ

Сав гуйлаа. Айлуудаас
Сайн санаатан ховор болжээ

Хоршоонд орлоо. Єгєхєєсєє
Хойгуураа зарах нь их болжээ
Арайхан оллоо. Уухаасаа
Амьтанд алдах нь их болжээ

Шууд хэлэхэд одоо vє
Шувтарсан цагаан бумбандаа буужээ.

Шvлєглєсэн роман бичлээ гэж
Шvмжид би бумбадуулсан
Гайгvй хvн гэж намайг магтаад
Гаадамба гуай бумбадуулсан

Сvрхий хээгvй явлаа гэж
Сvрэнжав маань бумбадуулсан
Уух савах нь ихэдлээ гэж
Улаан хамар бумбадуулсан

Алга болоод ирсєнгvй гэж
Авгайдаа Бадарч бумбадуулсан
Ардач vзэлтэн байлаа гэж
Ажлаасаа Нямдорж бумбадуулсан

Дотроо бодолтой хvн бvхэн
Дор дороо бумбадуулжээ.

Хешиг татсан сэрүүн бороонд
Хөлрөх адил цонхны шил
Усан дулаар бөнгжигнүүлэн
Уйлж байгаа ч юм уу даа

Хөгшид өвгийн маань эл хуль нутаг
Хөдөө сумын минь бөглүүхэн төв
Урьдын бага нас сэтгэлд орж
Уйлмаар ч байгаа юм уу би.

Бороо хураар тэнгэр уйлахуй
Болор шил ч уйлдаг юм уу даа?
Цонхыг уйлахад хүний сэтгэл ч
Цочирдож бас уйлдаг юм уу даа.?

Үүл цонх сэтгэл гурав
Үерлэх усан хэлхээтэй ч юм уу даа!

БОДОЛ

Галбын салхинд элэнхэн
Ганихран сүүмэлзэх толгод
Газар тэнгэрийг тэлэнхэн
Гангаран сүүтэлзэх зэрэглээ

Санаа шүүрс алданхан
Сайхан амраг гэгэлзэх шиг
Цэвэрхэн чөлөөт салхин
Цэлгэрхэн цэнхэр тал мину.

Анх л багын насаа
Амрагийн зөөлөн шивнээ
Архаг тортог суугаагүй
Алсын тухай мөрсөдөл

Сархдын хор шингээгүй
Санаа амархан хайр
Бодлын хар санаагүй
Ботго шиг торомгор үе.

Ээжийнхээ идэр насан
Энэ бүхнээ орхисон
Эртний туульсын елгий
Ээрэм цайдам тал мину!

Алсын холоос чинийхээ
Алтанхан зэрэглээг ширтнэм
Асар тагт шиг сүмбэрлэх
Борхон толгодоо зүүдэлнэм.

Яст мэлхийн зоо шиг
Ялтсан хуягтай гүвээн дээр
Салхидсан ганц тэмээ
Салж нийлэн сүүмэлзнэм.

Элсэн сайрт замхардаг
Эрэг нь үгүй горхин
Эрчлээд хаясан утас шиг
Эвхэрч хөврөн гялалзнам.

Говийн борхон дэрс
Горхийн хөвөөнд сүүмийнэм
Гоёхон амрагийн минь мөр
Дэрсэн дунд замхарчээ.

Орчлонг анх амсуулсан
Онгон багын Дууяа минь
Онгосон улаан алчуурыг чинь
Одоо болтол харсангүй л.

Хажууханд маань үүрссэн
Хазаарт морины дуутай цуг
Арван зургаатын минь инээд
Арвин талдаа замхарчээ.

Он жилийн алчуур
Олон дахин далласаар
Ёнгөрсөн дуртгал дороос
Ёвгөрсөн зүрх минь догдолном.

Алтан бага нас өнгөрч
Азай бууралтсан тэргүүнээ
Архины шилтэй хамт
Аваачиж нутаглуулна гэхээс

Борлог манхан толгод минь
Босон суун зэрэглээтнэм
Болчимгүй явсан нас минь
Түүний дундаас тодорном.

Аяа тал минь
Аав л ижий хоёр шиг
Амраг хагацал хоёр шиг
Амьдрал мөхөл хоёр шиг
Чи билээ...

Намайг дуудах
Нарийхан хонгор дуу
Ард минь сонсогном
Ард гэтэл хэн ч алга.

Урд минь сонстов
Урагш хартал бас алга.
Унтах нойрт сонстов
Унтаад сэрэхэд бас алга.

Энэ юу сан билээ? Гэж
Эргэн хурган чагнав
Энхрий бор нүдэнгээ
Санан байж л чагнав

Намайг дуудах
Нарийхан хонгор дуу
Хашаа байшин бүхнээс
Хар зам мод чулуунаас

Утасны шон бүхнээс
Ургамал мод бүхнээс
Уулнаас тэнгэрээс
Уураг тархинаас цуурайлнам.

Намайг дуудах
Нарийхан хонгор дуут
Амрагхан бор нүдэн минээ
Айдаа юу ч гэхэв.

Гэмшин гэмшээд хожимдож
Гэртээ би харьж чадахгүй чиг
Гагцхүү
Намайг дуудсаар байна
Нарийхан хонгор дуу...

ШҮЛГИЙН ТУХАЙ ШҮЛЭГ

Хаанаас чинь ийм цэцэн цэлмэг үг гардаг юм бэ гэж
Хачирхаж зарим нь тоглоом шоглоомоор асуух юм.
Хаана гоё үг байна гэж эрж сурч яваагүй болохоор
Хариулах үгээ л харин, еерсдее нь гуймаар байна.

Тохойн чинээ нялхаасаа хагацал енчрел үзэж
Тоглоом ихтэй орчлонгийн хатуу дарсыг балгаж
Тоост энэ хорвоогийн хар цагааны ялгааг
Томоо суугаагүй мөрөндөө үүрч ессений минь гэрч

Эрх танхил насыг минь ээрүүл адил эргүүлж
Эмзэг булбарай биед минь ааруул адил шохоорхож
Эгчмэд бүдүүн биеийнхээ нууц бүхнийг таниулсан
Эл дол хүмүүсээр энхрийлүүлж явсаны минь үлдэц

Хол нутгийн усыг аяны замд залгилж
Хорин хэлийн хөвгүүдтэй алаг цооггүй верхэж
Хор эм хоёрыг амсах асгах зэрэгцэж
Хотын хүйтэн гудамжинд цэнгэж явсаны минь хүч

Алд энэхэн биеийнхээ эрүүл мэндийг сүйтгэж
Алт мөнгөөр үнэлэшгүй залуу насаа шийтгэж
Анир чимээгүй шенсээр нойргүй суусны минь ач
Ардынхаа цэцэн үгийг дутуухан холбож сурсан юм.

МАРГААШ

Маргааш! Энэ ямар сонстож байна?
Магад танд шинэ едер шинэ енгө сонстоно уу?
Мартсаныг санах үлдсэнийг бүтээх
Маргааш гэдэг яруу едер – (тэгвэл) –
Мандтугай!

Эгэл шүлэгч би*тугай*- гий нь хэлээ
Эрхэм нөхөр та*Ура*- гий нь хашгир!
Энэ зуун маань лоозонд дуртай юм
Эсэргэн үеэ л би мандтугай гэнэ!

Өнөөдрийн залгамжлагч нь маргааш билээ!
Өндрийн залгамжлагч нь намайг хэлнээ
Өргөний залгамжлагч гэж нарийныг хэлнээ
Өсрийн залгамжлагч гэж үр хүүхдээ хэльеэ!

Үр хvvхэд гэж эл биеийн минь тасархай
Үйл явдал алдар нэрийн минь хэлтэрхий
Үзэж туулсан жаргал зовлонгийн минь
Үргэлжлэл болж нэгэн охин мэндэлсэн юм.

Цэнгэлээр дульхан энэ баргар едрvvдэд
Цэцэнд нь магтуулж тэнэгт нь зvхvvлж
Торон цаана замхрах нэр юугий минь зvvсэн
Тохойн чинээ охиноо би Хулан гэж нэрлэсэн

Эмээлт морин гатлаагvй хонгор шар целийн
Элсэн долгион дунд од зурах шиг дvvлж
Эрмэг хумбан туураараа говийн судсыг ханаж
Эрдэнэ болсон усыг нь олж хvртдэг амьтан

Салхинаас бусад нь унаагvй атар онгон зоондоо
Сансрын одыг тоолсон дэнсний суман судалтай
Сартай хонгор духандаа самбай шингэн хөхөлтэй
Сажлаа зөслөн алхахдаа ч санаж сэрэхийн аястай.

Байгалийн эрх чөлөөг унаган хошоортоо зууж
Барын арьсан говьд унахдаа тэмцэж төрсөн
Уламжит энэ гөрөөсний домог болсон нэрийг
Учир мэдэхгvй нялхсын зvvн чихэнд шивнэхдээ

Алтан говийн хулан шиг эрх дураараа явахгvй ч
Аав шигээ ингэж элдэв дээдэст дарлуулж
Атомын энэ зуунд Ромын боол шиг бөхийх
Ардын бор тавилангаас алхам урагшлаг гэсэн юм!.

Тэгэхдээ миний охин гэдэг миний бие учраас
Тэрэг унаж торго өмсөж мандлаа ч гэсэн
Тэнэг өсөж тэнэж өлсөж гандлаа ч гэсэн
Тэмцэж зорьсон чигээс минь өөр зvгт явж болохгvй.

Аз жаргалгvй энэ хар бор тавилангаас маань
Алхам урагшлахдаан ардаан мартаж болохгvй
Ард гэдэг энэ даруу боловч эрэлхэг хөрснөөс
Анх ургаснаа хаа ч хэзээ ч мартаж болохгvй!

Уян сэргэг бие чинь өдөр цагаар цэцэглэж
Уран Тицианы зурсан өнгөт дагина шиг мандавч
Зvрх судсанд чинь ядуу ардын цус
Зvvд мөрсөдөл бийг мартах эрх байхгvй!

Халиу булган дээлд хааны гүнж шиг булхаж
Хар тэрэгний суудалд хайвж дайвж явсан ч
Халуун хүйтэн хоёрт хувцастай хувцасгүй явсан
Хазгай мурий эцгийгээ мариаж чи болохгүй!

Эцэг чинь хэдийгээр хазгай мурий ч гэлээ
Элэг зүрхний нь тэмүүлэл хазгай мурий байгаагүй
Эхээс анх төрөхдөө хазгай мурий байгаагүй
Эрдэм бүтээл хоёрт эрүүл мэндээ өгсөн юм!

Хаврын хавсарганд чи орос монголоор харааж
Хамар амаа таглаад оцойж ярвайх хэрэггүй
Хайр хяслын дундуур ээж бид хоёр чинь
Халх нутгийн шороон дунд үнсэлдэн баярлаж явсан юм.

Зүймэл царсан шалтай хан ордон шиг өрсөнд
Зүйл зүйлийн цэцгэс цонхон дээр ярайлгахдаа
Зүдүү ядуу бид хөлсний байр булаалдаж
Зүүрмэглэн чичирч чамайг хөхүүлж суусныг бодоорой

Тэгэхдээ охин минь чи эрх дураараа цэнгэ!
Тэнгэрээр нисэж тэнгисээр хөвж зугаал!
Уран цагаан туфли дээр ээрүүл адил бүжиглэ
Усан болор жүнзэнд алтан сархад залгил!

Согт инээ уйл! Харин хувцсаа бүв тайл!
Солиор алиар цуур! Харин улсаа бүв муул!

Амтлах сайхныг амтлаж, эдлэх сайныг эдэл!
Алдхан биеэ жаргааж хэрэгтэй бол бас зовоо!

Эл биеийн минь тасархай хуруун чинээхэн чамайг
Эрх чөлөөт иргэн Хулан хүүхэн таныг
Энэ хэсэг газар дээр эзэн хүн шиг яваг гэж
Эх эцэг хоёр чинь хатуу ширүүнийг нь үүрсэн юм.

Яруу найрагч байлаа гээд аав чинь энэ газраар
Явган мацаж өссөнөөс авто хөсөг унаагүй
Ял зэмлэл гэдэг сүүдэр шиг дагаж байснаас
Янчаан мөнгөний хэрээр ч ууж ханаж үзээгүй.

Хорин хэдтэй ээжид чинь гоёлын туфли олох гэж
Холын зам туулж Дархан хотын дэлгүүрт
Орос хүнийг царайчилж хаалгыг нь сахиж зогсоод
Олж чадалгүй буцсан нь ганц бус шүү хүү минь!

Хэдий тийм боловч өөрийнхөө энэ үеийг
Хэт нь чиний үзэх өнөр баян цагаар
Дуудлагын эдлэл шиг хэзээ ч би солихгүй
Дутуу хатуу ч гэсэн цаг үедээ хайртай би!

Ховор буурай ч гэлээ миний энэ цаг үе
Хорвоогийн гүн ухааныг алд биед минь хүртээж
Хорин хэдхэн насанд минь авьяас алдар шагнаж
Хор эм хоёрыг хайр гамгүй амсуулсан юм.

Дутуу дулим ч гэсэн шүлэгчийн жаргал эдлүүлж
Дугуй хелтэй ч гэсэн цэвэр монгол хүүхний
Дур сэтгэлийн сайханд хүүхэд адил эрхлүүлж
Дуутай минь цуг шороот гудамжаар алхуулсан юм.

Аав чинь энэ үедээ хайртай байлаа
Алдаг оног эрх чөлөөндөө хайртай байлаа
Амьдрал тасраагүй боловч ээжид чинь хайртай байлаа.
Архи ном үзэг...Хуландаан хайртай байлаа.

Иргэн Хулан та миний маргааш мөн
Ирээдүй өдөр алхах миний хөл минь мөн
Их хаалгыг нь татах миний гар минь мөн
Ийм учраас
Маргааш гэдэг цоо шинэ бүхэн
Мандтугай! гэж би бичье.

ШҮЛГИЙН ШИВНЭЭ **(Дууль наймтууд)**

ЭРДЭНЭЧИМГЭЭД ЗОРИУЛНА

Цэнхэртээд байгаа хангай л хайрхан чинь
Цээжин талдаа цастай л байна даа хэ
Цэвэрхэн чиг төрсөн Эрдэнэчимгээтэйгээ
Цэцгийг нь гарахаар уулзая даа хэ

Зүүн Сэлбийн ус нь болбол
Зүүдэн дундаа нойрсож байнаа хэ
Зүйтэйхэн чиг төрсөн Эрдэнэчимгээтэйгээ
Зүлгийг нь гарахаар уулзая даа хэ.

ВСТУПЛЕНИЕ

Хайрын уурхай нээх луужингийн зvv гэмээр
Хав хархан цамцтай цагаан цээж дvvхэлзэв л
Хатир жороо морь шиг усан тэлмэн нvдэнд нь
Хатуу цемент хана халуу дvvгэх шиг санагдав

Зvр шиг сайхан цогцос зvvн хелеерее тэнцэж
Зvv шиг цэмцгэр бэлхvvс хотос хотос гэв л
Зvv шиг цэмцгэр тvvнээс дурлалын долгион тархаж
Зvvн хелийн нь елмий зvрхэн дээр минь гишгэв л

ВВЕДЕНИЕ

Ёохор хатирах елмий зvрхэн дээр минь нижгэнэвч
Ёо! гэж vзээгvй эр хvний зvрх сэн
Ёроол vгvй хагацал дээр тvлхэн тvлхэн бехийлгевч
Байя! гэж хэлээгvй эл дол сэтгэл сэн

Усан тэлмэн харцны чинь пулемёт адил шvршилтэнд
Урьдын шархтай зvрх минь тэсээ гэж vv шvтээн минь!
Уруул амны чинь интоорт, шvлс залгин хорхойсовч
Учир зовлон тоочиж чөлөө гуйдаг юм билvv дээ ...

1.

Хонгорхон сэтгэл хичнээн зөөлөн байваас
Хорвоогийн тоглоом тэчнээн хатуу байдгийг
Үзсэн цэцэн vзээгvй тэнэг хоёрын
Үvрэх зовлон дvндээ дvн ч юм уу даа

Учрыг мэдсэн хvн еерийгөө захирах гэж
Уураг тархин дотроо битvv зовлон эдэлнэм
Учир мэдэггvй хvн ерөөлийн хойноос vхэж
Улаан зvрхээ зvсэж ужиг зовлон амснам

2.

Онолын цэц хаялаа гэж та битгий дургvйц
Охин хонгор дvvгээс минь ялгаа юу байх вэ!
Орчлонг чамаас нуугаад би хаана нь vлдэх вэ
Оонын хоёр эврийг ороож барьж болдоггvй юм

Хатуу хэцvv амьдралд намайг чамтай уулзуулсан нь

Хаа холын ерөөл биш нас биеийн хяслан биз
Хар сайхан мэлмийг чинь харахгүй явах нь яав гэж
Халаг дурсан зовох урьд насны минь үйл байх яая гэхэв!

3.

Зөрүүд хатуу цагийн минь зөгнөл зүүдэнд оролгүй
Зөв буруу хоёрын минь зерэг зам дээр учрах гэж
Гурван навчис доороо нуугдаж ургасан гүзээлзгэнэ шиг
Гунигтайхан гоо бүсгүйтэн өнгө зүстэй өсөө юу дээ?

Учиръя гэж учраагүй чиний буруу ч юм уу
Учирсанаа мартаж чадаагүй миний буруу ч юм уу
Уул уулын оргил шиг залуу насны оргил хавьд
Уруудах өгсөх хоёр ингэж учрах ч гэж дээ

4.

Чамгүйгээр би яаж амьдарна даа!...гэж
Час улаан торго шиг залуу насан гунихардаг
Надгүйгээр чи яаж ч амжина билээ!... гэж
Наргил зандан мод шиг ахимаг насан ганихардаг

Одоо тэгвэл би аль ч гунигт нь хамаарахгүй
Орон тоо завсардсан хороо хорины алдуул шиг
Залуу хөгшин хоёрын заагт бэлчих наснаас
Заавал биднийг уулзуулсан заяа тавиланд уурснам

5.

Хажуу дахиа эзлэх гэдэг хаант төрийн ёс юм
Харснаа авах гэдэг хайр хүслийн жам юм.

Ханагар энэ хорвоод хүний сувдаг сэтгэл
Ханаж цадсан түвх миний мэдэхэд байхгүй

Учир иймээс чамайг амрагаа болгож авахаар
Ужиг хүйтэн шөнүүдэд янз янзаар бодлоо би
Угаас ер нь эрцүүл түрэмгий зантай хойно доо
Уучилна биз дээ миний аминч энэхэн яриаг?

6.

.....
.....:
.....

7.

Үнсэхээс эр нь буцахгүй, үнсүүлэхээс эм нь няцахгүй
Үзэсгэлэн залуу насаа үрэн таран хийхээс ч буцахгүй
Үхэх төрөхийн завсар дахь вйлт цэнгэлд улайрдаг нь
Үй түмний ёс хойно гайхах нь ч юу байх вэ!

Цаана нь гэтэл миний амь настай холбоотой
Цагдаж зогсоож болохгүй алс хэтийн зорилт байна
Цанхуй цэцэг шиг чиний амьдрал - дурлалтай холбоотой
Цайруулж уучилж боломгүй айл гэрийн зөрөлт байна

8.

Алиахан бага насны амгай зуузайнд хөтлүүлж
Алнаас үнэтэй цагаа цэцэрлэгт үрж болохгүй
Анир чимээгүй дүнсийх ажил бүтээлийн ерөөнд
Амрагжин гоогийн нулимсаар шүлэг бичиж болохгүй

Хонгор чиний насанд үзэмж тэгширч өсөөд
Хорвоогийн элдэв ёсыг үнэрлээд өнгөрч болохгүй
Хоол нойроо ч хайрлалгүй бүжиглэж ханах сан гэхээс
Хоёр хөл чинь загатнаж орон гэр чинь давчиднаа.

9.

Агуу их хорвоогийн хууль гэдэг хатуу
Ажил гоёл хоёрын хувцас хүртэл тусдаа
Алтаар сэлэм давтаж, сувдаар шил зүсдэггүй
Алмаасаар шүд бүрж, торгоор бөгж хийдэггүй.

Жирийн харахад ялгаагүй ч тавилан гэдэг амаргүй
Жимс самар хоёр нэгэн мөчирт ургадаггүй
Чимхээр эс бол нэгэн савтай хоолонд
Чихэр давс хоёрыг ханатал нь хийж болдоггүй.

10.

Дагаж явахаас давж болохгүй миний ёс
Дайрч гарахаас тойрч барахгүй чиний нас
Арга ч үгүй ингэж ацан шалаанд оржээ.
Алтан сайхан хормоо алдаж уулзсан хохь нь ээ!

Гудамж зээлийн газраар наргиж тургиж явахдаа
Гуулин хөгжмийн аясаар найгаж найзалж байхуй даа
Гурван навчис доороо нуугдаж ургасан жимсэнд

Гутал шүргэн өнгөрч харалгүй явсан заяа минь

11.

Дурлал хвчтэй байдаг! гэж номын цитат хашгирч
Дуугүй ихэмсэг хорвоог духаараа мөргөөд дийлэхгүй
Савангийн хөөс их ч хүн зодож болдоггүй
Сахлын тонгорог хурц ч гуалин зүсэж дийлэхгүй

Байгалийг хүн захирна! гэж ажлын лоозон давтаад
Баригдах биегүй заяаг баглаж хүлж барахгүй
Элбэг сархад байлаа ч цай чанаж болохгүй
Эм тан байлаа ч хоол хийж болохгүй...

12.

Орчлонг согтоох үзэмж шүлэг бичихэд нэмэргүй
Орчлонг багтаах ухаан ч бүжиг хийхэд нэмэргүй
Оноож өгсөн тавиланг зөрүүлж хэрэглэж болдоггүйгээс
Од цэцэг хоёр нэг вааранд ургасангүй

- Тэргүүлэгч цэцэг болоосой гэж од доошоо тонгойном
- Тэнгэрийн од болоосой гэж цэцэг дээшээ өндийнөм.
Тэр хоёр гэвч бараа бараагаа л харалцнам
Тэнгэрийнх нь тэнгэртээ, газарынх нь газартаа... Халаг гэж!

ЭПИЛОГ

Жилийн хугацаа арван хоёр сартай билээ дүүхэй минь
Жирийн цаг арван хоёр тоотой билээ хүүхэй минь
Жинхэнэ дурлалын аяганд жимсний дарс дүүргээд
Жимийж тамшаасан шүлэг минь арван хоёр нугалаатай яа

Баяртай хонгор минь би шүлгийн шувуу
Бараахан мэлмийд минь бууж л шумбаад явлаа
Насны минь намар навчсаа гевөөд горьгүй нь
Нарлаг холын тэнгэртээ ганганасхийгээд одъё уу даа.

ДУУЧНААС БИ ГАНЦХАН ДУУ ХҮСНЭМ

Гансарсан зүрхэнд минь яруухан үнэнийг ярих
Ганцхан дууг би танаас сонсох сон гэсэн юм

Ган темер уярам гучин хоёртын хэлбэлзэлээр
Гангаран туналзах хоолойг чинь таалан чагнах сан гэсэн юм.

Аравдугаар сарын хорин хоёрын наран
Арван зургаан цаг дечин минутыг зааж
Алсын цэнхэр хэц дээр алтан мутраараа тулж
Радиогоор Цэвэлсүрэн дуулна гэх шиг

Сэвэлзсэн салхи ч чимээ чагнан тогтов
Сэргэлэн болжмор ч дуу хвсэх шиг тогтов
Сэтгэлийн минь барометр – олон шархтай зүрх ч
Сэрүүн тунгалаг яваа даа дуу чагная гэж тогтов

Тог тог гэсээр цагийн савлуур дайвалзана
Тооцоо хэмжээт үе цааш цаашаа дайвалзана.
Тольт зүрхэн дээр минь битүү гуниг зангирна
Торгон тэнгэрт бас намрын будан замхарна

Чихээ мушгиулсан радио чив чимээгүй духайна.
Чийгт байшингийн хаалганд цоожны енцөг цухуйна
Цэнхэрлэж байгаа агаарт ергест торны минь дээгүүр
Цэвэлсүрэнгийн дуу ендер аван цойлно...

Ангир шиг нисэх дууны мянган метрээс шүүрэх
Радио хэмээх шидтэн цоожны цаана чимээгүй
Аюулхай зүрх минь давчидсан миний нэгэн сэтгэл
Ая дуугаар цангаж энгэрээ маажин гансарна

Гансарсан зүрхэнд минь яруухан үнэнийг ярих
Ганцхан дууг би танаас чагная гэсэн юм.
Уул ус тал та биднийг зааглаж
Урлаг соёлын хагацлаар уйтгарт зүрхэн уйлж байна.

1957 ОНЫ ЗУН

Холын тэр алтанхан зун
Хойд нутгийн анхилуун салхи
Хурц нар ширүүн бороо нь
Хурамхан зүүдэлсэн зүүд юм сан уу?

Улаанбаатарын дуу шуугиант
Униар татсан цэнхэр өглөө
Горхийн хөвсөөн дэх үдийн халуун
Гомбосүрэн, Бүдээ нар мину!

Хашааны ёроолд багсайж ургасан
Халгай шарилж нь хүртэл нэг л ондоо
Харийн орны анхилуун духинээс
Хамаагвй дотно зүрхэнд шингэсэн

Рашааны хелийн нарийн гудамжнууд
Айлын хаалганы таван номер
Алтан шар торгон дээлтэй
Амрагхан Роза санагдах нь юу вэ?

Хорвоо ертенцийн гижиг шиг явсан
Хорин нэгхэн насан дээрээ
Хоромхон амсаад орхисон зун минь
Хожим нь ингэж үнэд орох гэж!

Аяа хеерхий энэ дэлхий дээр
Амьдралын замыг муутвй тууллаа
Гуниг баяслын алагхан дугарааг
Гучин дөрөв амсаж тогтоолоо

Зун шиг зун, хvvхэн шиг хvvхэн
Зуурдын цэнгэл нойргvй шене
Зураг шиг байгаль торго шиг звлэг
Зул шиг нсхед олныг vзлээ

Тэгтэл цемеер тавин долоон оны
Тэр зуныг гvйцэмгvй санагдана.
Хамгийн энгийн хамгийн богинохон
Хачин зун байжээ... Бодохоор одоо

Зүрх сэтгэл уяраад ирэх юм.
Зvйлийн бодол ундраад ирэх юм
Уйлсан нулимс дотогшоо урсахдаа
Улайссан зүрхэн дээр шар-р хийх юм.

Олон зунаас тvvн шиг зун
Орчлонд дахиад олдоо гэж vv
Олон хvvхнээс Роза шиг нь
Одоо дахиад учраа гэж vv...?

Тэр зуны тэнэгхэн швлэг шиг
Тэмvvлэл итгэл цагаан санаа
Тэнгэрлэг айзам миний швлэгт
Тэгтлээ одоо дуулдаа гэж vv?

Шувуу шиг явахдаа тvvнтэй учирсан
Шургааг хашааны бөгчим талбар
Шавар байшингийн чийгтэй сvvдрийг
Ямар байгаль орлож чадах вэ?!

Халх даяар дуурссан хойно минь
Ханилсан нeхeд олон боловч
Хаалга гаднаас тvгжиж eгceн
Хар Гомбocвpэнг гvйцээ гэж vv?!

Зуны наранд цангахаас хашралгvй
Зуурдын бороонд халшралгvй
Хурганы багачуул шиг хeтлeлцeж явсан
Хуруухан чинээ Роза мину!

Холын тэр алтанхан зун
Хойд нутгийн анхилуун салхи
Хорин нэгэн настай минь хамт
Хоромхон зуурын зvvд байж дээ...

Д.РАВЖААГИЙН ДУРСГАЛД

Замбуутивийг элээсэн eв их тvvхийн
Загал буурал санчиг болсон eвгeн их найрагчаа!
Зарчим их eвгийн минь vхэшгvй мeнхийн хvслийг
Залгамж бидэнд дуулсан eвтэгш их ухаантан!

Бийрийн торгон vзvvрээр чулуун янтайг цоортол
Биеийн алжаалыг тэвчсээр, билvvдэн бодон сууж
Билгvvн сэцэн найргийнхаа шад бvрийг хэлхэхдээ
Биднийг гэсэн сэтгэлээ vсэг бvхэнд нь шингээжээ та!

Арван ес дэх зууны фeодалын балар vеэс
Алт торгонд хучаастай ноён хутагтын суудлаас
Атомын энэ зууны эрдэмт хvмvvсийг бишpvvлэх
Агуу vнэнийг айлдсан уужим буурал eвeе мину

Онгон талын нvvдэлчний морин дэл дээр дамжиж
Он цагийн шалгалтыг бvрэн бvтэн давсан
Олон дуунд бараа cвp тань тод байна.
Орчлонгийн мэргэд дотор яруу дvр чинь сод байна.

Алдарт Гvр – Эмирийг Азийн магнайд духдуулсан

Агра мөрний усан дээр Таж – махалыг цогцлуулсан
Аравын догшин гүрэнд *Сархадын дууллыг* бүтээсэн
Агуу тэр хэмүүстэй зэрэг булаалдах нь магад байна.

Хорол тоонон дор аргал түлсэн нүүдэлчин
Хорвоогийн сонгодог цэцнийг ариун сүүгээрээ угжсаныг
Хорин зууны түүхэнд алтан бэхээр тэмдэглэж
Хоосон ядуу Дулдуйтын Данзанравжаа гэж бичсүгэй.

БУУДУУЛСАН ШУВУУНЫ ГАНГАНААН

Хэн мэдэх вэ дээ
Хэн гуай л
Дулаахан орондоон
Дугжирч байсан юм байх

Уяхан пүрштэй ор
Усны давалгаан шиг намалзан
Улаан торгон хөнжилд
Ум зандан шиг авхайтайгаан

Хүний орчлонг мартаж
Хүслийн туйлд шартаж
Одеколон хулмас хоёрын
Онцгой үнэр өрсөлдөнө...

Цэнгэлдэн согтож
Цэмцийсэн дэрэн дээрээ
Хоёр амтаар буудуулсан юм шиг
Хос толгой нам унтав гэнэ.
- * Эрхт тэнгэрт дураар цойлсон
Энэхэн биеийг минь буудна билээ л
Энэхэн биеийн минь хэлтэрхий дээр
Эрүү толгой дугжирна билээ л

Жижиг едийг минь дэрлэлээ гээд
Жигүүр урган нисэх үү дээ та!
Атга махыг минь идлээ гээд
Амьд мөнх явах уу даа та?

Тэнгэрийн хүрээлэнд надруу цацсан
Тэр үхэл ерт чинь оногдоноо
Усны шувуу хүн гуай хоёрын
Утсан амь дүндээ дүнээ хө

Єерийг чинь тэгээд арилсан хойно
Єд сед минь хэвээр үлдэнэ ээ
Муу хvний нэр нь ч үлдэхгvй газар
Сайн шувууны єд нь үлдэх єс бий!*

Хэн мэдэх вэ дээ
Хэн гуай л
Дулаахан орондоон
Дугжирч байсан юм байх.

Єер амьтан бол би хvн болохсон гэхсэн
Єерєє хvн болохоор юу ч гэх билээ
Хvн байх гэдэг бага хэргээ !
Хvслээ бvтээж илvv гарах хэрэгтэй

Гэтэл хvнээс илvv явах цагт
Гэтэж шагайх естен дайсан мундахгvй
Эсвэл амьтны адаг явна аа гэхэд
Эцэг эхийн алдар нэрийг хайрлах юм.

НАЙЗ НАРТАА БИЧСЭН ЗАХИДАЛ

Найз л та нартаа би захидал бичихийн учир
Нас л биеийн минь vдийн халуун єнгєрлєє
Найраг шvлгийн минь vвлэн сvvdэр нимгэрлээ
Наргиан даргиан vзэл бодол минь хувирлаа

Yеийн та нартаа би захидал бичихийн учир
Yзэх ёстойг vзэж дуулж болохыг дууллаа
Yг цаг хоёроо хэмнэдэг цаг минь боллоо
Yймээн аймаан багын зан минь хувирлаа

Єерийн гэсэн вєдээ зэргийн нєхдєє олж
Єглєє жиргэх болжморын єрєєсєн жигvvр болж
Єнер их найргийн тэнгэрээр цойлж явахдаа
Єнєєдрийг бодвол би овоо л явсан байж магадгvй

Намайг ямар байсныг яг л тэр єдрvvдийн минь
Найраг шvлэгтэй хамт сэтгэлдээ vvрд хадгалаарай
Найрын дугарааг орхиж найзын ёсыг огоорч
Нам гvмхэн буланд нарлах цаг минь vлдлээ

Саваагvй нь vнэн гэлээ ч шvлэгч хvний сэтгэл

Салхины чиг заадаг дунд сургуулийн багаж шиг
Ёглөө заасан чигээ орой солих учиргүй ч
Ёсөх ётлөх хуульд хэмжээ гэж байдаг байна

Хүний мөс гэж би хүнд сайныг боддог сон
Хүмүүсийг гэсээр яваад өөрөө хохирох ёсон байна
Хүртсэн энэ бие олдсон авьяас хоёртоо
Хүнийрхүү явах юм бол амьдрсаны хэрэг юу вэ ?

Амьдрал гэж би залуу цагийн мөрөөсөл
Алдаа оноо алагласан алсын харгуй зам
Амраг бүсгүйн хүзүүн дээрх цус хурсан толбо
Архин дээр унших шүлэг найз нар гэж боддог сон

Эдэлсэн хураасан юмгүй алдрын титэм өмсөх
Эхнэрээ хоолгүй орхиод архидаж завхарч явах
Эрх чөлөөний тухай ам мэдэн дэмийрэх
Энэ бүхэндээн би өөрөөсөө ч хайртай явлаа

Ингэж явлаа гээд гийсэн нь аль вэ ? гэж
Ихэнх хүмүүс асуудагсан (тэд ч бас тэнэг байж)
Эрэггүй урсан гол шиг хавийн газрыг чийглэж
Элсэн биедээ хүртэл цэцэг ургуулж явсан юм.

Залуу цагийн нөхөдтэй салхи залгиж явсных
Замбуутивийг ойлгож хүмүүсийн ёсыг таньжээ
Зүрхний тольтон дээр минь тонгочиж өсөх шүлгийн
Зүүд зөнд багтамгүй онгод цадигийг олжээ.

Саванд буцалсан юмны гарах нүхийг бөглөвөөс
Санаандгүй нэг газраараа тэсэрч урагдах ёс бий
Сагсуу залуу насандаа дэндүү задгай явсных
Сайн бүхнийг ч оллоо муу нэрийг ч хүртлээ

Одоо яахав надад эрлийн биш бүтээлийн цаг
Олохын төлөө бус олсон оо эдлэхийн төлөө үе
Овон товонтой замаар үсээ цайтал тэнэж
Орчлонд гайхуулах юм шүлгийн төдий үлдэж...

Эсэн бусын дэвэргэл зугаа наадам хэрүүл
Энд тэндхийн үдэшлэг гашуудал талархал дурлал
Элбэг сэтгэл гаргах туслах услах цуслах
Энэ бүхэн баяртай үймж дарвиж ханалаа

Шидийг олох эрдэм хутгийг олох увидасыг ч

Шимтэж сурах сан гэж нойргүй хонохын гарз
Шинээр бичих шүлэгт л нэгэн шад нэмэхгүй юм бол
Шинжлэх ухааны хойноос мацах цаг алга байна.

Хэн нэгнийг гийгүүлэхгүй юм бол ялихгүй туслаад ч яахав
Хэрэв еерее хохирох юм бол гийгүүлж туслах ч яамай
Амьтанд балаггүй л явбал агуу тус минь тэр
Аминдаа арчтай байвал алдар гавьяа минь тэр.

Хүнд хүн хэрэгтэй гээд хүртсэн бүхэнтэй наалдсанаас
Хүндлэх ёстой нөхөр тоотойхон байвал дээр
Хэтэрхий задгай нөхөр юу уруу ч түлхэж магадгүй
Хэт нь тэгээд хүнд зүсэм талх л үнэнч байна.

Сайхан хүүхэн ч гэсэндээ цаанаа ямар хүн бэ
Сар шиг гялгар мертлөө хүйтэн цэвдэг бол яана
Сав болоод хэмжээ нь бусдын л адил болохоор
Саруул гэгээн дүр нь шүлэгт л хэрэгтэй юм шив.

Шүлэг бие хоёрыг минь хумсын төдий хүндэлдэг бол
Шүдтэй шүдгүй хамаагүй хар цагаан ялгаагүй
Нойрт жаахан сэргэг амьдралд жаахан үнэнч бол
Номтой номгүй яамай бие нь л бүтэн бол

Эцсийн эцэст тэгээд еерее еертөө нөхөр
Эрслээд ирэх аюулд еерее еертөө үнэнч
Энэнээс бусад нь цөм хуурамч байдгийг ухаарлаа
Эрх чөлөө гэдэг хүнд биш еерт байна

Аргиж наргиж явсан урьдын нөхөр чинь хувирч
Адайр зожиг өвгөн улсын дунд замхарнаа
Алтан сайхан өдрүүдэд миний ямар явсныг
Алаг хонгор зүрхэндээ найз нар минь хадгалаарай

Харин ганцхан юм үүрд хэвээрээ үлдэнэ
Харанхуй шенээр очсон ч үүдээ яаран тайлж
Хан хорвоогийн чихэнд чимэг болгон барих
Халх шүлгээр би чинь хэнийг ч гэсэн дайлна.

Урьдын адил би шүлгэндээн үнэнч явна
Унан босон ханилсаных шүлэгтэйгээн үхнэ
Уруулын тухай сархадын тухай хүний тухай бичнэ
Улсын тухай засгийн тухай харин бичихгүй

Найрагч явна гэдэг бусдын харахад сайхан ч
Нас биед цөвтэй хатуу хөдөлмөр юм байна

Хорин хэдэн насныхаа чөмгийг дундартал суусан
Хоолгвй едер нойргвй шөнөөрөө хорвоод би бахархана.

Буруу ч бай зөв ч бай өврийн хулгар дэвтэр дээрхи
Бусад хэний ч бичээгвй өөрийн шүлгээрээ баярхана
Алдсан ч бай оносон ч бай шүлгийн минь зовлонг хуваалцаж
Архидаж наргиж явсан нөхдөөрөө би омгорхоно.

Насан бага л цагаас миний чиний гэлгвй
Найраг хэмээх ээжийн нэгэн сүүгээр амласан
Биеийн биш сэтгэлийн ахан дүүс минь
Бишгвй их наргилаа жинхэнэ шүлгээн бичье!

ШОРОНГИЙН МӨЧЛӨГӨӨС

Төрсөн бие эндэж
Төрийн хэрэгт чихэгдэж
Төмөр сараалжны дотор
Төөрч будилж суухад

Бусад бусдын дотроос
Буурал ээж минь санагдана
Охид охидын дундаас
Отгонхуар минь бодогдоно.

ӨНГӨРСӨН ШӨНӨ ЗҮҮДЭНД ЮУ ОРОО ВЭ?

Өнгөрсөн шөнө зүүдэнд юу ороо вэ ?
Өнгөт хархан мэлмийгээр духайсхийж ирээд
Өөдөөс минь дув дуугай ширтэсгээд
Өнийн явдлаар зүрхийг минь яах гэж л хөндөнө вэ ?

Хоёрхон бие хайргвйдээ салсангвй
Холдон холдон алслах харгуй замын эрхээр
Холширхон бага нас л биеийн зоригоор
Хонгор гэнэн сэтгэлээ өнчрүүлэнхэн явсан сан

Орчлон чинь оосор бүчгвй юмаа...
Оноо алдаа хоёрын минь үзүүр харагдахгвй юм
Олон даваатай хувьхан заяаны замаараа
Ойчин босон мацсаар маргааш өөдөө зүтгэх юм

Енгерсен шене зүүдэнд юу ороо вэ ?
Едет шувууны жигүүр шиг ижилдэнхэн явахдаа
Сертэй чинь би дэндүү дотно явсан юм байлгуй
Евдеед байна зүрх минь, евдеед байна даа сэтгэл минь...

ЦЭРМАА

Хеерхий дее миний Цэрмаа
Хехрээд байгаа их хотын
Альхан байшингийн ямархан ерсэнд
Амьдран суугаа болдоо миний Цэрмаа

Торонд орсон шувуухай шиг
Шоронд орсон найзынхаа тухай
Дуулаа болов уу миний Цэрмаа
Дуулаад уйлаа ч болов уу даа миний Цэрмаа.

Амьдралын даваа ендер юм даа Цэрмаа минь
Арван түмэн нугачаатай юм даа Цэрмаа минь
Адал их хорвоогийн хвсэл хяслын талбарт
Арай ч эрт уулзаж дээ чи бидэн хоёр

Үд дундын сүүдэр шиг хоёр бага амьтан
Үерхэн найгаж явсан хотын бор гудамж
Үүр шенийн зүүдэнд минь одоо ч гэсэн
Үзэгдээд байх юм даа хонгорхон Цэрмаа минь

Дээс харайж зураас гишгээд
Дэвхцэж байсан мухар гудамж
Гахай чулуудаж, кагор тоглоод
Ганирч байсан зах газар

Ээж аавынхаа тааруулсан мөнгийг
Эвхэж атгаад талханд гүйсэн
Усны гудамж, Темерчний гүүр
Улаанбаатар минь санагдаж байна

Эрвээхэй туузаа саяхан авч
Эрээн даавуугаар гоёж явсан
Хээрийн цэцэг шиг арван зургаахан насыг чинь
Хэнээс ч илүү мэднэ ээ Цэрмаа минь

Хел бөмбөгийн хаалга болдог
Хеглегер цүнхээ саяхан орхиж
Хөвчийн гацуур шиг ургаж явсан
Хөвүүн насыг минь чи мэднэ ээ

Ааруул шиг чулуугаар Туулын усанд
Арван гурав долоолгон байж
Амьдрал дурлал хорвоогийн тухай
Анхан ярьсан миний Цэрмаа

Цэнхэрлээд байгаа их хотын
Цэлийгээд байгаа олон гудамжны
Альхан талд нь ямархан байшинд
Амьдран суугаа болдоо миний Цэрмаа.

МИНИЙ АЛАГ НОХОЙХОН БОДОЛ БОДОЖ БАЙНА УУ ДАА

Үдшийн нам гүмд дэргэд минь зогсоод
Үнэнч дагуулын нүдээр елмийг минь ширтээд
Үл мэдэг зееднээр сүүл юугээ ганхуулж
Миний алаг нохой бодол бодонхон байна уу даа?

Єнеедрийн халуунд сүүдэр дор хөрвөөсөөр
Єнгет торгон зүс чинь баахан тоос болжээ дээ
Саяхан зүүсэн улаан даавуу хувч чинь
Салбайгаад бүр унжиж санжиж гүйцжээ дээ

Эвий алаг минь сагсгархан шаазгай минь
Эрхлэнхэн наадаж үүгээр түвгээр гүйгээд
Эр хонгор дуугаар гав гав гэж хуцаач
Эзнийгээ дууриаж бодолд юунд дарагдаа вэ?

Саяхан их цэхэр нүдэн гелег байсан даа
Сагсалзсан хөдсөн бээлий шиг амьтан байж билээ
Одоо тэгэхэд том нохой болчоод бодлогоширч суух юм.
Орчлон гэдэг хурдан юм даа алаг минь

Чи орчлон гэдгийг мэдэх үү дээ ингэхэд
Чих ч үгүй сүүл ч үгүй бөөрөнхий юм бий шүү
Чинээлэг ядуу хоёрт чадалтай дорой хоёрт
Чиний зүс шиг алаг юм байдаг юм шүү

Над шиг хүн ч гэсэн чам шиг нохой ч гэсэн
Настай балчир эрдэмтэй тэнэг цемеер
Нарт орчлонгийн хэлгүй хуульд захирагдаж
Наашаа инээн цаашаа уурлаж явдаг юм шүү дээ

Эзэн чинь одоо үдшийн чимээгвйд ганцаараа
Элгэндээ гараа зөрүүлээд бодлогоширч байна
Алаг нохой минь чиний нүдээр намайг хэрвээ
Анзаарч харвал ямар байгаа бол доо едийд

Дуу шуу баяр хеер нь хэдийнэ арилаад
Духаараа шагайж алсын алс еед гелрөөд
Дундаа ганц нугарч хоёр хөмсөг нь мөргөлдөөд
Дуулим хорвоог огоорсон юм шиг суугаа болов уу

Өнөөдөр эзэн минь юу болчих оо вэ гэж гайхна уу?
Өрөвдөнхөн илбэж аманд минь ёотон хийж
Өвчүүг минь мааждагаа яачхаа вэ гэж бодно уу?
Өөрөө тэгээд бодол бодонхон байна уу алаг минь

Нээрэн би уйтгартай байна аа алаг минь нуугаад яахав
Нэгэн сайхан хүнийг мөрөөсөнхөн сууна нэрэлхээд яахав
Нойр хоолноос илүү хүчит нэгэн мөрөөсөл байдаг юмаа
Нохой болохоор чи мэдэхгүй байна аа алаг минь

Над шиг барааны саван адууны мах ханхлуулаагүй
Нартад бас цэвэр цээл амьтан гэж байдаг юм.
Анивчин хоёр хөмсөгөө салгасхийгээд мишээхээр нь
Наалинхай аашинд нь сэтгэлийн шарх эдгэрдэг юм

Өлөн суугаагүй унаган цагаан магнайг нь
Өнгийж ирээд мушгирсан хилэн хар согсоотой
Өвлийн цасанд дуссан улаагана жимсний шүүсэрхүү
Өнгө ягаан уруултай цэмцгэрхэн амьтан байдаг юм

Нахилзах сайхан бэлхүүс нь зулзаган хусны хэвтэй
Нарийн цээл хоолой нь минь лимбэний хөгтэй
Найзтай зөөлөн ааш нь намрын салхины аястай
Насанд ганцхан заяах цэвэрхэн амьтан байдаг юм

Сайхан тийм хүнээс өртөө шуудан дамжиж
Сарын газраас ирэх захидлыг би хүлээж сууна
Сарын газраас ирэх захидал дотор хавчуулаастай
Сархад адил согтоох энхрийлэлийг би хүсэж байна

Ойлгох болов уу даа алаг минь ганцхан нохойд биш
Орчин үеийн хүнд бас энхрийлэл хэрэгтэй
Нээрэн шүү хүний сэтгэл энхрийлэлээр дутагдаж явдгийг
Нэг настай нохой байтугай тавин хэдтэй хүн ухаараагүй юм

Алаг минь дээ чамайг би энхрийлдэг шиг
Амьд хvмvvc амьдыгаа энхрийлж сураасай
Аргагvй л бид нэгэн сармагчингаас vссэн юм гэж
Амин голоосоо хайрлан энхрийлдэг болоосой

Бvжиг дээрээс vдэш авчирсан хvvxнийг
Бухэл шенежингее энхрийлэх бага хэрэг л дээ
Єглее нь явуулчихаад хойноос нь нулимж
Єнеєх даавууг нь сэжиглэж сольдог бол ямар энхрийлэл байх вэ?

Yгvй бол амьдад нь аль мууг нь vзээд
Yхсэн хойно нь хоосон энхрийлээд юу хийх вэ
Yнэн бол vнэнээрээ энхрийлэл бол энхрийлэлээрээ
Yvpд мєнх байгаасай даа алаг минь

Анир чимээгvй vдэш оддын шивнээ дуулам
Арван зургааны саран ойрхон юм шиг харагдана
Алаг нохой минь бас миний боддогийг бодоогvй ч
Амин хувьдаа бас нэгийг сэтгэх мэт зогсоно уу даа !

ЄВЛИЙН ХУВЦАС

Хеєрхий хоригдлуудад євлийн норм
Хєвєнтэй хувцас тавьж єглєє
Эрх чєлєєний маань оронд засаг
Энэ удаа бvлтийтэл гоёлоо

Зvйдэл шиг алаг цоог болохоос
Зvvnээсээ дєнгєж сая гарсан дээлvvd
Хоригдол хvvxнvvdийн элдэв нэрийг
Хойно ємнєєсєє зvvcэн дээлvvd

Тортой хашааны уйдсан эрчvvlд
Торго дурдангаас илvvtэй санагднам
Бvгдээр дамжуулж эргvvlж тойруулж
Бvтэн сайны зах шиг шуугилдана.

Должин, Янжин, Цагаач ч гэх шиг
Долгор, Дулам, Тогооч ч гэх шиг
Цэрэннадмид, Ичинхорлоо ч гэх шиг
Цэвээнсугар, Дуламсvрэн ч гэх шиг

Эрдэнэчимэгээ, Нина, Сувдаа
Эрэнцэнханд, Зина, Роза

Энэ бүхэн өөрснөө ирчихсэн юм шиг
Эр хүн гэдэг бас уяхан ч юм уу даа

Шинэ даалимба хөвөн ханхалсан
Ширүүхэн хувцас нөмөрч байхдаа
Тэртээ Луусангийн олон маануудаас
Тэвэрч байх шиг аятайхан санагдана

Хувцас тавиулсан анхны шөнө
Хулгайч бүхэн амгалан нойрсоно
Хорих газрын ядрал уйтгараа
Хоромхон мартаж янагсан зүүдэлнэ

Эрээн алаг ч гэсэн энэ хувцас
Эмэгтэй хүний гараар бүтсэн юм
Хоригдол ч болсон эмэгтэй хүн
Хорвоогийн зовлонг хөнгөрүүлж өгнөм.

ҮСЭЭ ХЯРГУУЛАХАД БОДСОН ШҮЛЭГ

Хадуур барьсан үхдэл мэт
Харгалзагч та
Халиурсан үсийг минь
Авах сан гээд байвал
Ав л даа
Авсан үс ахиад ургана
Ахиад авбал дахиад ургана
Ургасан үсийг та нар авахаас
Ургуулах толгойг та нар
Авах сан гэж бодовч
Авч чадахгүй ээ !

Эрх чөлөөтэй явахдаан
Эрэлхэж
Эмэгтэй хүний нүднээс бөмбөрүүлсэн нулимс
Энд амтагдана

Эрэмгий залуу насандаан
Эндүүрч
Эр нөхрийн хамраас дуслуулсан цус
Энд чамлагдана

Ээжийгээн зовоохон
Элгийг нь

Эмтэлж явсан зовлон гуниг
Энд амтагдана

Талын шар тарвагыг
Тарчлааж
Тамлаж алсан нүгэл хилэнц
Энд амтагдана

Энэхүү шорон гэгч гашууны эх оронд
Эрх чөлөөтөйдөө нулимж явсан бүхний
Эрдэнэ мэт сайхан амт амтагдана

Эр нөхөр гэж
Эндүүрч явсан дайсны
Эхүүн муухай амт амтагдана
Дэргэдээс нь хараад ойлгоогүй явсан ертөнцийн
Гашуун үнэн амтагдана
Дээрээс отсон сэлэмний ирнээс дуссан
Нөхрийн цус амтагдана

ЭВЛЭРЭЛ

Амьдралтай эвлэрээгүй явсан
Атар онгон толгой би
Аймшигт шорон тантай
Албын хүчээр эвлэрье

Булангаас онилсон харуулыг
Буудчих вий гэж айсандаа биш
Нуруу уруу чичсэн жадыг
Нугасалчих вий гэж тэвдсэндээ бус

Ёлен шээс шиг шөлийг чинь
Ёгөхөө болих вий гэсэндээ бус
Үмхий зооринд чинь би
Үүрд сууна гэсэндээ ч биш

Гагцхүү үйлийн эрхээр
Гашуун агаад үнэний хүчээр
Түмнийг залгисан их шорон чамтай
Түр ч гэсэн гар барьчихъя

Халуун наранд явах цагт
Хамраа чимхээд ч шагаймгүй

Харанхуй емхий хавчигт чинь
Хавчигдахын эрхэнд эвлэрье

Саруул чөлөөтэй явах вед
Салхин доогуур нь ч оромгуй
Ижлээ худалдсан хулгайчтай чинь
Идэлцэхийн эрхэнд цуг сууя

Тэнхлүүн амьдарч явахад
Тэжээсэн нохой ч тоохгүй
Ёленгийн шүүс шиг бантанг чинь
Ёлберехгүйн эрхэнд амсья

Наранд явахад дайралдсан газраа
Намалдаглаж баймаар хуягтай чинь
Гараа хүлээстэй дарлуулахгүйн тулд
Гаран гартлаа эвлэрье

Ёгнө байхаа гэж горьдсондоо бус
Ёршөөнө байгаа гэж сөгдсөндөө бус

Ёвдөнө зовно гэж айхдаа ч бус
Ёчүүхэн амиа аврахдаа ч бус

Үсэн буурал ээждээ
Үнсүүлэх юм үлдээх гэж
Бүлтийтэл харсан амрагтаан
Бүтэн бүрэн очих гэж

Жаргасан нөхөдтэйгөөн дуулах гэж
Зовсон түмэнтэйгөөн уйлах гэж
Дутуу дуугаа тэдэндээ
Дуулахын тулд би эвлэрье !

ШОРОНГИЙН ДУУ

Эль хуль - чимээгүйн дунд
Ужиг хатуу шорон
Эрлэг номун хааны орд мэт
Улсын төв шорон
Энэ зууны чимээг
ергест тороор хориглож
Энд гагцхүү
хар төмөр ноёрхоно

Хана хэрмийн түгжээ
темер харжигнанхан
Хаалга үүд бүхэн нилдээ
темер тас няхсийн
Хатуу бат цоож цөм
темер янхийж
Халуун гарт хийсэн хүйтэн гавны
темер шархийнэ

Харуулын хутган жад
темер хараалаар харааж
Харгалзагчийн бууны замаг
темер тушаалаар тушааж
Хоригдол ачдаг тэрэгний
темер чингэлэг цантаж
Хоол ундны аяга
темер инээдээр инээж

Бос ! Суу ! гэсэн команд
темер авиагаар цуурайлж
Болохгүй ! Хортглоно ! гэсэн үгс
темер амьсгалаар давтаж
Бодит орчлонгоос ангид
терийн чанга шоронд
Босоо хэвтээ цөм
темрийн эрхшээлд сөгдөнө

Хүн энд
хэлгүй . . . . . болон хувирч
Хүйтэн темер энд
хэмжээгүй эрхээ эдлэнхэн
Гагцхүү энд л дуулж болох –
Гав гинжний эртний дууг дуулж байна.

ТОД ХАРАА

Нэрэлхэвч нэрийн номоор бага гэгчээр
Нэрийг нь өгөхдөө ч эцэг эх нь
Толгойдоо гэгээ багатайгаа нуталж
Тодхараа гэж хүүгээ нэрлэсэн юм байх ...

Бүрэнхий хонгилд бууны нохой шиг өсөж

Бүгчим емхий агаараар нь хооллож суусаар
Бүдэг хараатай болсон Тодхараа
Бүрэн зэвсгээ агсаад намайг дуудав

Євлийн шенийн уртыг хороож
Ємхий шоронгийн хонгилд шүлгээ уншихыг
Ємнє нь эсвэл мод шиг номхон зогсож
Єглєє болтол нүдээ ч цавчихгүй байхыг

Хорин минут шаардаад бүтэхгүйд нь уурлав
Хонзон болгож түүний бүдүүлэг ааш нь дэндэв
Хоригдол хvvхнvvдийн ємнє бvх хувцсыг нь тайчиж
Хойш урагш нь алхуулан бүтэн цаг зугаацав

Гуйх ёсгүй уучлалыг тvvнээс би гуйж
Гудайх ёсгүй толгойгоо тvvнд би бєхийж
Гучин гурван жил хуримтлуулсан соёл иргэншилээ
Гутамшигтайгаар тvvний ємнє тайлж хаяв

Гагцхvv та нарын ємнє би
Гаран гартлаа араатан болон хувирахаас
Үнэн шударгын ємнє та нар шиг
Үүрд араатан болж чадахгүй ээ.

ДУРЛАЛ

Дурлал гэдэг энэ орчуулгын хачин vг
Дуулиан ид хадааж байх тавиад онд
Амраг хайрын тавцанд би гарч
Аминыхаа * Ромео - Жульетт * - г би тоголсон

Єрєєлийг би хэцvvхэн хайрладаг байсан юм
Єєрєє тэр хайрандаан шатчихдаг байсан юм
Єр зvрхээн олон дахин бусдад
Єшиглvvлж хариуд нь єшиглєж явсан юм

Хорвоод хvн vvссэн цагаас эхлээд
Хорьдугаар зууны намайг хvртэл
Дурлал хайр гэдэг ийм л байсан юм санж
Дуурайснаас биш нээсэн юм алга аа !

Гэхдээ хvн хуучрахаас дурлал хуучирдаггүй
Гэнэн сэтгэл элэгдэхээс дур хvсэл хуучирдаггүй
Агаар хоол зvvд нойр шиг давтан давтан

Амтлан жаргаж болдог ид шидтэй эд юм

Дурлал гэгчээр би гэр барьж ч үзлээ
Дун цагаан ордон харш ч бүтээлээ
Дутуу дулим овоохой босгож ч явлаа
Дуусаад нурахаараа бүгд адилхан юм санж

Янаг хайрын тавцанд би олон удаа
Янз бүрийн комеди ч тоглолоо, трагеди ч тоглолоо
Ялж байна гээд ялагдаж ч үзлээ
Ялагдах тусмаа амттай юм билээ

Одоо бодоход тэр тавцан дээр би
Олсон нь бага алдсан нь их байна
Яамай тэгэхдээ хvн алсангvй хvнд алуулсангvй
Ял ч vгvй хувь нэмэр ч vгvй харин
Янаг дурлалын тавцан дээр
Яго болоогvй гавьяа бий

НУТГИЙН ДУУ

Дуулж чаддаггvй мeртлeе дуунд дуртай би
Дуу дууны дундаас тvвнд л дуртай гэж
Дуулим хээр талын ардын сайхан дууг
Дурланхан бахарханхан чагнанаа би

Босоо чихтэй шаргын нь янцгаах дуу шингэсэн
Боржигин хөгтэй хуурын нарийн хялгасан дээгvүр
Бор харцагын дэвэлт шиг суналзанхан дэгдэх

Боргил чийрэг гарын дeрвeн eндгeн дoopooc

До мажор хэмээх цэвэр сайхан эгшигтэй
Дорнын уужим нутгийн цээлхэн дуу уянгалахад
Дов сондуул дунд нь тоглож ессeн миний
Дотор болоод сэтгэл догдлолгvй яах вэ

Дeрвeлжин чихтэй торхоо тэмээн нуруунд тэгнэж
Дeмeн дeмeн алхаагаар тэртээх замыг туулж
Амны усанд алхуулдаг нутгийн бор хvүхэн
Айргийн сeнгийн дэргэд хоолой засан суухад

Хулсан алаг лимбэний зургаан нvхэн дээгvүр
Хурын усан дусал шиг үсрэн дэгдэх хуруунаас

Хун цэнгийн дуу шиг яруухан эгшиг дуулдахад
Хуурчин хvнгийн зvрх булиглалгvй яах юм бэ

Дууны нь жигvvp дор залуу насыг амсаж
Дурлал жаргал хоёртоо хелчvvpрэнхэн ессен би
Дуулим тэр нутагтай судас бvхнээрээ холбоотойгоос
Дуулж чаддаггvй мөртөө дуунд би дурлаж явдаг юм.

ЭХНЭР

Сар шинийн еглээ айлын бvсгvй
Шар дурдан бvсээ алдалж байгаад ороов
Шанх тавьсан vсээ илбэж байгаад тольдов
Шавхийсэн нуруугаа хотойж байгаад эргэв

Дөрвөн босоо нугалаастай хvрэн торгон дээлийн
Дөлөлзөхөөр нь vзэгдэх аржгар хурган дотор
Хажуу талдаа товчтой шөвгөрдvvxэн хром
Хазгайдуухан тавьсан хар минжин малгай

Ёндөрдvvxэн нуруунд нь зохино гэдэг нь ванлий
Ёчигдөрхөн энэ хvн ямаршуухан байлаа
Ёрх гэрийн ёроол дахь нэргvй нэгэн зарцаас
Ёнөөх харцуултай чацуухан иргэн болоод гарав

Зочилж ирсэн айлдаа дуу шуутай угтуулж
Зоог өрсөн ширээнээ суу суу гэж уриуллаа
Ихэнх едрийг дуусан эр хvнээс дутсангvй
Инээж наргив гэнэ. Хундага өргөв гэнэ

Эр нөхрийн хаанчлалт нэгэн хэмийн тэврэлт
Энгэр хормой нь салбарсан тостой дан тэрлэг
Эрх нь дэндсэн хvvxдvvdтэйгээ хашхичиж байдаг хэрvvl

Өргөөд даагдаж өгдөггvй усны том хувин
Өчнөөн шvvpдээд хэвээрээ хог шороотой шал
Өдөржин дуусдаггvй ажил өнөөх хөө тортог

Ард нь холоо хоцорч нуруу нь тэнийх шиг болов
Ахиад тийшээ очихгvй эрх олсон шиг санав
Наран тонгойх вед айлын бvсгvй харив
Нарийн ширийн гоёлоо авдарт эвхэж хийв

Хvрэн торгоны оронд халтар тэрлэг немерч

Хүйтэн хар зуухны аман дээр нь бөртөгнөв
Даарч зутарсан багачуул нь уйлан шуугьж бvслэв
Далан задгай ажил гэрт гадаагvй угтав
Даян дээрхийн өндрөөс далайн ёроолд унав
Дараах цагаан сар хvртэл 365 хоног.

Гуч хvрсэн бол та долоон жилийн хойно намайг ойлгоно
Гуч хvрээгvй бол чи олон жилийн хойно намайг ойлгоно
Гуравхан хаврын дараа деч хvрнэ тэгэхдээ би
Гуниа нь vгvй харин баярлахын учир гэвэл

Залуу зандан явахын хор бvхнийг амсаж
Зартай цуутай явахын тэр бvхнийг эдэлж
Замбуутивийн нvврэн дээрээс ховх арчуулах дөхсөн
Задгай дураар амьдрал минь саяхнаас тогтож байна

Цагаан жигvврт цахлай далайн шуургыг хvсэх шиг
Цайлган залуу насанд дарвин наргихыг мөреөсөж
Цаг хугацаа бvхнээ цаг vе шиг урсгаж
Цагдаж зогсоох аргагvй цанхаалж явсан байх юм

Алдаа оноо ихтэй эх орны минь өвөг
Алтны сайхан бvхнийг Хvннvгийн vед хаясан шиг
Аминдаа арч багатай энэ нэгэн бие минь
Амрагийн сайхан бvхнийг залуу насандаа гээжээ

Нойр хоолны оронд хотын гудамж тvйвээж
Ном эрдмийн оронд хортой шингэн залгилж
Нохой явдаг жимийг бурхан явдаг замшиг
Номин дэлхий дээрээс буруугаар шилж явсан

Арван зургаан наснаас гучин гурвыг хvртэлх
Аюултай тэр давааг ахин давахыг хvсэхгvй
Амь дvйтэй шуурга ашгvй жаал намдах
Азай буурал өдрvд минь алтнаас vнэтэй байна

Гуч хvрсэн бол та долоон жилийн хойно намайг ойлгоно
Гуч хvрээгvй бол чи олон жилийн хойно намайг ойлгож магадгvй
Гулсалт нурулт ихтэй амьдралын зам гэдэг
Гуч бус дөчин даваа байж сая тэгширдэг байна.

БҮСГҮЙД

Бvсгvй минь та гоо vзэмж гэдэг
Бvтэн тоннын vрлэн бөмбөгөөс
Р.Чойном гэдэг тусгаар тогтносон
Энэ Бvгд Найрамдах Зvрхэн дээр минь хаялаа

Биеэ даасан амьдралын минь
Сvүлчийн цайз нуран уналаа

Би шатаж байгаа туг шиг ганхлаа
Битгий тамла бvр гvйцээгээд аль

Алаг нvдний чинь учиртай харц
Аюул ихтэй лазерын туяа шиг
Эр биеийн минь тэнгэрт нэвтэрч
Эрх чөлөөт амьдралын минь онгоцыг шатаалаа

Бэлэн шvүлгийнхээ тэнгэрээс би чинь
Бэх шиг хар угаа татуулан
Унаж явна хонгор бvсгvй минь !
Унахдаа чам дээр унах нь !

Энэ – Давхилт биш Зогсолт !
Энэ – Дайсагнал биш Дурлал !
Амраг дурлал гэдэг угаас
Амттайхан дутуу vхэл билээ !

Онгон дурлалын дарсанд согтоод
Орчлонг хvн мартдаг юм
Халуун шvлэг хvйтэн компот болж
Харах хараа алдагдан явах чиг хазайдаг!

Хорвоо ертөнцийг би
Хосгvй нарийн хардаг байлаа
Хонгорхон vзэмжээрээ чи
Хоёр нvдийг минь сох хатгалаа

Yврд чи хетелж явах юм бол
Yнэн сохор болсон ч яамай
Ариухан дvрийг чинь харж авснаасхойш
Ахиад би юугаа ч харах гэх вэ !

Тархи толгойгоо ажиллуулахгvй бол
Таргалж хамаг бие нь сэргэнэ
Дотор ухаанаа vргэлж тордвол
Долоон зовлого vргэлж турна

Ядуу ард ихэмсэг сайд хоёр
Яавч нэгэн гэрт багтдаггүй шиг
Хүний бие толгой хоёрын
Хүсэл нь хэзээ ч тохирдоггүй байна.

Дээхнэ үед нэг хүүхэн надад
Дэндүү сайхан харагдсан юм сан
Дэргэдэх найзад минь улам ч илүү
Дээдийн сайхан санагдсан байж

Хувийн жаргалыг нь найзаасаа
Хулгайлах зоригтой байснаас
Замбуулингийн ёсыг хүндэлж
Зайлж өгөх зүрхтэй байя даа гэсэн юм

Эдүгээ гэтэл нэг хүүхэн надад
Энхрий дотно харагдах юм...
Эмэгтэй дүү минь тэр бүсгүйтэй
Надаас өмнө муудсан юм санж

Өстөн хүнийг нь дүүгийнхээ дэргэд
Өвөрчөлж хэвтээд эвдрэлцсэнээс
Өдий хүртэл болоод явсан юм
Өгөр мод шиг ганцаар явахаас.

Тэнд нэг бүсгүй ... жишээлбэл та
Тэнгэрийн дор ганцаараа юм шиг
Идтэй дурлалын хүчтэй цэнгэлээр
Илүүдэж хоёрдож гуравлаж явах юм

Энд нэг хүн тухайлбал би
Эрх жаргалаас хориотой юм шиг
Дурлах дурлуулахын хүчит тэжээлээр
Дутагдаж хоосон хөхийж явах юм

Илүүгий чинь би харж байгаа шиг
Дутуугий минь та бас ойлгоод
Дундаа зохицож болохгүй гэж үү?

Тэндэх илүү эндэх дутуу хоёрыг
Тэгшитгэж өгдөг зоотехник
Тэгэхдээ хүний зоотехник олдоосой ...

Хөдөлж юм оролдож байгаа хүн бүхэн
Хөдөлмөрийн баатар мөн !
Хөдөлмөрийн баатрын алтан тэмдэг зүүгээгүй ч

Хелерсен хелс нь алтан соёмбо мөн!

Алтан соёмбыг Улсын Их Хурал
Арав хорьхон гэж хэмжээ тогтоогоогүй
Ахиад хичнээн л бол течнэсн бий

Авах эзэд нь авах хеделмереэ хийцгээж л авна
Яруу хеделмереэс хэзээ ч ухралгүй
Явж давшиж чадсан хэн хүн
Ялж баатар болно дамжиггүй

Хүн бүхэн харин
Хүссэн зүтгэснийхээ зоргоор
Хүндэт яруу найрагч болчихгүй !

ЗАРИМ ОРОЙ

Тарчилж намайг яаж зовж байгааг
Танил бүсгүй минь мэддэг ч болоосой
Тайван сайхан орой гадаа уулзаад
- Та яагаа вэ ? гэж асуудаг ч болоосой

Хөндлөнгөөс нь чамайг хархад
Хөл чинь газар хүрэхгүй л явах юм
Хөгжилтэй цовоо аашны чинь цаана
Хөндүүр гуниг байдаг ч юм уу хэн мэдэх вэ

Бүстэй бүсгүй хүн бие биеийнхээ
Бүр нарийнийг ямар мэдэх биш
Алаг зүрхнийхээ ёроолыг шавхаж
Аль алиндаа ямар хэлэх биш ...

Харин би л чамд яримаар байна
Хайхарч хэрвээ сонсдог сон бол чинь
Урьд харин сонсоё гэсэн хүн байхад
Уудалж ярих дургүй байж билээ ...

Одоо би гэрээ санасан хүүхэд шиг
Орой болохоор гадаа ганцаар зогсох юм
Бутархай мөнгөө цувуулж гэсэн хүн шиг
Буруу зөвгүй газар шагайгаад гэлдрэх юм

Хэн нэгэнд ер алдчихсан юм шиг
Хэнгэнэтлээ санаа алдах юм

Хэнтийд биш цөллөгт байгаа юм шиг
Хэцүүхэн ганцаардаж дээ би чинь

Зураг шүлэг ном ч хэрэггүй
Зуун нөхөд байгаад ч хэрэггүй
Хааяа ингэж ганцаардан гиюврэх
Хачин євчин орчлонд байдаг юм

Орчлон тэгээд адармаа гаргаж
Ойртуулж биднийг дасгахгүй юм
Орой оройдоо чи бид хоёр
Нэг нь гялалзаж нэг нь бүүдийж явах юм.

Сайна уу ? гэвэл
Сайн ! гэчихдэг
Сайхан инээвэл
Муухан ярвайчихдаг

Данхыг нь сэгсэрвэл
Давсгүй цайтай
Дахиад орвол
Давгүй царайтай

Наахнуур яривал
Намжир хаямтгай
Наалдаад ирвэл
Євчин тоочимтгой

Дээлтэй баримал шиг
Дэрийсэн хүүхэнтэй
Дэндүү найзалбал
Дэмий дээ, дэмий.

ШЄНИЙН САЛХИ

Байшингийн гэгээвчин цаана
Бараан шєнє гиншиж байна
Хартай хортой эхнэрийн дотор шиг
Хар салхин исгэрч байна.

Уйтгарт бодлууд намайг бvслээд
Унтах нойрыг минь зулгааж байна

Уйлж үлдсэн хvvхнvvдийн сvнс
Уурсаж нийлээд шуурч байна уу даа ?

ЗАМ

Єлгийнхєє дэргэдээс би холын аянд гарсан
Єнхєрч мєлхєж хєл нvцгэн гишгэж
Єсєж дэгдэж єтєлж бєгтийж
Єєрийн нэгэн замыг нэгэн насаараа хэмжиж явна

Нялуунгvй vнэнийг хэлдэг болохоор
Шулуунгvй бартаат зам оногджээ
Бартаа бvхэнд амь нас минь
Баларч сvйрэх шахаж явлаа

Улс улсаас хаяа тусгаарласан
Уулын орны хилийн зураг шиг
Yй олноос туурга тусгаарласан
Yзэл бодлын минь хил болсон

Атираатай нарийхан улаан замаараа
Амьдрал минь хvнд тэрэг шиг гэлдэрлээ
Аралд нь хатсан ясан хэдрэг морь болж
Аргагvй би биеийн туйлд хvрлээ

Унаган багын цэцэг жимст зам
Ус гаталж уул давсан зам
Улаан галыг зvсээд гарсан зам
Урьд минь биш хойно минь зурайжээ.

Алтан навчис унах намрын ойд
Амраг бидэн хоёрын зам салж
Алхах тутам цас мєс нь зузаарсан
Амьтан хvнгvй замд би ганцаардлаа

Харалган буучид хєлєє буудуулсан чоно
Хан ууланд шархаа хазлан хэмлэх шиг
Хvнд сайн яваад хvнээс олсон шархаа
Хvйтэн цєлд би ганцаар хэмлэж явна ...

МЭРЭГ

Алтайн цаадах хасаг заншлаар
Аз заяагаа би мэргэлэж сууна
Тал нутгийнхаа дечин нэгэн чулууг
Таван толгойд хуваан тасалж сууна

Энэ бvсгvйтэй уулзвал яах бол гэж
Эрээ цээргvй танилцвал яах бол гэж
Эрхэлж бvр дасалцвал ямар бол гэж
Эцэстээ бvр ханилбал ямар бол гэж

Гурав дахин татаж vзлээ
Гурван гурвын ес тасаллаа
Таслах болгонд сайн телег
Таван толгой дvврэн буулаа
Тэгсэн чинь гол юм аа мартчихаж
Тэр намайг тоох эсэхийг мэргэлэсэнгvй.

ГИЮҮРЭЛ

Уужим тэнгэр vүрэглэн дунайж
Уул толгод сvүмэлзэн дуниарч
Улаан наран vүлэнд шингээд
Утаа хvртэл хийсэлгvй тогтох

Обломовын терсен газар шиг
Оройн нам гvмд би ганцаар
Онгон сэтгэлт *Хvний хvвний*
Очих ирэхийг ажиглан суунам

Гайтай мeчийн тавилан дагаж
Гал тогооны нь халаадан завсар
Галзуу хайраа хавчуулаад орхивол
Гарч орохдоо гээчихдэг болов уу

Хол ойроос eглeе оройд
Холхисон залуус тvвнийг минь олоод
Хоорондоо жаахан инээлдэж шоолоод
Хог дээр аваачаад хаядаг болов уу

Амрагтай хvний амрагаас нууж
Асман хуц шиг загная гэвэл
Мереедел дэврэлээр ч юугаа хийх вэ
Мергелдех эвэр л хэрэгтэй юм сан

Эзэд ихсийн зугаа гаргах
Эртний Ромын гладиаторууд шиг
Эр хvн байж эр хvнийхээ эсрэг
Эмгэнэлийн илд ергөхөд хүрвэл

Хээрийн тосгонд уйдсан эмсийн
Хэл амны загатнаа гаргаж
Улай хvссэн дэггvй багачуулын
Уухай болоод өнгөрөхөөс цаашгvй ...

Дуулим хорвоогийн аль ч насанд
Дурлал бvхэн хохирол нэхдэг
Халх байтугай аль ч нутагт
Хайр бvхэн гарз шаарддаг

Тэглээ ч гэсэн нэр бие хоёроо
Тэр чигээр нь гарзанд өгвөл
Тэнгэрийн дагина шиг амраг байсан ч
Тэврэх биегvй хохь нь болбол

Торхтой дарь уруу шvдэнз хавирсан
Томоогvй хvvxдийн влгэр болох тул
Том гунигийг зvрхэндээ vврсээр
Тойрохоос яахав энэхэн жаргалыг

ҮҮРЭЭР БИЧСЭН ШҮЛЭГ

Үvрээр миний хошуу
Үнсэлтэнд цуцаа юм уу
Үзэг бэх хоёр минь
Үvрэглэн нозоороо юм уу

Ард шvлэгчийн зvрх
Амрагийн өвөрт влдээ юв
Ардаг онгон vгс нь
Айлын гэрт хоцроо юу

Хэлхье гэсэн шvлэг
Хэцvв ч болсон байх шиг
Хэлье гэсэн vг
Хэрэггvй ч болсон байх шиг

Урд хойд айлуудын
Урт хошуутнууд байтугай

Улин хуцдаг нохос хүртэл
Унтаж байдаг цагаар

Хаалгаа түгжихээр нүцгэн боссон
Хайртай миний амраг бүсгүй
Харанхуй тэнгэрийн зүүн хойд дээврийг
Хатгаж цоолсон цолмон од
Бид гурав л унтаагүй
Бие биеэ гэрчлэн үлдэв

Тэнд энд юу ч гэлцсэн
Тэнгэрийн олмон хэнд ч хэлэхгүй
Ам халаад яаж ч хуучилсан
Амраг бүсгүй минь хүнд ярихгүй

Харин би л шүлэгтээн хэлнэ
Хайрт найзууддаа уншиж өгнө
Нөгөөдөр нь болоход нууц задарч
Нөхөр дайсан хоёр ялгагдахаа болино.

Яахав тэглээ гээд бидний
Яс махнаас хорох биш
Хатан дэлхийд бидэн хоёр
Хайрласан хайраараа бахархана

Хонгор бүсгүйн дээрээс
Үүл манан шиг несөрч
Хорин нэгдүгээр зуунаар
Үрлэн бөмбөг цацсан

Халх шүлэгчийн махан бод
Хатуу зөөлөн ихийг үзсэн
Хангай говь хүний өөрийнд
Хайраас бусдыг нь дийлж үзсэн

Намрын харз шиг мэл харцтай
Наалинхай амрагаа хожим би
Монгол шүлгээр залуу хэвээр нь
Морьтон ардаа үлдээнэ.

М.ЦЭРЭНДУЛАМДАА

Дасаж янагласан хонгор минь ээ
Дахиад нэг шүлгийг минь уншаач

Даанч би чамдаа хайртай шигээ
Даанч бас богинохон настай шvv

Амраглалын сайханд хууртаад
Аюул бvхнийг мартаж болно
Уран шvлгийн vгэнд хууртаад
Урьдах хойтохоо мартаж болно

Сайхан чамайгаа хараад би
Сартай хорвоог мартаж болно
Муухай хvvгээ хараад чи
Муу бvхнийг мартаж болно

Харин яруу найрагчийн ард
Хариугvй ойрхон ирсэн vхлийг мартаж болохгvй
Хорвоогийн ганц vнэн тэр болохоор
Хоёр чихээ таглаад ч нэмэргvй

Янаг хонгор минь бvv гайх
Яанаа ийнээ гэж бvv гунихар
Ярих юмаа олж ядаад vvнийг хэлээгvй
Янгуурхаж vхлээр далайлгахдаан vvнийг хэлхээгvй

Амьтан бvхэн хориглож байхад
Амраглаж чи бидэн хоёр дассан
Аргагvй амрагийн хориггvй сэтгэлийг
Аймаг сумаараа дийлдэггvй юм билээ

Одоо би чинийх хонгор минь
Орчлонд би еер хэнийх ч биш
Олны ам сайн ч байсан муу ч байсан
Осолгvй нэгэн шvлэгч чинийх болжээ

Алагтай цоогтой энэ хорвоо дээр
Авьяс адармаа хоёрыг vvpч терсен
Ард шvлэгчийн енеедрeес хойших
Амьдрал, алдаа, алдар, амраглал, амралт
Цeм чиний юм !

Бvгдийг нь чи мэднэ
Бvтээл бvтээлийн дээдээр ургуулна уу
Бvтээлэг даавуун доогуур шургуулна уу
Бvp гэр тэрэгний морь болгоно уу
Бvгдийг нь чи мэднэ.

Харин ганцхан юмыг чи мэдэхгvй

Хайрлаж байсан ч
Хайр нь хуучраад харааж байсан ч
Хардаж, эсвэл чи өөрөө мэхэлж байсан ч
Хайхралгвй нэг л аюумшигт өдөр
Хагацал гэдэг сүрт аюул ирнэ

Түүнийг хойшлуулж урагшлуулж чи мэдэхгвй
Чин зүрхний хэмжээ харгалзалгвй
Чи үлдэж би явна
Чивэл нүгэлт хорвоогийн бахыг хангаж
Чи минь арчаагвй охин шиг уйлан хайлна.

Тэгээд яруу найрагч алга болно
Тэртээ Батноровын дулаахан харанхуй шөнүүд
Тэмтэрч нуугдаж бие биедээн очдог байсан
Тэсгэлгвй хайрт хүн чинь алга болно.

Багтартлаан чамайг тэвэрч байсан цээж
Баруун шон дээр нь 23/6 гэж сийлсэн тэр гар
Байшингийн ханан дээр зүрх зурсан хуруу
Байн байн чамайг муурч унатал үнссэн хошуу
Байхгвй болно !

Өдөр сар жилүүд
Өнгөрсөөр зузаан гуниг нимгэрнэ
Өнөө зуны нар шиг халуун хайр
Өнө эртний үлгэр домог шиг хоцрогдоно.

Байдал ямар байлаа ч гэсэн тэр цагт чи
Батноровын дэвтрийг минь сөхөх үү ?
Орчлонд ганцхан чамайг гэж явсан шүлэгчийн
Онгиороо мөрүүдийг дахин унших уу ?

Цонхыг чинь тогшиход наддаан
Цочирдож байсан шигээ зүрх чинь
Хорин настай бүсгүйн өндөр хүчдэлээр
Хорвоог мартан догдолж чадах болов уу ?

Хэрвээ чадах бол чинь би
Хэцүү үхлийг зуун жилээр хойшлуулж чадна
Чадахгвй гэвэл өнөөдөр ч би
Чамайгаан орхиод нүд анихад бэлэн байна.

Хайрт чинийхээ бөгжийг би чинь
Хамгийн жижиг хуруундаа зүүлээ

Хайр гэдэг үл үзэгдэх бөгжийг харин
Хамгийн том тархиндаан хадгаллаа.

Хүний сайхан үр
Миний сайхан амраг минь !

Яахав бусдын нүдэнд чи
Ямар харагддаг нь хамаагүй
Яруу найрагчийн нүдэнд л чи
Яруу найраг болж харагддаг юм

Сөрийн минь харснаар хараагүй хүн
Сөчлөөд сөчлөөд шүлэглэхгүй
Сөрөөс минь илүүгээр харлаа ч тэд
Сөргөж бас илүү шүлэглэж чадахгүй

Олж харснаараа би
Онож чамайгаа шүлэглэнэ
Зургаас амьд шүлгээрээн зурж
Зуун зууныг давуулан үлдээнэ.

Хүний сайхан үр
Миний сайхан амраг минь !

БАТНОРОВТ ЧИ БИДЭН ХОЁР УЧИРЛАА

Уйтгартай газар Батноров л гэх юм
Усгүй модгүй хөгжилгүй л гэх юм
Улаанбаатараас би чамайгаа олоогүй
Учирч энэ л Батноровт даслаа даа

Батноров устай байлаа гээд
Балгах устай нь сэтгэл холбох биш
Батноров модтой байлаа гээд
Баахан модтой нь хайраа хуваалцах биш

Эхнэр хүүхдийн хов жив ихтэй
Эл хуль төвд нь чамтайгаа даслаа
Эрчтэй салхинд улаанаар эргэдэг
Элсэн дээр нь чамтайгаа даслаа

Хотод бол бульдозерын хусуурааар
Ховх түрмээр тэр муу байшин
Хоёрхон биеийн минь учран жаргах

Хорвоогийн ганц диваажин минь байлаа

Хавар цагийн есөлжөө шиг клуб нь
Харахад муухай ч түүн дотор нь
Халуун цас- ыг үзэж суухдаа
Хамгийн анхны үүд минь нээгдсэн

Харилцаа холбооны өмгөр байшин
Хайстай мод нэгдлийн контор
Харанхуй шене унтардаг гэрэл
Энэ бүхэн биднийг учруулсан...

Баяр, гуниг, аймшиг, тайвшрал
Бараан шөнийн хомсхон жаргал...
Бас гоморхол, хайрлалаа амссан
Батноровыг бид мартаж чадахгүй.

Хоёр жигүүрийнхээ нэгийг таслуулсан шувуу шиг
Хонгор чамайгаа явуулчихаад би
Энэ байшин клуб холбоог хараад
Элэг зүрх шимшрэн гуниглах байхдаа

Урьтаад би явчих юм бол
Учран дассан уяхан чи минь
Усан нүдэлж гав ганцаараа
Уяатай ботго шиг үлдэх байхдаа

Амраг дурлал маань урвах юм бол
Аль ч газраас би Батноровт ирээд
Анхан чамтай үнсэлдсэн газар дээр
Амьсгал юугаа хураах болно.

БОДОЛ

Ёсчигдөрхөн чи бид хоёр бие биенээ таньдаггүй байлаа
Ёнер олны аль аманд үнэмшиж намайг чи, чамайг би
Ёсчилж эсвэл үл тоон, гэтэл бас сонирхон
Ёер зуураа альбомын зураг шиг хааяа нэгнийгээ хардаг байлаа.

Намайг чамтай дасгах хувь заяаны цаг нөхцөл бүрдэж
Чамайг надтай дасгах хором мөчийн бололцоо бүхэн тохирч
Ард найрагч хоёрын хоёр зүрх бие биеэ эрэлд дуудсан
Агуу их едрийн өчүүхэн агшинг би хэзээ ч мартахгүй

Эхэлж гох мултлах азтай сугалаа чиний зүрхэнд таарч
Рэнчиний хувгийн зүрх Батноровын нэгэн байшингийн урд орон дээр нь
унасаан
Бууныхаа амыг эсрэг ергөх аргагүй уйлж унасан зүрх минь хеерхий
Бүг ч болсон бурхан ч болсон чамайгаан гэж бөмбөрлөө

Найрагчийн зүрхийг хөсөр сөгдүүлсэн чиний зүрх
Надад хосгүй чи өөрөө агуу гайхамшигтай хүн юм.
Алаг нүдний чинь сормуусанд хөтлөгдөн хаашаа л бол тийшээ
Аргагүй би чиний өмнө арчаагүй өчүүхэн амьтан юм.

Тэгтэл зуун жилийн хойно хүн төрөлхтөн
Тэмдэглэж чиний тухай дуурсах болов уу хайрт минь
Тэвчээр алдаж чамайгаа гэж гүйгээд чамдаа зэмлүүлж байсан
Тэнэгхэн амраг миний тухай дурсаж хөсөө баримал бүтээнэ.

Цемент чулуугаар ихэмсэгхэн боссон аварга бие минь
Цэрэндуламыгаа үгүйлж ирэх зууны ертөнцөд ганцаардан зогсоод
Амрагийг минь дурсаач, яруу шүлгүүд минь түвний хүч шүү дээ гэж
Ач гучдаа хэлье гэвч ам хөдлөх чадалгүй чулуун нүдэндээ чулуун нулимстай
зогсоно.

Гэвч хожмын хүмүүс надад хөсөө босгохоос би урьтаж
Гэрэлт ховоод хонгор чамайгаа шүлгээрээ тунхаглалаа
Гэмлэж зэмлэсэнч, дэврүүлж магтсан ч хэвээрээ байх миний шүлгүүд
Гэрэл зургууд тайлбар зүүлтэйгээн ном болон үлдэнэ вий.

Мэдээж тэр номд энэ зун надад дурсгасан чиний зураг хэвлэгдэнэ.
Мэндбаяр овогтой Цэрэндулам найрагчийн амраг гэж
Зургийн чинь ард наймтын үсгээр товч тайлбар хэвлэнэ.
Зуун жилийн дараах зураг хуар шиг хүүхнүүд чамд минь атаархана.

Азтай хүүхэн бэ гэж
Эрэгтэй нь ч хэлнэ
Эмэгтэй нь ч хэлнэ зургийг чинь шүтнэ.
Агуу их хүн гэж намайг тэд бодно, бас шүтнэ гэвч
Энэ биеийг минь бичсэн шүлэгтэйгээ адил байгаагүйг тэд мэдэхгүй
Эглийн эгэл, ядуугийн ядуу нэгэн ард явсан гэж тэд бодохгүй

Бас чамайг минь авааль нөхрөөсөө салж эс зүрхлэн
Батноровын хөндийд уйлж явсан зовлонтон гэж тэд итгэхгүй
Эмэгтэй нь нөхөртөө зодуулж
Эрэгтэй нь цаг үедээ зодуулсан ядуу хос
Энэ зуунд уйлж явсныг минь ирэх зуунд мэдэхгүй

Тэдний мэдэх нь энэ хоёр ч ёстой жаргасандаа гэж шагшина.
Тэр нь дээр, бүтээлчийн зовлонгоор бүтээлчийн жаргал олддог юм.
Харин чи бид хоёрт энэ зууны маань өгсөн ганц жаргал бол
Харанхуй пин, алд хүрэхгүй гэрт дэлэм хүрэхгүй модон ор
Гучин гурван хоног билээ.

НАМАЙГ ХҮЛЭЭ

Гэнэхэн горьдлоор яах юм бэ
Гэгэлгэн гунигаар ч яах юм бэ
Гэргийн биш болзоотийн ёсоор
Намайгаан хүлээ !

Элдэв цуурхал дурдсан ч хүлээ
Этгээд таг чиг болсон ч хүлээ
Энэ хорвоод чи минь эс бол
Хэн намайг хүлээх юм бэ.

Чийгтэй харанхуй шөнө ч
Чимээ чагнан хүлээгээрэй
Хурц нартай едөр ч
Хувьдаа харуулдан хүлээгээрэй

Сумын бяцхан шуудан дээр
Сураг тавин хүлээгээрэй
Суудаг байшингийнхаа цонхоор
Хараа тавин хүлээгээрэй.

Уух халуун цайгаа
Үлээн үлээн хүлээгээрэй
Унтах дулаан нойроо
Үргээн үргээн хүлээгээрэй

Хайрлаж байсан хайрыг минь
Санан санан хүлээгээрэй
Ханилж явсан газруудаа
Дурсан дурсан хүлээгээрэй

Зургаан сар болсон ч
Ирнэ гэж хүлээгээрэй
Зуун жил болсон ч
Итгэл тасралгүй хүлээгээрэй

Насанд ганцхан дурлалын

Нандин бүхнээр хвлээгээрэй
Намайг үхлээ ч гэсэн
Цэвэр хэвээрээ хвлээгээрэй.

УЛААНБААТАРААС ЦЭРЭНДУЛАМДАА БИЧСЭН ЗАХИДАЛ

Алагхан хорвоогийн учир таниагвй
Арван зургаан насны минь зvvд шиг
Ашидхан тайван хедее тэртээд
Амрагхан чи минь сайн сууна уу

Нуурын шувуу шиг ижилдэн дассан
Нутгийн зуныг санан санан
Нууцхан гунигаа ганцаараа vvpч
Нулимс юугаа унагаж сууна уу.

Суусан явсан дурсгалт газар
Сумын төв эл хульхан
Хvv чинь тэнд vгvй болохоор
Хvйтэн баргар байгаа болов уу

Амраглан дассан сэтгэл гэдэг
Аргалж болдоггvй хэцvv болохоор
Аймгаас очдог шуудангийн замыг
Амьтнаас нууцгай ширтэн байна уу.

Зvpx зvссэн шинэхэн шарх
Зvйрлэж болом тэр замын
Холын vзvvрт би чинь чамайг
Хонон енжин санасаар явна.

Хvний хvнийг санана гэдэг
Хvнд боловч амттай байдгийг
Идэр насандаа анзаарах нь vгvй
Ийм л хэцvv дасдаг юм байна.

Атар талдаа дураар ессен
Ард шvлэгчийн уяхан зvpx
Алагхан нvдэнд чинь vйж унах
Аавын veийн ерeөл юм байх

Энэ хvртэл зоргоороо явсан
Рэнчингийн хvvгийн бие сэтгэл
Эрэвгэр хeерхeн хeмсгeнд чинь дэгээдvvлэх

Ээжийн үеийн төсрөг юм байх

Бум бужигнасан хотын газар
Бузгай охидын давалгаан дунд
Заяаны эрхээр холбогдон урсах
Завины адил ганцаардан явахад

Эрэвгэр хөмсөгтэй чамтай минь
Эн зэрэгцэх нь үгвй байна.
Дүрлэгэр нүдэн амрагтай минь
Дүйж харагдах нь алга байна.

Дүүжин холын цэнхэр уулсыг
Дүүлээд гарах чадал байвч
Дурласан зоргоор хайрт чамдаа
Дуулаад хүрэх арга нь үгвй л ...

Уужим холын будант хөндийг
Уухилаад гарах тэнхэл байвч
Уярсан зоргоор чам юугаан
Уулзан тэврэх боломж үгвй л ...

Алагтай цоогтой энэхэн хорвоод
Азаар дутуу төрсөн юм байлгвй
Амраг чамтайгаа дураар жаргах
Алхам газар ч олддог болоосой

Хожих дуртай энэхэн замбуулинд
Хоншоор дутуу төрсөн юм байлгвй
Хонгор чамтайгаа ханатал жаргах
Хонхор хонгил ч олддог болоосой.

Зүйтэй янагийн мөрсөөсөл болж
Зүдэрсэн зүдрэлээ хэлье гэвэл хө
Зүүн тийшээ үлээх салхин дээр
Зүрхээ тавиад явуулах юм сан.

Нууцхан амрагийг санааширлаа
Нутлан багтаан хэлье гэвэл хө
Нутгийн үүлэнд нь бол
Нулимсаа дайгаад илгээх юмсан

Жаахан зургийг чинь ширтэн суухад
Жаргалын дунд зовлон амтагдах юм.

Золгож хааяа чамайгаа зүүдлэхэд
Зовлонгийн дундах жаргал амтагдах юм.

Сдрийн бодол шенийн зүүдээ
Сгүүлж чамдаа тоочъё гэвэл
Бие сэтгэлийн зовол жаргал
Бичгийн дэвтэрт багтахгүй юм.

ЭЭЖДЭЭ АЙЛГАЖ ХЭЛСЭН ҮГС

Ээж ээ надад юу ч хэрэггүй
Энхрийлэл ч хэрэггүй, зэмлэл ч хэрэггүй
Эм тан ч хэрэггүй
Хутга, туухай ч хэрэггүй
Эхнэр ямар нь ч хэрэггүй
Гагцхvv Цэрэндулам л хэрэгтэй.

Амьдрал цэнгэл нь олдохгүй бол
Адаглаад бараа нь хэрэгтэй
Амраг хайр нь олдохгүй бол
Алаг нүд нь хэрэгтэй.

Алд бие нь олдохгүй бол
Зураг хөрөг нь хэрэгтэй
Амьд vхсэн сураг нь хэрэгтэй

Сөр юу ч хэрэггүй, ээжээ
Срөвдөөч дээ намайг ээжээ

Срвийтел харанхуй шенеер
Хvvгий чинь гээд ирдэг байсан
Снчин янзага шиг тэр амьтныг
Срөвдөөч хайрлаач эжии минь

Хvний бvсгvй vрийг та эс срөвдвөл
Хvй дэлхийд ямар ээж срөвдөх юм бэ.
Хvсэхгvй байгаа бол байг л дээ
Хvvд чинь таны мянган энхрийлэл хэрэггүй.

Амрагийн минь эсрэг хэлсэн ганц vг чинь
Алаг зvрхийг минь зуу огтолж байгааг
Аяа эжий минь та мэдэж байна уу
Аавд минь та урьд хайртай байгаагvй гэж vv.

Хонгор янагийн минь надад тэмүүлсэн хайрыг
Хорин хэдэн насандаа та дайраагвй гэж үү
Хоёр нүднийхээ нулимсыг арчин арчин явж
Хотод хоригдсон аавруу минь очоо нь үгвй гэж үү.

Сөрийг чинь тэгж явахад хэн нэгний ээжий
Сечилж ингэж хэлсэн бол танд ямар байх вэ.
Хэлүүлэх естэй байгаа амрагийн минь буруу юм уу
Хэрэгсэлгвй тэмүүлж байгаа нь миний буруу юм уу.

Цэцэг ергес алагласан энэ л хорвоо дээр ижиин минь ээ
Цэрэндулам үгвй бол хүүгий чинь зүрх цоо хатгуулаад байна аа.
Цэцэн тэнэг холилдсон энэ л замбуулинд ижий минь ээ
Цэрэндулам үгвй бол хүүгий чинь тархи юу ч бодож чадахгвй нь ээ.

Муухай хүү гэж алаг үрийг чинь хүн хэлээгвй байхад
Муу хүүхэн гэж амрагийг минь та хэлж яах нь вэ.
Алдаа дутагдлын минь шарх бүхнийг та элгээрээ хаагаад
Амьтанд хавчигдсан хүний үрийг ингэтлээ юунд еечлээ вэ.

Хан хорвоод цорын ганцхан ижиин танаа би
Хайрлах гомдох уурлах зэрэгцээд байна аа.
Ессөн биеэ эвдэж уйлан хайлан эх хүн болохдоо та
Сөрийнхийгээ хайрлая, ерөлийнхийг хялая гэж ээж болоогвй биз дээ.

ЗУСЛАНГИЙН УЯНГАТ ДУУ

Звйл звийлийн цэцэг хуараа хе
Зүлгээ дагаад ургаа юу даа хе
Зүйтэй терсен чи минь ээ хе
Зүрхээ дагаад учраа юу даа хе.

Хайтан сэндэр цэцэг хуараа хе
Хангайгаа дагаад ургаа юу даа хе
Халуун журмын чи минь ээ хе
Хайраа дагаад учраа юу даа хе.

Хүжийн үнэрт цэцэг хуараа хе
Хүрээ татаад ургаа юу даа хе
Хүний жаахан чи минь ээ хе
Хүслээ дагаад учраа юу даа хе.

ЗАРИМ ЗАРИМДАГУУДАД ЗОРИУЛСАН ШҮЛЭГ

Загатнаагвй ч гэлээ миний гар
Заримуудад зориулж ганц шүлэг бичилгвй горьгвй нь
Замбараагвй дээ биш ч энэ хорвоо
Зарим нэг юмсаар гуа биеэ гутаажээ.

Замбуулин хэдий арвин тусмаа
Заваан юм тедий элбэг болжээ.
Заримдаг гийгvvлэгч ес байтал
Заримдаг хvн ерэн хувийг нь эзлэхэд хvрчээ.

Єерснийгєє тэд хэзээ ч мэдэж чадахгvй байж
Єрєєл бусдыг тэд хэзээ ямагт
Єєчилж муучилж ховлож амьдрах нь
Єтєг шивхээр хооллогч єт хорхой мэт буюу.

Дємгvvр ганган явбал дээрд vзэж нударган гэнэ.
Дєнгєж хувцастай явбал доорд vзэж гуйлгачин гэнэ.
Олонтой явбал атаархахдаа завхуул гэнэ
Орь ганцаар явбал аархахдаа зайгуул гэнэ.

Улаан мєнгє єєрєєєє харамлаад єєрснєє
Ууж чадахгvй явж уусан хvнийг архичин гэнэ
Уу ид гэж зvгээр яваа хvнийг шахаж шахчихаад
Улаандаа гарсан ховдог гэж дэлхий дахинд зарлана.

Авгайгаасаа саллаа гэж єєрєє хаягдсан юм шиг уурлана
Авалгvй ганц бие явбал єєрєє суух албатай юм шиг муулна.
Амар мэндийг нь асуувал ярвалдаад хариу дуугардаггvй байж
Адилхан дуугvй єнгєрвєл их зан гаргалаа гэж уйлчих шахна.

Дориухан алхвал дайрчих шахлаа гэж гомдол тоочно
Доройхон явбал єєрєє дайрчих гээд хєл гар гишгэлнэ.
Мєнгє харуулчихвал гуйж авчхаад эргvvлж єгєхгvй
Мєнгєгvй цагтаа уулзвал нэг нvдээр харахгvй цааш эргэнэ.

Гэтэл энэ маань єєрєє ямар хvн бэ ?
Гэм буруугvй хазгай гишгэдэггvй ариухан амьтан уу ?
Гэвэл бас vгvй ээ ! Энэ хорвоод тєрєєд
Гэтэж, тагнаж, ховлож, хутгаж явахаас єєрийг сурсангvй.

Ний нуугvй хэлэхэд булай бvхнийг вйлдээчин
Нийгмийн бєєс болж бусдын талхыг vмхээчин.
Зарим ийм заримдагчуудад зориулж єєрсєн шиг нь
Заваан шүлэг нэгийг бичлээ хайран ч гар минь !

МУУР

Айлын хаалга тэсгээдэггүй ногоон Доо гуай шиг
Айхтар хулгайч муур хаяагаар шургав.
Амьсгаадсан Доо гуай Хандтайгаа саймшрах шиг
Ам чөлөөгүй муур шалир шалир зажлав

Хэрэггүй ч гэсэн хэрэгтэйдээ хэрэгтэй
Хэн гуайн Хандыг Доо гуай аваад явчсан шиг
Хэт сайхан биш ч ечигдөрхөн чанасан
Хэсэгхэн зайдсыг минь муур аваад явчлаа.

Ирсэн шуудангаар над дээр
Их бууны сум дэлбэрэв
Ижий минь дарийг нь нухаж
Дvv хvvхэн маань тусгалыг нь тааруулжээ.

Гаргуундаа гарсан муу шүлэгчийг
Газар дээр нь үнсэн товрог болгочихоод
Эх охин хоёр едийд тэнд
Эрхэм гавьяатан шиг цайлж суугаа.

Аальгүй хvvхэн хөхрөх шиг гелген нохой
Ам чөлөөгүй яргин хуцав.
Архи уусан хvн хурхиран унтах мэт
Алс беглvvд *Иж* мотоцикл пажигнав.

Нөхөр нь эзгүй явсан Халтар хvvхний
Нөхөөстэй хаалга ёслолын буудлага мэт тас няс !
Нөгөөх мотоцикл тэр л хавьд дуугаа хурааж
Немерсен хөнжил шиг хэн хvнгүй таг чиг !

Элгэн түмнийхээ зовлон зүдvvрийг цуглуулж
Эгэл шүлэгч хуудас цаасан дээр зовдог юм.
Ядуу чадуу бүхний жаргал цэнгэлийг нийлvvлж
Яруу найрагч хvн хундага дарсан дээр жаргадаг юм.

Бишид хvний нэгэн насандаа амсахыг
Бичгийн хvн нэгэн суудал дээр амсдаг юм.
Иймийн учир хөөрхий бидний нас богинохон
Илvv харагчдад еслvvлж чичлvvлэх нь хамгийн түрvvнд !

ХҮҮХЭД МИНЬ

Усны шувууны ангаахай шиг
Улаан цурав нялхаас чинь
Уцаарлаж үглэж явсныг минь
Уучлаарай хvvхдvvд минь

Дэргэд чинь байхад та нарын
Дэггvй, зvггvй, бvтэлгvй, бодолгvй нь
Дэндvv юм шиг санагдаад
Дэглэж сургах гэж зvдэрсэн сэн

Томоо суух чинь удаадаад
Тоглож шуугих чинь ихдээд
Барьсан тавьсан чинь дандаа л
- Байг ! Битгий ! гэж зандчуулж

Тарьсан хэрэг чинь тоо байхгvй
Татсан асгасан чинь тойм байхгvй
Хийсэн бvхэн чинь дутуудаад
Хий л аав чинь уурладаг сан ...

Гэсэн атлаа та нарыг
Гэрээс гаруутаа санадаг сан
Хол ойр хендий явахдаа
Хоёр дахь шенеесее зvvдэлдэг сэн.

Томоогvй багын тэнэгхэн явдлууд чинь
Том хvний цэцэрхэлээс ч сайхан
Хашхираан, шуугиан, уйлаан чинь
Хаанахын ч хөгжмеес илvv санагддаг.

Гадна бие минь тэртээд явавч
Дотно бие минь гэртээ vлдээд
Үдэш еглеегvй намайг чангааж
Үргэлж яарсаар гэрээн зvглэдэг ...

Хэрvvлийн нэмэр гэж мэдсээр байж
Хэврэгхэн тоглоом, харандаа, цаас
Элдэв чихэр цvнхэндээ чихэж
Эцэг хvний ачаа хvндэрдэг ...

Харааж загнасанд минь гомдоо болов уу гэж
Халуун байвал халаа болов уу гэж
Хайрам хvйтэн бол даарч байгаа болов уу гэж
Харанхуй байвал айж байгаа болов уу гэж

Хувцас хунар нь хиртээ болов уу гэж
Хуруу гараа түлээгүй байгаа гэж
Ёлсөж цангаж суугаа болов уу гэж
Ёдер шенегүй боддог юм.

Халыг минь та нар марталгүй гоморхож
Хайрыг минь ойлгоогүй ч байж болно.
Зүсийг минь та нар андахгүй ч гэлээ
Зүрхийг минь таниагүй ч байж болно.

Үглэдэг эрүү маань далд орлоо гэж
Үүрд чөлөөтэй амар боллоо гэж
Балчир цагийнхаа гэнэхэн ухаанаар
Баярлаж ч болно миний хойноос ...

Надаас хойш алдаж оноход чинь
Нартаас би олдохгүй ч байж болно
Эсвэл надаас цэцэн аав ч олдож болно
Энэ нь надад хамаагүй ээ !

Гарыг чинь ганзаганд
Хөлийг чинь дөрөөнд хүргэж
Одоо давгүй боллоо гэдгийг нүдээрээ үзээд
Орхихдоо сэтгэл амар нүд аних гэсэн юм.

Эцгийн энэхүү бодол минь биелбээс
Эцсийн мөч хувийн үхэл минь яамай !
Энэхэн бие минь та бүхэн болоод
Эргэх хорвоод залуусан үлдэх юм чинь !

Усны шувууны ангаахай шиг
Улаан цурав нялхаас чинь
Уцаарлаж үглэж явсныг минь
Уучлаарай хүүхдүүд минь.

БИ ТИЙРЭН БОЛЖ ЗҮҮДЭЛЛЭЭ

Би тийрэн болж зүүдэллээ
Биеэсээ том алтыг ергөж байна гэж зүүдэллээ.
Бишид хүмүүст түүнийгээ хувааж өгч байна гэж зүүдэллээ.
Би чи гэж хэрэлдэхийг нь чагнанхан зүүдэллээ.

Алт авсан нь намайг үнсэж байна гэж зүүдэллээ.
Алт аваагүй нь намайг үх гэж байна гэж зүүдэллээ.
Алт хүнээс үнэтэй байдаг гэдэг
Аанай л бас хэвээрээ л юм байна даа.

Би тийрэн болж зүүдэллээ.
Бийрээр зуршгүй гоо дүрийг олж зүүдэллээ.
Билгүүн цагаан сарнай шиг бүсгүйд очиж байна гэж зүүдэллээ.
Битгий яваачээ гэж гуйхыг нь сонсож байна гэж зүүдэллээ.

Надтай ойртсон нь учран хайж байна гэж зүүдэллээ.
Надтай ойртох гэж бусад нь уралдаж байна гэж зүүдэллээ.
Нарийн ухаанаас өнгө царай илүү байсан гэдэг
Намдаагүй дордоо юм шив дээ.

Би тийрэн болж зүүдэллээ.
Бичсэн номоо өөрөө хэвлэж байна гэж зүүдэллээ.
Бишид нөхөдийнхөө бүтээлийг ботилж байна гэж зүүдэллээ.
Бишгүй олон мянгаар нь хувилж байна гэж зүүдэллээ.

Шүлгийг минь дарж байсан хүмүүс үнсэж байна гэж зүүдэллээ.
Шүүмжлэн дайрч байсан хүмүүс намын *Үнэнд* магтаж байна
гэж зүүдэллээ.
Зүтгэлээс зусар нь үнэтэй байсан гэдэг
Зүгээр болоогүй улам дордоо юм шив дээ.

Би тийрэн болж зүүдэллээ
Бишид хүмүүсийг чадах гэж
Далай тивийн эм мангастай
Даамай амраг ханиллаа гэж зүүдэллээ.

БУХ

Аадрын хар үүл шиг
Аварга хар бух
Арханд минь ирээд
Аянга шиг хүржигнэв.

Сүүдэр туссан уул шиг
Сүрлэг хар бух
Сүргээ харамлаж ирээд
Сүнс зайлтал урамдав.

Голын усанд хувцсаа угааж

Гон биеэрээ нвцгэн суугаа
Би бол бухын дэргэд
Бичгийн харандаа шиг счvvхэн амьтан.

Сүрдэж айхдаа тохойн чинээ
Сvvдэр минь ч арилах шиг
Чимээ дуунд нь нам цохиулж
Чих минь томорч, бие минь жижигрэх шиг

Бухны сүр улам нэмэгдэж
Бут сеегийг эврээрээ онгилж
Булга татсан шороо чулууг
Булиа сэрвээн дээгvvрээ самран цацав.

Дохионы гэрэл шиг час улаан нвдтэй
Долоон тоннын самосвал шиг сүрт бух
Хонины дайтай хуухнаг унжуулж
Хот айлд хавтгайд нь агсам тавив.

Олон жил сайд явсан эр шиг
Овор бvдvvн тас хар бух
Ойчголоо уусан архаг бөх шиг
Олиггvй тэнэг хар бух

Үнээнvvдээ надаас биш
Үржлийн зоотехникчээс харамлахаа
Үнэхээр мэдэхгvй болохоор чи
Үхрийн хvv vxэр юм даа!

ЄВГЄН БОЛЛОО БИ

Нээрэн энэ чинь юв вэ ?
Нэрэлхээд яах вэ
Нэр төр бие бялдар зvс царай
Нэг veэ бодвол євгєн болжээ.

Үнэндээ нэг ve ч мєн
Үдийн нар шиг явж гэм
Үй олон швлэгт тэр ve минь дvvрэн болохоор
Үvн тухай vл єгvvлэн єгvvлэх нь :

Хорьтой залуусын жавхаа
Хонгорхон охидын инээдэм
Хоорондоо хэлцэх дэврvvн хєнгєн яриа

Хорвоогийн амьд толь энэ байна.

Єчигдєрхєн би ийм явснаа
Єнєєдєр би ийм байгаа юм шиг санаж
Єнєд би ийм л байх юм шиг бодож
Єдєж шуугих гээд тэднийг үргээв.

Халуу дvvгсэн бvжгийн хvрээлэнд
Хамт эргэх гээд хєл минь цуцав, хєлс минь дуслав.
Хан уулын эгц оргил єєд
Хамт авирах гээд тэнхээ минь дутаv, тэндээ хоцров.

Ар талаас минь түрж ургасан
Атрын цэцэг шиг анхилуухан залуу vє
Арагтvй намайг гvйцэж түрvvлэв.
Архаг хайлаасархуу би vлдэж хоцров.

Үс зvс ямар болж вэ гэж
Үзэж тольдох хэрэгтvй
Үзэсгэлэнтэй залуусын гал хархан нvд
Үнэнийг vзvvлэх толь шиг байна.

Єєрєє би ийм явлуу ?
Єерийн маань vейнхэн ийм байл уу ?
Єнєєх шуугин цалгиж байсан миний тэнгис
Єнєр єтгєн залуу найзууд минь хаа байна ?

Нарны ганцхан сардаа улайран шаргалтсан арын мод шиг
Найз л олон нєхєд минь зvс даран буурцгаажээ.
Намрын ганцхан єглєє цавцайж ирсэн цагаан хяруу шиг
Найз бидэн ялгаагvй vс даран бууралтжээ.

Ган цvvц шиг шvлгээр хатуу хорвоог хэлтэлж
Галзуу нохойн аманд гараа хиймээр явсан
Гал делтэй нєхєд минь єрх гэр толгойлж
Гадаа гэртгvй шуугисан, нусгай бяцхан иргэдийн аав болжээ.

Гутлын єндєр єсгийгєєр мєндєр бороо шиг товшиж
Гунихыг мэдэхгvй явсан лусын охин шиг хvvхнvvд
Гурвалжин алчуур хийгээд vнэртэн єнгєтнєєн арчиж
Гурав дахин бvдvvрээд гэрийн мухар сахижээ.

- Эд маань ийм хойно би арга байж уу гэж
Элэг зvрхний гvнд битvvхэн гуниг ундравч
Эр хvн болохоор би єтєлснєєс vхсэн биш гэж
Эргэж хурган уулзаж наргиан цэнгээнд єдлєє.

Урьд сайхан зуны галзуу юм шиг наргиан
Улайж байгаа хэр нь асаж егэхгвй сүүмэлзэв.
Улс орны байдал хvvхэд шуухдаа ярьсан
Учир мэдсэн иргэд намуун дуугаар хvvрнэлдэв.

Тэр жилийн бидний терхгvйтэж явсан газраар
Тэгдэг ёстой насандаа хойч ve минь шуугив.
Тэнэгхэн болоод амттайхан цэнгэл уруу
Тэд яарч бид холдох нь зөв байна.

Айлын найрт емссен туфли шиг яваад
Аян дайныг туулсан бахиал шиг vлдэвч
Азай буурал нас гэдэг ухааны нэр болохоор
Алдсан оносон хоёроо боддог цаг минь энэ байна.

Нас хэмээх шатны бvх л гишгvүр элээсэн
Найз нехедтэйгөө би хамт етлэх ёстой.
Эс тэгвэл би хойч ve дунд багтахгvй
Эргээд очъё гэвч хуучин суудал зайгvй илvvдэл болно.

ЗҮРХ МИНЬ

Зvдрэл догдлолын хэмжvүр
Зүрх минь чи уучлаарай
Зvйтэй амьдралын зvйгvй едрvvдэд би чамайг
Зvгээр нэг ч байлгасангvй уучлаарай

Єнеєдер чи эмнэлэгийн vүдэнд
Євчтений бүртгэлд нэр бичvvлж
Харь хийцийн цахилгаан багажийн
Хариу хвлээж суух чинь аргагvй ээ!

Үүлэн чөлөөний нар шиг амьдралд
Үздэгээ чи vзлээ ядарлаа
Үй олон учрал тохиол цvнхэлд
Үхчихээгvй чинь их юм.

Газрын еед егссен хvний зүрх нь ядардаг бол
Ганц олдсон нас минь тэр чигээрээ егсэлт байсан юм чинь
Яруу найргийн дуут ендер еед бvх насаар авирсаар
Ядрах чинь тvмэн зөв миний зүрх.

Аюулт дайнд орсон хvний

Атгасан зүрх нь зовдог бол
Амьдрал минь бүхлээрээ тулалдаан байлаа
Алаг зүрх минь зовох нь зөвөө.

Илэрхий магтаалд хүний зүрх хеерч зовдог бол
Ид насны минь гучин гурван хавар тэр чигээрээ
Иж бүрэн магтаал, алга ташилт, цайллага байсан юм чинь
Ингэж ядрах нь миний зүрхний түмэн зөв.

Байлдааны сум бөмбөгөн дээр

Балталзаж айсаар хүний зүрх өвчилдөг бол
Үзэл суртлын бөмбөгөөр едий их бөмбөгдүүлсэн миний зүрх
Үхчихээгүй нь их юм өвчлөх бага хэрэг.

Зүдрэл догдлолын хэмжүүр
Зүрх минь чи уучлаарай
Зүйтэй амьдралын зүйгүй өдрүүдэд би чамайг
Зүүгээр хатгуулж явсангүйг минь уучлаарай.

Янаглах эрхийн үнэмлэх
Ямар ч хүний урд байдаг гэвч
Миний зүрхийг хайрлаж даахгүй
Хүний хүүхэнд өгч байгаагүйг минь уучлаарай.

Дайсагнаж өгсөн хүндэлж барьсан
Дарсны амт адилхан боловч
Хуурмаг гараас бялдуучлалын дарсыг
Хувь илүү хүртсэнийг минь уучлаарай.

Зүрх минь чамайгаан би нэг ч жаргаасангүй
Зүрх минь чи намайг нэг ч зовоосонгүй
Хорвоогийн үнэнд аргагүй гүйцэгдлээ
Хоёул эмнэлэгийн хаалга татъя даа.

БЯЦХАН СУРГААЛ

Тунгааж бодоогүй юуханд ч гэсэн
Туйлын дүгнэлт битгий хий
Тусдаа өөрөө толгойтойн учир
Тулгарсан юманд сүүлд нь дуугар.

Хүний амьдралд чухаг мөртөө

Хvvхэд хэлдэггvй сургаал гэж бий
Хvй ертенцед элбэг мeртeе
Хvvхэнд хэлдэггvй vг гэж бий.

Єнeе vдэш голсон хоол
Єглeе босоход эрдэнэ болдог
Єсeхийн цагт хайхраагvй янаг
Єтлeхийн вeд бурхан гэгддэг.

Зун цагт новш болсон юм
Зудтай євeл аминд орох ч бий
Хот газар булаацалддаг зvйл
Холын хeдeєд хог дээр хэвтэх ч бий.

Хадтай газар хадуур хэрэггvй
Модтой газар савар хэрэггvй
Морьтой хvнд бензин хэрэггvй
Мотоциклтой хvнд ташуур хэрэггvй.

Аргалын эвэр тэмээнд хэрэггvй
Адууны сvvл ямаанд хэрэггvй
Архины лонх шувуунд хэрэггvй
Алтан бeгж сармагчинд хэрэггvй.

Бeегийн хэрэгсэл ламд гай
Бeхийн зодог эхнэрт лай
Бурхан тахил чeтгeрт дараа
Буу саадаг чавганцад тeвeг.

Байгаль болоод хvний ёсонд
Байх байр зохицох зохицол гэж бий
Амьдрал болоод номын ёсонд
Арцаж болдоггvй орон зай гэж бий.

Хэн бvхэн балчир хvvхдийг eхeєрдeвч
Хээр тааралдвал айж зэвvvцнэм вэ
Хэвтэж байхдаа амьтны яс сонин ч
Хэл ороод босож ирвэл аюул гэдэг тэр.

Ууланд байхад мод гэдэг vзэсгэлэн ч
Унтаад босоход гэрт ургасан байвал ямар вэ ?
Усанд байхдаа загас гэдэг хeєрхeн ч
Уртын замд шeнe морьтой загас таарвал ямар вэ ?

Оронд тэврэхэд бvсгvй хvн тааламжтай ч
Олны газар тэр шалдан харагдвал ямар вэ

Од мичид огторгуйдаа чимэг
Ойчоод түрвэл нь дэлхий юу болох вэ.

Хелийн оймсыг гарт өмсөгвөл ямар вэ
Хөхөөний дуугаар нохой донгодвол ямар вэ
Хөхний даруулгыг нүдэндээ зүүвэл яах вэ
Хөрсний анжисаар дээл эсгэвэл яах вэ.

Зохицохгүй юмыг зохицуулах гэвэл
Зовлон болохоос ашиг болохгүй
Зохицох ёсон гэвч дотроо бас
Зориуд тааруулсан ерийн цагтай.

Үлгэрлэвээс өглөө галлах эхнэр
Үд өнгөрөөж босвол хэрэг юун
Үерхэж явсан нөхөр туслах тусаа
Үхсэн хойно санавал тус юун.

Үелзүүр залууд гоёж явсан гоёл
Үсэн бууралтахад инээдэм төдий
Үймээний жил түмнийг аварсан зэвсэг
Үе нь өнгөрөхөд түвхийн дурсгал төдий.

Учир иймээс амьд сэрүүн цагтаа
Урьд хойныг нь бодож юм бүхнийг зохицуул
Улс амьтны ёс горимыг дагаж
Ул суурьтай зүйн дотор яв.

Бусдыг хэлэхээсээ ерийгөө урьтаж шинж
Буруу зөвөө ухаант хүнээс асуу
Цагийн юмыг цаг алдалгүй хэрэглэ.
Цагаас урьтаж элдэвт битгий сүйд.

МОРЬТОН БҮСГҮЙ

Залуу насны хорвоогоор зайж явсан миний
Зам мөрийг хөндлөн чагт тавин дарах шиг
Монгол түмний жавхаа явган надад хүндэднэм
Морьтой нэгэн бүсгүй дайрчих шахаад өнгөрлөө.

Хар суран жолоог тас атгасан бүсгүй
Хасаг ташуур шиг харцаар нүүр ороолгоод өнгөрөв
Хангал тарган морины гучин градус ташааг

Хагас тохой ташуураар зад гуядаад енгөрөв

Елмийдvv жийсэн дeрeэнд нь нар тусаад ойхдоо
Енгe аархал хоёроор хамар сeргeх шиг санагдав
Ендeр хээр морьтны нь давхиа доороос дэгдсэн
Елeн тоос нь намайг буурал болтол дарав.

Шаавай тeрсeн бvсгvй намжир хаян одохдоо
Шантгардуухан хамраараа нарыг eргeх шиг vзэгдэв
Шар дурдам бvсээр хvрэн торгыг ороосон нь
Шармал алтан цалмаар зvрхийг уургалсан мэт харагдав.

Эрчлэн хийсэх газар морины сvvл хоёр
Эртний дайчин гvрний жанжин туг шиг сvртэй
Эмэгтэй тeрсeн атлаа эр л морийг захирсан нь
Эрцvvл биднийг ялгаагvй унаад гуядсан шиг дvртэй.

Хvрэн торгон дээлийн чинь сэжvврийг нeмeрьe гэвэл
Хvvхэн чамайг гvйцэх унаагvй юм шиг байна уу.
Хvлэг цуцах газар шvлэг цуцаа гэж vv
Хvсэл цуцах алсад бие чинь хvрээ гэж vv.

САЛХИТАЙ ШЄНИЙН БОДОЛ

Дээвэр балбасан шуургыг
Дэлсэх хөгжим гэж ая татъя
Дэргэд байгаа ганц лааг
Дэгжин бvсгvй гэж хань татъя

Гадаах шуурга улам ширvvсэх нь
Галзуу фокстрот наадах адил
Гэр дэх лаа дeлeн урсах нь
Гэнэхэн бvсгvй итгэн уйлах шиг

Нэг байтугай нэг хэсэг лаа
Нэмэн нэмэн урсаж дуусавч
Аагтай шуурганы эрч сулрахгvй
Арилах л хэмжээндээ арилна.

Бvжигт донтож хичнээн ч хvvхэн
Бvхэл амьдрал биеэн сvйтгэвч
Дагшаа хөгжим тэднийг хайхрахгvй
Дараа дараагийн аялгуугаа тоглоно.

Салхи шиг хөгжимд лаа шиг бөнгөжнөх
Сайхан бүсгүйд нөмөр нь болох гэж
Энэ бие минь чилж явсаар
Эргийн хайлаас шиг тахийсан байна.

БЯЦХАН СУРГААЛ

Хүн болж төрсний учир чи
Хүн бүхнийг хүндэлж яв.
Хүнээс хүчтэй амьтан энэ ертөнцөд үгүйн учир
Хүнээс чи айж болгоомжилж яв.

Буруу биш зөв сэтгэлтэй явбал
Бурхан биш хүн чамайг аварна.
Булзаж мэхэлж хорон санаатай явбал чинь
Бүг биш хүн чамайг ална.

Цэцэн ч бай тэнэг ч бай хүний сэтгэл
Цэцэглэн ургахдаа амархан хүчит хөрс юм.
Хэрвээ чи ерт хэрэггүй зүйлээр ч гэсэн
Хэн нэгнийг ядарч явахад нь баярлуулсан бол
Тэр хүний сэтгэлд чиний төлөө цэцэрлэг ургаж
Тэртээ хожим чи үр шимийг нь амсах болно.

Алив бүхэн ганцхан өдрөөр дуусдаггүй
Аавын хүүтэй ганцхан уулзаад өнгөрдөггүй
Амьдралын олон давааны чухам ямархан оройд
Азтай буюу эртэй тааралдахыг мэдэхэд бэрх

Зурвасхан тохиолыг үүрд үл мартан
Зуун жилийн хойно ч гаргаж ирж болно
Аар саархан юманд үл хайхран
Аягүй нэгэн үл мөр хүний сэтгэлд үлдээвэл

Он жилийн уртад тэр чиний эсрэг
Ой хөвч болтлоо ургасаар явна
Ярвагар явахдаа хэрхсэнээ чи мартан
Ядрах нэгэн өдрөө тэр ойд орно
Гарах газаргүй хорт ширэнгэнд мухардаж
Гашуун бэрх шийтгэлийг хожимдсон хойноо амсана

Хөрөнгө зөөр нэр алдар албан тушаал
Хөгшдийн буян залуугийн тэнхээ найз нөхөд
Аль нь ч гэсэн өнөө байвч, маргааш хоосон

Алга дарамхан улаан нүүр л хэзээ ч хэвээр

Дайсан нөхөр хоёрын аль нь ч гэсэн
Дандаа уншиж явах амьд хуудас
Үхэн үхтэл гагцхүү чиний нүүр мөн
Үүний учир тэр хуудсанд инээмсэглэлээс өөр юм бүү бич

ЗҮҮДЛЭЭГҮЙ ЗҮРХ

Анх багаас өнөөдрийг хүртэл би
Айж, баясаж, сандарч, тайвширч
Асар олон зүүдийг, үнэгүй кино шиг үзжээ

Өвгөрч, залуурч, хоёр хувь болж ч зүүдэллээ
Өвчилж, эдгэрч, ан амьтан болж ч зүүдэллээ
Өндрөөс унаж, усанд живж ч зүүдэллээ
Өөрөө үхэж, өөрийгөө оршуулж ч зүүдэллээ

Хүний хүүхэн чамтай ханилж ч зүүдэллээ
Хүүхэд багачуул төрүүлэн найрлаж ч зүүдэллээ
Харин чамайг төчнөөн их хайр амлаад
Хайхрахгүй болчихно гэж огт зүүдэлсэнгүй

Уухилж байсан шуурга гэнэт намдах шиг
Ургаж байсан мод өргүй шатах шиг
Ундарч байсан булаг мөргүй ширгэх шиг
Ужиг хатуу хувиралт чинь зүүдэнд хүртэл багтсангүй

Авчрах жаргал чинь гэрт багтсангүй
Алтанхан бие чинь өвөрт багтсангүй
Ааш зан чинь зүүдэнд багтсангүй
Алс хожим чинь сэтгэлд багтсангүй

Учир иймээс чи бид хоёрын
Улсаас нууцгүй бяцхан дурлал
Богинохон ч гэлээ, энэ насны минь
Бодитой түүхэнд минь бас багтсангүй

ШҮЛЭГЧ ТАНАА

Найргийн жигүүр ургасан шүлэгч танаа
Найзын ёсыг бодож нэгэн зүйл хэлье

Ард минь байгаа зам урд чинь байгаа учраас
Ахын ёсыг барьж хоёр зүйлийг захъя

Яруу найраг гэдэг мэргэжил биш
Яв цав гүйцэтгэдэг цэрэгжил биш
Яг баримтлан заалгадаг сургууль биш
Яс маханд заяасан торгууль юм

Алдрын зовлон эдлэх гэж шүлэгч хvн тердэг юм
Алдар гэдэг еерее авьяасыг түшиж ирдэг юм
Авьяас гэдэг еерее онолыг дагуулж ирдэг юм
Анхнаасаан чи бусдаар заалгах хэрэггүй

Оноё гэснээ оносон анхны шүлэг яахав
Овооны ганц наадамд түрүүлсэн морины дайтай
Ойр хавиар түрхэрсэн ахиц муутай магтаал
Онгироо багахан шүлэгчийн нүдийг боодог ёсон бий

Дурлалт хvvхний сэтгэлд шүлгээр нэвтрэх нэг еер
Дугуйлангийн хэмжээнд шүтээн болох нэг едер
Бvхэл бүтэн аймагт зар тарах бас нэг еер
Бvгд найрамдах улсад нэр гарах бvр ч еер

Ийм нэгэн ve шүлэгчийн насанд ирэхэд
Идээний дээж архи, суусан газраас олдоно
Идэрхэн явсан сэтгэлийн жолоог алдан архидаж
Их хvн болох залуус багадаа сөнөснийг санаарай

Улсын цаана улс бас бий
Уужим дэлхийн таван их тив бий
Урт удаан наслах түvхийн чигнvvр гэж бий
Урьтаж баясах явдал шүлэгчийн vхэл мөн

Заавал чамайг хенеене гэж
Занасан дайсан байхгүй ч
Зайлуул, чамайг тэтгэнэ гэж
Залбирсан хvн байхгүй шvv

Шvнгэнэж дvнгэнэж явлаа гээд
Шүлгээ хулгайд алдахаасаа
Шvvрхий мулгуу загнаад
Шүлэгчээ алдаж болно шvv

Аль ч уншигч, номыг чинь
Амтархан уншиж байхдаа
Танихгүй ч гэлээ чамайг

Тагнай шогшрон магтана

Уншиж дууссан номтой хамт
Уншигч магтаалаа цааш нь тавина
Гурав хоноход, унаа булаацалдаад
Гудамжинд чамайг элдвээр хараана

Залуу байгаад мандаж явахад
Захидал зурвасаар хvvхнvvд булна
Орой болохоор болзсон хонгорууд
Орон тооны илvvдэлд орно

Ганц удаа швлэг чинь доголж
Галтай шvvмжлэгч гуяа алагдахад
Хайртай гээд уйлж байсан хvvхнvvд
Хаврын турлиах шиг шуугилдан муулцгаана

Эгэл уншигчид бол, швлэгч хvний
Эргvvлэг ихтэй хелгvй тэнгис юм
Євчvv завь шиг холбиромтгой швлгээрээ
Єерее чи єерийгее авч явна.

Єнер дэлхийд, швлэгч хvнээс єер
Єертее эзэн болдог чадалтан ховор
Єерийгее швлэгч єерее терvvлдэг юм
Єерийгее, аягvй бол єерее устгадаг юм

ХОНГОР ЧАМДАА ХЭЛЭХ ҮГ

Хонгор чамдаа хэлэх vг минь
Хосгvй хайрын тухай биш
Хойд зуны амралтын тухай биш
Хожид урьд бодож vзээгvй бодлын чинь тухай

Yнэндээ, бvсгvй хvн, юу эс бодох вэ
Yзэсгэлэн гоо баяр цэнгэл
Гал тогоонд хэрэгтэй бvхэн бэлэн байх тухай
Гар дээр нь хэдэн тегрег байнга байх тухай

Эр нөхөр нь архиддаггvй байх ч тухай
Элдэв хvн цувж, шалыг нь халтартуулахгvйн тухай
Толгой шvд нь євдөхгvй байх тухай
Толины урд хайрцагт аналгин бий эсэх тухай

Дэргэдэх айлын нь бvсгvй, нeхрийг нь
Дэндvв зeслeн харсан тухай
Ер нь тэгээд юу эс бoдoх вэ дээ
Ертeнц заримдаа,
Гал тoгoоны ерeэнд бaгтдaг юм чинь

Одоо чи, намайг ноолоод эрхэлж байна
Оройн нам гvмд, муурын зулзага шиг нялуурч байна
Одод тэнгэрийг цонхоор хараад инээмсэглэж
Орчлонд, хамгийн жаргалтай хvвхэн байна

Тэгвэл, яг едийд хонгор минь
Тив дэлхийн хэчнээн олон аавын хvв
Хань ижил, хамаатан саднаа орхиод
Халуун зэвсэг барин хил манан зогсоно вэ

Дэндvвлж хэлэх юм бол
Дэлхийн бeмбeрцeг бvхлээрээ
Эсрэг эсрэг, хилээ манасан
Эр цэргээр дvүрэн байна

Янагхан чиний vсийг илбэж байгаа
Яг миний гар шиг, хэчнээн сая гар
Аюулт зэвсгийн гохон дээр бэлэн
Амьсгал даран зогсож байна вэ

Намуухан ерeнeе тэврэлдэн суугаа
Намайг, чамайг vнcэлдэж амжаагvй байхад
Аль нэг хил дээр буу дуугарах юм бол
Аймшигт 41 он, ендийж ирэхэд бэлэн байна

Єнeе vдэш, чамтайгаан эрхэлж суусан би
Єглeе гэхэд, чулуун царай царайлж
Цэмбэ, тeмeр xoёpoop євч бvрэн тоноглосон
Цэргийн их цуваагаар хил рvв явахад бэлэн байна

Энэ тухай, хонгорхон чи минь уучлаарай
Эрт орой ч гэсэн ер нь бодож vзсэн vв
Эрхлэх, жаргах, хардах, хэрэлдэх юм бvхэн маань
Энгvй их vнээр чи бидэнд олдож байна

Олдсон энэ жаргалаа алдахгvйн тeлeе
Орчлонд дахиад 41 оныг ендийлгeхгvй тeлeе
Айлын бvсгvйг биш
дайныг чи хардах хэрэгтэй

Үүнийг, та нар л чадна
Үнэндээ та нар
биднийг дийлдэг шvv дээ

БЯЦХАН СУРГААЛ

Булаг усны цутгалан сергеж ордог жамгvй
Буунаас гарсан сум сeргeе ирдэг замгvй
Булт олны ёсыг ганц бие зогсоохгvй
Буруу зeв хоёр нэгэн дор шийдэхгvй
Бузрын нvх рvв eepийгeе eepеe тvлхэх хэрэггvй
Буян завшаан хоёроос мэдсээр зугтах хэрэггvй

Алт алт гэвч алт хэвээрээ ургадаггvй
Арслан, заан гэвч хvчтэй хэвээрээ тердеггvй
Амьд байгалийн хуулийг хvний хvв тэрсэхгvй
Алс одоо хоёрыг ганцхан орой шийдэхгvй
Алдаа ослоос айж биеэ тамлах хэрэггvй
Алдсан хойноо харин тvүнээ давтах хэрэггvй

Би л айдаггvй хvн гэж сармагчин мэт загнасаар
Бие амьдрал хоёроо дэмий сvйтгээд ч яахав
Алдаж буруудах вий гэж юм бvхнээс айсаар
Ахиж олдохгvй насаа аргамжиж хvлээд ч яахав

Наргих ёстой газраа наргисан шиг нарги
Найман настай балчир шиг бодох юмгvй жарга
Сэргэх ёстой газраа сэргэсэн шиг сэргэ
Сэхээ муутай юмсыг ниргэсэн шиг ниргэ

Хvсэл бvтээл хоёртоо эзэн нь болж сур
Хvн урьд нь бvтээснийг заавал давуулахыг зорь
Мэдлэг бvхнээс амсаж мэдэхийн дайтай мэд
Мэдсэн хvний дэргэд ч мэргэдийн дайтай зэрэгц

Єерее тамхи татдаг бол бусдаас битгий гал гуй
Єреел чинь хэрэв гуйвал ялихгvй битгий харамла
Євер тvрий хоосон бол шалигийн зvйл битгий шохоорх
Єр ихтэй бол нэгэн газар бvв суу

Архинд хэрвээ дуртай бол уухын эрдмийг бас сур
Амьтан бvхний тvрvвнд унахын эрдэмийг бvв vзvvл
Алган дахиа хоословч лонхон дахиа хоослолгvй
Ахиад маргааш eглeе нь дотор засахаа бод

Эхнэрт хэрэв дуртай бол энхрийлэхийн эрдмийг сур
Эрэгчин адгуустай адил зайдагнахаа бvv яар
Энэ шене енгереvч ертенцийн маргааш олон
Эргээд хэзээ ч магадгvй уулзана гэдгээ бод

Ав гэсний нь зоргоор хvнээс юм авахдаа чи
Авдар савыг нь хоослоод бvгдийг нь авахгvйн учир
Аль гэсний зоргоор хvнд юмаа егехдее чи
Ар талд нь бас еертее vлдээхээ бод.

Єерийн нутагт явахдаа хvний хvнийг хайрла
Хvний газар явахдаа нутгийн нэрийг хайрла
Эцэг нь vгvй хvvхэд хvнээс терех ёсон байвч
Нутаг нь vгvй хvн хорвоод байдаг учиргvй.

Єерее цадах тусам елен хvнийг еревд
Єлсех цагтаа харин цаггаланд бvв хогзогно
Єнгетэй хувцас ємсєєд тостоос холуур яв
Єерее тостой бол харин єнгетєєс бvв дел.

Нэг идэх хоол бол хугас єдрийн хань
Нэг ємсех хувцас бол хагас жилийн хань
Нэг олдох нэр бол хамаг насны хань
Нэр vлдэж бие vхдэгийг бvв март !

ГЭРЭЭСЛЭЛ

Yнэн шvv битгий гайхаарай
Yхэл гуай нэгэн цагт
Yvд тогшино тэгэхэд би
Yлдэх хvmvvст ингэж гэрээслэнэ.

- Єндєр жааны эрэмбэ хойно
Єерийн минь хойноос бvв уйлаарай
Биеийг минь авсанд тааруулалгvй
Биед минь авсыг тааруулаарай.

Суусан бол суусан чигтээ
Суниасан бол сунисан чигтээ
Yvpд би оршихыг хvснэ ээ
Yvнд минь нєхєр авс захирагдвал зохино.

Хєгжим жагсаал хэрэггvй

Хелтэй цуглаан ч хэрэггүй
Хедесний ард намайг
Хедесний зангаар л
Хедеслүүлээрэй

* Хойлогийн найр * гэж архи дарс
Хоосон гашуудлаар юу хийнэ
Хоорондоо агсарцгаавал яс булаалдах
Хотны ноходоос юуны еер.

Харин хедес булшин дээр минь
Харахад сүр бараа багатай
Эмтэлж засаагүй чулуу босгож
Элгэн талд нь ингэж бичээрэй.

* Дуусан амьдарч чадаагүй
Дуучин Чойном энд нойрслоо.
Тедес теден он. Цэг *
Телевхен даруухан байг.

Унаган биед минь бурхан багш
Уянгат дуучны хоолой хайрлаагүй
Учир иймээс амьддаан би
Улсын емне дуулж яваагүй.

Тэгэвч би сэтгэлээрээ
Энэ зууныхаа дуучин явлаа
Тив бүхэнд Поль Робсонтой
Эсвэл Робертиноой цуг дуулж явлаа.

Багад нутгийн ах нарыг минь авч одсон
Балагт дайныг бүү гараасай гэж
Эгнэгт би хвсэж явсан хүн
Энэ л хвслийг минь Поль Робсон дуулсан юм.

Зүдэг амьдралд үсэн бууралтавч
Зүрх сэтгэл минь балчирхан хэвээр
Эрх чөлөөгөөр дуурсаж явлаа
Энэ л өнгөөр минь Робertino дуулсан юм.

Мах цусанд минь хувьсгалын
Марш ритм шуугьж явсан юм.
* Магнаг үсэгтэй туг * болгон
Манай партизан цэрэг дуулсан юм.

Идэр насны минь гуниг

Ихэнх амьдралд нь цуг явлаа.
Ичинхорлоо гуай Гоолингоо гэж
Ийм л гунигийг дуулсан юм.

Ухаан бодол минь хвсэл минь
Уурга шиг шулуун, тал шиг уужим байлаа.
Уртын дуугаар Норовбанзад
Уянгалуулж үүнийг минь дуулсан юм.

Найраг шүлэг минь цагтаа
Наран саран хэлбэлзтэл жороолж байлаа.
Нарт хорвоод миний шүлгийг
Нансалмаа морь болгож дуулсан юм.

Єнеедрийн амьдралын аар саарыг
Єерее би єертее дуулсан
Амрагийн болоод хувийн шогоо
Архины ширээнд согтуу дуулсан.

Дуу надгвйгээр терсєн гэвч
Дуугвйгээр би терєхгвй байлаа
“ Дуучин Чойном энд нойрслоо ” гэж
Дурсаж яваг миний ард түмэн.

ЧАМДАА

Гэрэлт цагаан царайг чинь
Гэтэж нууж хааяа харахад
Гээгээд олоогвй амьдын жаргал минь
Гэнэ гэнэхэн үзэгдэх шиг болох юм.

Тормолзон харах нүдэнд чинь
Тоотой насны минь алтан єдрүүд
Тоонотой гэрийн амьдрал цэнгэл
Тодрон тодрон ирэх шиг болох юм.

Ямархан нутгийн тэнгэр дор чи
Янагхан хайрын амьд эрдэнийг
Халхын шүлэгчид гардах ерєєлийг
Хаа холоос євєртлєн терсєн юм бол.

Уулын хормой Туулын хєвєєнд
Унаган мєрєє гаргахаас эхлээд

Учрах золгох өнөөдрөө хүртэл
Урт нь эс ч ээдрээт замаар

Заяаны намайгаа эрсээр ирсэн
Жаахан хелд чинь би хайртай
Амрагаа хуурвал би энэ хөлөөр чинь
Аман дээрээ гишгүүлэхэд бэлэн

Зуурдын үхлийг тойрон тойрон
Зууны газраас биесээн эрэхдээ
Амрагхан жаргалын шидэт дарсыг
Асгал үгвй өргөсөөр явж

Учралын дайсанд хугалуулаад тэссэн
Уяхан гарт чинь би хайртай
Эцсийн удаа аз жаргалаар амьсгалж
Энэ гар дээр нойрсохыг хүснэм.

Тэмдэглэлийн дэвтэрт энэ шүлгийг
Тэнгэрийн дуутай хольж бичлээ
Залуу цагийн минь шүлэг шиг бороо
Зам татуулан асгарч байна.

Амраг минь чи бидэн хоёрын
Амьдралын маань дуут бороо
Аргагүй дөхлөө удаан ганг тайлж
Ахиад хэнз зунаар цэцэглэнэ.

Хүний жаргалд хүн жетсөөрхөж
Хүйтэн үер урсгах нь зайлшгүй
Үзэсгэлэнт хөмсгөөр чинь гүүр тавьж
Үерлэсэн урсгалыг гатлаад гарна.

Аль ч хааны батлаагүй хуулиар
Амьдралын хяслан биднийг цагдаж
Хүслэн хайрын минь отгон галруу
Хүйтэн ус цацаж магадгүй.

Улсаас гуйгаагүй шинэ амьдралын
Ууган хуулийг хоёулаа зохиож
Улаан уруулаар чинь тамга даруулж
Урдаас нь тулгаад ялж гарна.

Батноровын уйтгарт гацааг
Баяртай гээд үлдээхийн цагт

Энхрий хайрынхаа ечvvхнийг нь ч гэсэн
Энд харин vлдээчихэж болохгvй.

ҮҮРЭЭР БИЧСЭН ШҮЛЭГ

Үүрээр бичсэн шvлгийн
Үнэр нь ямар байдаг юм бэ ?
Үнэнээр хэлхсэн vгсийн
Єнгє нь ямар байдаг юм бэ ?

Дуутай шуутай олны
Дуг нойрон дундуур
Дурлал хардлага хоёрын
Дуу нийлэх газраар

Тархи дvvрэн шvлэгтэй
Танхай хархvv яваагvй
Зvрх дvvрэн дурлалтай
Зvдvv шvлэгч явлаа.

Зуны дунд сарын
Арван гурваны саран
Зууван улаан мєнгє шиг
Алсын хэц дээр тонгойж

Жаваргvй єглєєний vvp
Жаран мєнгєний сvv шиг
Баахан цонхигор цагаан
Бараг хойноос оньтоно.

Бvрэг бараг ерєєндєє
Бvсгvй хонгор нойрсон
Бvтэн мєчийн vнсэлтийг минь
Бvvp тvvрхэн ухаарна.

Цав цагаан дэрэн дээр
Задарч унасан гэээг нь
Цаасны єнгээр дvvрэн
Бэх асгасан шиг харлана.

Хар бэх шиг гээгэн дунд
Хасын царай туяарна.
Амраг хvний явдал
Амттай болоод хvндхэн.

Тэмтэрч емссен хувцасны
Тэлээ товч нь бултана.
Тэдний хаалга дуутай
Тэнд эндгвй цуурайлна.

Байшин бүрийн цонх
Бараан нүд шиг ширтэж
Анир авав уу гэмээр
Алсад нохой хуцна.

Ахан дүүс минь унтацгаа !
Амар тайван нойрсоцгоо !
Амраг хоёрыг зовоолгвй
Амин хувьдаа жаргацгаа !

ХҮЙТЭН ШЭНИЙН ЗУРАГ

Намрын хүйтэн бороо
Нарийн ширхэгээр зүсэрч
Ётгөн бараан шене
Ёрхөн дээрээс дарна

Харанхуйн хүйтэн салхи
Хаяан доогуур сэнгэнэнэ.
Халширч залхуурсан нохой
Хааяа хуцах сонстоно.

Хоргогвй лааны гал
Хойшоо урагшаа ёдлене.
Хоёр баганын сүүдэр
Холдон ойртон хеделне.

Гэрийн дотор зэврүүн
Гэгээ муутай зэврүүн
Гэмтэй ялаад бээрэн
Гэдрэг харан унана.

Томоо нь үгвй жаал
Тохь алдан уйлагнана.
Орон дээрээ ээж нь
Оймсоо тайлан бертегнене.

Хаяаны намхан орон дээр

Хадам ээж нь нам
Булга унасан хожуул шиг
Буурал толгой нь сэгсийнэ.

Энэтээ талын оронд
Эрээн хешиг татаастай
Ёден дэрний нь наагуур
Ётген гээг унжаастай.

Гучин долоон номерын
Гутал гэмээ нь гутал
Орны нь наана хоёулхан
Оймс татуурга төдийхөн

Зутруу хвйтэн намар
Эргэн тойрон сэнгэнэвч
Зуны гуравхан сар
Энэ л орон дээр үлдсэн мэт.

Хүмүүс хонь алж иддэг
Хүй балрын зуршил болохоор
Утсан амийг нь инээлдэн тасалж
Улаан гараа тоомсоргуй арчина.

Хорвоод нэг удаа хонь
Хэн нэгнийг барьж идвэл
Хөдөө хотгүй түрхрэн шуугиж
Хеерхий хонийг хүйс тэмтэрнэ дээ.

Мерен гол бүхэн архи болчихоод
Мендер бороо бүхэн спирт болчихоод
Цэнхэр шилэнд архины оронд
Цэнгэг ус худалдах юм бол

Авгай хүүхнүүд хорин зургаан тегрегтэй
Архины лангуунд шуугилдан шавж
Харцуул баргаараа хувин бариад
Хавийн ус уруу цувах байх даа.

Орчлонд огт архигүй бол сайхан аа гэж
Олон эхнэр санааширч явдаг байх даа.
Олон харцуул тэгвэл уйтгар тайлах юмгүй болоод
Оронд нь эхнэрээ зодож эхэлбэл сайхан уу даа ?

Ёнее ёглөө босоод
Ёерийгөө тольдсон чинь

Би алга!
Єнеєх мурийсан хамар
Єревгер үс сахал
Цєм алга !

Гагцхvv хоёр том далай
Газар дээрх цэнгэл зовлон хоёроор
давалгааланхан байв.
Энэ нь миний хоёр нүд юм санж.

Хорвоо гэдэг нарийн чигнvvрийн
Хоёр таваг тэнцvvхэн байлаа.
Хоёр тавгийн нэгэн дээр нь
Хонгор чинийхээ зvрхийг тавилаа.

Єєтєгч хорвоогийн дэнсний нуруу
Євсний толгой шиг бєхийгєєд явчлаа
Єєрийнхєє зvрхийг тэнцvvлье гэтэл
Єр зvрхийг минь чи аваад явчжээ.

Дээшээ ергєгдсєн энэ хорвоогийн
Дэнсний таваг дээр би зогслоо.
Дэвтэр харандаа алдар хєрєнгєє
Дэлгэж тавиад ч би дийлсєнгvй.

Хэrvээ чинийхээ сэтгэл зvрхийг ойлгохгvй бол
Хэзээ ч би ийм л хєнгєн явах нь дээ...

Хvсэл мєрєєдєл ихээрээ гайхуулна.
Хvртэх жаргал багаараан гайхуулна.
Хvйтэн євел цасаараа гайхуулна.
Хvний хvvхэн хємсгєєрєє гайхуулна.

Хожимдсон дурлал хяслаараа гайхуулна.
Хоорондын хvmvvс соргогоороо гайхуулна.
Хотын зам холоороо гайхуулна.
Хоёрхон бие сэтгэлээрээ гайхуулна.

Амьдралыг чи алтаар vнэлбэл
Амьдрал чамайг алтаар мялаана.
Эс тоож сохор зоос шиг хандвал
Эргээд амьдрал чамайг бас
Элсний ширхэг гэж vзээд vlээчихнэ.

ХҮҮХЭД БОЛ ХЕГЖИМ ЮМ

Хvvхэд бол хегжим юм
Хvний жаргал теерэгдэл
Хvчит гуниг уйлалт
Үхэл гомдол цемийг тоглодог
Үнэхээр хосгvй хvvхэд бол хегжим юм.

УРГАА МОД

Алтан дэлхийд хаа яагvй ургадаг модны ижил
Амьдралын херсенд ургасан нэгэн мод буюу би.
Учралын ногоон навч ургуулж хагацлын шар навч унагалж
Урган ургасаар би гучин евлийг енгережээ.

Ойн модны аль цэмцгэрийг нь шилж бие дээр нь
Овилгогvй зарим нь хутгаар элдвийг сийлдэг шиг
Серийн минь ч гэсэн зvрхний минь vйсэн дээр
Єдий тедий дэмий балай зураас сорви бий.

Хувиа бодож зарим нь нялх ногоон модыг
Хулгайгаар херееддэг шиг намайг ч хереедсен бий.
Мечир дээр минь дан ганц алтан гургалдай ч биш
Мехесхен шувууд хар хэрээ ч сууж байсан удаатай.

Сvvдэрт минь дандаа амраг хос цэнгэн суугаагvй
Сvvлтэй эвэртэй мал навчийг минь бас идэж vзсэн
Эх газар байгаа цагт би vндсээрээ шим авч
Энэ бvх гарзыг нехен нехен ургасан юм.

Ургасан бvхэн тэнгэр тулах албагvй нь vнэн
Унасан бvхэн авдарт хадгалуулах учиргvй нь vнэн
Цэл ногоон хэвээрээ булгарч унахгvйг би хvсдэг
Цэцэглэж нэгэнт дууссан ч ургаа хэвээрээ vлдэхийг би хvсдэг.

Зэллэн ниссэн галуу шиг нvvдэл суудалт амьдрал минь
Зэрвэд энэхэн насыг хє газар холдоо тараав аа
Зэргийн олон нехєдтэй шуугьж явсан сэтгэл нь
Зэврvvн намрын салхиндаа гэгэлзэнхэн vлдэв vv дээ.

Цанхуй цэцгийн адил гунхаж явсан нас минь
Цаст цагаан хендий уруу гудайсхийгээд орлоо доо
Цаашаа яарах газаргvй сvvлчийн энэ єдрvvдэд
Цаг бололцоо хоёроо сvйтгэж л байж наргия

КОНТРАСТ

Зvvdэнд ч ороогvй хvний нэгэн vр
Зvрхэнд ч багтаагvй хайраар намайг хайрлав.
Сэтгэлийн минь тогоо, зvрхний минь дел дээр
Сэвлэж болохгvй даргилж, бялхан бялхан дэврэв.

Амьд явахдаа хvн гэдэг
Алтан аяганаас ууж vздэг байна.

Уурлаж болохгvй цор ганц хvн маань
Уучилж болохгvй хар санаа гаргажээ.
Сэмхэн цогцлуулсан итгэл хайрын минь суваргыг
Сэтгэлийн минь аянга салам ниргэж нураав.

Yхээгvй цагтаа хvн гэдэг
Yзээгvй юм аа vздэг байна даа зайлуул ...

Торгон элсийг хичнээн vнэрлэвч
Тоос vнэртэхээс тос vнэртэхгvй
Тоомсоргvй дэгжинг хичнээн vнсэвч
Торго vнэртэхээс хvн vнэртэхгvй.

Зэвхий темрийг хичнээн долоовч
Зэв амтагдахаас жимс амтагдахгvй
Зэрлэг зантай хvний vрийг хичнээн дасгавч
Зэм гэм хоёр vзэгдэхээс хайр vзэгдэхгvй.

Хер цасыг хичнээн vmхлэвч
Хергөж хайрахаас хоол унд болохгvй.
Хелд нь салхи орсон амрагийг хичнээн аргадавч
Хенеелийг нь амсахаас энхрийлэлийг нь амсахгvй.

Барьснаа учир мэдэлгvй ам уруугаа хийдэг нь
Балчир болоод тэнэг амьтны ёсон буй заа.
Харснаа хэнийг нь мэдэхгvй дагаж гvйдэг
Харанхуй болоод зорилгогvй хvний зан буй заа.

АРХИ

Урт едрийн наранд
Умдаан болохгvй умдааныг

Ужиг холын замд
Хоол болохгвй идээг

Урьсан зочилсон айлууд
Уу хэмээн барив.
Урьдын танил нөхөд
Угж мээм шиг шахав.

Шимэн шимэн суухад
Шимийн идээний дээж
Шилэн шилэн уухад
Ширvvn хар архи

Шижгэр залуу насны маань
Шийтгэл болон тохиосон
Шилэн лонхонд бөглөөстэй
Шингэн биетэй четгөр.

Аагий нь хэлэх юм бол гучин найман градус
Аашийг нь хэлэх юм бол гучин найман алдаа
Аядуухан хэлэх юм бол гучин найман нас
Ахиухан хэлэх юм бол гучин найман vхэл !

Ууж эхлэх цагтаа би хамгийн цэцэн
Улайж халах үедээ би хамгийн баян
Унтаад сэрэх цагт мөнгө ч vгvй нөхөд ч vгvй
Ухаан бидэн хоёр бие биенээ олохгвй.

ЦАС

Тэр хvний орж ирэхтэй хамт
Тэнгэр бvvдийн бvvдийн бvрхэв.
Сөрт нь ч хэрэггvй надад ч хэрэггvй яриагаараа
Срхийг минь бvтээж орхих шиг санагдав.

- Амраг чинь хотод тэгж явна билээ гэж
Аминчилж хэлсэн vг бvхний нь тоогоор
Энэ хvн бид хоёрын хооронд
Эрэг ганга улам улам томров.

Царцуу vгс шиг нь эмх цэгц муутай
Цасны ширхэг гэрийн тооноор булав.
Yгэнд нь итгээгvй миний зvрх шиг зууханд
Yл хvрэн хайлан хайлан замхрав.

Урилгагвй зочноон вдэж гаргаваас
Унах цасанд газар шороо сааралтав.
Ханиа итгэхгвй бол ганцаар евгерне гэх шиг
Хар бараан херс орог буурал болжээ.

Орог буурал газар дээгвүр тэр хвн
Олон хар мер үлдээсээр холдлоо.
Орчлонд хар мер байх ёсгвй гэх шиг
Орох цас улам зузааран дарлаа.

Үйрмэг цасанд тэр хвний мер дарагдахад
Үгийг нь хвнтэй нь цуг би ч гэсэн мартлаа.
Үймүүлж хутгасан зун байсан дорвол
Үнэн шулуун евел байсан нь дээр юм.

Архи ууж суугаа хвн бусдын
Алдааг ч бvv хяна оноог ч бvv дүгнэ.
Хвний биш гагцхvv еерийн чинь амьдрал
Хвйтэн лонхон дотор емне чинь байгааг сана.

Еер бусад хвн алдаж байж болно.
Еер шиг чинь амь насаа уугаа ч билvv үгвй ч билvv.
Хаа нэгтэй хвн худлаа хэлж явж болно.
Халамцаад бусдад юм амладаг шиг чинь худал хэлээ ч билvv үгвй ч билvv

Амраг хоёр нэг нэгэндээ үнэнч биш харагдаж болно.
Авгайнхаа нулимс еерийнхее инээд хоёрыг
Нэгэн хундаганд хийгээд цуг залгаа ч билvv үгвй ч билvv
Нээрэн шvv хвнийг та биш таныг хvmvvс зэмлэх ёстой.

Хатсан талх мэрж усан шел оочивч
Харамсаж би бусад хvmvvст атаарахдаггвй
Хатуу бүхнийг бүтээж дутуу бүхнийг гүйцээдэг
Хайрт түмэн минь цатгалан явбал би цатгалан

Гэтэл би еерее хоолны сайныг идэхдээ
Гэм хийсэн юм шиг сэтгэл жаахан зовдог
Нарлаг эх орондоо илvv ихийг бүтээсэн атлаа
Надаас дор хооллож байгаа хвн хаа нэгтэй байвал яана ?

Еерийнхее хайр сэтгэлийн тухай
Евеееесее очиж битгий асуу
Ээдрээтэй дурлалынхаа учрыг
Эмээгээсээ битгий шалгаа

Аль хэдийн тэд чинь үздэгээ үзэж
Алддагаа алдаж ондогоо оносон юм.
Орчлонг тэд бидэнгвйгээр туулсан юм
Ойлгодог шийддэг цаг нь еерсентэй нь цуг одсон юм.

Єнгерсєн хаврын нарыг авчирч
Єнєє зуны цэцгийг ургуулж болохгвй
Єчнєєн зам туулсан их нvvдлийг зогсоож
Єєрийнхєє ачааг чи хvнээр vvpvvлж болохгвй.

УНШИГЧ ТАНАА

Цаг уурын товчоо яагаад
Цасгвй шуургагвй бороогвй
Хорин градусын дулааныг vргэлж зарладаггвй юм бэ гэвэл
Хорвоогийн vнэн гэдэг тэрээ.

Yнэхээрийн яруу найрагч яагаад
Yхэлгвй зовлонгвй уйтгаргвй
Аз жаргалын магтаалыг дандаа бичдэггвй юм бэ гэвэл
Амьдралын vнэн гэдэг тэрээ.

Уяхан дуугаа ганцхан аяар жиргэдэг
Улирлын дуучин шувуу би биш
Уншсан хvнд шvлэг бvхэн маань нэгийг хэлэхгвй юм бол
Урлаг бидэн хоёрын хэрэг юун

Чин vнэний энээхэн хуулийг мэддэггвй бол
Чи миний шvлгийг битгий уншаарай !

ХҮЙТЭН ШЄНЄ

Ганхирсан сэтгэл шиг их талын дунд
Галзуу шуургатай тас харанхуй шєнє
Далайгаасаан тасарсан нэгэн загас шиг
Дассан чамаасаан хол миний нойр хулжив

Гэр дээр єрх дєрвэнэ
Дэр дээр зvрх шимширнэ
Хар будаг шиг хар шенийн дунд
Шар цэг шиг итгэл минь сvvмийнэ

Ерген хенжлийн буланд хохийж
Евер дотуур салхи сэнгэнэнэ
Ечнөөн бодол од шиг өнгөц
Еглөө болтол хот шиг хол оо.

ХЭРЛЭН

Ессөн нутгийн минь дундаршгвй салхи
Ерген цэнхэр Хэрлэн мөрөн минь
Енө эртээс өнөөдрийг хүртэл
Енөр түмний минь дуулсан дуу юм

Цэцэн хааны нутаг уужим болоод
Цээл сайхан хоолойт дуучин сайтай
Цэцгийн гурван сардаа Хэрлэн мөрөн
Цэнгэлийн сайхан дуугаар цэлэлзэн урсана

Улсын наадам болохуй дор дуу хуур ихсэж
Уяран хайлах сэтгэл, сормуус чийглэн баясана
Урт сайхан Хэрлэн, тэр л дуугаар верлэж
Урд хойд эргээ даван даван мэлмэрнэ

Алтан намрын хуучаар, гvv тавих цаг
Ая дуу шингэрч ажил явдал ихсэнэ
Амгалан цэнхэр Хэрлэн, усан биеэ татаж
Аянчин олон шувуунд дуугаа хүртээж явуулна

Цастай цагаан өвөл, хүний дууг хүлээж
Цантай эргэн дундаа хэрлэн мөрөн саатна
Өнгөрсөн зуны дуу, удаах зунаа хүлээж
Ерген хендийд дүврэн, болор өнгөөр хатуурна

Хүйтэн хүйтнээс айгаагвй, шинэхэн хоёр янаг
Хүслийн дуугаа дуулахыг, хэрлэн мөрөн сонсоод
Идэр есийн шөнө, мөсөө зад тийрээд
Ижийн чанасан цай шиг уур савсуулаад бялхана.

Наахнуур бодвол, амьдрал гэдэг
Насалмаа Юндэн хоёр юм.

Хойноос нь зvvлттэй хэрэгцээ нь
Хоролмаа юм.

Байнга зовоодог херенге нь
Балган юм.

Амьдралдаа энэ жvжгийг хэр найруулснаар
Аж төрөхийн нас сvүдэрт тооцогдоно.

Аян замын алтан тоос хөдөлгөж
Алс нутгаар би, наснаасаа олон явлаа
Алжаал тайлж, бор хоног өнгөрөөх гэж
Айлын хаалгыг мөн ч олон татлаа

Идээ ундаа нь элбэг сайхан атлаа
Ирсэн гийчэнд тансаг ор засавч
Ихэмсэг хvйтэн, цэмцгэр айл байх юм
Ийм айлд, алжаал улам нэмэгдэх юм

Хоол унд нь хомс ядуухан атлаа
Хоногод дэвсэх илvv гудсаар маруухан ч
Ядаж хvлээсэн садан төрөл шиг айл байх юм
Яг тийм айлд, ядаргаа бүрэн арилдаг юм

Зуун зууны өнгөрөөсөн буурал уул
Зургийн морины дэл шиг сvмбэрлэнэ
Хагас зууныг ч наслаагvй би тэгэхэд
Хашин морины сvүл шиг унжиж болох уу даа

Эрин галавыг элээсэн хэрлэн мөрөн
Эрэг дvүрэн мэлтийж урссаар байна
Энэхэн залуу насандаа би тэгэхэд
Эрмэлзэл зорилго vгvй ширгэж болох уу даа

Та, миний хайр сэтгэлээс
Татгалзах эрх байна уу
Зvйрлэшгvй энхрийллээс зугтах
Зvрх сэтгэл гэж байдаг юмуу

Шугуйн мод, модноосоо зугтдаггvй байхад
Шувуу, шувуунаасаа зугтана гэж vv
Хvсэл, хvслээсээ зугтдаггvй байхад
Хvн, хvнээсээ зугтана гэж vv

Зугтах хэрэггvй битгий зугт
Зугтсанаас, угтсан нь дээр
Зургийг минь галд хийлээ ч гэсэн
Зургаар улаан делvvд, хайртай гэж дvрэлзэнэ

Зуун хэсгээр захидлыг минь ураад хаялаа ч гэсэн
Зуу дахин бий хайртай гэж гасална

Хүнд, хайраа егөхөөс илүү
Хүндтэй гавъяа гэж байхгүй
Хар нүдэн минь, битгий эргэлз
Хайрыг хайрлах хэрэгтэй юм шүү

МИНИЙ МОНГОЛ ТӨРХ

Газрын зураг дээр биш
Гар дээр минь миний монгол байна
Гашуувтархан, говийн усаар чанасан цай
Ганган шаазанд бус, модон аяганд байна

Хүрэн болтол хуурсан цулхир хийгээд
Хүйт бүрдний ам нь хужраар амталсан
Ингэний сүүтэй цай, эмээгийн нүүр шиг ерөмтөн,
Их утаа ханхалсан
гэрийн сархинаг тооно түвн дотор харагдана

Баруун талд хажуулсан Мянл богд шиг туранхай өвөө
Бараан царай, цагаан сахал, цагаан санаа нь
Хөтөлгөө морь шиг хоёр том ээтэн гутал нь
Хөндийд байгаа Дайчин улсын үеийн урт хар буу нь

Урьдны их бурхдаас авдар дээр нь үлдсэн
Утаанд баригдсан бойпор, зэс гэртэй хүрд
Дэргэд нь байгаа, хотод суудаг охины нь
Дэндүү биеэ барьсан, царай муутайхан хөрөг

Уяан дээгүүр үүрсэж байгаа эмээлт морины дуу
Унийн дунд оршиж байгаа оройн нар
Урд гол дээр шуугьж байгаа хүүхэд мал хоёр
Улаан хувчтэй улаан халтар нохой
Миний монгол энэ.

ЖАГСААЛ

Цэргийг яах гэж жагсаадаг юм бэ
Багадаа би гайхдаг байлаа
Цэгцтэй байлгах гэж жагсаадаг юм гэж

Баруун гэрийн өвөө хэлж өгч билээ

Өнөөдөр би, дорнод хил дээр
Өрөөтэй сум шиг, цэргийн булш үзлээ
Яг л дуулаад жагсаж яваа юм шиг
Ярайсан булшнууд дээр цэцэг ногоо ургажээ

Хээр талын онгон агаад бяцхан цэцгүүд
Хэд ургаж, хэд унасныг бvv мэд
Харин энэ цэргүүд, нэгэн удаа жагсаж очоод
Хамтдаа, нэгэн удаа унасан байна

Бууны дайзанд жигдэлсэн сум шиг
Булт олны төлөө энэ цэргүүд, сум болон жагсжээ
Буудчихсан хонгионууд биш, энэ дор
Буудуулсан цэрэг эрс хэвтэж байна

Тvvхэнд тэд vxээгvй, хэзээ ч vxэхгvй
Тvргэний бүрээ чагнаад жагсаатайгаа байж байна.

МАНЦУЙТАЙ ЖААЛ

Өлгий дотроо жаал, дээшээ харан хэвтэнэ
Өлгийгий нь, нойрмогхон ээж нь хөдөлгөнө
Өргөн далайн долгион адил хайвуулна
Өндөр сансрын жингvйдэл мэт дайвуулна

Үнэгчлэн байгаа, балчир хvvхдийн нvдэнд
Үзvvр хязгааргvй, одот тэнгэр цэлийнэм болов уу
Хонгор ээжийн нь, хамраараа гvнгэнэх бvvвэйн дуу
Хол vлдсэн дэлхийгээс нь
сонсдох цахилгаан хөгжим шиг байгаа болов уу

Өсөөд энэ, ямаршуу хvн болох болдоо гэж
Өвөг дээдсийн вөд, итгэж ядан хэлцдэг байсан гэдэг
Өнөөгийн хvvхэд бол,
одон медаль нь цээжин дотроо байгаа баатрууд юм
Өчигдрийн мөрсөдөл,
өнөөдрийн ард, маргаашийн Гагаринууд юм.

ЗАХИДАЛ

Захидал гэдэг, баяр баясгалан
Залуу хvний хайрын сэтгэл
Заримдаа бас, хэн нэгэн дээр
Задран дэлбэрэх хvнд бөмбөг юм

Хуудас хуудсаар их захидал дотор
Хумхийн төдий vнэн vггvй ч бий
Хуруувчин чинээ нууцхан захидалд
Хувьхан заяа багтаад ирэх ч бий

Эрээлсэн цэцэгтэй дугтуйн дотор
Бараалсан аянга зангираад ирэх ч бий
Инээсэн зурагтай дугтуйн цаана
Ирлэсэн хутга нуугдаад ирэх ч бий

Үнэртэн шингээсэн анхилуун хуудсанд
Смхий санаа багтаад ирэх ч бий
Үзэмж цэвэрхэн бичгийн мөрvүдэд
Үхсэн заль шингээд ирэх ч бий

Алга дарамхан захидлын дугтуйд
Алах дайсан, аврах нөхөр
Амрагийн дунд чулуудсан яс
Амьдралын замд булсан хавх

Хахууль амласан бялдуучлалын ембvү
Халдвар ихтэй сэтгэлийн тэмбvү
Ханилал, хагацал, инээд, нулимс
Хамаг хорвоо бvүгд багтдаг байна.

ФЕЙЕРВЕРК

Тэнгэрт,
галын наадам нижигнэж
Тэр зvгт
залуу хөгшин ширтэцгээнэ
Замбуулинд
ургаа нь vгвй цэцэг гэмээр
Задран дэлгэрэх
өнгө төгс галын наадам
Зурсан шvүдэнз шиг
ахархан гэрэлтээд замхраад
Зуны шенийн тас хар тэнгэр
улам ч хар болох шиг

Газарт,
амьдын жавхаа тодруулсан
Ганган бусгүй уруу
харцуул бүхэн нүдээ алдана
Баян байгаль
урд нь бүтээгүй гэмээр
Бардам ихэмсэг
цэвэрхэн төрсөн авхай
Галын наадам
шиг зуурдхан мандаад гандахад
Газар дээрх гашуун амьдрал
улам ч гашуун болох шиг ...

ХҮСЭЛ

“ Хэрвээ би нохой байх юм бол
Хэний эхнэрт хэн очдогийг андахгүй болохоор
Харанхуйгаар харанхуйг завшигч бүхнийг
Хага татчихаад еглээ нь гэмгүй царайлж хэвтэнэ” гэж
Халамцаад нэгэн нөхөр маань надад ярих аа.

“ Хэрвээ би хүн байх юм бол
Хэний нь хоол хаанаа байдгийг андахгүй болохоор
Хоол ихтийг хоосон хонотол цөлмчихеэд
Хожим нь түүнд булууны яс зээлдүүлнэ дээ” гэж

Хог дээр хэвтээ нохой хэлж чаддаг сан бол ярьж байж магадгүй:

ХУВИЙН ӨМЧ

Айл болж амь зууна гэдэг
Амар ч эд биш юм амттай ч эд биш юм.
Атрын унага шиг явсан эл биеэ
Амьдралын аргамжаанд барьж өгнө гэсэн үг юм.

Хана туурга тусгаарлаж гэр барина гэдэг
Ханагар их ертөнцөөс өмчөө ялгана гэсэн үг
Халуун журмын сэтгэлээ ураг түмнээсээ салгаж
Хаалга үүдээ хаагаад хувиа бодно гэсэн үг

Гэрээ тойруулж хашаа барина гэдэг

Гэргий нэгийг эмчилж биеийг нь бусдаас харамлаад
Гэтэж мяраасан хулгайч шиг эмч хөрөнгө цуглуулсан
Гэмт хэргийнхээ учир еерийгөө шоронд хорьж байгаа нь тэр.

БОРОО

Амгалан тэнгэрт зангирч гарсан үүлс болж
Агуу их байгалийн бодол үймэрч байх шиг санагдав.
Асгаран орох борооны жигд усан ширхэгүүд
Алтан ятга хуурын нь утаснууд шиг харагдав.

Нүд сохлом гялсхийх хүчит цахилгаан гал
Нүсэр их байгалийн тархинаа зурсхийн үүсэх онгод санаа гэмээр
Нүргэлэн дуурсах аянгын эрэмгий дэгшин чимээ
Түргэлэн товших хөгжмийн нь нэгэн аялгуу гэмээр ...

Тэнгэр газрыг холбосон ятгын түмэн утсандаа
Тэнхээ ихтэй байгаль ялалтын марш тоглоод
Тэргэл дугуй солонгоор уул, үүлийг дамнуулан
Тэр хөгжмийнхөө нотыг гэрлийн хуулиар бичив.

Үрчлээ ихтэй элэнц хуланцын минь нүүр шиг
Үетэй дэржигнүүртэй эх орны минь замуудад
Хөхүүл нялхсын зулай шиг болтлоо элэгдсэн
Хеерхий холын дугуйнуудыг би ерөвддөг юм.

Бөхөшгүй зул шиг гал залуу цагаасаа
Бүтэшгүй амьдралын ган зудыг туулсаар
Бөмбөгөн дугуйнаас дутуу нь үгвй элэгдсэн
Бөгтөр буурал настангуудыг би ерөвддөг юм.

Счигдөрхөн би вйлдвэрээс гарсан дугуй шиг явсан ч
Сглеегүүрхэн би үхэшгүй мөнхийн зул шиг байсан ч
Стгес буурлын хойноос зам нэмэх учиртай болохоор
Серийн биеийг еерөө би огт ерөвддөггүй юм.

Халзан болтлоо давхих бөх дугуй болж чадахгүй ч
Хага үсрээд гээгдэх хохь дугуй болохгүй юм сан
Хүн терелхтний эрхиний хэлхээ шиг энэ цуваанд
Хүчээ нэмэхгүй ч хүчийг нь сорохгүй сэн гэж би хүсдэг юм.

Серийгөө би яваа яваандаа
Сдий чинээ сүйдэх юм гэж зүүдэлсэнгүй явлаа
Зүүдлэлгүй явсаар, сүйрэл зарлаж

Звйрлэл үгвй бэрхээр энэ бvсгvйтэй даслаа

Жаран зургаан онд Икар дэлхийг мөргөсөнгvй
Далан зургаан онд энэ бvсгvй намайг онов
Амарлингуй байдал минь бут үсэрч
Амьдралын тойрог зам ерэн градус хазайв

Хиншvv хярвас ханхалсан сэтгэлийн тогоог
Хэчнээн халавч швлэг буцлахаас өнгөрөв
Эрчээрээ эрсэн солир шиг энэ хvvхнийг
Эгдvvцээд эгдvvцээд өөрөө холдож чадахаас өнгөрөв

Энэ дэлхий дээр, хvний гаргасан
Эгэл амьдралын ул мөр дvvрэн бий
Эрэмцэл тэмцэл биеллээ олон сvндэрлэвч
Эргээд vнс болж явсан нь их бий

Хvйтэн халуун зэвсгээр урсан цус
Хvрэн улаан далай болмоор их гарсан бий
Хvн төрөлхтний эдгэдэггvй өвчин шиг дурлалд
Хvртсэн бvхэн балай болмоор давтагдсан буй

Асаад унтрах чvдэнзний гал шиг баясал
Алсын одод шиг сvvмэлзэж ирсэн нь зөндөө
Аадрын vүл шиг нvсэр хар цехрэл
Атрын хөрс шиг, хорвоог бvрхсэн нь олонтаа

Эртний галваас, эдvгээг хvртэл онгичвол
Энэ дэлхий дээр, хvний мөр дvvрэн ч гэлээ
Эзэндээ хэрэгцээгvй хий мөрсөдөл хамгийн элбэг
Эрх чөлөө, хамгийн ховор байсан байна.

ХАРУУСЛЫН ШҮЛЭГ

Атархан ч гэсэн, энэ насаа эдэлсэн
Атомын энэ зууны, өглөөг би мартагvй
Амьдрал, сэтгэл нэгтэй өссөний учир
Ард түмэн цаг үе хоёроо би муулахгvй

Гэвч, сэтгэл нэг л дундуур байна
Гэмших мэт ирээдvйн өмнө ичиж байна
Шинжлэх ухааны өчнөөн их нээлтийн үед
Шинэ костюмтай, хуучин хvн олон байна

Єерєє би, гэгээ багатай эгэл ард
Єнгє нь тааруу ч, дотор нь цагаан эр хvн
Єчvvxэн ийм амин хувийн олз эрэгчидтэй
Єлгий нэгтэй, найз нєхєд байсандаа ичиж байна

Аргагvй бид, нэгэн вед, нэгэн онд терсєн юм
Арчаад арилахгvй, зугтаад холдохгvй чацуутан
Аав нэгтэй хамаатан, ээж нэгтэй ихрvvd шиг
Аянга нэгтэй єсєж, бэлчээр нэгтэй явлаа

Гєвч, бэлчээд бэлчээр гvйцэхгvй,
давхиад давхиад гvйцэхгvй
Гар зуурын луус олонх нь байжээ
Гэрт орж ирээд, гутлаа арчиж мэддэггvй шигээ
Гэмгvй санасан хvнтэйгээ, нєхєрлєж ч тэд сурсангvй

Уулзахдаа, бэл бэнчингий нь нvдээрээ бvртгэнэ
Ууж идэхдээ, аяганы томыг нь бvгдээрээ шилнэ
Уншсан шvлэг, урьсан гэр, ном судраас
Урьд, хойдохоо бодохгvй, хулгай хийхээ ид болгоно.

Найз юм даа гээд захиа бичихэд хариу бичихгvй
(Наалтыг нь задлаад
мєнгє биш захидал байхаар нулимдаг биз)
Наргиан юм даа гээд нанчид єргєхєд, ууж даахгvй
(Насаараа юм vзээгvй,
шунаг улс, шуналдаа согтдог биз)

Мєнгє харуулчихвал vнсєж vлгээд,
галзуу амьтан шиг нvvp шvлєтэнэ
Мєнгєгvйгээ мэдэгдчихвэл vvdээ тvгжчихээд:
-Байхгvй гэж хэл гээд багацуулаа турхирна
Мєр шvлэг, нэр зэрэг, цалингийн телєє
Мєрийтэй тоглоомч шиг
аль ч найзаа хєнєєхєєс буцахгvй

Бурхан тахил дарга нар хоёрт ил далд мєргєнє
Бусдын гэр бvл, эхнэр хvvxдийг цаг ямагт гєрєєлнє
Харийн байтугай єєрийн хэлийг сурах чадал хvрсэнгvй
Харин тэгтлээ, булхай тоглоом, бузар бvхнийг сайн сурчээ

Анги нийгмийн маань идээт євчин болсон ийм хvмvвст
Арга ч vгvй, миний чацуутан, найз нараас минь багтаад
Ажиг ч vгvй, тэгэх ёстой юм шиг сvрхий явах юм
Аяа хєєрхий, ирээдvйн нvvpийг би яаж харнам билээ

ЯРУУ НАЙРАГ

Залуугаараа етөлсөн
Зарим хүн, шүлэг сонирхдоггүй гэнэ.
Яруу найргийг сонирхъя ч гэлээ
Явцуухан ой тойнд нь багтдаггүй бололтой.

Аргагүй ч юм уу даа
Арын уулын модыг хувийн пинд багтааж болохгүй.
Далайн усыг
Данханд яаж багтаах вэ!

Гэхдээ яруу найраг гэдэг
Гэрт хана унийн ширхэг бүхэнд
Ёмссөн дээлд утас зүүний хатгаас бүхэнд
Ёвртогт амрагийн уян шивнээний үг бүхэнд байдаг юм.

Хол гүнзгий худгийн уснаа
Ховоо хаяхад үүссэн долгио – яруу найраг мөн.
Хонь сувд мэт бүрхсэн дэнжид
Хоёр хүн уулзаад ширтэлцэх – яруу найраг билээ.

Тэнүүн талд агийн ааг босгож
Тэнхээт морьдийн довтолсон мөр – яруу найраг мөн.
Тэнгэрийн хаяатай нийлсэн цөлд
Тэмээн жингийн үлдээсэн мөр – яруу найраг билээ.

Хүнийг чимсэн байгаль,
байгалийг чимсэн хүн хоёр – яруу найраг билээ !
Хүчээр санаснаа зохиогоогүй,
Бас бэлэн хуулаагүй дуу – яруу найраг билээ !

Сампингүй тоорцогийг малгайд тооцоод яах вэ,
Сандалгүй ширээг ширээнд тооцоод яах вэ,
Санаж сарвайх дотно найзгүй хүнийг
Сайн муу цагт нөхөрт тоолоод яах вэ.

Товчгүй дээлийг хувцсанд тооцоод яах вэ
Тос нь үгүй техникийг техникт тооцоод яах вэ.
Толгой байвч бодох бодолгүй хүнийг
Том жижиг явдалд хүн гэж тоолоод яах вэ.

- Ёдий болтол миний мэдээгүй юмыг
Хөдөө газар чи мэдсэн байх юм гэж

Насаараа сургууль хэсэж боловсорсон
Найз маань надад олонтаа хэллээ.

- Ухаан эрдэм гэдэг их далай юм санжээ.
Утгах саваа барьж багш нар чинь очжээ
Багш нарынхаа авч ирснээс чи бас хэмжээгээрээ
Балгаж чимхэж авч хоцорчээ.

Харин би тэр далайд чинь еерее очсон юм.
Хар багаасаа саваа хэлбэж байж очсон юм.
Халуунд халж, хүйтэнд херч, нойр хоолоо хасаж очсон юм.
Хамгийн гол нь хүнээр утгуулаагвй еерее утгаж авсан юм.

ШҮЛГИЙН ТУХАЙ ШҮЛЭГ

Еерийнхее шүлгээс уншаач гэж
Енеедер та надад хэллээ.
Ямар шүлэг унших вэ гэдгийг харин
Ялгаж салгаж битгий захиалаарай.

Зурсхийн орж ирэх шүлгийн санааг
Зуушны газрын шөл шиг захиалж болдоггвй юм.
Яруу шүлэг сэтгэлийг дарс мэт халаах боловч
Янчаан мөнгөнд тохируулж граммаар аягалж болдоггвй юм.

Шүлэг гэдэг дэгжин бvсгvйн өмсөж
Шvнvгч олны өмнө эргэлддэг хувцасны загвар биш
Уншигч сонсогч олны өмнө эргэлдэж маяглалгвй шууд
Ухаан бодлын нь төвийг олж хатгах хэрэгтэй.

Сэтгэж чаддаг хvний сэтгэлд
Сэрvн сайхан цэцэрлэг ургуулах хэрэгтэй.
Эс чаддаг цөлөрхvн хоосон нэгэнд нь
Элсэн шуурга оволзуулах хэрэгтэй.

Хеерvн заримын цээжинд тvймэр тавих хэрэгтэй
Хөлдvн хөшvн зүрхэн дээгvүр vгэн тэшvүрээр
гулсан наадах хэрэгтэй.
Цэгнэж тунгааж чаддагт нь
Цэвэр алтаар vнэн vгийг давтаж өгөх хэрэгтэй.
Цэцэрхэж сүржигнэх дуртайд нь
Цэцгийн сайхныг цаасаар хийгээд барих хэрэгтэй.

Уян дурламтгай хvнд

Уруул шиг шүлэг хэрэгтэй
Угийн уурламтгай хvнд
Зуруул шиг шүлэг хэрэгтэй.

Тогтворгvй гангамсаг заримд нь
Торго шиг шүлэг хэрэгтэй
Тоомжиргvй ихэмсэг заримд нь
Гар бууны сум шиг шүлэг хэрэгтэй.

Єрєєлийг шүлгийн сумаар онох сайхан ч
Єєр уруугаа эргэж тусдаггvй сумаар буудах хэрэгтэй.

Хvний газрын чулуу нь
Алт байгаад ч яах юм билээ.
Хvсэл нь тусдаа хvн
Амраг байгаад ч яах юм билээ.

Эсрэг гvрний шороо нь
Эрдэнэ байгаад ч яах юм билээ
Элэг буруутай хvн
Амраг байгаад ч яах юм билээ.

ЭХНЭР

Тэдний эхнэр Алимаа
Тэвдэх гэж байдаггvй
Салхи шороо дэгдсэн ч
Сандарна гэж мэддэггvй.

Амраг нєхөртэйгєє тэр
Ам мурйж vзээгvй
Айлын авгайгаа тэр
Аягvй харж ч яваагvй.

Гэтэл нэг єдєр
Гэнэт Алимаа сандрав
Хажуулдаж байсан орноосоо
Хатгуулсан юм шиг босов.

Yєр усанд хєєгдсєн мэт
Yvд уруугаа ухасхийв
Тэрлэг дээлдээ ороолдож
Тэрий хадан босов.

Авдар сав нь доргиж
Артай толь нь дайвалзав.
Хамаг шаазан хангинаж
Халуун сав нь енхрөв.

Тэгэвч Алимаа хvvхэн
Тэр бvхнийг тоосонгvй
Тээр болон ороолдсон
Тэрлэг дээлээ шидчихээд

Аргалын хайрцгаа эргvvлж
Авдрын енцгее мөргvvлж
Yүдээр яаран шагайхдаа
Yсээ тотгонд тээглvvлэв.

Тэгснээ санаа алдаад
Тэвдсэн байдал нь арилаад
Зvрхээ гараараа дараад
Зvн орон дээрээ суув.

Алимаа яагаад сандарсныг
Амьтан мэдээгvй нь болж
Надаас еер хvн
Наргихыг нь хараагvй нь яамай.

Хэт сандарсны учир нь
Хэн нэгэн хvvхэн
Хажуу айлын нь авгайгаас
Хар хvнийг нь сураглах дуулджээ.

Хонгорхон чамдаа зориулж
Хорвоогийн vнэнийг шvлэглэх юм сан.
Хар vнэнийг цагаан цааснаа
Харандаагаар сийлэх юм сан.

Даан ч чи минь уншихгvй л дээ
Даруухан дууллыг минь ойлгохгvй л дээ.
Хайрын андгай vнсэлт хоёр биш болохоор
Хараад хараад чи vнэнийг олж харахгvй.

Эрвээхэй шиг эргэн хурган тормолзсон
Эрдэнийн усан тэлмэн нvдтэй төрсөн ч гэлээ
Эрийн сайхныг олж харахаас биш
Ерийн vнэнийг огт харахгvй юм даа.

“ Сайхан чамд хайртай “ гэдэг шивнээг

Саахалтын газраас сонсдог байтлаа
Чин үнэний яруу тунгалаг шүлгийг
Чихэн дээр чинь уншивч сонсохгүй юм даа.

Янаглах эрийн уруулын амтыг чи
Ямар ч цахилгаан багажаас илүү мэдэрдэг атлаа
Яруу найргийн насан уртасгах шимийг
Аманд чинь хичнээн цутгавч амтыг нь мэдэхгүй юм.

Тэгэхээр чи хүн биш
Тэнгэрт үзэгдсэн хий үзэсгэлэн мөн өө дөө.
Тэртээ доор эх газар дээр цэцэглэсэн
Тэмцэл амьдралаас асар хол тасархай яа даа.

Найрагч миний дэргэд чи
Надад хэрэгцээгүй уран атлаа хүйтэн чулуун баримал,
Наалинхай чиний дэргэд би
Намуухан атлаа оёртоо шуургатай, оломгүй далай.

Хэрвээ болдогсон бол
Хээнцэрхэн чинийхээ хар нүдэн дээр
Яруу найргийн шидэт үзгийн үзүүрээр
Ялгуусан үнэний шүлгийг шингээнхэн сийлж өгөх юм сан.

Тэгвэл чи амьдралыг
Тэр шүлгээр харах болно.
Сөрийгөө бас олж хараад
Сөрөвдөнхөн ичингүйрэх болно.

ЯРУУ НАЙРАГЧИЙН ЗҮРХ

Үгүй ээ, хүндэт дүү минь уучлаарай
Үгээрээ яруу найрагч мөнхөрдөг ч
Үг хэлдэггүй болохоор шүлэгчийн зүрх
Үнэтэй байдаггүй юм хэнд ч.

Алаг зүрх нь цохилохоо болиход
Авьяаст найрагч төгслөө гэж
Найргийг хоолноос арай дээрд боддог нь
Нам гүм зогсож харуусдаг юм.

Тэглээ гээд хэрэг нь юу вэ.
Тэр чинь худлаа
Зүрх зогслоо гээд найрагч үхдэггүй юм.

Зүрх гэгч нохойд ч байдаг эрхтэн.

Яруу найрагчийн зүрх гээд
Ялгаатай нь юу вэ.
Дуртай бүхэнд хэлэгдсэн
Дурлалын хямдхан бай.

Тэр зүрхэн дээгүүр
Тэнэгүүд адуу мал шиг пижигнэж
Хотын хүүхнүүд тэр зүрхийг чинь
Хоногийн цувдайнаас хямдхан хүртэж

Албан бичгийн хуучин хавтас шиг хүмүүс
Алд биеийнхээ чилээг гаргах гэж
Дууч найрагчийн бэлэн зүрхийг
Дуртай буугаараа буудаж зугаацдаг юм.

Үнэхээрийн найрагч гэдэг зүрх нь
Үнэтэй бишээ, харин
Хүмүүсийн зүрхийг хайрлаж явснаараа
Хүндтэй улс – яруу найрагчид мөн.

Хэрвээ шүлэг минь танд таалагдвал
Хэн нэгэн танилдаа уншиж өгсөөрэй
Танил чинь бас таашаавал
Тансаг шүлэг бүтээсэн монгол хүнд баярлаарай.

Надтай харин уулзах гэж бүү хүсээрэй.
Найраг шүлэг шигээ сайхан гэж бүү бодоорой.
Байгаль зураач миний дүрийг бүтээхдээ
Баруун гараараа бус солгой гараараа зурсан юм.

Алт хар тугалга хоёр

Адилхан жинтэй...
Алтаар гоёл хийнэ
Тугалгаар сум хийнэ.

Хар тугалган сумаар
Харагдсан амьтны ямрыг ч алж болно.
Харин алтаар сум цугалгвйгээр
Гагцхүү хүнийг алж болно.

Энэ хорвоод би
Эдгвй тэнэг хүн тун олныг үзсэн.

Тэгтэл чи уурлаж хардахаараа
Тэнэгийн цаад тэнэг юм.

Энэ хорвоод би
Эрхэм мэргэд тун олныг үзсэн
Гэтэл чи хэрэлдэх болохоороо
Гэтлэх аргагвй цэцэн хvн юм.

ҮГ

Хэн хvнтэй vг ярина гэдэг
Хэрэг дээрээ тулалдаан юм.
Халуун хvйтэн ямар ч зэвсгээс
Хатуу зсeлeн vг хvчтэй.

Үгээр хvнийг захирч болно
Үхvvлж ч болно сэхээж ч болно.
Шалдлуулж, инээлгэж, уйлуулж болно.
Шархлуулж бас эдгээж болно.

Ярина гэдэг харин чанга дуугарахын нэр биш
Яруу уран илтгэхийн нэр биш
Гал шиг бадарч ус шиг урсгахын нэр биш
Гагцхvv зев сэтгэж, зев дуугарахын нэр.

Эсрэг талаа судлалгvйгээр
Эхэлж тулаанд ордоггvйн адил
Ярьж байгаа хvнээ мэдэлгvйгээр
Ямар vг тvvнд тохируулах вэ.

Арслан заан шиг лут этгээдийг
Ангийн калибр шиг vгээр загатнуулах ч vгvй.
Танк эсэргvvцэх буу шиг хvчит vгээр бeмбeгдвeл
Тарвага шиг хvнээс юу нь vлдэх вэ.

Эхээс тeрeхийн цорын ганцхан
Эвхмэл хутга шиг яриатай хvнийг
Дамаскийн илд шиг сvрт vгээр
Далайсны гарз шvv дээ.

Байлдааны хуягт шиг хvний урьдаас
Банз мод шиг vг хэлэх
Барын урдаас
Балиус барьсантай ижил.

Дундуур шингэнтэй лонх
Булгиж хэлбэлзэх дуртай.
Дутуу эрдэмтэй хvн
Бусдыг дvгнэх дуртай.

Архины лонх хагарахад
Архи уйлна.
Архийг асгарахад
Архичин уйлна.
Архичныг vхэхэд
Хэн ч уйлахгvй.

ДАНЗАННЯМЫН ИХ ХҮҮ ШАГДАРСҮРЭНГИЙН ДУРСГАЛД

Энхрий нөхөр минь ээ, чинийхээ тухай
Эмгэнэлээ тайлж шvлэг бичье.
Анд нөхөртөө зориулж өөрийн л босгож чадах
Амьд хөшөөний суурийг бадгаараа өрье.

Орчлонгийн цэнгэлийн гашуун нуурт ганганаж байсан
Олон шувууны нэг минь ээ
Амьдралын жолоог атгаж ч явсан, алдаж ч явсан
Арван хурууны нэг минь ээ.

Ийм болохоо мэдэлгvй сайдаж муудаж явсан
Ихэр биеийн өрөөсөн минь ээ
Холдоод удвал саналаа гээд сандарч явсан
Хос зvрхний нэг минь ээ.

Баяртай !
Бараагий чинь дахин харахгvй
Яриагий чинь дахин дуулахгvй
Дэлхийн ямар ч шуудангийн захиа хvрэхгvй
Дэндvв холд чи минь явчихлаа..

Үлгэр домгийн
Үл vзэгдэх шидэт хөшиг шиг
Үхэл хэмээх дөрвөн vсгийн цаагуур
Үүрд чи минь бараа тасарлаа.

Харагдахаас зөвхөн
Харууслын дугаарт хэвлэгдсэн
Эрvл саруулхан, залуухан хөрөг чинь
Эгц урдаас ширтэнхэн vлдлээ.

Аяа чи минь ямар сайхан залуу байгаа вэ.
Арын хангайн шинэс шиг ямар сайхан эр байгаа вэ.
Зураг хархан хөмсөгт халхын олон хүүхэн
Зуны шенийн нойр алдаж хөнжил дотор холхимоор
ямар сайхан эр байгаа вэ

Энэ – миний найз гэж ямар ч газар танилцуулахад
Эрийн хийморь сэргэж, дайсны зүрх шантармаар
ямар сайхан эр байгаа вэ.

Амьд сэргүүн цагт чинь гэвч
Аргиж наргиж явахдаа бид
Тэр сайхныг юманд бодохгүй явжээ.
Тэгэхэд бид бүгдээрээ сайхан залуус явжээ.

Газар тэнгэрийн завсарт багтаж ядан цалгиж
Галзуу нохойн аманд гараа хийхээр насанд
Хамт дуулж хамт уйлж явсан дундаа
Хамгийн сайхан нь ганцхан чи байгаагүй.

Гэвч орчлонгийн сайхан залуу насны
Гэрэлт хөшөө шиг оргилуун сайхан тэр оройд нь
Үүрд жолоогоо татаж мөнхөд зогсож үлдсэнээрээ
Үеийнхэн дотроосоо чи хамгийн сайхан,
хамгийн залуу нь боллоо.

Дахиад дээр нь нэг ч өдрийн нас нэмэхгүй
Дархлан зогсоосон энэ насан дээр чинь
Хоёр нүднийхээ нулимсыг, чинийхээ төлөө дусаагаад
Хонгор багын найзууд чинь өвгөн нас уруугаа явцгаалаа.

Танил маань шинэ малгай өмсөөд
Танихгүй хүн шиг дээгүүр харж явна.
Хуучин малгайгаа сольсноос биш
Хуучин муу толгойгоо солиогүй л баймаар юм.

Хүйтрэх дулаарах тэнгэрийн явдал
Хүний санасанаар болсонгүй гэж
Дэмий ч гэсэн сэтгэлээ засаж
Дээшээ хялалзан хялалзан муулцгаана.

Орчлонд хүн гэдэг амьтан
Овилго муутайгаараа гаргууд билээ.
Хэрвээ тэнгэр хүний санаагаар загнах юм бол
Хэдийнэ энэ ертөнц сенех байсан буй заа.

ХУНДАГА СРГЭХ ҮГ

Эргэж буцахгvйн тeлeэ
Энэ хундагыг ергeе
Урагшаа давшиж явна гээд
Ухарч шившиг болохгvйн тeлeэ !

Бусдаас дутуу байж илvv гэж
Буруу ойлгоод инээдэм болохгvйн тeлeэ
Хевчин дэлхийн хvчтэнтэй зиндаархах гээд
Хелд нь vрэгдэхгvйн тeлeэ !

Хайртыгаа гээд дайсандаа
Хаалгаа нээж cгexгvйн тeлeэ
Бусдын доромжлон байгааг мэдсээр байж
Буруу ойлгосон болж худлаа инээхгvйн тeлeэ !

Товчоор хэлбэл хэн хvнгvй
Толгой бeгc хоёроо солихгvйн тeлeэ
Эхний бeгeэд эцсийн
Энэ хундагыг ергeе !

Хvvхэнд харагдах нуруу минь
Нум шиг бeгтeр ч яамай
Хvнд хэлсэн vгc маань
Сум шиг шулуун байгаасай.

Алдалж тавьсан сумыг
Агаарт зогсоож болдоггvй
Амнаас гарсан vгийг
Арчаад арилгаж болдоггvй.

Болчимгvй vгээр eepийнхeэ
Олдомгvй нeхрийг жигшээх
Харийн газарт морио
Харваснаас юуны eep вэ.

Хvмvvст хэлэх vгc минь
Хvнд пулемётын сум шиг онож байх албагvй.
Үзэгдсэн бvхнээ хяргах
Үc авдаг тонгорог шиг хурц байх албагvй.

Гагцхvv цэцэн байхыг
Гажиг байхгvй шулуун байхыг

Үүрд хэзээ ч хуучрахгүй
Үнэн байхыг хүснэ !

Би тэнэх дуртай хүн
Бишгүй олон уул, усыг үзэж
Бичигдээгүй шүлэг болсон зам харгуйг уншиж
Би аялан жуулчлах дуртай.

Үй олон хүн зонтой нүүр учирч
Үйлдвэр завод хот сууринг үзэж
Үхэгсдийн үг сонсож, төрөгсдөд нэр өгч
Үлгэр туульст итгэж явах дуртай.

Хааны хувцаснаас, боолын хуулга хүртэл
Харагдсан бүхнийг өмсөхийг би хүсдэг
Хашралгүй дахин дахин дурлаж
Хайр даах хувхнийг хайрлахыг би хүсдэг.

Амттан бүхнийг идэхийг би хүсдэг
Архи ууж, тамхи татаж, дуулахыг би хүсдэг
Айхтар их баярлаж, дэвхцэхийг би хүсдэг.
Ан агнаж, байшин барьж, найрлахыг би хүсдэг.

Хэрвээ би, энэ бүхэндээ дургүй болох юм бол
Хэн хүнд өөрөө бас хэрэггүй болж байгаа нь тэр !

Анхан елгийн өөрсө гарахад
Амьдрал гэдэг
Алхмын цаахна байсан ч гэлээ
Алхаж очиж чадахгүй мелхөж очсон билээ би
Алд биеэрээ мелхөж очсоны учир
Амьдрал чамд хайртай би !

Амьдралын ханьдаа хүрье гэхэд
Амрагхан чи
Алхмын цаахна байсан ч гэлээ
Анхны харанхуй шөнө
Алхаад очиж болохгүй мелхөөд очсон билээ би.
Амьтнаас нуун мелхөж очсоны учир
Амраг чамдаа хайртай би !

Аюулт дайнд эх орноо хамгаалахад
Алдар ялалт хоёр
Алхмын цаахна байсан ч гэлээ
Алхаж хүрэх нөхцөлгүй мелхөж хүрсэн билээ би.

Амь дүйн мелхсэж хүрсний учир
Алдар гавьяандаа хайртай би.

БӨМБӨГ

З жаргал чи
Алаг бөмбөг шиг ойж бууна
Атархан залуугаасаа би
Чамтай хөөцөлддөө.

Хөлсөө дуслуулж
Хөлсө цуцаанхан гүйж хүрэхэд
Гарын үзвүрээс чи
Ганцхан ойгоод арилна.

Дээр дээр ойно.
Дэндүү хол үсэрнэ.
Дэвхрээд дэвхрээд чамд
Ихэнхдээ үл хүрнэ.

Хэрвээ би амрах гэж
Хэвтэх буюу суух юм бол
Хэзээ ч чи гүйцэгдэшгүй
Хэт хол арилна.

Үүний учир элдэв
Үхэн хатан элдэв.
Наранд саранд элдэв
Насан туршаа элдэв

Чамайг гүйцсэнгүй
Чадал одоо дуусжээ ...

УУЛСЫН ОРГИЛ

Уулсын оргил өндөр өө
Ужиг зүүд мэт өндөр өө
Эх газраас үүл манан дунд
Эгнэгт тасархай өндөр өө

Өндөр түвний орчинд
Өвс ч үгүй, ус ч үгүй

Гагцхvv vл арилах мeс...
Ган хуяг мэт хатуу мeс...

Мeсeн дээр амьдрал байдагvй
Мeнх цэвдэгийн хууль ноёрхоно.
Хамаг бvхнийг vхлээр захирах
Хатуу мeсeн чив чимээгvй.

Єндeр оргилын дvлий мeсeнд
Єрeвдeх тунгаах юу ч байхгvй.
Тэндээ єeрийгeє дархалж
Тeнгэрт царцсан хvvp !

САРАНЖАРГАЛ

Багын нутгийн Саранжаргал
Мeн vv, биш vv энэ чинь ?
Балданцэрэнгийн Саранжаргал
Мeн vv, биш vv та минь ?

Бараа туруугvй vлдсэн
Нутгийн борхон довцгоос
Бараг гучин жил уулзаа нь vгvй юм.

Гар хvрэхийн аргагvй
Цэвэр цэмцгэр хувцас,
Гангар шаазан адил
Цав цагаан хэнхдэг

Бvжгэн жvжгийн гоцлогч шиг
Суналзсан сайхан бие
Бvрэнхийд дэнлvv болмоор
Нvдний нь хeсрхнийг хараач.

Хэтэрхий сайхан тvvнийг
Харах нvд далдирмаар
Хэлцэх наргих гэхээр
Ярих vг халтирмаар

Ханилаад алхъя гэхэд
Yе євдeг чичирмээр
Хачин хувирч дээ миний
Yзeсгэлэнт Саранжаргал

Аашны нь зэслен гэтэл
Хувираа нь үгвй байнам
Амны хоёр тал дахь
Хонхорхой нь хэвээр байнам.

Алаг нүдний нь солбих
Намжир хэвээр байнам
Алтан хонхны дуу шиг
Инээд нь хэвээр байнам.

Унаган багын зан нь
Хэвээр байгаа юм бол
Усан бороонд нүцгэлж
Гэрээ тойрон гүйгээсэй

Уур савссан бие
Гээг хөмсөг бүхнээсээ
Ус дуслуулан аахилсаар
Манайд орж ирээсэй ...

Эр хvн болоход минь анх
Энхрийлэн хайрлаж байгаа нь энэ гэж
Хайр гэдгийг еерее ч мэдэхгvй байж
Хар нүдэн Бурмаа хөглөж байдаг сан ...

Хөдсөн дээлийн сэжvүр доор
Хөглөж байсан тэр цагаас хойш
Улирах цаг миний нас хоёр
Уралдан барилдан арилж өгчээ.

Холын замд үдүүлж угтуулж
Хосгvй ерөөл зөндөө сонслоо.
Хотын охидод үнсүүлж уйлуулж
Хорвоогийн дурлалын дээжийг амслаа.

Цэнгээний газар дарсны сайныг амсаж
Цэцэн мэргэний охь манлайг чагнаж
Элдэв бэлэг, цэцэг, магтаалыг
Энэ насандаа бишгvй нэг хvртлээ.

Буурал болж элдэв цэнгэлээс залхаад
Буцах дөхсөн энэхэн насны намар
Эргээд бодвол олсон бүхэн алга аа
Элдэв магтаал бэлэг цөм хоосон.

Зуурдын амрагийн дурлал нулимс хоёр
Зулын тос шиг ширгээд дуусаж
Авсан бүхэн буцсан байнам
Алдхан биед чухам юу үлдэв ?

Сөрөө хайр гэгчийг үзээгүй байж
Срөөлийг хайрлах гэж ядаж байсан
Хеерхий хар нүдэнгийн минь хэлсэн үгс
Хөдсөн дээл шигээ бүлээхэн үлдсэн байнам ...

БЯЦХАН СУРГААЛ

Ямар ч юмыг хийж сур
Ядаж хийснээ хэрэглэж сур.
Счнөөн зовж байж бүтээсэн юм даа гэж
Сөрөө өөрөөсөө бүү харамла.

Удаан оролдож бүтээсэн бүхнийг
Удаан хэрэглэдэг албатай бус
Арван жил бэлтгэсэн зүйлийг
Агшин тедийд ч дуусгаж болно.

Гуч хоног бэлдэж зэхээд
Гурав хоног наадам хийдэг
Насанд хүртлээ төхөөрч яваад
Найр хурим ганцхан хийдэг.

Их ажил болж хийсэн сумаар
Ирмэх тедийд буудаад дуусдаг
Зуун цагаар бүтээсэн шүдэнз
Зурах тедийд нүүрс болдог.

Учир иймээс бэлтгэсэн зүйлээ
Удаан хэрэглэх гэж өөрийгөө бүү зовоо
Сөрийн зэхсэнийг эзний эрхээр
Сөрийгөө баясган хэрэглэж сур.
Амьдралыг өгсөн эх орондоо ч бас
Алд биеэ зориулж сур !

ЖАРГАЛ

Хүчит амьдралын их дэвжээнд

Хүчин буурай энэхэн насанд
Хүслийн боол болж явахад
Хүний жаргал мөн ч олон янзаа.

Сайн морийг унаж
Салхи шиг явах нэгэн жаргал байхад
Сайхан бүсгүйн аашинд
Сархад шиг хөлчин суух нэгэн жаргал бас бий.

Өчүүхэн бараан амрагаа
Өндөр цагаан гэж бодож явах нэгэн жаргал байхад
Өчнөөн хүүхэд бужигнуулаад
Өөрөө дунд нь дарагдаж суух бас нэгэн жаргал байна.

Гэтэл морь ч үгүй, нохой ч үгүй,
Гэргий ч үгүй, хүүхэд ч үгүй
Гэр орон ч үгүй, засаг ч үгүй
Цагаан зээр шиг явах нэгэн жаргал байдаг.

Үгүй бол хэн ч хамаагүй нэгэнтэй
Үнсэлдэж муурын зулзага шиг эрхэлж
Үхлээ хатлаа гэж тунирхаж
Үсээ цайтал балчир мэт явах бас нэгэн жаргал байна.

Арай гэж олдсоноо хүнд тарааж
Архи дарсаар бусдыг дайлж
Амьтныг ганц удаа ч бол баярлуулахын тулд
Алд биеэ цөлмөж явах нэгэн жаргал байнам.

Хайртай гэснээс өөрөө зугтаж
Харь холын хүнд сэтгэл алдаж
Хаа хэзээ ч бүтэхгүй юмны төлөө
Хатаж санааширч явах бас нэгэн жаргал байна.

Өдөр шөнөгүй унтдаг жаргал
Өглөө үдэшгүй согтдог жаргал
Өөрийгөө хуурдаг жаргал
Өрөөлийг шулдаг жаргал ...
Хүйтэн жаргал, халуун жаргал
Хүсмээр жаргал, хүсмээргүй жаргал
Хүн байтлаа мал шиг явах жаргал
Аяа жаргал юутай олон бэ ?

Энэ олон жаргалыг
Эдлэх гэж хүсэж яваа хүн цөм жаргалтай.

Эдлээд ханасан хvн бvгд зовлонтой.
Эцэстээ зовлонгvй жаргал хорвоод байсангvй.

Аугаа их ечvvxэн хоёр
Амраглан нeхцeх дуртай.
Ечvvxнийгээ агуу их нь
Ехeердeн еревдeнe.

Агуу ихдээ ечvvxэн нь
Айн биширнэ.

Их бага хоёрын завсарт
Инээдэмтэйгээр vрэгдэх вий гэж
Дунд зэргийнх нь амиа бодно.
Дув дуугай зайлан одно.

Орчлонд дунд зэргийнхэн
Овойх ч vгvй хотойх ч vгvй
Их бага хоёрын vлдээснийг
Идэж явдаг жамтай.

Євлийн эхний цас сэм сэмхэн сэрвэгнэв
Ємнeд нутгийн салхи сэвс сэвс эрвэгнэв
Єтгeн дэрсний толгой сэрвэс сэрвэс бэрвэгнэв.

Торх сав шиг авгай аргал авчрахаар майраганав
Томдсон гуталтай жаал араас нь даган тайрганав.
Тогоруу шиг зэгзгэр охин аашлан загнан сайрганав.

ЄЄРТЄЄ ДУТУУГ ЄРЄЄЛЄЄС БИ ГУЙНАМ

Аварга их орчлонгийн ємнe
Алгаа тосонхон би гуйлга гуйж байна.
Алив надад эрх чeлeє гэгчийг
Арван мeнгeний дайтай ч гэсэн хайрла!

Yнэн гэгчийг гар дээр тавиач
Yзээд буцааж eгьe л ...

Хэтэрхий уян хvн та
Хэдэн дусал нулимс хайрла. !
Хэт эрт vхсэн найзынхаа
Хэвлэгдээгvй шvлэг дээр дусаая

Завхай хvvхэн та
Зарим илvv шенееее надад хайрла. !
Ер телеесгvй цэнгэлээр нэг цэнгээд
Еглее нь эргэж харалгvй явж нэг vзье

Хvн уншихгvй ном хэвлvvлж суудаг
Хvндэт зохиолч та телевлееееее хайрла !
Буруу ч байсан амьдралын хэлтэрхий
Бусдад хэрэг болох ганц шvлэг хэвлvvлье

Енгетэй сайхан хvнээс
Егееч гэж гуйх хэрэгтэй юмгvй.
Харин хvн аймаар, хvн та муухай төрсөндөө
Харамсахгvй явдаг гуниггvй зангаасаа
Хайрла. !

Баян бегеед тэнэг хvнээс
Бас би юугаа гуйх вэ.
Yгээгvй ядуу хvний өмнө харин малгайгаа тосъё
- Yг хайрла !

Нийгэм минь та
Нинжин сэтгэл хайрла !

Хvчирхэг мандсан хорьдугаар зуун та
Хvн чанар хайрла !.

Өнөө vе архины хаанчлалаа
Өөрийг минь өгөөч !

“ Yхнэм би ” гэж чи надад
Cvp бадруулан тунхаглав
Yнэдээ надад
Юуны хамаа байна ?
Yхжээ гээд би
Сонгино хэрчсэний дайтай уйлахгvй биз ээ
Yлджээ гээд би
Сонин худалдаж авсны дайтай сонирхохгvй биз ээ
“Yхнэм би” гэж
Хvнд зарлаж явдаг тэнэгийн нэг
Yнэдээ алга болбол
Хvн төрөлхтөнд аятай юу даа !

НЭРГҮЙ НЭГЭН ХҮН

Хавар намрын зэврүүн салхи
Хайргүй үлээх уужим талд
Хатсан хялгана буурал үс шиг
Хааяа сэрвэлзэх довцгийн энгэрт

Үхрийн нүдний ухархай гэмээр
Үл мэдэгхэн борог хонхорт
Үхсэн терсен он нь тодгүй
Нэгэн хүний булш нойрсоно.

Ёдерт хааяа чавхны чулуу шиг
Ёнгөрөх болжмор тэнд буусангүй
Сард хааяа зүүдний юм шиг
Сажлах морьтон тэнд очсонгүй ...

Зэлүүд бөглүү энэхэн газрын
Зэрэглээнээс еер зочин үгүй
Зэрвэс үзэгдэх тав гурван
Зээрнээс еер ёслох амьтангүй.

Дэндүү чимээгүйд мөнх дугжирсан
Хэний хүү хэн бэ гэдгийг
Дэрний нь чулуу мэдэх атал
Хэлье гэсэн ч хэл байхгүй ...

Хамгийн сүүлд булшин дээр нь
Харуусан зогссон хэдэн хүнээс
Тав нь үхэж, гурав нь үхлүүт
Талийгаачийг бодохтой мантай.

Урьдаа, гэвч энэ хүн
Уужим цэнхэр энэ л талд
Улаан дел шиг цовоо жаал
Уургын цээж унаж ессен юм.

Марзтай тойромд биеэ угааж
Майжиг эмээгээс хусам горьдож
Малын захад дуугаа дуулж
Мандах нар шиг ееделж явсан юм.

Номхон мориноос ойчиж сурч байж
Догшин морин дээр тогтож сурсан юм.
Ногтны сур зангидаж сурч байж
Агтны зан амьдрал сурсан юм.

Үхрийн сүүл хугарам хүйтэнд

Үнэгэн малгай буулгалгүй
Үүрийн жавар үдшийн царцууд
Үстэй дээлтэй зуух шиг явсан юм.

Адууны хомоол уугим халуунд
Атрын өвсийг сэвэлзтэл исгэрч
Амьтан бүхнийг давчдаж байхад
Айраг нэвчсэн чулуу шиг явсан юм.

Дуутай шуутай наадмын довон дээр
Дуудах цолгүй түрүүлж явсан юм.
Дугарын хүүхэн Дулмаад дасаад
Намрын салхинд гэгэлзэж явсан юм.

Хугацаат цэргийн албанд тэнцээд
Хуаран байранд бужигнаж суугаад
Орос зэвсэг гартаа барьж
Монгол нутгаа хамгаалж явсан юм.

Хүнд пулемётын сумангийн даргын
Хүүхэн жаахан Нинад татагдаж
Албанаас халагдавч нутаг буцалгүй
Амрагийн эрхээр хот орсон юм.

Хот газрын олон Нинад
Хоёр нүдээ алдах шахан
Зохиох амьдрал үйлийн үртэйгээ
Зодог өмсөлгүй барилдаж эхэлсэн юм.

Ажиллая гэсэн ажилдаа орж
Авъя гэсэн амрагаа авч
Ахуй насныхаа ид зунаар
Аархаж болом дөмгүүр явсан юм.

Хэдэн яамны нэгэнд удаж
Хэлтсийн даргын нэгэн болж
Хуучин Нинагаа шинээр сольж
Хувийн хашаа байшин авч

Үйтэнхуар, драп өмсөж
Үдэш бүхэн дарс аягалж
Үүдэндээ өглөө машин зогсоож
Үүрдийн юм шиг гулгиж явсан юм.

Хангайн нуур шиг цэлэлзэж яваад

Хатах нас нэгэнт болоход
Хавар ирсэн шувуу шиг нөхөд
Намар нь болоод буцан зэллэв.

Албан тушаал насанд ахдаж
Аажим боловч зогсолтгүй уруудаж
Үүгээр түүгээр гуйсны хвчинд
Үүдний жижүүрт арайхан тогтов.

Гаднаас орох нь яв явсаар
Гантай зуны бороо шиг цөөрөвч
Гадагш гарах нь урьдын адил
Ганга мөрний урсгал шиг байсаар

Хашаа байшин эдлэн хөрөнгө
Хайлах мэт нимгэрэн барагдав.
Хар үс нь цайран цайрсаар
Хазаар мэт үрчлээнд дарагдав.

Олон амрагийн отгон болсон
Овоо зантай залуу эхнэр
Оломны цанхтай гүү шиг загнаж
Олсон хэдийг нь аваад арилав.

Насны эрхээр ажлаас огцорч
Нартын жамаар алжааж өглөхөд
Наргиж явсан урьдын нөхөд
Наашаа бус цаашаа гэлцэв.

Хэлтсийн дарга явах цагт
Хэлээ олохгүй магтаж явагсад
Хөгшин болоод ядарсхийхэд
Хөлөө олохгүй зугтах жишээтэй.

Хүндлүүлж явсан цаг дуусаад
Хүндэлье гэхэд хүмүүс тоохгүй
Хүүхнүүд хүртэл загнах аядаад
Хүүхдүүд хүртэл тоглоом хийхэд

Тэмээ хүн хоёр ядрах цагтаа
Тэмцэж нутгаа зорьдог үлгэрээр
Эвдэрхий хуучин чемодан барьж
Эх нутагтаа ирсэн юм ...

Ах дүү садан нь эрлэг хүрч

Амьд заримын нь элэг хөрч
Ажиггүй байвал наашаа гэхгүй
Аргагүй очвол цаашаа гэхгүй ...

Таньдаг түмэн үхэх нь үхэж
Тарах нь тарж, зөнөх нь зөнөж
Танихгүй хүмүүс мэдэхгүй айлууд
Газар нь харин танил газар байв ...

Энэ газар түвнийг тосож
“Эзэн нь юм аа мэднэ ээ” гэх шиг
Илч нь харьсан бөгтөр биеий нь
Гунигтай хамт өвөрчсөн юм.

Тэрний хойноос хүн уйлсангүй
Тэгж явсан хүн гэж дуунд дуулсангүй.
Ажлаас орон тоогоор хассан шиг
Амьдралаас бас орон тоогоор хасжээ.

Цагтаа хүн шиг хүн яваад
Цагаа болоход хүнд хэрэггүй болоод
Уйтгартай нь аргагүй өнгөрлөө.
Уг нь энд төрсөн юм эндээ үхжээ ...

Хатуу чанга шорон байсны
Хаалгыг үүрд хаагаад
Хар цоожоор цоожилсон байна.
Харин түлхүүрийг нь яагаа бол ?

Залхаах шоронг устгах ч яахав
Засарч өгдөггүй гэмт хэргийг харин
Үүрд дотор нь цоожлоо болов уу
Үлдээчихээд хоосон цоожилсон болов уу ?

Хеерхий энэ шорон
Хесрий болж дээ зайлуул

Энд би нэлээд сар жил
Эрх чөлөөгүй тарчилж билээ ...

Ядарсан цагт гэр болж байсан
Явцуу шорон ч яахав сөнөж
Ялыг минь далимдуулж дарлаж байсан
Яргачин харин хаана яваа бол ?!

ГАНЦААРАА ЭР ХҮН

Үе үе нижгэнэдэг чив чимээгүй ерөө
Үүдэн дээр нь ирдэг олон зочны
Үлдээсэн элдэв тэмдэг
Үнгэгдсэн шалны таархан....

Угаагаагүй удсан шал
Услаагүй удсан цэцэг
Унтарсан зуух шиг ор дэр
Урьдын тансаг сүмийн балгас шиг гал тогоо ...

Тамхины бохь ханхалсан ширээ
Тарааж хаясан сонин сэтгүүл
Талхны хатсан үртэс(нэгэн хоёр удсан зүсэм)
Таваг дээр хуучирсан шар тосны үлдэц...

Олон халаасан зэлгээн цай
Ойрмогхон долоо хоногт хиамыг
Огтолж байсан хутга,
Оёортоо ёотонгийн хогтой дийз ...

Угаагаагүй дотуур хувцас
Удсан шөлний эхvvн үнэр
Ханан дээр ялаа алсан мөр
Хайчилж наасан хvvхний зураг...

Сүрт хэрvvлийн үеэр нэгэн цагт
Сүйрсэн толины хэлтэрхий
Ёмнө нь савангийн хөөсөнд зууралдаж
Ёнгөө алдсан сахлын машин ...

Цай давс гоймон авах тухай
Цаасан дээр тэмдэглэсэн бичиг
Цаана нь үнэнч хань болсон ганц түлхvvр
Цаг ... арав хагас
- “Одоо босъё доо “

ГОВИЙН ЖААХАН БҮЖИДМААГИЙН ГУЙЖ ХЭЛСЭН ҮГ

Амьдралын ханиа чамайг болгож
Авъя гэж та бичжээ.
Амаар минь больё гэж бодоод
Асууж байгаа юм уу даа ?

“ Эр хvний дотор
Эмээлтэй морь багтана “ гэдэг
Эргэцүүлж еерее бодсон юм байгаа биз
Би юу гэх вэ дээ ...

Харсаар байж намайг
Сайхан хvvхэн гэж шилээгvй нь лав
Харин Бvжидмаа чинь танд
Сайн хань байхыг хичээнэ.

Єрх гэрийн чинь голомтыг би
Єед нь бадраахыг бодно.
Ємссєн зvvснийг чинь бvтэн
Єнгєтэй явуулахыг хvснэ.

Хишгийн тогоог чинь тvшиж
Хийморь жавхааг чинь дэмжиж
Хэчнээн бэрхшээл тохиолдсон ч
Ухарч цуцахгvйг бодно оо.

Халуун байлаа гээд
Халширч зугтахгvй нь магад
Хvйтэн байлаа гээд
Хvнээс дутахгvй нь мэдээж

Ажил вйлэнд Бvжидмаа чинь
Айхтар гаргууд биш ч гэсэн
Айл хершийнхєє дотор
Айргийн тавд орох байлгvй.

Харин намайг та
Хамаагvй дээгvvр хєтєлж
Хатад дагинас шиг гангацуултай.
Хамт битгий суулгаарай.

Нvvр минь бараан билээ
Нvд минь онигор билээ
Хєдєєнийх болохоороо тэнд чинь
Хєлс бурзайгаад байдаг юм.

Бас та надад
Бариу салбагар ємд
Єндєр єсгийтэй шаахай
Ємсгєсний хэрэгтvй шvv.

Майга болохоороо доогуураа
Майхны ам шиг харагдах биз
Гутлаар биш мориор
Гоёж ессен билээ би.

Барагтай эмнэгийг авчрахад
Байя гэж буцахгүй ээ.
Шаахайнд харин булгиулаад
Шагайгаа мулталж магадгүй.

Эцэст нь танаас гуйхад
Элдэв дээдийн бүжиг уруу
Идшинд хөтөлсөн байдас шиг
Ийш тийш нь бүү хөтлөөрэй.

Сэвэлзсэн байдасны очсон газар
Сэвс цус байдаг шиг
Гоёж очсон бүжгийн цаана
Голдуу хэрүүл зодоон байдаг гэж

Арай худал хэлэхээргүй
Ахмад настан ярьдаг юм
Аливаа хэрүүлд ерөөс би
Амин голоосоо дургүй.

Сөрт чинь хэлэх юм
Сөр юу сан билээ ?
Сл хоолоо чамлахгүй
Смсех эдлэхээ голохгүй ...

Бүрэгхэн ийм Бүжидмаа чинь
Бүдүүлэг ч санагдаж магадгүй.
Хэрвээ тиймэрхүү санагдвал
Хэлээрэй надад эртхэн.

Хань хэдий сайн ч
Халуун элгэнд хүрээ билүү
Хангай хэдий сайхан ч
Ханагар говийг минь гүйцээ билүү... гэж

Нутгийн минь дуу байдаг юм
Нуугаад яах вэ танаас
Алс нь ер нь говьдоо л
Амьдарна гэж боддог шүү ...

Сөр юу ч хэлэх вэ

Єерє бусдыг нь бодоо биз
Бодоод надад хэлээ биз
Болно л доо... Би зєвшєєрнє.

Хвчтэй ганган явах цагт
Хvн байтугай нохой хvртэл инээнэ.
Ноорч ядуурахын цагт
Нохой байтугай хvн хvртэл урах гэнэ ...

Аавын хvv нэгэнт доройтсон бол
Аз жаргалтай вєэ олон битгий дурс
Єлссєн хvн єєх яривал
Єерийн биеийг тамлахын нэмэр

Зол жаргалыг нэгэнт эдэлсэн бол
Зовж явсан вєэ битгий март
Агшин тєдийд жаргалынхаа vнийг мартвал
Амтгvй жаргал зовлонг болж хувирна.

Гучин наймтай аавыг минь
Амьд сэрvvн зvрх шиг
Гуниг баяраа дэргэд нь
Амсаж єссєн голомт минь

Тунарч хєхрєх угааны
Yнэр нь нэг л єєр
Тулган доогуур шилээсэн
Yнс нь хvртэл ондоо.

Ам бvлдээ хомсхон
Хоол нь нэг л амттайхан
Ахдаа шоглуулж уйлсан
Нулимс хvртэл аятайхан

Бурхан бага насны минь
Буурал ганцхан диваажин
Буургар талын дундах
Бууц минь тэр байна.

Жаахан тэр бууцан дээр
Жаргалаа орхиж зовлонгоо vврээд
Илчгvй холын замд би
Эр бие ганцаар гарч билээ ...

БАДГУУД

Жигүүртэй бүхэн шувуу мөн гэвч
Жиргэдэг ч бий, гаагалдаг ч бий ...
Ухаантай бүхэн хүн мөн гэлээ ч
Уйлдаг ч бий дуулдаг ч бий ...

Унтана гэдэг үхэхийн өөдөс
Уйна гэдэг дуулахын хэлтэрхий ...

Газрын холоос тэр хүн урьд
Гал халуун тулаанд бие нь шархлаад
ирж байсан юм
Газар доор үүрд нойрсоход нь
Гавьяаны олон одонгоор дээл нь шархлаад
үлдэв ээ хөөрхий ...

ХОЛЫН СОЛОНГО

Аймгийн нутаг алгасан
Арилж байгаа хурын
Тэргэл алаг солонго
Тэнгэрийн хаяа мөрлөнө.

Ташиж холдох зайн
Таяг тойргийн хуулиар
Нарны гэрэл задарч
Найман өнгөөр мөрлөнө.

Ганган тунамал өнгөнд
Гараа хүргэе гэвээс
Багын сайхан зүүдийг
Барьж уяхтай адилхан.

Алсын тансаг солонго шиг
Айлын танхил бүсгүй
Зүрхний дэргэдүүр шүргэж
Зүсний сайхнаар гайхуулна.

Үгийн цэцнийг хангинуулж
Үнэртний дээжийг ханхлуулж
Дурлалын найман өнгөөр

Дугуй солонго шиг туналзана.

Солонго хэдий сайхан ч
Сохор хvнд хvртээлгvй
Булбарай дагинын ирмэлт
Буурал надад хvртээлгvй ...

ИДЭР ЦАГИЙН ЗҮҮД

Идэр цагийн минь зvүд таяг тулан сажилна.
Ирэх намрын евс шиг бөхөлзөнхөн бөртөлзөнө.
Үрчлээ баян нvүрэнд нь будгийн vнэр сvүдэр холцруутаад
Үс нь буурал хийгээд нvд нь цэнхэр цагирагтай.

Саяхан энэ авгай газарт унасан од байв
Сайхан тvүний хойноос аймгийн залуус хошуурч байв.
Саруул талын дэвжээнд олон эрс өрсөлдөж
Сарны хvйтэн туяанд олон хөвvүд гунихрав.

Ирсэн шигээ буцдаг хорвоогийн ёс болохоор
Идэр цагийн минь зvүд
Таяг тулан буцав аа.
Сайхан залуу явж хvнд би гайхагдаагvй ч
Сайхан зvүдийг зvүдэлж хvний жишээ явжээ хө ...

НАМТАР

Алд биеийн минь намтар гэвэл
Амьдралын хатуу бvхэнтэй
Аймшигтvй тулалдаж ирсэн
Ард Чойномын тvүх юм.

Энэ биеийн минь намтар гэвэл
Эртдэж төрvүлсэн хорвоотой
Эрэгчин эмэгчинээ vзэлцсэн
Рэнчиний Чойномын тvүх юм.

Хонгор багын диваажинд
Хотлын хvүхэд шиг байснаа
Хорвоогийн “vнэн ” хэмээх
Хориотой модны жимсийг

Арванхан хэдтэйгээ тасалж
Амт, үнэрийг нь таньснаас
Амьдралын баруун ёроол уруу
Ад болон хөөгдсөн тvvх.

Гарын бэлгvй тэнэж
Гашуун үнэнээр хооллож
Ёнтэй жилийн чоно шиг
Ёлсөж ёссений минь тvvх .

Монгол шvлгийн атарт
Модон анжис vзгээр
Мохошгvй шан татаж
Морь мал шиг зvтгэж

Сургууль vзээгvй биеийнхээ
Жаргал vзээгvй хөлсийг
Нарнаар сарнаар асгаруулж
Найрагч болсны минь тvvх .

Хорвоогийн цуут мэргэдийн
Үхэж явсан замаар
Хорьдугаар зуунд би
Үрэгдсэн ч яахав, гэхдээ

Шvлэг мэддэггvйчvvлийн ширээг
Шvдээ элэгдтэл мэрж
Нойтон хvйтэн шорон уруу
Нохой шиг хөөгдсөн тvvх.

Тэгэвч сэтгэлээр унаагvй
Тэмцэж явсны минь тvvх
Яруу шvлгийнхээ мөрvvдээр
Ялж явсны минь тvvх.

Утас шиг энэхэн биедээ
Уул шиг зовлон чирэвч
Харцын хvvхдийн гэрт
Хаан шиг жаргаж явлаа.

ИХ ҮДИЙН СҮҮДЭР

Ирээдvйн хvн та намайг
Их vдийн сvvдэр байсан гэж

Илvv дутуугvй зvйрлэж нэгэн бодоорой.

Аагим зуны vд дунд
Атан тэмээний сvvдэр хvртэл
Алд хvрэхгvй жаахан болдог.

Єерийнхєє цаг vед би
Єсєхєєсєє єтлєх хvртлээ
Єчvvхэн нэгэн ард явлаа.

Yдийн сvvдэр шиг ард миний
Yгийг минь сонсохсон гэж
Yеийнхэн булаацалдаж байлаа.

Их vдийн сvvдэр
Бага байлаа ч гэсэн
Сэрvvхэн болоод ховорхон билээ ...

Та намайг удтал юунд ширтээ вэ ?
Тааламж мууламж хоёр ерселден
Ахуй сэтгэлийн чинь гоо сайхны
Алтан зvv хэлбэлзэнхэн байна уу даа ?

Надаас урьд учирсан сайхан сайхан хvний
Наалинхай нvдтэй нvд юугий минь жишиж
Царайгий минь гоо сайхан нэгний
Цагаахан зvстэй харшууланхан байна уу ?

Азийн шєнє шиг гvн хархан vсийг минь
Алтан согсоо vстэй адилтган ядан
Нуруу турууг минь циркийн тавцанд
Нугарч байгаа охиныхтой зэрэгцvvлэн байна уу ?

Битгий тэгж єерийгєє та зовоо
Би тэдэн шиг сайхан биш гэхдээ
Тэднээс муухай биш дvндээ дvн
Тэд бол тэд, би бол би !

Єерийн минь юм бvхэн зєвхєн
Єєртєє зохисон тусдаа хvн
Байгаль намайг хvн дуурайлгаж хийгээгvй
Баталж ганцхан хувь хэвлэсэн юм.

Энэ ганцхан хувийг авъя даа гэвэл
Эргэлзээд юу хийнэ надтай мэндэл !

ЗУНЫ ЕГЛЭС

Менгэн цагаан будан нарны доогуур татаад
Мергэцег ногоон хошуу халим загас шиг бараалаад
Мелvv хетлийг даруулсан хүрэн утас шиг замаар
Меср нойтон тэрэгтэй хесег хелтрөг сажлаад

Ар газрын дэвсэг дээр зусаал гэрvvд цайран
Аргалын цэнхэр утаа нь зургийн юм шиг зурайн
Алсад хуцах нохдын нь хэмнэл нэгтэй дуун
Алх дешний чимээ шиг хээрийн холд цуурайтана.

Жигvvр нь нуруу юу гэмээр усны хоёр шувуу
Жигтэйхэн доогуур нисэж уйтгартай зөөлөн ганганаад
Жижиг ногоон толгойд шvvдрийн усан гялалзаж
Жирийн байтлаа хосгvй vлгэрийн еглесг чимэглэнэ.

ХҮН ТАНАА

Бор зүрхний минь алтан ураг болж
Бодлын хvйгээр холбоотой төрөх
Надаас хойчийн хvн танаа
Найрагчийн эрхээр хэлэх vг байна.

Амьдрах едрvvд чинь ямар байхыг
Алсаас би зөгнөж чадахгvй ч
Эгэл шvлэгчийн амссан зовлонгоос
Эрхбиш хагас нь vлдэж магадгvй.

Насандаа миний vзээгvй жаргалаар
Наадан тоглох азтай ч гэлээ
Улиг болсон өнөөх л гачигдал
Улан доороос чинь ургаж мэднэ.

Гэрэл байваас сvvдэр байдгийн хуулиар
Гэнэхэн жаргал зовж болдог дуулиар
Гэр бvл хийгээд сэтгэлийн уйтгар
Гэтлэх аргагvй тулгарч ч мэднэ.

Атрын цэцэг мэт идэр насанд
Алтан зегий мэт сархаданд хөлчөөд
Анхны уналтыг гэтлэхэд бэрх

Аймшигт едер ч ирж мэднэ.

Сартай нартай энэ хорвоо дээр
Сармагчин биш хvн гэгдэж явахад
Санаа зvvдэнд ч багтаа нь vгvй
Сайн саар учрал алийг тэр гэх вэ.

Хойчийн хvн чи тэр бvхэнд
Хотойлгvй бат зогсоорой
Дайсны довтолгоог енгереесен цайз шиг
Дархан баатар чийрэг байгаарай.

Хоёр байтугай хорин хелтэй байлаа ч
Хорвоод хvн бvдрэх ve байдаг юм.
Хойно нь хичээвэл далавчгvй ч гэлээ
Холхи ендерт нисэх едер байдаг юм.

Уйлан хайлан хагацах едер байхад
Уяран баясан учрах едер байдаг юм.
Енчин ганцаараа бүртийх едер байхад
Енер олуулаа бvжиглэх едер бас бий.

Ойр хавийнхандаа хараалгах едер байхад
Орчлон даяар ерeслгeх едер ирдэг юм.
Ор дэрэнд ёолон хэвтэх едер байхад
Олны манлайд дуулан алхах едер бас бий.

Буу тулгуулаад бор гэрээ нэгжvвлээд
Буруут болон туугдаж гарах едер байхад
Залагдаж ирэх харь орны элчин мэт
Засгийн тэргээр хvргvвлж ирэх едер бий.

Энэ учраас дvв минь хvв минь чи
Элдэвт бат ажиршгvй зогсох хэрэгтэй.
Бvдэрвэл босож алдвал онож
Бvрэн тегс ялж явах хэрэгтэй.

Харин хэний хvв хэн ч терсен нэг едер байхад
Хариуд нь хэзээ хаа боловч, vхэх нэгэн едер зайлшгvй.
Yвний учир надаас хойших Хvн та
Yр бvтээлтэй зeв жаргаж амьдраарай !

Ямар ч хvн хэрвээ
Ялаа болж терсен бол
Хэдгэнэ болохсон гэдэг

Хэдгэнэ болохдоо болжмор болох гэдэг

Хэрвээ болжмор болчихвол
Хэт нь заавал бүргэд болох гэдэг
Хэн нэгнийгээ тэгээд багалзуурдахсан гэдэг
Хэзээ ёзооны зуршил юм шив дээ !

Анх учирснаас хойш чиний дүрийг
Ахуй сэтгэлдээ би зуу зуугаар нь бүтээв.
Надаас еер хэн ч орж үзэж чадахгүй
Нандин тансаг чиний үзмэрийг байгуулав.

Аугаа тэр дүрүүдийг еер хvн бүтээх гэвээс
Алт гантиг тэргүүтэн хаана нь ч хүрэхгүй.
Амьгүй мертлээ, амьдаас дээгүүр дүрийг
Амраг сэтгэлээс еер юу ч ингэж бүтээгээгүй.

Одоо би чамтайгаа уулзая хэмээн яарч явна.
Олон сайхан дүрүүдийг чацуулж үзэхийг яарч явна.
Оносон алдсан хоёроо бушуу мэдэхийг яарч явна.

Оносон бол би үр дүнгий нь үзэж
Онгон хайрын туузаа чамаар хайчлуулж
Орсон гарсан бүхэнд тансаг үзмэрээ толилуулъя.

Шулмас хийгээд бурхан гэдгийг
Шулуухан хэлэхэд би үзсэн хvн
Дэлхий дээр бий юу гэх нь бvv хэл
Дэргэдэх гудамд маань бий гэж хэлнэ.

Авралт бурхан гэр зуурын тэрлэг өмсөж
Аяга дүүрэн будаатай цай хийж
Амраг минь, ганц минь гэж энхрийлэн
Аав ээжээс ч илvv ивээн соёрхож байсан.
Ад шулмас гэр зуурын тэрлэгээ урж
Аяга шаазангаа хага чулуудаж
Аашилж хардаад намайг хөөх үедээ
Аянга цахилгаанаас ч наанагүй гялалзаж байсан.

Шулмас хийгээд бурхан гэдэг чинь
Шулуухан хэлэхэд нэг хvний хоёр тал билээ л ...

СВГЄН ХҮНИЙ ҮГ

Хар Дуламсүрэнг та нар
Хазгар чавганц л гэлцэх юм.
Хазгар нь ч үнэн, чавганц нь ч үнэн
Хар царайтай нь ч үнэн л дээ, гэвч

- Та нарын насан дээр Дуламсүрэн ийм
Тас хар байгаагүй юм шүү.
Би юу андах вэ – Ээдээ
Битгий л та нараас илүү байсан байг даа.

Дун шиг цагаан царайтай
Дуран шиг хар нүдтэй
“Дунд голын ногоо шиг “бүсгүй
Дунийж явлаа шүү дээ - Базарваань

Тэгэхэд би ч бас одоотой адилгүй
Тэнхээтэй бол тэнхээтэй царайтай бол царайтай
Ядаж исгэрэх шүдтэй, ирмэх нүдтэй
Яаж ч болохгүй залуухан явлаа

Хавийн залуусын нэгэн адил
Хар нүдэн Дуламсүрэнгийн хойноос
Харанхуй шенийн нойроо алдаж
Хатавчнаас нь зүүлттэй хонож явлаа.

Дуламсүрэн гэдэг чинь манийг бодвол
Дуутай бурхан, гуутай зураг
Халхын сайхан эрцүүлийн
Хажууд нь ергөсөн зул шиг байлаа.

Гэнэ гэнэхэн инээд алдахад нь
Гэр дүүрэн гэгээ татах шиг
Гэрэлт цагаан шүд ярсхийн
Гэсэрийн хатан шиг авхай явлаа.

Нуруу гэж нуруу, бие гэж бие
Нуманд татсан сум шиг шулуун

Нууранд хөвсөн хун шиг цэмцгэр
Нутаг цэлмэж лус баясмаар хүн сэн.

Үс ч гэж үс
Үзүүр ёзоор хоёртоо
Үнэт сувдан даруулгатай
Үйзэн мөрөн шиг суналзаж байдаг сан.

Хоёр сайхан хөл гэдэг чинь
Хоолны савх ч тvvний дэргэд юу ч биш
Хотос хотос алхах нь бvжиг гэмээр
Хосгvй сайхан амьтан явсандаа Дуламсvрэн.

Сайхан хvний сайхан явахыг vзнэ гэдэг
Сав ертөнцөд хvн болсны гавьяа гэдэг
Ингэхээр би ч vздэгээ vзсэн
Их ээ азтай хvн шvv хvvхэд минь.

Яая гэх вэ цагийн эрх гэдэг
Ямар ч улсын цааз хуулиас хатуу хойно.
Ялалтын туг шиг явсан Дуламсvрэн
Ялаа бээрсэн юм шиг болчихлоо

Хар ч гэж, хеетэй тогоо шиг,
Хатингар ч гэж, говийн заг шиг
Харсан амьтан, хөгшин залуугvй л
Хазгар чавганц гэлцэх юм чухам даа

Ийм ч хvн яваагvй сэн дээ... Гэвч
Ийм л болчихдог юм байна даа хеерхий...

Олон жил намайг элдсэн vхэл
Ойртсоор байгааг би алхам бvрээр мэдэрч
Гарцаагvй, багалзуурдуулан унах
Газар еедее дехсээр явна

Одоо, бvх юм енгөрсөн
Оройтсон, шийдчихсэн... Гагцхvv
Амьсгалын эцсийн хийг дуустал
Амьтанд хэрэгтэй vг хэлэх...

Гарцаагvй, хvмvvст надаас vнэтэй
Ганц vг ч гэсэн vлдээх хэрэгтэй

ШӨНИЙН ШҮЛЭГ

Намаршиж байгаа дорнын тэнгэр дор
Намуухан бороотой тас харанхуй шөнө
Зvрхний алтан зул чам юугаан бодож
Зvүрмэглэсэн шvлгээ нойрмоглосон шvлэгч бичлээ

Єрх тошсон хvйтэнхэн хурын

Єдий олон ширхэг шиг эмх цэгцгvй
Нарийн ширхэгтэй зовуурт их бодлыг
Найрагч би сэтгэлдээ тээж явнам

Гэтэл чи минь миний тухай
Гэнэ гэнэхэн учралынхаа тухай
Зав гаргаж боддог ч юм уу-vgvй ч юм уу
Захиа ч vgvй,
сураг ч vgvй л байх юм

Алтан єнгєт, гоёлын гутлын чинь
Алхаа тэгшхэн, дэгжин мерийг
Асфальт зам дээр, хотын тэрэгнvvд
Арзгар бємбєгєн дугуйгаараа
даран даран єнгєрєх шиг

Цэцэг цэврvv шиг ид насны минь
Цєнгэлт шєнvvдийг, эрцvvлийн хорвоо
чийрэг биеэрээ даран даран єнгєрч
чиний минь гоо vзэмж
бvдгэрэнхэн яваа болов уу

Аз жаргалын єтгєн тоосон дунд
Алтайн вансэмбэрvv цэцэг шиг
Аргагvй содон ургасан чамайгаа
Анх харсан тvvхт єдрийг би мартагvй ээ

Хас эрдэнэ мэт цав цагаан магнайдаа
Хараацайн даль мэт
хав хар шанх тавьж
Халуу дvvгтэл ширтэх
хоёр нvднийхээ
Хан хотын дэvvр шиг
сормуус юугий нь єргєж

Ягаан шунхан уруулаар
vl мэдэгхэн мишээж
Ярсхийсэн шvд давуулж
мэндийн хариу чулуудсан
Тэгш сайхан мєртэй
нарийн гоолиг бие чинь
Тэр хэвээрээ миний
зvрхэн толинд vлдсэн юм

Ус олныг гаталж би,
чамтайгаа

Учралын долоон сайхан
жаргал амталлаа
Уул олныг гэтэлж би,
чамтайгаа
Уяралын долоон утсаар холбогдлоо

Хан хөвчийг дагуулж
энэ долоон утсаа
Хагас бүтэн өнгөөр
жигдрүүлэнхэн
чангаллаа
Халуун хайрын түлхүүрээр
эгшиг авиа зохицуулж
Харах биегүй утсан дээр
барих биегүй дуугаа бичлээ
Зүрхний минь дууны
нот бүхэн дээр чи
Зүггүйхэн гараараа
бакар тэмдэг тавьж
Хоёр хурууны
үйлний цагаан хайчаар

Холбоос лигатыг нь тас огтолсоор ирлээ

Унагаах тусам өөдөө дахин авирах
Ууц нь тасархай шоргоолж гэмээр би
Чин сэтгэлийн
итгэл цөхрөл орхилгүй
Чинийхээ оргил өөд
олон дахин авирлаа

Балчир хүүхэдсэн бол
аль хэдийнээ
Байдаг нулимсаа
дуусан уйлах сан
Барьж тэссээр залгиж явсан
нулимсыг минь
Бараан шөнө нутгийн тэнгэр
өргөн дээр уйлж байна

Зүрхний минь атрыг
цоо хатгасан
Зүү шиг цэвэрхэн
алдрай минь
Энэхэн шөнө
энэхэн шүлгийг мэндлэх

Эрэвгэрхэн алаг нүдээ
аньж байгаа болов уу, харж байгаа болов уу.

Намаршиж байгаа энэ их тал шиг
Насны хорвоо хэнийг ч
ершөөдөггүй болохоор
Найзхан гоо минь
нэгэн цагт үгүй болж
Найрагчийн шүлэг л чамайг
мөнхлөн үлдэх байх даа .

МОНОЛОГ

Найз минь та нар минь
Намайг битгий хараагаарай
Найраг шүлэг нь, найрагчийн бие нь гомдоно.
Намайг бүү хоосон магтаарай.

Найрагчийн бие бялдар магтаалд жаргавч
Найраг шүлэг нь зовно, евдөнө.
Найрагч гэхдээ би
Нацагдорж биш, Пушкин биш.

Бага гарын авсаархан
Баясал гомдлын бэлэн дуучин.
Аугаа их чадал хүрээгүйдээ биш
Алтан титмийг нь өмсөх заяа дутсандаа биш

Аугаа тэр сод хүмүүсээс би
Тэс өөр хүн.
Зам минь тусдаа
Зан минь ондоо.

Мөлхөж өссөн шороо минь өөр
Мөрлөж өссөн тэнгэр минь өөр
Уусан ус, суусан ёс, цаг үе минь өөр
Ууган хайр, ууган ном
Уналт ялалт минь өөр.

Алтан навчис хаялах
Хангай ханы намар
Аяны дуучин ангир шиг
Уянгаар уйлж яваагүй.

Аргал түлсэн гэрийн
Нүүдэл нүүдэлд түвртэж
Аугаа их дорно дахины
Түүхийг үүрэн бөхийсөн
Ачаа зсегч билээ би.

Унаган багын найзууд минь еерсдөө
Дорно дахины ардын дуу билээ.
Учирсан амраг минь еерс
Дорно дахины яруу найраг билээ.

Уншигч сонсогч түмэн минь еерсдөө
Дорно дахины гүн ухаан билээ.
Ундааныг нь зсегч миний бие
Дорно дахины нэг шүлэгч билээ.

Цусан терелт та нартаа
Цул алтнаас үнэтэй
Бэлэн шүлгээ би егнэ
Бэрх цагт хань чинь болог.

Аргих наргихын чинь цагт
Алтан шаргал сархад чинь болог
Аймшиг түгшүүрийн цагт
Агсаж явах зэвсэг чинь болог.

Унахын цаг ирвээс
Таяг чинь болог
Уйлахын цаг ирвээс
Алчуур чинь болог.

Учрахын цагт
Хөгжим чинь болог
Урт амьдралын чинь
Газарчин болог.

Амьдралын ай түмэн нугачаанд
Алаг зүрх чинь ганцаардахын цагт
Хаашаа явах вэ гэж
Бурхнаас битгий асуу
Хан хэнтийн шүлэгчээс асуу.

Найрагч миний бие
Нацагдорж ч биш, Пушкин ч биш
Орчлонд ганцхан хувь хэвлэсэн
Онгон талын яруу найрагч билээ.

ҮХЭЛ

Цэл залуугийн үзэмжээр
Цэнгэж яваа амрагхан минь
Газар дээр юунаас ч айхгүй
Гагцхүү үхлээс айна.

Үхэл гэж нэг тийм
Үлэмжийн тас хар юм
Хожмын нэг едөр
Холын холоос ирнэ гэж

Тэнэгхэн насандаа эндүүрч
Тэнгэрийн зүүдээр жаргана.
Үхэл нь гэтэл түүнтэй
Үдэшлэгт хамт гүйнэ.

Мехеелдес хуваан идэж
Месен дээр цуг гулсан
Завхуул харцуулыг еделцэж
Зам хөндлөн гүйнэ.

Онгоцонд хамт сууж
Ононы амралтанд амарч
Тоохгүй залуугаа бас
Тоглож цуг гомдооно.

Орчлон их дэлхий дээр
Охид хүүхнүүд элбэг
Охин хүний үхэл
Оймсноосоо ч элбэг ...

АЛДАА

Амьд насандаа хийсэн
Алдаануудын дотор
Архи амсахаа больсон минь
Аймшигтай алдаа байжээ.

Хөгжилдөж явсан машинаас
Хөдөө ганцаар хаягдсан юм шиг
Олны цэнгэлээс заазлагдаж

Орь ганцаар хоригдсон юм шиг

Хөшүүн уйтгарт дарагдаж
Хөлийн чимээ чагнаж
Тоохоо байсан найз нараа
Тоолон хүлээх хэцүү юм санж.

Хувцастай мал шиг явсан
Хугацаа цагтаа харуусан
Эрүүл саруул ухаанаар
Эргэж өөрийгөө шигшинхэн

Баяр ёслол болгоноор
Балгасан улсаас зугатанхан
Орох газраа олж ядахад
Орчлон багадаад бэрх юм санж.

Согтуу үзэгдэх найз нөхдийн
Солиотой яриаг чагнанхан
Амьсгалын нь муухай үнэрээс
Амаа тагланхан бөгчимдөж

Далд оруулахын тувс болж
Дахиад бүү үзэгдээсэй гэж
Орон байр сэтгэл хоёр
Ой гутан үлдэх гэж

Эрүүл ухаантай найзаар дутаж
Элэг цесний өвчин тооцож
Эсгэлэн ундаанд нэвчсэн орчлонг
Элдвээр зүхэн ганцаардах гэж

Архинаас би гарсан байна.
Адгуус шиг согтуу бусадтайгаа
Адилхан завхраагүй минь миний
Алдаа юм санж !

ЦАГ ИРВЭЭС

Амраг минь чи намайгаа
Амьд сэрүүн цагт нь
Хайрласан шиг хайрлаарай.
Эргээд олдохгүй эрдэнэ минь билээ гэж
Энхрийлэл бүхнийхээ дээжийг зориулаарай.

Энэхэн замбуулинд мөрөө гаргах нас минь
Элгэн түмэндээ дуугаа дуулах онууд минь
Энхрий чамтайгаа эрхлэнхэн суух ёдрүүд минь
Эрхиний хэлхээ шиг тоо хэмжээтэй билээ ...

Амьдрах хугацаа дууссан тэр цагт
Амрагаа чи үхэлтэй булаацалдаж дэмий битгий зовоорой
Ёгех ёстой бүхнээ амьдад нь хайхралгүй яваад
Ёнгөрсөн хойно нь амаа барьж, биеэ бүү тамлаарай.

Хорвоод ирсэн хүн буцдаг жамтай
Хоёр амрагийн нэг нь заавал түрүүлдэг ёстой.
Усны мандалд лянхуа цэцэг ганддаг цаг бий
Ум зандан ургах үе байхад унах үе бас бий.

Ёглөө гарсан нар орой шингэдэг билээ
Ёндерт ниссэн шувуу газарт буудаг билээ
Ёргөн мөрөн боловч ширгэх ёс байдаг юм
Ёчүүхэн минийхээ хойноос уйлаад уйлаад яахав.

Хэзээ нэгэн цагт би чинь явлаа ч гэсэн
Хэлж байсан үг минь чиний цээжинд үлдэнэ.
Хэврэгхэн төрсөн бие минь хээр хөдөө нойрсовч
Хэлхэж байсан шүлэг минь амьд сэрүүн үлдэнэ !

ТОЛЬ

Гангалж ядсан бүсгүй
Гаравч оровч тольдоно
Гаслах цэнгэх завгүй
Босовч суувч тольдоно.

Ганцхан газар уяатай мэт
Толины ёмне эргэлдэнэ.
Гавтай тушаатай юм шиг
Тонгойж гэдийж зогсоно.

Хүний нүүр харахаасаа
Хүйтэн толь уруу ширтэнэ.
Хөвүүд залууст дурлахаасаа
Хүүхэн биедээ дурлана.

Ёерөө ёертөө дурлаж
Ёнгө царайгаа ширтсээр

Харцуул эрчүүлд харин
Хайрлах зай гаргасангуй.

Нэг мэдэхэд он цаг
Нэвсийсэн цас шиг дарж
Торомгор тэр бүсгүйтэн
Толио тэврэн хөгшрөв.

Хүний оронд ханилсан
Хүйтэн шилтэйгээ цуг
Сэргэлэн бие нь хөрөв
Сэтгэл санаа нь хөрөв.

Нүүрийг нь тольддог толь
Нүглийг нь тольдож чадсангуй
Ганганыг нь хардаг толь
Ганц ч үг хэлсэнгүй.

Аягатай цай гашилсаныг
Амсаад асгаж болдог
Амрагийн сэтгэл гашилсаныг
Амар мэдэж болдоггүй.

Үүц хоол муудсаныг
Үнэрлээд мэдэж болдог
Үзэл санаа хувирсныг
Үнсэвч мэдэх аргагүй ...

СОНЕТ

Уруул чинь аяа бүсгүй минь ээ
Ув улаан нум юм санжээ.
Ув улаан нумыг чи минь
Урьдаас минь онилсон юм санжээ.

Үг чинь аяа бүсгүй минь ээ
Үл ершөөх сум юм санжээ.
Үүл ершөөх сумыг чи минь
Үйлтэй зүрх уруу минь онилсон юм санжээ.

Уяхан инээдээр инээх чи минь
Ув улаан нумаа чинээнд нь тултал татжээ.
Уран наалинхай үгээ хэлэхдээ чи минь

Уйтгарт зүрхийг минь халуун сумаар сүлбэжээ.

Єедеєс чинь би эсэргүүцэх нэгэнт оройтжээ.
Єерийнхєє оносон байг дурсгал болгон ав даа.

Хутга элэгдэх тусмаа гэдийдэг
Хүн єтлєх тусмаа бєгтийдєг.

Яаж ч болохгүй дурлахаараа
Ямар ч ухаантан тэнэг болдог.

Амьтнаас ичих тэрхэн зуур
Амрагаа ч хайрлах ухаангүй болдог.

Ард түмний минь
Ачааны хүндэд зүтгэдэг
Автомашин
Амьд хүнтэй төстэй

Уухилан цангах үед нь
Ус умдаан хэрэгтэй.
Унтарч сульдах цагт нь
Тос шатахуун хэрэгтэй.

Хүвхэн хүн шиг бас
Єнгє үзэмж хэрэгтэй.
Хүйтэн шөнє
Хучлага хэрэгтэй.

Эв дүй
Энхрийлэл хэрэгтэй.
Энэ бүхний аль нэг нь дутвал
Эзгүй хээр үхнэ.

Хүн бас машинтай төстэй
Хүндийн хүнд хувь заяагаа үүрч
Уултай, устай, элстэй, мєстэй
Уртын урт замыг туулна.

Моторт тэргэнд
Морины хүчээр хэмждэг поршин байдаг бол
Хүнд бас зүрх бий
Хүчийг нь харин мориор хэмждэггүй.

Хүслийн замаар би
Хяслын их мєрнийг гатлан

Хvvхэн чамд
Хvрэх гэж хеделлээ.

Сэтгэл хэмээх их ачааг ачаалж
Итгэл хэмээх урт гvvрээр би
Дурлалын будан дундаас
хайрын гэрэл дохио гялалзах
Дулаахан хот чам уруу яарахад

Морины хvчээр зvрх минь цохилоогvй
Монгол шvлгийн мянган мepеep уухилжээ.

Хvvхнvvд енгe енгe байдаг шигээ
Хvсэл нь бас янз янз гэнэ лээ.
Хувийн тэрэгтэй болохыг ихэнх нь хvсдэг гэсэн
Хувийн шvлэгчтэй болохыг
хонгор чи минь хvсэх болов уу ?

ТЭР ХОЁР

Анхандаа тэр хоёр
Хэлгvй юм шиг явцгаав.
Аль алинаа хайхрахгvй
Нvдгvй юм шиг байцгаав.

Хоёр гэр нь айлсаад
Гурван сар болоход
Дервен настай багачуул шиг
Таван чөлөөгvй тоглов.

Гар хелее шалбалж
Гаравч оровч ноцолдоно.
Болох болохгvйг хэлэлцэж
Босовч суувч хөхрөлдөнө ...

Хоёул гадуур явахдаа
Холбоотой юм шиг цуг
Хэн нэгнийдээ орсон ч
Хэлхээтэй юм шиг цуг.

Хоёул тэгээд цугтаа
Хойд ууланд гарав.
Жимс тvvхээр яваад
Жигтэйхэн удаж ирэв.

Ядарч зүдэрсэн бололтой
Яриа хеерсэ ч үгвй ирэв.
Цангаж елссен байртай.
Царай зүс ч жигтэйхэн ...

Маргааш нөгөөдөр нь болов
Мань хоёр чимээгвй
Удаах хоногууд улирав
Урьдын шуугиан байдагвй.

Бие биеэсээ делж
Бишүүрхсэн хүүхэд шиг байцгаана.
Нүүр нүүрээ харахгвй
Нүдээ буруулан сууцгаана ...

Онгон цайлган верхлээ
Ойд гээчхээд ирээ юу
Хэтэрхий тоглож дэндээд
Хээр хоёулаа зодолдоо юу ?

Гэтэл бас үгвй бололтой
Гэмгвй царайлсан хоёр
Улсын нүднээс далд
Учиргвй шивнэлдэж байв ...

ХЭН ГУАЙ

Зайлуул хэн гуай бас л
Залуу авгай авсан гэнэ.
Авсан түүнээсээ бас л
Асар удалгвй салсан гэнэ.

Хеерхий хэн гуай тэгээд
Хесрийн шон шиг үлдэж
Залуу улс яахав
Замаа дагаад .. Баяртай!

Хэчнээн ч удаа ингэж
Хийрхэж үзэв дээ хэн гуай
Хий дэмий л еертсэ
Хилэнц хураахаас цаашгвй.

Буудлын гэр шиг өврөөр нь

Бурмаа, Дариймаагаас эхлээд
Алтаа, Шүрээ, Сувдаа
Аля, Галя, Валя ...

Арван наймаас хорьтой
Алтан баримал шиг охид
Ороод гарах гийчид шиг
Олон жил цувлаа.

Олон жил хэн гуай
Охидыг хуурч чадсан ч
Орчлонг хуурч чадсангуй
Орог буурал боллоо.

Дээгүүр нисдэг шувууг
Дэвхрэх тедий мэлхийтэй
Дэр нэгтгэн суулгах гэж
Дэмий зовохын адил

Хавар намар хоёрыг
Хамт байлгах гэж
Хайран жилүүдээ, Хэн гуай
Яирин болтол оролджээ.

ЦЭРЭГ ЭРС

Цэрэг эрс минь хүүхдүүд минь
Цэцэглэж амжаагүй цэцгүүд минь
Цэнгэж амжаагүй эцгүүд минь
Цэмбэн дугтуйтай сумнууд минь.

Алтанхан амиараа өөр шигээ
Аавын хүү уруу нэгэн удаа буудаад
Дарийн утаа шиг замхарсан
Дайчин эр минь.

Эцэг минь ах минь болохоор төрөөд
Эдүгээ хүү минь болохоор үлдсэн
Эр цэрэг минь
Эх орны минь амьд зэвсэг минь.

Бүх л насны чинь намтар түвхийг
Бүртгэх юм бол нимгэхээн ...

Эцгийн гэрээс дурсгалын хөшөө уруу
Эгцхэн татсан бүдэгхэн шугам.

БҮСГҮЙ ТАНД (Наргиа шүлэг)

Бүсгүй та намайг
Бүтэлгүй эр гэж бvv бод
Буурал болсон надад
Буруу санасаны хэрэггүй.

Би муу юм хийхгүй
Битгий та цэрвээд бай.
Заяа нь би таныг
Заамдаж аваад зодчихгүй.

Наашаа ойртлоо гээд
Гоё хувцсыг чинь урчихгүй.
Налаад суулаа гээд
Гоолиг биеийг чинь идчихгүй.

Нэгэн биед чинь ч гэсэн
Нэр төрд чинь ч гэсэн
Ямар ч гэм хийхгүй
Яалаа гэж дээ, энэ чинь

Гэхдээ би амьдралаас
Гээгдэж үлдсэн хvн биш
Хvний ёсыг ёслохгүй
Хvйтэн сэтгэлтэн биш.

Хувьсгалт засгаас ч нуухгүй
Хувийн цэнгэлийн хөнгөлийг
Хучлага олдохгүй бол тантай
Хувааж нөмрөхөд бэлэн.

Тоостод төрсөн хvний үр
Тойрохгүй дайрдаг жамтай
Тансаг тэр цэнгэлийг
Тантай хуваахад бэлэн.

Таалан хүртээх хорвоогийн хишгийг
Та хүлээж авах ёстой
Би ч егэх ёстой

Битгий та гайх.

Эх болсон байгалиас
Эр эм хүйстэнд өгсөн
Үүрэг энэ байна.
Үгвй гэх газаргвй.

Эмэгтэй таныг харин
Дуртай ч гэсэн дургвй юм шиг бай гэж
Эр хvн намайг
Дуугвй ч гэсэн дуугарч хэлээ гэж

Бурхан багшаас
Буулгасан зарлиг
Заавал биелvvлэх
Захирамж бий.

Нарийн учир ийм хойно
Намайг битгий зэмлэ
Нас биеийнхээ бийд
Наашаа ойртож суу.

Та бид хоёрын хийх
Тааламжит энэ ажил
Хэнд ч хэрэггвй сэн бол
Хэрхэн би дурлах вэ.

Эрэгтэй эмэгтэй хоёрын
Эд мөрийн баримт
Амьд гэрч нь болсон
Анхны нь хvvхэд гармагц

Засаг төр биднийг
Зад шийтгэх ёстой.
Үзэл суртал таарахгвй гэж
Үлдэн хөөх ёстой.

Харин тэгтэл шийтгэдэггвй
Халамжилж тосч авдаг
Олон хvvхэд гаргах тусам
Одонгоор хvртэл шагнадаг.

Насаараа шvлэг бичээд бид
Найрагчийн одон аваагвй байхад
Алдарт эхийн одонтой

Авгай хvvхнvvд тоймгvй.

Учир иймээс энэ
Уран шvлгээс ч илvv
Улсад хэрэгтэй ажил юм.
Уучлаарай та.

Эцсийн эцэст
Эрхэм танд зориулж
“ Монголын vрс
Маш олон болтугай ! “ гэж

Надаас емнe хэлсэн
Нацагдоржийн гэрээс бий.
Чандалж захисан гэрээсийг чинь
Чадалтай дээрээ биелvvлье !

ГАРЗ (Зvvдэнд орсон шvлэг)

Орчлонгийн тоос хеделгeж яваа
Олон аавын хvvхдэд
Єер єерийн хэрээр олз гарз хоёр
Єдер шенe шиг ээлжилж байдаг юм.

Алддаг юм гээдэг юм
Амаа барих байтугай тархиа балбаталаа
Хонхойж хотойтлоо алддаг л юм
Хожим нь овойж оцойтол олдог л юм.

Энэ юу ч биш
Эргэж нeхeгддeг гарз – гарз бишээ
Ээжийгээ vгvй болоход харин
Эргvvлж юугаар нeхeх юм бэ ?

Санаа зvvдэнд багтаагvй аюул
Салам ниргэх цагт
Анзаараагvй явсан тэр эх хvний
Аугаа ихийг та ойлгох болно.

Таны сэтгэл зvрхэн дотор
Тас харанхуй нvх онгойж
Тансаг жаргал аль єнгeтэй бvхэн
Талаар хоосон юм шиг санагдана.

Єчигдерхєн болтол энэ хvнийг
Єнє мєнхєд байж л байх юм шиг
Хайхрах ч vгvй хvндлэх ч vгvй
Хар багаасаа одоо болтол зовоож

Зовохын эрхэнд хэлсэн vгийг нь
Зориуд тохуурхаж илvv vг хэллээ гэж
Инээж наадаж явсан байна.
Ижий гэдэг шvтээнээ газар хаяж явсан байна.

Єнеєдєр гэтэл хорвоогийн
Єгснєє авах єдєр болж
Тив дэлхийд хаанаас ч олдохгvй шvтээнийг чинь
Тєнгэр ниргэх мэт аван одлоо.

Одоо болоход энэ єдрєєс ємнє
Орчлонд та хамгийн баян хvн явжээ.
Ерийн эхийн єр бусын хайранд цадаж
Ертенцєд та хамгийн танхи хvн байжээ.

Тэр хvний дэргэд зовлон бvхэн зовлон биш
Тэр хvнтэй жишвэл гарз бvхэн гарз биш
Єрєє ч мэдэлгvй жаргаж явсан алтан vє чинь
Єчигдрєєр тасалбар болсон байна.

Ээж ... нэгэнт vгvй болсноос хойш
Эд хєрєнгєєр яах юм бэ ? Мєнгєєр яах юм бэ ?
Эхнэр хvvхэд юу юм бэ ? Найз нєхєд юу юм бэ ?
Энэ бvхэн цєм ... хэрэггvй санагдана.

Одоо тэр хvнгvйгээр
Орчлон дээр амьд явна гэдэг
Утгагvй зvйл шиг бодогдоно.
Уй гуниг ийнхvv сэтгэл зvрхийг бємбєгддєг юм.

Чухам энд л таны зориг
Чулуу юм уу, шавар юм уу гэдэг нь танигдана.
Энэ гарзыг даасан эсэхээрээ та
Эр хvн мєн биш ээ харуулах болно.

Тэмцлийн хуультай амьдралын орон тоонд
Тэнцэх эсэхийн шалгалт энэ ээ
Ээжийн чинь хэлсэн vг бvхэн
Энэ шалгалтын бэлтгэл байсан юм.

Єнеєдрєєс урагших амьдрал чинь
Амьдрал бус сургууль байсан юм.
Єнеєдрєєс хойш та энэ
Єрх айлын жинхэнэ багана болно.

Эрчилсэн их гашуудал намдаж
Эгшин зуурын цєхрєл арилж
Эргэцүүлж та юм бvхнийг бодно.
“ Эр хvний дотор эмээлт морь багтана “

Ухааран бодвоос юм бvхэн
Урьдынхаасаа vнэтэй санагдана.
Амьдралын жинхэнэ гарзыг хvн
Амсаж байж сая ойлгодог юм.

Д.НАЦАГДОРЖИЙН ХЄШЄЄНИЙ ДЭРГЭД

Олон удаа би тэр хєшєєний дэргэд
Очиж толгой гудайн зогссон
Хєєрхийлєх сэтгэлдээ дийлдэж
Хєшєє юм даа гэлгvй шvvvрс алдсан.

Шvлэгчийн хєшєє тааруухан
Шvлэг шиг нь даруухан
Гадаах єнгє нь тааруухан
Гаргасан ур нь маруухан

Улсын гvйлгээнээс хасагдсан
Улаан мєнгєнvудийг хайлж
Зургаан жил маргаж байж
Жаран хоёр онд босгосон юм.

Хvндэт шvлэгчийн хєшєє уруу
Хvмvvс баяр хєєртэй очсон юм.
Хар халтар зэсэн цутгамалыг
Харж харж гунигтай буцсан юм.

Хєшєєг цутгасан зэс мєнгє шиг
Хєєрхий шvлэгч хямдхан амьдарч
Жинлvvр муутай бvдvvлэг лангуун дээр
Чимээ багатай тор гэж унажээ.

Хєшєєний бие дотор талдаа
Хєндий хийгээд гуниг шиг харанхуй

Аранжин зэсийн ногоон бал
Архи дарсны шарталт мэт гашуун

Хөшөөний бие өнгөн талдаа
Хөсрий мэт хөх саарал
Царцуу зузаан цемент суурь
Цаг үе шиг нь нүсэр хүйтэн.

Буун дуу шиг огцомхон насандаа
Бухимдаж явсан яруу найрагч
Бутархай мөнгөний зэс нүдээр
Бузын хорвоог ширтсээр байна.

Өнгөний хорвоод ид залуудаа
Өнхөрч унасан тэр шүлэгч
Мөнгөний хорвоод ийм дүрээр
Мөнхөрч үлдсэн байна хөөрхий.

Ц.ГАЙТАВЫН ТУХАЙ БОДОЛ

Өрөвдөхийг мэддэггүй орчлон
Өр зүрхийг минь бас л дахиад цөм өшиглөлөө
Өнхрөх ёстой, мөнхрөх ч ёстой хүндэт тэргүүн
Өдөр судраасаа арай л эрт биднийг орхилоо.

Яая гэх вэ байгалийн хууль манай хуулиас хатуу
“ Ядаж майгаар нэг наргиад яв даа “ гэж бодох биш
Яруу найргийн хуучин байлдагч чиний бие
Ялалтын төлөө фронтын шугамд нас барлаа.

Уулзаж учирч байсан онууд маань
Уулзаж наргиж байсан үеүүд маань

Уурлаж баярлаж хэлэлцсэн үгс
Улирч бүгдээрээ түүх болон үлдлээ.

Угаасаа хөшүүн хийгээд баргар
Ур муутай хөшөө шигээ барзгар
Хүндэт дүр чинь сэтгэл зүрхэн дотор
Хүндээс хүнд хүрэл дүр болж сүндэрлэн үлдлээ.

Арвай хээрийн домогт буурал талд
Авьяас билэг танхай төрсөн эр хүн чи
Амьдрал хийгээд хайр дурлалд өвдөг сөхөрсөнгүй

Архин далайд сэлсэн алтанхан завь шиг явлаа.

Анх төрөхдөө чи охин хvvхдээс томгvй төрж
Амьдрахдаа олон түмнээс илvvгvй явж
Үхэхдээ харин Нацагдоржоос томоор vхлээ
Үлдэх хөшөө чинь
ямархан хэмжээтэй болдоо Гайтав минь !

Хаад ноёдоос ч илvv баян төрсөн байтлаа
Хамаг насаараа би гуйлгачин явлаа.
Хар толгой дотроо эрдэнийн сан агуулаастай
Хатаж цангаж, елсөж нvцгэрч явлаа.

Алдарт дуртай хvmvvс ийм эрдэнийн санг мөрөөсөж
Алт мөнгөө vүрсээр бас гуйлга гуйж явна.

Харин би гагцхvv талхны төлөө
Хар багаас буурал болтлоо тэнэв.
Үнэт эрдэнэс болсон яруу найргийн шvлгvvдээ
Үмх талхнаас хэзээ ч солихгvйн учир

Авьяасгvй төрсөн тэр чинээлэг хvmvvс
Алтан валютаа тэврэн гуйлгачин хэвээр vхнэ.
Харин би vхэхгvй зуун зууны нvvр vзэж
Халуун залуусын зvрхэнд Монгол шvлгээр мөнхжинэ.

ЗҮРХНИЙ БИЧЛЭГ

Эмч

- Зvрхний бичлэг хийлгэ ! гэж тушаав.

Эрэвгэр нvдэт бvсгvй

- Нvцгэлээд хэвт гэж тушаав.

Эртний Христос шиг дөрвөн мөчөө би оосорлуулж

Эцсийн дvнг цахилгаан багажинд тушаав.

Хавирган сараалжны цаана
насаараа суух хоригдол шиг
Харанхуйгаас зvрх
еерийн хэлээр ечив
Хамгаалалт шилний цаана
ечгийг хөтлөх байцаагч шиг
Харь хийцийн аппарат
еерийн хэлээр бичив

Шулуун чичигнэсэн зураас
Шууд өгссөн ирмэгүүд
Ёндөр ёндөр шовх орой
Ёргөн нарийн ангал

Ёнчин зүрхний ёчиг энэ байна
Ёчгийг нь бичсэн бичиг энэ байна.
Дотрын эмч зүрхийг минь ёвчтэй гэж
Дор хаяад валидол бичих нь байна.

Ахлах сувилагч лааны тос шиг царайлж
Аль эртний Вавилон бичээс унших мэт
Тааж ядан дув дуугай сууна уу даа
- Танд би ёеёе тайлж ёёе

Энэ чичигнэсэн зураас чинь зэрэглээ татсан тал
Эгц ёндөр ирмэгүүд чинь миний нутгийн уул
Асралт хайрхан оройтой
Ахай таван Хан Хэнтий уул
Арын жалга цэнхэр хөндийнүүдтэйгээ

Арын мод ан ёеёестэйгээ
Агсам цэнхэр гол ёерөнтэйгээ
Аль ч нутагт явахад зүрхэнд минь багтаж явдаг юм.
Агшин бүхэнд зүрх минь түвнийг дурсан цохилдог юм.

Зүрхийг минь тайвшруулахад валидол хэрэггүй
Зүйтэйхэн төрсөн Балжиймаа хэрэгтэй !

НАЙРАГЛАЛ

МИНИЙ МОНГОЛ

Олон ёнгийн ялгаатай
Олон хилийн залгаатай
Орчин веийн ёёмёерцегийн
Улс төрийн зураг дээрх
Овор даруухан зүстэй
Онгон улаан хилтэй
Онцгой нэгэн дүрийг
Газарзүйн багш нар
Модон саваагаар тойруулан зааж
“ МОНГОЛ “ гэж товчхон хариулдаг.
Австралид ч гэсэн, Америкт ч гэсэн

Африкт ч гэсэн, Европт гэсэн
Азийн Монголтой ингэж танилцдаг.
Харин :
Дулмигхан тэр үгийг нь сонссон тедийгээр
Дунд сургуулийн хvvхэд ч ханаа гэж vv.
“ Тивvvдийн газарзvйн сурах “ – д бичсэн егvvлбэрээр
Тэр багш нар нь ч хангагдаа гэж vv.

Морин туурайгаар эх тvvхийг тамгалсан
Монголын тухай тэгвэл би дуулж егье.
Уужим энэ орны vvдийг нээж
Унаган шvлэгчийн нь хувиар хууч хеерье !

Гандаж, мандаж, цэнгэж, зовж явсан
Газар газрын цэцэд мэргэд дундаас
Ямар ч хvн нь шvлгээр ярьдаг энэ орны
Яруу найрагч байх гэдэг амаргvй хэрэгээ.

Цэнхэр хадагны мяндсан ширхэг тоолон
Цэцэн ерeслийн vгс нь асгаранхан гардаг
Уужим цээжтэй ахас буурлынхаа дэргэд
Уран vгээр тоогдоно гэдэг бэрхээ.
Гэхдээ :
“ Эрхийг сурахаар бэрхийг сур “ гэсэн
Эцэг евгедийнхөө хvндэт сургааль дагаж
Эх болсон буурал Монголынхоо тухай
Энэ дэлхийд дуулах иргэн нь би байна !

Алтан говь, ногоон тал, цэнхэр хангай нь
Алагланхан тэнийсэн нарлаг тэнгэрийн орондоо
Эртний туульсын билгvvн цагаан хелгесрee
Эзэн ард нь маргаашаа угтан довтлоосой.

Тариа вйлдвэрийн бэлэг тэмдэг нь ургаастай
Таван хошуу одыг зулай дээрээ ергеестэй
Тайван энх төрийн сүлдээ еверлесен
Тавиун чөлөөт нийгэм журмын орны иргэн.

Монгол хэлэндээ Жангар, Гэсэрийг хуучилсан
Морин хуурандаа Жонон харыг хуурдсан
Зуун зуунтай гvндvv нь vгvй ханилсан
Зузаан бор Монгол Ард гэгч би байна.

Би –

Туулын усыг урсаа нь vгvй байхад

Тужийн нарсыг ургаа нь үгвй байхад
Алтай ханыг даваа – гүвээ байхад
Алтан говийг далай тэнгис байхад

Сайн морийг салаа туурайтай байхад
Сарлаг хайнагийг сарьдаг Химаалайд байхад
Хонь ямаадыг уулын гөрөөс байхад
Хонгор тэмээдийг Тангудын оронд байхад

Задын чулууг биежээ нь үгвй байхад
Зайран тэнгэрийг мэндлээ нь үгвй байхад
Урьдын урд усан галавын тэртээд
Эртийн эрт элир балрын тэртээд

Удган ээжийнхээ уйлан дуулах онгодоор
Улаан галыг үүлэн дээрээс залж
Урцан гэрээ Монгол овогтны голомтыг
Унхиалуулан асаасан буурал овогтон

Би –

Агуй хонгилын ханан дахь мянган наст чулуун дээр
Арслан зааны цусаар бух гөрөөс зурж
Ангийн хишиг гуйж, есөн тэнгэрт мөргөсөөр
Анхны нумын хөвчийг алдалж татсан эр

Би –

Хөвчин Монгол омогтны хөх толбот үрийг
Хөдөө хээрийн жаварт барсын арьсан дээр эх барьж
Гүрэлзэж байгаа хүйг нь хүрэл хутгаар эсгэж
Гүрэн их улсынхаа тулгын чулууг тулахдаа

Гантай хөө хуягаар өссөн биеэ чигжиж
Гянтат болд сэлмээр өрнө зүгийг чичиж
Гал усыг туучин тэнгэрийн хаяа хүрч
Галзуу догшин эзнийхээ нэрийг нэрлүүлсэн цэрэг.

Би –

Цайдам ерген талаас шарга тахийг уургалж
Цавчим өндөр уулсаас сүрэг малыг буулгаж

Цас, бороо, шуургатай ширээсэн ган шиг тулсаар
Цагийн саалтанд уярсан чөлөөт талын нүүдэлчин.

Би –

Отог омгийн дажинд Онон, Хэрлэн цалгихад
Охин нойтон үрсээ хормой доороо нууж
Одоо – хожмын тvvхэнд Монгол угсааг үлдээх гэж
Одтой тэнгэрийг орчтол тэмvvлж тэмцсэн ижий.

Би –

Хvннv - Шаньюгийн вeэс хvч тэнхээтэй явлаа гэж
Хvний нутгийн шажны хvлээс гинжинд баглуулж
Хvүрнэн уйлах домогтоо эрх чөлөөг дээдэлж
Хvйтэн чулуун шоронд зогсоо нөгчсөн аав !

Би –

Хангайн дөрвөн мөрөн хага хөлдсөн өвлөөр
Ханагар уудам орноо харийн дайснаас чөлөөлж

Харанхуй хуучин нийгэмийг гэгээн вeэр солих гэж
Харц ардын хувьсгалд тангаргаа өргөсөн ах.

Би –

Будант тэр онуудад шинэ соёлыг түгээх гэж
Буун дуу намдаагvй шил талыг туулж
Ирээдvйн жаргалын төлөө амь биеэ зориулсан
Ид залуу цагтаа цэнгэж амжаагvй эгч.

Би –

Орос ахын байгуулсан “ Арван сарын хувьсгалын “
Очноос бамбар асаан, Ази тивийг гийгvvлсэн
Орчлон дэлхийн тvvхэнд хөрөнгөтөн нийгмийг алхахдаа
Олон шалгалт туулсан Бvгд Найрамдах Монгол !

Бvгд Найрамдах Монголынхоо бvрэн алдрыг өргөлцье гэж
Бvхий энэхэн биеэрээ шvлгийн моринд дөрөөлж
Урт найргийн дөрөөнд уурга сунган мордье
Урд холын зам минь уужим саруул болтугай.

Нvдэн балай хааныг хувьсгалт намаар сөгтгөж
Нvүдэлч задгай vндэстнийг шинэ нийгмээр нэгтгэж
НvҮБ – н ширээнд хатгасан хөх халзан туг шигээ
Нvүр бардам өндийсөн хөвчин Монгол овогтны

Мянга мянган жилээр “ Миний “ гэж хэлцсэн
Мяралзсан зэрэглээг хэрчиж морин туурайгаар хэмжсэн
Алхаж хэн ч эзлээгүй алтан босгот өргөө
Атар баян орон Азийн цээжинд байдаг юм.

Бэлчээр тэлж налайсан энэ орныг туулахад
Бидэрт хонгор хулангийн онгин туурай сэтрэм
Билгүүн цагаан хунгийн онгон жигүүр таарам.
Бичиж ханашгүй шүлгийн унаган жороо алдрам.

Зуу зуун нүүдлийн Халх, Харчин алхаа бий
Зуур зуурын даваа хангай говь нь алаглаж бий
Зураг тоймонд автаагүй түмэн горхины нь хөвөөнд
Зузаан түвхэнд багтаагүй буман домгийн мөр бий.

Хартай Тайсун хаан, хатан Алтайг занчсан
“Харганын зоо” хэмээх сэрүүн сайхан дэнж
Хаан Чингисийн тамгыг, харц Цавдан чулуудсан
Хар усны ёроол, Хэрлэн мөрний хөвөө

Одтой төрсөн Мандухай дуулж явсан Алтай
Олон жилийн самууныг дуурсгаж дарсан хангай
Орхон гүний хөндий дэх “ Эртний ихсийн газар “
Онон мөрний хөвөөн дэх эх Сэлүнгийн нутаг

Тусгаар Монголын төлөө Амарсанаа, Чингүнжавын
Туурт мориор гэтэлсэн бор – Цонжын говь
Тугийн түмэн гилбэрт нь шувуу тээглэм дайсантай
Тулж ялж явсан Зүүн гар, Кашгарын цөл.

Яруу найрагч Равжаа “Үлэмжийн чанар” – аа аялсаар
“Янзган зоотой шарга” – аараа Үзэмчин хошууг зорихдоо
Явдал саадгүй туулсан Дайн – Даваагийн тал
Явган зэрэглээ наадсан Молцог, Мэнэнгийн элс.

Хангайн шувуу буцахдаа ханилсан ханиа санаж
Халхаар сайн эр Торой хагасарч гэгэлзэж явсан
Гал хар чулуутай газрын холын толгод
Ганга нуурын усанд зайрмаг татсан шөнүүд.

Үйзэн засгийн морьдыг үүрийн жингээр элдсэн
Үзээ нь үгүй нутаг мэдээ нь үгүй ус.
Үлэг гүрвэлийн ендегийг хөргөл үгүй хадгалсан
Үлгэрийн үеийг элээсэн хөх Монголын нутаг.

Хорьдугаар зууны ернє зүгийн соёлд
Хормой дэвсэн дагаж єєрийн жингээ алдаагвй
Холын будант эртнээс Монгол хэлээр нэршиж
Хөрвүүлж орчуулж болшгвй мөнхөрч үлдсэн газрууд.

Хар – Шаарын хязгаар, Хасан – Туурын цел
Хатан – Сэврэй уул, Сэгс Цагаан Богд
Хараа Ерєегийн хєндий, Халх, Нємрєгийн гол
Хангай, Булнайн нуруу, Хар – Азаргын зоо

Алгуй Улаан цав, Алмасын улаан уул
Атас Чингис хайрхан, Арвайхээрийн тал
Ариг ус, Асмалжин сүүж, Аж Богд
Алтан булаг, Мєнгєн деш, Гуулин тал

Захуй зарам, Элст мянган, “Турван хүүхэд”
Загдал зєєхий, Эрчимийн нуруу, Гуна гунж
Завхан - Чигєстэй, Хєх тємєртэй, Хар ямаатай
Захаар намагтай, цагаан чулуутай, Ар Бургалтай

Нарийн Хєхийн говь, Тагна Соёны нуруу
Нарс Шинэстийн даваа, Тамчийн шар тал
Наранбулаг, Баян зүлэгтэй, Балж Улз
Нагал – Навчтай, Гүн – Галуутай, Барх Хурх

Хүйн долоон худаг, хүйтэн зургаан булаг
Хүн нэрлэдэгвй ус, тэмээ буйлдагвй хетєл
Хүрэн цармын євелжєє, Хєндлєн гармын хаваржаа
Хүүшийн хоолойн зуслан, Хүрдэт – Мааньтын намаржаа

Монгол хүн бүхний дасаж суусан хєндийнүүд
Морин сайвар явдлаар даруулж оёсон хєтлүүд
Молцог цагаахан ишгээ тоглуулж єссєн бууцнууд
Мойл хархан нүдтийн тойглож дассан хонинууд.

Ан үзэмж тэгширсэн “Торгон шаргын нуруу”
Ангал байц жигдэрсэн “Толбо хүний нуруу”
Адууны євєг идээшсэн “Тахийн шар нуруу”
Анчин мэргэний зүрх аргамжаатай үлддэг газрууд

Хайнагийн бухны мундаа шиг дүүхийж тогтсон тайгууд
Хаттай хэтний ган шиг дүнхийж тогтсон шилүүд
Ороо хангалын дэл шиг од самнасан хангай
Орсон буурын бєх шиг онь холбосон хайрхан.

Хонины беер шиг болтол чулуу бvхний нь элээж
Хоргой торгон херсий нь вйлийн хайч шиг эсгэж
Хонуут енжvвт замдаа хотол амьдралыг умдааж
Холын далайг зорьсон жороо цэнхэр мөрнvүд

Ижийн самрах сvү шиг хеесрөн нvргэх хvрхрээнvүд
Их найрын сен шиг хелгvй баян нуурууд
Ид шидийн эм шиг хvйтэн халуун рашаанууд
Ингэн тэмээний нvүд шиг хедее целийн шанднууд.

“Дидэг – Сахалтын” бургаасанд шивнэж влдсэн домгууд
Диван галавын мерийг шингээж влдсэн говиуд
Дэрс хулс, хужиртай, дэндэл сондуул, тойрмууд
Дээдэс евгеес учиртай дэлгэр их орон мину.

Тоньюкукийн хешеений Уйгараар сийлсэн бичээсний
Танамал ган цvүцийг урж нийлсэн гуранз шиг
Даруу гvдэсхэн болоод эршvүд хатуу херсенд нь
Даанч бага л насныхаа эхний мерийг гаргаж

Сvүн шvүдээ ургатал хервееж мелхсэн шороо
Сvн далай шиг тевшинд нь хvлгээ дереелсэн газар
Сvнжидмаагийн аалинд нь сvрхий дассан нутаг
Сvмтэй Бударын чулуунд нь шvлгээ хэлхсэн хязгаар.

Аавын ямар ч хvүгийн алдаж оносон довууд
Амрагийн ямар ч болзоонд адгаж яарсан нугууд
Алс мянганд зурайсан амьдрал сургуулийн замууд
Ард Монгол Улсын минь алтан елгий энэ байна !

Дууч Гомерийн мөнхөлсөн, эртний Эллад орноос
Дутуу нь vгvй замыг элээж туулж влдэхдээ
Дуулим энэ нутаг дээр хvний шинэ нийгмийг
Дуудаж зөгнөж ирснийг арван есөн зуун мэднэ.

Шинэ термелийн адгууснаас ам тангарагаа тусгаарлаж
Шийдэм бороохой барьж, Кайнозейн галавыг доргиосон
Дээд хvн терелтний дэвшиж ирсэн тvүхийг
Дэлгэр их Азид хvүрнэж влдсэн vндэстэн.

Євч дархан нутагтаа эзний ёсоор байх уу
Євдег бохирон сөгдөж боолын ёсоор суух уу
Булт олны заяаг бурханд даатгаад енгөрөх vү
Буу барин босож буурай нийгмийг халах уу гэдэг

Гарцаагвй тулсан асуултыг Монгол хvн хариулсан юм
Гал мэсийн шалгалтыг ардын нам давсан юм
Ган бат сахилга дор ганц хvн шиг нэгдэж
Газар нутгаа хамгаалж шинэ веийг байгуулсан юм.

Хорвоо дэлхийн энгэр дээр таван эрдэнээр сийлсэн
Хосгвй алдрын одон шиг тансаг баян нутагтаа
Хоньчин малчин ардын улс – гэр төвхнvvлэхийг
Хорин нэгэн онд илдийн ирээр шийдсэн.

Цэл залуу жанжны маань цэвэр гоолиг дvр
Цэргийн тангаргаа ергесен малчин ардын сvр !

Азийн содон хувьсгалын алтан всэгтэй ботид
Аугаа баатар хевгvvдийн ариун цусаар бичигдсэн юм.

Ухаа хонгорын дэл дээрээс хувьсгалыг бvтээсэн жанжин
Улс орноо телеелсен хурц содон хоолойгоор
Уужим дэлхий дахинд – “Бvгд Найрамдах Монгол!” гэж
Уламжит тусгаар тогтнолоо бvрэн эрхээр зарласан юм !

Хаан Богдыг залсан шиг жууз тэргээр авчраагвй
Хангинах болд сэлмийн хатыг зааж авчирсан
Харц ардын маань жаргал хамтын эрх чөлөө
Хаалга бvхнийг нээж хvн бvхэнтэй золгоход

Хойморт тавьсан хуураа буурал аав минь хеглэж
Хорвоод туулсан зовлонгоо нэгэн хялгасанд нь дэглэж
Хойч веийнхний жаргалыг нөгөө хялгасанд нь тэгшилж
Хосолж татсан чавхдсанд нь бvхэл симфони тоглосон юм.

Гучин хоёр бvстэй шаргал хулсан лимбэний
Гуниг баясал хоршсон зургаан нvхийг тоолон
Yvрээр жиргэх шувууны еден жигvvрийн хэмээр
Yхэшгvй менхийн аясыг адуучин ах минь vлээсэн юм.

Намрын гурван сардаа навчин титмээ дэрлэж
Наран хаан зvvрмэглэх гал халуун едрvvдэд

Нарийн суран зэлэн дээр унаганы зvvдэлсэн зvvдээр
Найрын сен бялхаж наян дугараа мэлтийхэд

Эдийн дээж хадагны эвхээс юугий нь задалж
Эрийн дээд настанд ереел магтаал айлтгаж
Эртийн эртээс цэцтэй монгол шvлгийн бадгууд
Эвлvvлж шахсан эгнээгээр аадар бороо шиг асгарнам.

Онгон догшин байгальтай нүд цавчилгуй тулалдаж
Он оны атираа нүүрэн дээр нь зурайлдсан
Элсэн говийн манхан шиг хал үзсэн буурал
Элээж ирсэн насныхаа харсан дуулсан бүхнийг

Даавуу дээлэн дороо гүн ухаанаар цэцэлж
Дааган зээрдийн хатираар гүйдэл тэгшилэн цэгцэлж
Ус нутгийн олондоо шүлэглэж үлдээдэг заншлаар
Уужим Монгол орон яруу найргаар ярьдаг юм.

Ард түмний бүтээсэн долоон гайхамшигийн нэг
Африкийн пирамидыг ерсен ам дөрвөлжин гантиг
Айзам хэмжээ тэгшилсэн монгол шүлгийн бадгууд

Алдарт Вавилон хотын агаарт тарьсан цэцэрлэг шиг

Мендрийн цагаан үүл еед мөр зэрэгцэн ургасан
Мечир салаа бүхэн нь мөрөөслийн жимсээр цэгцтэй
Мөнх ногоон тегелд нь мелхөө өвс ургамгүй
Мөнөө цагийн сонгодогт манийг төрүүлсэн цэцтэй.

Энэхүү сонгодог шүлгээр хvvхэд нь хэлд ордог
Эхийн хайрын тухай хvvхнvvд дуугаа дуулдаг
Эх орноо хамгаалахаар хевvvд нь тангаргаа өргөдөг
Эмгэд - өвгөд гэрээслэлээ энхрий үрстээ үлдээдэг.

Удаах үеийнхээ манцуй дээр ууган буурал нь өрөөдөг
Удамт хурдан хvлгийнхээ жолоог өргөн цоллодог
Угсраа дөрвөн оноон дээр уухай түрлэг өргөдөг
Улам нэмэх аваргын уламжит гүншинг дууддаг.

Хорол тоонот нүүдэлчний морин дээр ирсэн заншлаар
Холбоо цэц хэлдэггүй Монгол хvн байдаггүй юм.
Хоёр загалын хатираа шиг явдал зvс нь нийлсэн
Хосгүй сайхан шүлэг нь дуурсаагүй газар байдаггүй юм.

Хvсэл хяслыг уралдуулж хvйтэрч халуусаж эргэсээр
Хүрдэт тvvхээ бичсэн Монголын дөрвөн улиралд
Хvн байгаль хоёрын ургийн үзvvр холбосон
Хvйн алтан судас шиг Монгол шүлэг мөнхөрсөн юм.

Хөвчийн цэнхэр уулс алтан хоргой немер
Хөдөө цайдам талд мөнгөн хяруу цавцайж
Хөх халзан оонын хөндий хvхээ хvнгэнэхэд
Хөөсрөн дэврэх айраг яруу найргаар шуугина.

Нуураа орхин зэллэсэн нугас галууны цуваа
Нууцхан амрагаа санасан цэргийн дуунд илрэхэд
Нутгийн борхон алдрай нь хадлан тариаланд түвртэвч
Нуруулдаж дүнхийх өвснөөс нь халуун нэрмэл ханхална.

Уулын сонгинын аагинд гөрөөсний мэлмий тарж
Улаагана жимсний шүүс ууган цасыг шунхдаж
Тос даасан боргоцойгоор аварга хушнууд шиврэхэд
Торгон шаргал навчсаар намрын уянга гэгэлзнэм.

Зах нутгаас ирж сургуулийн хаалга татах
Зандан модны мөчир шиг чийрэг борхон багачуудын
Захидал үнсэлт хоёрт дежрөө нь үгүй зүрхэнд
Залуу сайхан цагийн алтан шүлэг буцална.

Дуншиж өвдөх тэнгэрийн сүүмгэр цагаан мандлаас
Дуугүй унах цасны сүйх мөнгөн ширхэгт
Дулаалж буусан айлын жаргал ханхлах утаанд
Дун цагаан өвлийн ууган шүлэг жигдэрнэ.

Морины хондлой цантах үүрийн улаан жаварт
Модны орой гинших үйрмэг цасан шуургат
Буурын шавалт царцаж бугын зуулт хөлдөм
Будан хүүрэг татсан идэр өсийн шүлэг бий.

Төгрөг бараан нуурын төвийж хөлдөх мандалд
Төмөр дөрөөгөө хайрч өглөө цанхлах эмгэнд
Төрсөн үрээ бүүвэйлж шөнөөр чичрэх ижийд
Төв Азийн өвлийг Монголоор дуулах айзам бий

Марал гурван цасыг тогтон дээрээ залсан
Малчны дулаахан өргөөнд цагаан сараа ёсолж
Идээ цагаалга амсаж ууц таллах өглөө
Ижий бууралдаа золгох энх мэндийн шүлэг бий.

Хөөрхөн хурганы дуугаар хөр цасан уярач
Хөндий тал зэрэглээтэй хөх униар татаад
Дэлхий байгаль нозоорох дэлгэр хаврын сардаа
Дэлбээлж мишээх яргуйнд нь янаг амрагийн найраг бий.

Охин хөхөө донгодох будан татсан өглөө
Ойн цагдаагийн охин түлээнд явахдаа шивэгнэсэн
Орчин үеийн шүлэгчийн зүүдлээ ч үгүй үгсээр
Онголж тахисан зүрхэнд монгол хавар багтдаг

Нарны гурав дахь бөмбөрцгийг мэлхийн замаар тойрдог
Нандин хаврууд дотроос миний нутгийн хавар
Хатуу ширүүн говийн арван галавыг сэртэл
Хатуу зөөлөн уянгаар ингэн тэмээ буйлдаг.

Буйлан хайлах дууны нь есөн түрлэгийг ергөж
Буурал халзан галуу зэл татсаар ирэхэд
Бугын эвэрт чинэрэх орчлонгийн залуу шимээр
Буцалж оргих цуснаа зуны шүлэг чинэрнэ.

Нарны шижир цацрагийг газрын гүн уруу сүвэлье гэж
Навчин алгаа тоссон зуны түмэн бодис
Дахин сэргэлтийн урчуудын бүтээгээ нь үгвй хергийг
Далайн төвшнөөс дээш мянган алдад шаглана.

Уран ээжийн зүүгээр утас ороосон хатгамал шиг
Угалз хуараар алагласан ум зандан хангайдаа
Усны хоёр ангир шиг ижилдэж яваа хосын
Уруул уруулын улааханд уянгын шүлэг тунарна.

Намар, евел, хаврын гурван улиралд бичих
Найраг шүлгийнхээ балыг зуны цэцэгсээр шимж
Насан залуу цагийнхаа цэнгэлд хөлчүүрч яваа
Найз л дотно нөхдийн минь инээдэм дуурссан улирал.

Улирал улирал дундаа ус бүхэн хөгжимдөж
Ургамал цэцэгс дундаа эрвээхэй бүхэн эргэлдэж
“Шугуй бүхэн шуугидаг, шувуу бүхэн шулганадаг”
Судар номд бичээ нь үгвй амьд найргийн улирал.

Меегөн цагаан малгайтай, миний охин Хулан
Мөнгөн далавчит эрвээхэйг элдэж гүйдэг улирал
Мөндөр цагаан бөмбөг, од шиг зурах ширээнээ
Өндөр борхон дүү минь, өд шиг дүүлдэг сарууд

Эрхэс тэнгэрийг хавах мөнгөн сум шиг туфль дээр
Эрдэнэчимэгээ бүсгүй, онгон согоо шиг гунхдаг
Энх амар үдшүүдийн цэнхэр торгон гэгээн доор
Эзлүүлж шахсан бадгууд минь парад гишгэдэг зун .

Жир амьдралыг халааж жинхэнэ охийг нь тунгаах
Жил хэмээх тогоог насны гал дээр тулсан
Жигд дөрвөн тотго шиг энэ дөрвөн улиралд
Жиргэж дэрвэж явах гэж монгол шүлэгч төрдөг юм.

Хүсэл хяслыг уралдуулж хүйтэрч халуурч эргэсээр
Хүрдэт тvvхээ бичдэг Монголын дөрвөн улиралд
Хүн байгаль хоёрын ургийн үзvvр холбосон
Хүйн алтан судас болж монгол шүлэг мөнхөрдөг юм.

“Уяхан замбуутивийн наран” доор цэцэглэж
Уур цагаан гэрийнхээ унин доор цэцэлж
“Шинийн хоёрны сарыг шил дээр очоод шингэтэл”
Шилж шимтсэн янагтаа шивнэж нэгэн айлтгасан

“Манантай хөндийг туулдаг
Мажигийн саарал алхаа” шиг
Магнайн хөхлөө цацалсан шүлэг сайвар үгсээр
“Мантайн тохойн шил дээр
буугаа үүрээд бугаа намнахдаа” аялсан.
Магтан гэгэлзэх эгшгээр амрагийн дуунууд нь төрдөг

Цэлгэр их Азийн гоцлон дуулагч үндэстний
Цэцийг гүйцэж цэцлэх яруу найрагчийн алдрыг
Хөнгөн хөгжмийн дууны хөвсөргөн үгээр олдоггүй
Хөөсрөн бялхах айраг шиг монгол шүлгээр хүртдэг

Дуулим талаас тодорсон жирийн ард Лувсангийн
Дуулуулж уйлуулж явсан морин хуурын эгшиг

Дугаржавын хоолойтой, Цэрэндоржийн лимбэний
Дур булаам зохицсон “До мажорын” хоршил

Амгалангийн жаахан бүсгүй Дашдэлэгийн ёочингоос
Арван зургаатын хэмээр давхцаж гарсан аяс
Анх удаагаа Монголд гэгэлгэн твист сэдэж
“Амраг Гоолингоо” – гоо дуулсан Ичинхорлоогийн үес

Говийн тэмээн дээр татсан Мөрдоржийн баянхуур
Гомбын Сэр – Одыг догдлуулсан дуучин Төмөрийн “Дөмөн”
Гончигсумлаагийн симфони, Дамдинсүрэнгийн дуурь
Гоёхон явсан Цогзолмаагийн уяхан явсан хоолой

Шуманы “Бодол” – оор
гэгэлзсэн Жамъянгийн морин хуур
Шубертийн нотоор дэвэлзсэн Цэрэндолгорын хуучир
“Үлгэрийн холбоог” бөмбөрүүлсэн Мядагдамын шанз
“Үзэгслэн гоог” зангируулсан замчин Шаравын лимбэ

Гавьяат Чулууны хийл шиг Дорждэрэмийн хоолой
Галуу ганганах намар шиг Түмэндэмбэрэлийн дуунууд

Бүхэл найрлыг намдаасан Пүрэвдоржийн хүрхрэлт
Бүжгийн хүрээлэнг доргиосон Жаргалсайханы хүнгэнэлт

Хөдөөгийн агаар ханхлуулсан Норовбанзадын дуулалт
Хеерхий “Чио - Чио сан” – ыг авчирсан Найдалмаагийн уйлалт
Хөвчин энэ Монголын хөгжиж дэгжин яваа
Хөгжимчин дуучин бүхний алдраа зөгнөх замналд

Амьд яруу найргаар алхам бүхнийг нь хангах
Аугаа содон итгэлийг шүлэгч бид хүлээсэн юм.
Алтан дэлхийн түмэнд ахуй Монголоо дуулах
Ард түмнийхээ сэтгэлийг шүлэгч бид төлөөлсөн юм.

Олон зууныг царайчилсан отог омгийн нүүдэлчнээс
Одоогийн шинэ нэгдлийн овог нэрийг нэрлүүлж
Онгон хээрийн зэрэглээн дунд ордон харш ярайлгасан
Оч шиг халуун зүтгэлтэй малчин ардын минь дуулах

Уургын улааны замаар уурын тэрэг жолоодож
Уулс үүлсийн онийг мөнгөн онгоцоор сүвлэж
Улаанбаатарын мэндийг хязгаар нутагт хүргэж
Ууган гавьяагаар дуурсан жолооч бүхний дуулах

Үүлсийн нүүдэг замд гантиг уртаар хөндөлдөж
Үйлдвэр завод жагсаасан барилгачин бүхний дуулах
Үрэл сувдан хөлсөөр газрын гүн уруу замчилж
Үнэт эрдэнэсийн давхарганд уурхайч хүний дуулах

Ууган ахмад Чадраабалын усан дээр нээсэн замаар
Уухилах ган хөлөг дээр удаах үе нь дуулах
Умар ёмнийг холбосон уянгын нот шиг замаар
Улс хоорондын вагонд Уранчимгээгийн дуулах

Аглаг уулсын шилд хөрс шинжээчийн дуулах
Атрын бараан талбарт тракторч эрийн дуулах
Аварга суурь машины дэргэд ажилчин хүвгийн дуулах
Анхны шавиа үдэж багш бүсгүйн дуулах

Тооцоо хэмжээт найрагт толгой холбож багтамгүй
Томруун их хөдөлмөрийн тоо алдрам мэргэжилд
Бүрэн эзэн нь болж нийгэм журмыг гардсан
Бүгд Найрамдах Улсын маань иргэн бүхний дуулах

Цагийг эзэлсэн дууны үгийг байлдан дагуулахаар
Цаасан цагаан талбарт үзгэн зэвсгээр тулалдаж
Энэ зууны шүлэглэлд эрэлхэг гавьяа байгуулсан

Эрхэм цэц хөвгүүдээ эх орон нь мартагчгүй !

Аяс нийцвү үгсээрээ уул талыг баясгаж
Ард бүхний сэтгэлд унаган дүрээ үлдээсэн
Алдарт ерөөлч Сандаг, Гэлэгбалсан нарыг
Алтан гургалдай гэмээ нь гүйцэн донгодоо гэж үү.

Гүрэн улс донсолсон гүжир хатуу онуудад
Гүйдэл жороо шүлгээрээ удаах үеэ дагуулсан
Гүнзгий тунгалаг ухаантай Ядамсүрэнгийн тухай
Гүндүвгүй Монгол сэхээтэн Буяннэмэхийн тухай

“Учиртай гурав” – ын цомнолоо чихрийн цааснаа бичсэн
Уран үгсийн байлдагч Нацагдоржийн тухай
Удаах үеийг нь дааж “Бэр цэцгээ” ургуулсан
Улаан тэрмэн дээлтэй Ренчин өвөөгийн тухай

Харь холын нутгаас “Буурал ээжээ” дуулсан
Хатгин овгийн шүлэгч Дамдинсүрэн гуайн тухай
Хан Хэнтийн найрагч Цэдэнжав гуайн тухай
Хагас зууны түүх дэлхий дахинд ярьж байна.

Дайны үеэр дуурссан залуу Чимидийн шүлгүүд
Даруу зөөлөн аяст Лхамсүрэн гуайн найраг

Давхиа дундаа жороолсон Явуухулангийн уянга
Даваа олныг давсан Нямдоржийн бадгууд

Хорьдугаар зууны жараад онуудын үеэс
Хотын сөөсгөр охидтой жаргал зовлон хуваалцаж
Хоньчин малчны хамт жавар салхи сөрөлцөж
Ховдын өндөр даваанд жолоочийн кабинд суулцаж

Цэнгэлийн алтан дарсанд хөөс сагатагч уншиж
Цэнхэр шилэн жүнзний хөвсөө сэтэртэл тулгаж
Цэцэн мэргэний одонд хориод насаа цацсан
Цэвэр хөнгөн сэтгэлтэй хонгор найзуудын шүлэгт

Шаравын Сүрэнжав, Шагдарсүрэн, Нямаа
Шагдарын Дулмаа, Пүрэвсүрэн, Бадраа ...
Цайлган зүрхэн дунд минь мөнх дүрсээ сийлсэн
Цаг үеийн чацуутнууд мөр мөрөөр ярайнам.

Өнөө бидэнд эгэлхэн, маргааш түүхэнд ховорхон
Өнгө өнгийн аястай малчны энэ хүүхдүүд
Өөр өөрийн алдраар үе цагаа эзэмдэж

Єнер дэлхийн тvмэнд Монголын тухай дуулсан юм.

Цагаан хэрмээр гинжилсэн “Тэнгэр уулыг” хайж
Цастан тундраар эмжvүлсэн Сибирь орныг мөрлөж
“Ишиг хөл” нуураас Хайлаар мөрнийг тултал
Идэр бөхийн цээж шиг ханхайж тэлсэн нутаг

Ванчинбалын бийрээр Инжинашийн хэлхсэн
Баатарлаг туульсын халаанд ээлжээ аван гарч
Байгуулах их хеделмерийн шинэ эринийг дуулах
Байнгын хvндэт харуулд шинэ шvлэгч зогсож байна.

Зуу зуун шvлэгчийн магтаж цэцэлж ирсэн
Зуур зуурын тvүхэндээ мандаж гандаж vзсэн
Зураг сайхан байгальтай борог даруу Монголын
Зузаан намтраас хуучлах нь тvүхч бvхний зөв єє.

Ургаа бие тэнхээтэй ч уулыг хараахан ергөхгvй
Ухаан бодол тэнхээтэй ч урьдын тvүхийг єєрчлөхгvй
Улирахыг, угтахыг, єнєєдрийг тус тусад нь
Ул суурьтай тунгаах учир шалтгаан гэж бий.

Наран шингэх далайд мориныхоо туурыг угаасан
Найман зууны ємнєх Монгол євєг яахав.

“Цагийн юм цагтаа” цалгиад халгиад єнгєрч
Цаас чулуу хоёр дээр гvнзгий мєрєє vлдээсэн юм.

Хатуу догшин євгєєєє тэс єєр замд бид
Хамтын хөгжлийн vнэнээ тэмцлийн цусаар баталж
Хар цагаан хоёрыг ард тvмнээрээ ялгуулж
Хаш цагаан барилгуудаар вейнхээ тvүхийг бичсэн юм.

“Отгон тэнгэрийн” зулай дээр терийн далбаагаа хатгаж
“Орхон тvшээ гvн”- г тарианы сувгаар хетєлж
Ой хєвчийн модыг орон хотдоо жагсааж
Овор хатуу целийг худгийн єрмєєр цоолж

“Хеделмерийн гавьяаныхаа улаан тугийн одон” болсон
Хедєє аж ахуйн тосгон ардын нэгдлийн тєвvүдээр
Хєвчин их орныхоо алдрыг ергєн шагнасан
Хєрслєг хатуу булчинтай залуу тvмний минь гар

“Эрхт тэнгэр эздийн” vлдээж чадаагvй дурсгалыг
Энэ Монголын шороонд vүрдийн болгон цогцлуулж
Эрчим хvчээр суниах vй тvмэн хот юугаар

Эл хуль талын зүүд нойрыг сэрээсэн юм.

Шүлэг дуу тедийгээр шүтээн мөрсөсөж авчраагвй
Хүлэг морин дээрээ хүч үзэлцэж авчирсан
Ардын энэ хувьсгалын алтаар цэгнэшгвй үнийг
Арван нэгдүгээр оны партизан ах нар гэрчилнэ.

Мөнхийн энэ хувьсгалыг энхийн замд нь оруулах гэж
Мөн ч олон бэрхшээлийг энэ үе минь тоолсон юм.
Дэлхийн олон хувьсгалын дэвтэрлэж үлдээсэн ботид
Дэвшүүлэх хувь нэмрээрээ еврөмөц замыг туулсан юм.

Бурхныг халаад бид ганц хүнийг шүтэж үзсэн
Будлиу тулгам алдаанаас цус ханхлахыг ч үнэртсэн
Бушуу түргэн хөгжих гэж яараад даарч ч үзсэн
Бурууг зөвөөр нөхөж нийгэм журмыг байгуулсан.

Монгол гэдэг ийм орон байсан юм. !
Морьтон эрчүүл нь
Зодгон доор өсөж
Зогсоогоороо нөгчдөг
Зоримог эх орон байсан юм.
Монгол гэж ийм орон байсан юм !

Саран гоо
Саальчин хүүхнүүд нь
Салхинд боролсон
Сайхан эх орон байсан юм
Монгол гэж ийм орон байсан юм !

Тэнгэр нь цэнхэр
Тэгш тал нь цэлгэр
Тэнд суугчид нь цэмцгэр
Тив дэлхийд хосгвй эх орон байгаа юм !

Монгол гэдэг ийм орон байгаа юм.
Уул нь өндөр
Ус нь тунгалаг
Ургамал нь өнгөлөг
Уужим эх орон байгаа юм !
Монгол гэж ийм орон байх юм. !
Тансаг цагаан өргөөндөө
Таван тивийнхнийг
Тараг айргаар зочилсон
Тайван энхийн орон байх юм !

Монгол гэдэг ийм орон байх юм !
Хүний хийсэнд дадаж
Хүний хийгээггүйг сэдэж
Хүй энэ орчлонтойгоо
Хүж барилцсан орон байх юм.

Монгол гэж
Байсан ч орон
байгаа ч орон
байх ч орон !
Байлгах ч гэж
Байгуулсан юм
бахдуулсан юм бид !
Байх байхдаа
Баргийн юм биш
Баатрууд билээ л !
Баатар гэж мэдэх үү ?

“Олон енгийн ялгаатай
Олон хилийн залгаатай
Орчин үеийн бөмбөрцөгийн
Улс төрийн зураг дээрх
Овор даруухан зүстэй
Онгон улаан хилтэй
Онцгой нэгэн дүрсэн дотор
Мянган үеийг дархалж

Ташуураа бариад босохдоо бүтэн нийгэм алхдаг
Танай монгол ер нь ямаршуу хүмүүс вэ ?” гэвэл
Таван тивийн чуулдаг үзмэр, тэмцээн, хурал дээр
Танилцацгаа, Миний Монголын үр садтай !

Орчин үеийн хувцасны онцгой маяг шалгаруулах
Олон улсын комиссыг амьсгал татан гайхтал
Оёдлын ураар аархаж үнэт үсээр туйлсан
Оноот монгол дээлтэй ойн согоо шиг бүсгүй

Сарны мөнгөн туяа шиг тэгшхэн чийрэг хөлдөө
Савхины дээдээр хийсэн дэгжин гутал жийж
Сайхан хар гэзгээ мөрөн гол шиг суналзуулж
Сансрын ганцхан цолмон шиг гялалзаж явааг хар !

Сайхан тэр бүсгүй чинь миний Монгол орны
Саран гоо гэгдсэн уран цагаан бүсгүй

Саяар тоолох сүргийнхээ сааль сүүг бялхуулж
Сав ертенцийн түүхэнд Монголыг төрүүлсэн ижий !

Алтан бамбар дүрэлзсэн “Олимп” наадмын талбарт
Алга ташилт нижигнэсэн чөлөөт бөхийн дэвжээнд
Арван зүгээс шалгарсан алдарт эрцүүлтэй тулж
Арслан зааны тэнхээгээр ааглаж байгаа бөх чинь

“Даншиг” наадмын оноонд хоёр зуун жил цоллуулсан
Далай Даян Дархан, Хүдэр, Дугар аваргуудын
Дараах үеийг эзэмдэх хүндтэй гавьяа хүлээсэн
Даруу түвшин Монголын давшиж яваа залуус !

“Эр бор харцага нь жигүүрэндээ хүчтэй” гэдэг
Эртний цэцэн түмний жирийн энэ хөвүүд
Энх наадмын талбарт төрийн тугаа өргөж
- “Энэ миний Монгол” гэж дэлхийд харуулсан бөхчүүд !

Ертенцийн заяаг шийдэх Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын
Ерөнхий Ассамблейн хурал дээр таслах эрхтэй өндийж
Даян дэлхийн амгаланг дархлан хамгаалж байгаа
Даруухан тэр дипломат – миний Монголын иргэн !

Цахиур чулуу хагарам нүсэр хатуу онуудад
Цаг төрийн шуургатай нүд цавчилгуй тулж
Ахуй улсынхаа нэр ард түмнийхээ хүндийг

Аваад гардаг байсан монгол төрийн зүтгэлтэн

Ядуурал дарлал хоёрын гашуун бүхнийг хүлээж
Ялалт ололт хоёрын гавьяа бүхнийг хүртэж
Эрх чөлөө, тусгаар тогтнол, тэгш байдлын
Эрхэм үнийг ухаарсан малчны хүү энэ байна !

Морин туураар эх түүхийг тамгалсан
Монголыг үзье гэвэл ийм орон байдаг юм !
Морьтон ардын хувьсгалаар шинэ түүхэнд тодорсон
Монгол түмэн гэвэл ийм хүмүүс байдаг юм.

Ханагар энэ Монголынхоо харьшгүй алдрыг үүрч
Хан хурмастыг алхаж одны чулуунд сийлэх
Хамгийн түрүүчийн үгээр гарчиг тавьсан найргаа
Хатан дэлхийн хүн ард та нартаа өргөө.

Шүлэгч Гулрансын есөн намар анхилуулсан
Сүмүн өвсний үнэрийг гүйцээ нь үггүй гэвч

Дэлгэр Монголынхоо тухай сэтгэл нээж дуулсан
Дэндүү залуу найргийг минь зүрхэндээ хадгалаарай !

БУРИАД

Хээрийн гөрөөс шиг насны минь
Хээтэй хоргой шиг намтар дунд
Арилшгүй мөрөө үлдээсэн
Аяа миний буриад.

Шүлэг бидэн хоёрын ханилсан
Шүр сувд шиг жилүүдийн хэлхээнд
Алтанхан эрх болж үлдсэн
Аяа миний буриад.

Дураар задгай амьдралын минь
Дундуур дүүрэн хундаганууд дунд
Аагтайхан сархад болж амтлагдсан
Аяа миний буриад.

Урган телжих насны минь
Ум зандан шиг цогцсонд
Эйдельбесийн цэцэг болж дэлгэрсэн
Энэ миний буриад.

Ёндөр оройтой малгайд чинь
Ёргөн эмжээртэй дээлд чинь
Утсан цацагтай бүсэнд чинь
Улаан сөөхий гуталд чинь

Ойд хангинах сүхэнд чинь
Ононг гатлах бирваазанд чинь
Мойлтой тос зөөхийд чинь
Монцгор мөнгөн трубканд чинь

Булиа хүрэн хувьд чинь
Бух юлдэн хутганд чинь
Уяхан эршүүд аашинд чинь
Угийн ажилсаг аясанд чинь

Хадуур тармуур анжсанд чинь
Хашаа амбаар бууцанд чинь
Хатгуур мөөртэй тэргэнд чинь
Хатирч морьтой чарганд чинь

Нэр минь, зүрх минь, шүлэг минь
Нэг л эрхгүй татагдаад байна л
Мэнд амараа! Буриад зон.

Тагш дүүрэн мэлтийлгэж барьсан
Таван шимийн дээжнээс чинь
Ядам хуруугаараа сүслэн ергөж
Яруухан Онондоо сэргим цацаж

Баавай та нарыгаа Хан Хэнтий шигээ
Бат түвшин жаргаж суухад
Ариухан ерөслийг зүрхэндээ шившээд
Амьсгал татан хентерч орхиё.

Халх гэдэг их сансарт
Ард түмэн гэдэг однууд дунд
Буриад гэдэг нэгэн эрхсийн
Будант мандалд алхан орж

Свермец гадаргуунд нь хөл тавьж
Свер гүн уруу нь нэвтрэн орох
Эрдэнийн алтан түлхүүр болсон Сэмжүүхэй
Элэг зүрхнээс минь гарамгүй

Хол үнэнтэй ариун дуртгал
Холдоо толирсон алтан Ононой
Хонгиохон дуугаа намдаа дуулыш
Холширхон зантай Сэмжүүхэй минь.

Мүнгэн шөнийн наргиантай намиан соо
Мүлхэн сэсэг хангир жингэр
Мереедел дүүрэн юндэн соо нь
Мэшид олон гялар ялар.

Уучлаарай бусдын хэлэнд хуруу дүрж
Ур муутайхан дөрвөн бадаг хэллээ.
Буруу байх аваас жинхэнэ
Буриадаар нь болгон хэлнэ биз.

Ямар ч гэсэн хориод насандаа
Ялалтын буудлага шиг бадарч явахдаа
Чамбайхан басганы хайрын сэтгэлд
Шатаж байсан тэртээх шөнүүд

Цэнгэлийн дугарааг нэгмөсөн
Цэлэлзүүлэн бялхаагаад хөлчүүрэх шиг
Ааш болоод баяр гунигаар
Арван жил шархалсан юм шиг

Одоо хүртэл зүрхэнд хөндүүр
Олон дургал сэтгэлээс өндийнэ.
Онон минь, буриад минь уучлаарай
Овилгогвй ч явлаа, залуухан ч явлаа

Хүрэн улаан түүдэг галын туяанд
Хөвгүүд охид цогтой шоволзож
Хатираа бүжих хөлийн нь сүүдэр
Ханын шийрний шүүдэр шиг цацарна.

Тал бүр тийшээ хувь заяаны
Таавар зөн шиг хувиран одож
Тас харанхуй шөнийн хэвлийд
Танай манайгвй уусаж байсан.

Уран цэнгүүн ёохорын аяс
Ургаа модны үзүүр дамжин
Уран овоо хөлийн өлмийнүүд
Угалзрах голыг тойрон дэвсэлж

Намжир шидэх адтай нүдний
Нарийн давхраанд зүрхээ хавчуулж
Хархан гээг уургын хуйв шиг
Хацар дундуур шилбүүрдэн эргэж

Аминдаа махлаг зөөлөн гар нь
Ассан дел шиг халуу дүүгэж
Надтай хамт буриад басган
Наадам зугаанаас албаар төөрөв.

Чийг даасан Ононгийн шөнөөр
Чингэлэгтэй тэрэгний арал сандайж
Чийрэг болоод зузаан уруулаар
Чимээ нь ихтэй таалж байсан

Натгар жаахан Сэмжүүхэй нь
Намайг одоо мартаа болов уу ?
Насан ахиж үс нь бууралтсан ч
Наалинхай зан нь хэвээрээ болов уу ?

Харин би яасан ч мартаагвй

Халуун залуу насны минь дуртгал
Хал үзээггүй диваажингийн орон
Харанхуй шөнүүд минь мандтугай !

Менгөн саран уулын цаанаас
Мерний усанд зоос цацахад
Менхийн уснаас зүүдлэн тамшаалж
Мергөцөгийн эрэг уруу халит жийх нь

Баргажин техемийн буриад самганы
Балиусаар хуссан загасны хайрс
Тунгалагхан уснаа бутрав уу гэлтэй
Туссан гэрэл нь бүжиглэн байхад

Зүрхэм ни, зүрхэм ни, инаг нь
Зүгээр инеэхдээ яанавши
Үжин Эльдэн баархамни
Үглөөдөр бүү ябаарай гэж

Ононой жаахан Сэмжүүхэй
Онцгойхон надад шивнэж билээ
Хацар нүүрээ зүрхэнд минь
Халуун дүүгтэл наалдуулж билээ.

Дуугвйхэн ингээд наалдаж байх нь
Дух нь хамраасаа төвгөрхөн ч юм уу даа.
Хайрлан хайрлан гэмшихийг нь үзвээс
Халхын хүүхнүүдээс эрххэн ч юм уу даа.

Аяа хеерхий Сэмжүүхэй
Алтан ононой Сэмжүүхэй
Аашны чинь хеерхэнд би чинь
Арга ч үгүй автсан юм сан.

Хайр хайрынхаа илчинд
Хайлах шахам шатаж байдаг
Самрын боргоцой шиг жаахан басган
Сайн хүүхэн байж билээ.

Эгзэгтэй цагт түшиг болж
Эргэж буцашгүй шийдэж чаддаг
Эрэмгий зантай буриад басган
Эгэлгүй хүн байж билээ.

Сайхан сэтгэлтэй тэр бүсгүйтэй

Сайн нөхөр минь танилцуулсан юм.
Ам нээвэл уушиг нээнэ гэдэг
Аавын минь үг үнэн юм байна.

Дайны талбарт нэг нэгнийгээ үүрэх
Дайчны ёсоор тэр бид хоёр
Ярайсан шүлгэн сумаа бүсэлж
Яруу найргийн талбарт гарсан юм.

“Натгар жаахан Сэмжүүхэйд минь
Зуун зүрх тэмүүлээ юм биз.
Найзаас минь хойш
Ерэн ес нь шархлах юм биз”
Хэнтийн дунд сургуулийн
Хээгвй найз минь хэлсэн сэн

Заяаныхаа оргилыг байлдан эзлэх
Замаа тэндээс эхэлсэн сэн.

Харин би буриад биш ээ
Халх Боржгоны үр сад
Хаяа нь алдрах талын тэртээ
Хазаарт морин дээр өссөн хүүхэд ээ.

Тоглон дэвхцэх бяцхан хөлдөө
Тоногт бойтог өмсөө нь үгвй
Цанхаалж өссөн толгой дээрээ
Цацагт малгай тавиа нь үгвй

Би өөрөө буриад биш ээ
Бишгвй дээ л би олон удаа
Биндэр, Дадал, Батширээтийн
Бяцхан буриад хөвгүүдтэй

Хэнтийн сургуулийн довон дээр
Хэмх нанчилдаж өссөн хүүхдээ
Ялаа ч үгвй, ялагдаа ч үгвй
Яамай тэр нь хамаатай биш.

Буриад гэдэг чинь хэн бэ гэдгийг
Буруу биш зөвөөр нь таньсан
Дуутай шуутай тэр жилүүд минь
Дунд сургуулиас ч илүү санагдана.

Хими, физик, алгебръ, геометрийн
Хэцүү томъёонуудаар яах юм бэ

Хэрлэн Хэнтий хоёрын завсарт
Хэнтэй нөхөрлөхөө мэдвэл болоо биш үү.

Халх хүний бүдүүн бараг амьдралд
Халбага шөлнөөс илүү үнэгүй
Буруу номын үсгээр мэдрэлээ нүдүүлснээс
Буриад нударгаар хамраа нүдүүлсэн нь

Алсдаа дээр байсан юм нээрээ шүү
Амьдрал гэдэг чинь ном биш шүү дээ
Алтанхан Ононой буриад басганд
Алгебраар захиа бичихгүй шүү дээ.

Хайртай жаахан Сэмжүүхэйг минь төрүүлсэн
Халуун элгэн буриад зон
Хан Хэнтий, Онон, Хурхын
Хатуу сахиус буриад зон.

Наалдаж дасахгүй цэрвүү явбал
Нанчилдхаб гээд ерж ч мэднэ.
Хуудуу гаргаж хундага залилбал
Хутгалхаб гээд дүрж ч мэднэ.

Зангий нь мэдэхгүй сониуч хүнд
Зайдуу газраас сонжин харвал
Тосон будгаар ур муутайхан
Товшиж зурсан зураг шиг

Дээлийнхээ арыг ганц нугалж
Дэргэр суран бус бүсэлж
Дэрвэгэр шилтэй шовгор малгай өмссөн нь
Дэрсэн овоохой шиг харагддаг биз.

Хоёр гар нь тэрэгний меер шиг
Холуур дугуйрч бээлий нь унжаад
Хөмөн гутлаа гадагш нь ешиглөж
Хөвөөтэй мөрөө үлдээж алхахыг
Хатуу мохоор хуурай зажилж
Хаясан шүлс нь шарлаж хоцрохыг

Энд тэнд харсан төдийгөөр
Эндүү хуудуу дүгнэж болохгүй
Эл хуль хөвчийн эзэн болсон
Эрдүү түмэн тэд нар мөн.

Балт сүхээ гэрнээс нь авч
Бавайсан сахлаа нэг шувтарч
Барвайсан алгаа хэд нулимснаа
Баруун хөлөө гэдрэг нь гишгэж

Аажуухан далайсан хүдэр эрийн
Алиман сар шиг сүхний ир
Агаар тэнгэрийг зүсэн бууж
Арын модонд цуурай хадаж

Хар модны дүнгэнэсэн биед
Хагас сөөм шигдэх сацуу
Хүч алдах тунгалаг давирхайгаар
Хүний өмнө байгаль уйлна.

Аглаг ууланд мод бэлдсэн
Ажилсаг буриадын өмбүүл урцанд
Аагтай цай, соодтой ёпоошигий нь
Амтлан суух нэгэн жаргал аа.

Зуны тэнгэр хураа татаж
Зугаатай цэцгийн тоос дэгдэх
Хадлангийн цагт нар хүн хоёр
Халуунаа булаалдан тулгарч байдаг.

Халиурсан өвстэй цэнхэр талд
Ханарсан жагсаал цэгцрэн давшиж
Хадуурууд хагас гортиг татаж
Ханарсан мөр гэвийн үлдэнэ.

Нарны цацраг шугаманд бичсэн
Наймтийн задгай нотууд шиг
Хар ногоон бухлууд ярайж
Ханхар том нуруунууд өндийхөд

Сэрвээ сайтай буриад эрчүүд
Сэрээ барьж өвс шордоно.
Бүдүүл улаан самгад нь
Бүтэн бухлыг өргөх дөхнө.

Орой болоход газар зуухнаас
Олгойдох угаанаар цай ханхална.
Өөрсдийн барьсан амттай талханд
Өтгөн шаргал зөөхий түрхэнэ.

Хожуухан гарсан хоридын саран

Хойргохон юм шиг мэлэрч байхад
Майхны амны хоёр баадан
Майга хел шиг дугуйрч байхад

Хэдийнэ унтсан Теедаагийн хамар
Хэдгэнэ адил дүнгэнэж байхад
Баавайн гаансны бохь нь буцлаад
Батгана адил жингэнэж байхад

Шvvдэр буусан ногоон дээгvvр
Сvvдэр адил чив чимээгvй
Халуун сэтгэлт немгөн басган
Хайрын болзоонд гvйгээд ирнэ:

Хоёр хелийнхөө бvдvvн шилбийг
Хормой хотоороо ороон сууж
Дураа ессен хөвгvvний цээжинд
Духаа нааж ийнхvv шивнэнэ.

“Бууралхан бааваймни унтана vгvй л даа
Буцалсан трубканий нь намжаа нь vгvй л даа
Бодохо гэхэдэмни болно vгvй л даа
Борхон зүрхэмни тэснэ vгvй л даа

Ийгэж л би шамдаа ирээб
Ирэх л гэж би заалхаа ирээб”

“Аяа шамдаа л адил басганыг би
Онон худар эрээд эрээд
Олохгvйб даа “ гэж
Омголон залуу санаа алдана.

Хендийн адаг уруу хадланч залуусын
Хөгжилтэй ёохорын дуу хадна.
Барх, Хурхын хатан урсгалыг
Бялхаж верэлтэл бvжин хатирна.

“Үндэр хадын саанахаа
Үврэй сайтар хатаръя л
Үе тэнгийн залуушууд
Зугаалангvй яахам найб”

Нарсны шилмvvс найган бvжнэ
Наадам зугаа тэднийг дуудна.
Наргиантайхан, долгиотойхон
Энэ л буриад гэгч хэн бэ.

Цагаан сараар эхнэр хvvхдvvд нь
Цангинатал дуулж беен беенсее
Yvp цайтал айлаар наргиж
Yxpийн халуун нэрмэл уудаг

Уран цагаан хуруугаараа
Утас ээрч оймс нэхдэг
Ууж наргихдаа хvvхнvvд нь бэрх
Угийн буриад гэгч хэн бэ ?

Алтанхан тайгын ар шилийг
Анчны нvдээр дуран шиг харж
Идэр есеер хvрэн баавгайг
Ичээн дээрээс нь зангадан дардаг

Баргажины хэрэм, Дагуурын сувд
Байгалийн булга, Ярууны хандгайгаар
Бахархан дуулах анчдыг терvvлсэн
Энэ буриад гэгч хэн бэ ?

Байгаль далайгаар нутагтай л гэдэг
Баргажин техемеес гаралтай л гэдэг

Баялаг тvvхийн эртний бичгvvдэд
Балар ойн иргэд гэдэг.

Заншил нь содон, байдал нь сонин
Зан нь эршvvд сэтгэл нь цагаан
Заяаны энэ буриад зон
Тvvхийн бэрхэд vvссэн билээ.

Умар зvгийн ян хєвчид
Ургасан удам, торнисон угсаа
Уйлсан уянга, дуулсан дуу
Урссан цус, дусалсан хєлс

Якут, Тувагийн цус холилдож
Яагаад тунгус, хамниган болж
Ямар учраас баргууд тасарч
Явдал нvvдэл vvсэн єнгєрснийг

Хатуу жилvvдийн амьд гэрч
Хашир баавайнууд хvvрнэнэ vv гэхээс
Хадмын аясаар жолоо татсан
Халхын тvvхчид мэдэхийн аргагvй.

Адуу малын билчээр дагаж
Амд тvvдийн уншлага цээжилж
Арван долоогоос хорь дахь зуунд
Аниастай ирсэн халх тvмэнд

Эх дэлхийн соёлоос эмтэлж
Энэ буриадууд vvpч ирсэн юм
Оёдол тааруу тансар дээлдээ
Орос хэлийг еврелөж ирсэн юм.

Бараан тоонотой хөмөн гутлаараа
Балрын ёсыг зориглон ешиглөж
Тэрэгний төмөр ширгээдэг дешиндөө
Тэмцлийн илдийг давталцаж өгсөн юм.

Зориг нь дэндэж цагаан, бароны
Золиосонд давхиад буруутаж vзсэн юм.
Зогсолт бол vхэл мөн гэсэн Ленины vгийг
Зогсоогоороо орчуулж өгөөд буудуулж явсан юм.

“Революция гэж мэдэхгvй бол
Энэ маузерээр ярихаб, сархинсаг” гэж

Монголоор хэлээд ойлгохгvй этгээдvvдтэй
Модон хуйтаар ярьж явсан буриад,

Гаминд ч буудуулж
Баронд ч буудуулж
Лам нарт бороохойдуулж

Газар орныг минь чөлөөлөлцөж өгсөн юм.
Газар орныг маань чөлөөлөлцсөний шанд
Ганц морио унаад туугдаад явсан юм.

Мянга есөн зуун гучин хэдэн оныг
Миний бие нvдээр vзээгvй ч
Євгед хөгшдийнхөө тухай уйлан дурсах
Єчнөөн олон Сэмжvvxэйг би vзсэн.

Будантай манантай тэр жилvvдийн
Буутай манаатай яам тамгуудын
Буруу зөвийг нь тунгаах гэсэн юм биш
Буриадыг өмөөрөөд тулах гэсэн юм биш.

Гайхамшигт энэ тэмцлийн вөд

Гарыг нь ганзаганд, хелийг нь дөрөсөнд хүргэсэн
Эрин цагийн соёл иргэншилд
Эхний жигүүр нь бололцож өгсөн

Хэлмэрч, сургагч, комиссар
Хэл бичгийн ухааны доктор
Ууган эмч, хөгжимчин, дуучин
Улсын гавьяат багш

Тэргүүний хадланч, агротехникч
Тээврийн жолооч, автын механик
Аварга саальчин, Ардын Их Хурлын депутат
Амжилт бүтээлийн эздийг дуулнам.

Халиурсан их талыг хагалана, хагалахгүй гэж
Хамтрал коммун байгуулна, байгуулахгүй гэж
Мархайн Бат сүр бадруулан дэвж
Шархайн Болд сүх барин дэлж

Буруу зөв хоёрын торгон зааг дээр
Буриад нь буриадыгаа цавчиж унагасан
Ангийн тэмцлийн ширүүн жилүүдэд
Араас нь бид сажилж явсан

Аягуй бол одоо ч гэсэн сэхээтний
Анкетыг үзвэл буриад олон биз.
Ажилсаг энэ буриад зонууд
Ард түмэнд минь ихийг өгсөном.

Ид цэцэглэх хориод насанд минь
Их зүйлийг ойлгуулж өгсөн юм.

Хараацай гэдэг жигүүртэн шувуу
Хадан дээгүүр нисээд байна аа хє.
Хамгаас хайртай миний алдрай
Хаахна газрын үр юм бол доо гэж

Насны залуу, нарны эртэд
Найзлан дассан миний алдрай
Намайгаа санаж суугаа болов уу.
Натгар жаахан Сэмжүүхэй минь.

МОНГОЛ БҮСГҮЙ

Зүтгэн зүтгэн тэмүүлж яваа
Зүс нийлсэн алаг морьд шиг
Галтай залуу насны минь солонгын өнгө
Чи хаана байна аа
Ган төмөр шиг сэтгэлийн минь соронзонгүр
Чи хаана байна аа.

Галавын далайгаас түвсэн
Сондор чулуун шүлгийн минь
Галиглаж болдоггүй хэлхээг
Соёрхон нэгэн таална уу даа.

Мереедел их насны минь
Мөнгөн сарнай чи хаана байна.
Мөсөөр шаргих амьдралын
Мөнхийн зун чи хаана байна.

Мечид гүехэн жаргалаа
Мөлүү болтол элээсээр
Мөхөс дархалсан шүлгээ
Мөрөн дээр чинь тавья.

Гүн мөрөн шиг амьдралын
Гүүр болсон алдрай минь
Хүн хэмээх алдрын
Нүүр болсон амраг минь

Хүүхэн хэмээх нэрийн
Турьхан бүхнийг агуулж
Түүхт Монгол орны
Тулгыг түшсэн эхчүүд минь

Мойл жимсний ширхэг шиг
Тормолзсон нүдтэй
Морин цэргийн сэлэм шиг
Туялзсан нуруутай

Монгол бүсгүй таныхаа
Гэрэл сүүдрийг тодруулсхийж
Монгол яруу найрагч
Гэгэлзэн байж дуулах уу даа.

Хүний хайрыг анхан амссан
Хөвгүүн зүрхний түгшилт гэмээр
Хүслэн хосолж болзоонд ирсэн
Хеерхий нэгний тогшилт гэмээр

Яруухан бегсэд эрчимтэй чимээ
Хэцийн цаанаас тодрон байна.
Яруухан бегсэд хэмнэлттэй айзам
Хээрийн пянзанд бичигдэж байна.

Тэнгэр газрын савслага нийлэх
Тэртээ цэнхэр гүвээний цаанаас
Тэнгис далайн долгио хавах
Тийм гүн харанхуй гэмээр

Нэр усгүй толгодыг даваад
Нэг морьтон тодроод ирлээ.
Снгийн цэцэгтэй ногоон хөндийг
Омголон морьтон тоосоор шугамдав.

Багваахай цэцгийн ёдон малгайг
Багц багцаар үргээн хийсгэж
Харж зогссон миний нүдийг
Халуун салхиар алгадаад өнгөрөв.

Хээрийн тоос морины хөлс
Хээнцэр хувцасны үнэртэн ус
Хэсэгхэн зуур ханхийгээд
Хэдэн гүвээ даваад одов.

Навчин чихтэй суман хүлгийн
Нарийн суран жолоог түвшин
Насан залуу монгол бүсгүй
Надад гайхуулж ийнхүү өнгөрөв.

Хэмнэл нарийн давхиаг морины нь
Хэрлэнгийн хар ус шиг сайхан нүд
Духны хөхөл, нарийн халз
Дунгийн ам шиг хамрын нүх

Зангиран товойх овгор булчин
Загасны хайрс шиг гялтганах зүс
Сэрвээнд зууралдах гурван хавирга
Сүүлний нь хийсэлт тодроод өнгөрөв.

Сайхан хүлгийг санаагаараа захирч
Саран даруулгыг гэзгэндээ шигтгэж
Саарал эсгий малгай духдуулж
Салхин дарцаг шиг торойх бүсгүйн

Холцруу унхиалган бор нүүр
Холбирон бултах хар нүд
Хотгор нуруу гүдгэр цээж
Хоромхон зуур харагдаад өнгөрөв.

Сайн морины ширүүн давхилтаас
Сайрын чулуу зүлгэн дээр шидэгдэнэ.
Сайхан бусгүйн ширвэх харцнаас
Шүлгийн тоос зүрхэн дээр шингэнэ.

Хүний сайхныг олж төрөөд
Хүслийн сайхныг дээжилж өссөд
Морины сайныг унах заяатай
Монголын сайхан бусгүй гэдэг

Тив дэлхийн жаргал хуваалцаад
Тэгш таван хүслэн гэмээр
Талын дунд ингээд учрахад
Дөлхөн таван тэнгэр гэмээр

Хүний газар нутгаа санахад
Хүслийн таван судас гэмээр
Хүүгээ тэврээд бүүвэйлж суух нь
Хөгжмийн таван утас гэмээр

Эмээлийн дөрөө дархалж өссөн
Эрийн сэтгэлийг уяруулдаг байна.
Эрчлэн дэврэх омог бахархалаар
Шүлэгчийн зүрхийг уяруулдаг байна.

Цэнэгтэй пуужин газраар хавах шиг
Цэцэгтэй талыг зүсээд өнгөрөөхдөө
Цээлхэн бодлын онгод гүйдлээр
Цэгцтэй шүлгийг хүсээд өнгөрөв.

Айлаас эрэхээр авдраа уудлах
Ардынхаа сургаалийг давтаж дуудваас
Арга ч үгүй амраг минь гэсхийн
Амьдралынхаа жаргалд автаж туйлбаас

Уяхан төрсөн хүний үрийг эрж
Уул ус давалтгүй гэлээ
Монгол бусгүйд хайраа өгье гэж
Морьтон авхайг дагалтгүй гэнэ.
Монгол бусгүй дэлхийд гайхуулж
Морь унадагаараа гайхамшиг болсон

Хүдэнтэй хөндийг мориор туулахаас
Хүний сэтгэлийг мориор хэмждэггүй юм.
Холын замыг мориор туулахаас
Хонгор амрагаа мориор хайрладаггүй юм.

Өнөр хотын чулуун талбарт
Өндөр өсгийгөөр бүжиглэж ядраад
Өдөн дэр дулаан хөнжилд
Өсөж төрсөн цагаан бүсгүйн

Хот хийцийн цагаан туфлиэр
Хорь дахь зууны дэлхийг гишгэх
Хөлийн чинь цэвэрхэн өлмийд
Хоног дараалсан удам бий.

Хөнгөн хөлтэй морио эмээллэж
Хөдөө талдаа дүүлж өсөөгүй ч
Мөнгөн цагаан тэшүүрээ хийж
Мөсөн талбайд дүүлж өссөн

Хаван тэших тэмээний нуруун дээр
Халуун говийг туулж яваагүй ч
Халин гулсах тэртээд улаалж
Хангайн цасыг туулж явсан

Майлах төлөө симфони тоглуулах
Малчны хотонд дасаа нь үгүй
Бүхэл оркестр танго үлээх
Бүжгийн хүрээлэнд дутуу нь үгүй

Хууранд хөтөлсөн хоёр чавхдас
Хулсан лимбэний арван нүхэнд
Уяхан цэгцтэй боржигин намбаар
Уртын дуу дуулж үзээгүй ч

Унаган хүлгийн хур дэл дээр
Уртын дуугаа бүтээж ирсэн
Урьдын олон өвгөд эмгэдийнхээ
Удмын санааг зүрхэндээ тээсэн

Ийм нэгэн монгол бүсгүй
Ирээч гэж намайг дуудав.
Идтэй дурлалын шидтэй цэнэгээр
Идэр зүрхийг нам буудав.

Эмнэгийг сургаж унаатай явах
Энэ монголын ёсон байвч
Эдэлж чадахгүй нуруугий нь авбал
Эмээлээ аваад зайлдаг ёсон бий.

Хорвоо дэлхийн айл гэж явахад
Хогшил херенгэ цуглуулдаг ч гэлээ
Хожмоо хэрэггүй илүүдэж муудсаныг нь
Хог дээр хаядаг ёсон бий.

Дээрх зүйлийг дэмийд үзээд
Дэгжирч тоохгүй гелерч явбал
Дурлал хайрын хог дээр таныг
Дуртай дургүй ч хаях л болно оо.

Амьдрал яахав есрийнхөө жамаар
Алгуур эргэнэ үү, түргэн эргэнэ үү
Авдаг санж уу, хөөдөг санж уу
Амраг минь байхад юугаар дутах вэ.

Энийг авъя тэрийг олъё гэж
Эдлэх минь, өмсөх минь, үзэх минь гэж
Энэ дэлхийн зарим гангачуул шиг
Эрдэнэт биеэ гутаах юм чи.

Этгээд хачин элдэв аашаар
Эрүүл өвчтэй алин болох хийгээд
Эцсийн эцэст чи хүн нэртэй л байх юм.

Өсөхийн цагт чихэр шиг үгийг
Өтлөхийн цагт таяг шиг үгийг
Өлсөхийн цагт хоол шиг үгийг
Өвдөхийн цагт эм шиг үгийг

Алс явахад унаа шиг үгийг
Айхын цагт зэвсэг шиг үгийг
Ядрахын цагт янчаан шиг үгийг
Ямбалахын цагт тэрэг шиг үгийг
Дээл олдоход хөнжил болох үгийг

Энэхэн ганц насанд минь
Ээж аав хэлдэг юм байна.
Эр ганц биед минь харин
Эхнэр хүн хэлдэг юм байна.

Хүндтэй чадалтай монгол бүсгүйн
Хүчтэй атлаа уяхан цогцос
Хүлэг морины онгон зоон дээр
Хүнийг хайрлаж түвнийг төрүүлнэм

Шулуун бус адармаатай түвхийн
Чулуун хуудсууд эргэж байхад
Халуун тэмцлийн тоосон дунд
Бүлээн цус асгарч байхад

Морин цэргийн сэтэрсэн эгнээг
Монгол бүсгүй нөхөж явсан юм.
Хайртыгаа тэвэрдэг уяхан гараараа
Хаттай сэлэм атгаж явсан юм.

Хар хилэн гэзгээ шууж
Хаж мөнгөн дуулгаар даруулж
Найр наадмын гоёлын оронд
Нарийн ялтсан хуяг тааруулж

Саалийн хувин барьдаг гартаа
Саран дугараг бамбай атгаж
Исгэрээд ирэх гилбэрт сумыг
Ирмэх ч үгүй серж явсан

Эртний цуут Монгол бүсгүйн
Эрхэм алдрыг өргөхгүй бол
Ээжээс төрсөн монгол шүлэгчийн
Энэхэн насны азанд муу.

Ахуй энэ Монгол орныхоо
Ариун тэмцлийг хүүгээрээ дэмжсэн
Аугаа их маргаашийн төлөө
Амгалан тайвныг сүүгээрээ дэмжсэн

Манай сайхан монгол бүсгүйд
Хүний сайхан цөм бүрдсэн юм.
Даруу сайхан зан чанарт нь
Яруу сайхан увидас шингэсэн юм.

Эвэр нум шиг хархан хөмсөгтэй
Эрвээхэй цэцэг шиг алаг нүдээрээ
Талд бичсэн сүргээ тоолох шиг
Таны миний сэтгэлийг уншдаг

Тэнд эндхийн будаг түрхэлгүй

Тэнгэрийн хаяаны енгетэй төрсөн
Намуу цэцэг шиг ариухан уруулаар
Насны жаргалыг шивнэн хэлдэг

Срх тоонот эсгий гэртээ
Сглсений нарыг авчирдаг гараараа
Үйл оёдол цагаан идээ
Үгвйршгвй баялаг бүтээж өгдөг.

Нуурын хун шиг намба делгсөн
Нутгийн агаар шиг ааш ялдам
Нуруу цэгц бие чийрэг
Нууцгвй ил сайхан сэтгэлтэй

Хорвоод хосгвй монгол бүсгвйн
Хотол алдрыг өргөхгвй яах юм бэ ?

Ганган ганган цэцгэсийн дундаас
Гэрлийн цэцэг тодхон байдаг
Газар газрын хvvхнvvд дундаас
Монгол бүсгвй содон байдаг юм.

Алдар алдраас өндөр алдрыг
Ариухан бүхнээс ариун байг гэж
Тэнэгэр өрөөлөө дэвшvvлж барья
Тэгэвч бас хэлэх vг байна.

Хорьдугаар зууны аяс дагаж
Хот бараадах нь зөв боловч
Хорвоод хосгвй монгол бүсгвй
Хог самардах арай болоогвй.

Хувьсгалын ачаар нvд тайлж
Хуучнаа халах нь зөв гэлээ ч
Хуурдах дуутай монгол бүсгвй чи
Хулгаж эргэлзэх арай болоогвй

Цаасан гутал нейлоны төлөө
Царай алдаж хөөцөлдөж явснаас
Ноосон даавууны эх орондоо
Хоосон хоносон ч яадаг юм бэ.

Зажилдаг бохь твистийн хойноос
Загас шиг давхиад дэгээдvvлснээс
Нуур шиг хөдөөдөө гэдэс цатгалан

Нугас шиг ганганаад цэнгэж үзээч ээ.

Африк хэмээх халуун тивийн
Аз муутай бараан хvvхдvvд шиг

Зарц боол болж хэзээ ч та нар
Зах дээр худалдагдах зовлон үзээгvй

Идэх емсехеерее хэзээ ч дутаагvй
Итгэх амраг хаанаас ч эрэхгvй
Иргэн бүхний итгэлийг булаасан
Ийм орныг хаанаас ч олохгvй.

Дэлгэр баян ийм орны
Дэгжин дээшлэх үр ач нар нь
Дээдийн зэрэгтэй сайн явъя гэвэл
Дэлхий дахины эрдмийг сур !

Емсех зvvх, идэх уухаа
Ерийн гараар хийж сур
Элгэн хайртай монгол эрчvvдээ
Энхрийлэн хайрлаж хvндэлж яв.

Хамтын жаргалаа нэгэнт ярьсан бол
Ханилсан шиг ханилж сур

Эртний сайхан заншил соёлоо
Эргэж харалгvй хаяж орхивол
Ирээдvй болсон залгамж халаа чинь
Эцсийн эцэст гомдох цаг ирнэ шvv !

ОХИНДОО ИЛГЭЭХ ЗАХИДАЛ

Зуурдхан жаргалт тэр нэгэн жилийн
Зуны нарны хэлтэрхий болж vлдсэн
Зулзаган жаахан охин минь сайн уу ?
Зутруухан мэндээ аав чинь илгээе !

Эр хvн шиг эрвэлзэж явах цагийн
Эрх чөлөөний минь эмтэрхий болж vлдсэн
Эс таних охин та сайн байна уу
Эцгийнхээ мэндийг хvлээн авна уу ...

Би шоронгоос бичиж байна
Бичих бичихдээ чанга дэглэмээс бичиж сууна
Битгий гайхаарай охин минь

Бие сэтгэлийн бяцхан соронзон минь !

Жаахан тэр соронзонд татагдалгвй
Жаргал зовол хоёрын хил алхахдаа
Аав чинь зоригтой байж, тэнэг ч байж
Архитай, нехедтэй, нэр тертэй ч байж

Хүн ер нь дэлхийн татах хуультай
Хүч сорилцож хөл дээрээ босдог юм.
Уул еед авирч огторгуйд нисдэг юм.
Унахдаа нөгөө л газартаа унадаг юм.

Газарт унаад зогсохгвй, газар доор
Гарцаагвй ноёлох таталтын хуулиар
Эцсийн эцэст нойрсдог юм алаг үр минь
Эцгийн зүрхний алтан соронзон минь.

Төвөөс зугтах хүч болж аав чинь
Төмөр тор уруу солир шиг орсон юм сан.
Зүггвй цаг дуусч үр чамдаа татагдан
Зүрхний минь үлдэц хэлбэлзэнхэн байна.

Сдийд миний охин том болоо биз ээ
Снгерснийг шоглосон юм шиг, ирээдвйг зөгнөсөн юм шиг
Сөр хүн ойлгохын эрхгвй зургуудын
Снгийн харандаагаар эрээлж суугаа биз ээ.

Аавынхаа шүлэг бичдэг хэлийг
Айхтар сураа биз дээ ... Ээжтэйгээ
Ач тач ярьж байгаа биз. Сайн сураарай
Алдаагвй цэвэрхэн бичдэг болоорой.

Харагдсан бүхнээ багшаасаа асууж
Харагдаагвй, бодогдсон бүхнээ ээжээсээ асууж бай !
Харин охин минь “Аав яасан бэ ?” гэж
Хаанахын хэнээс ч битгий асуугаарай.

Энэнийг хэн ч чамд хэлж өгөхгвй
Ээж чинь ч үнэн хэлэхгвй, бүү асуу
Эцсийн эцэст цаг хугацаа чамд бүхнийг хэлнэ.
Энэ дэлхий дахин хэлж өгөх болно.

Магадгвй чи балчир хүүхдийн ухаанаар
Маргааш ч юм уу, өнөө шөнө ч юм уу
Аавыгаа ирээсэй гэж боддог байлгвй
Аугаа сайхан эр бий гэж санадаг байлгвй

Олимпийн чөлөөт бөхийн аварга шиг
Омголон тэнхлүүн, өндөр, зузаан
Онц гоё хувцастай, бас сайд шиг
Одон тэмдэгтэй, гялалзсан машинтай

Гэрэл цацарсан тийм лут аав
Гэрийн чинь үүдэнд сүндэрлэн зогсож
Олон түмнийг шавуулж чанга дуугаар
Охин минь хэмээн дуудна хэмээн бодно болов уу ?

Эвий гэж дээ охин минь зөв өө
Эцэг нь охиндоо хүн хүндээ
Энхрий сайхан харагдах ёстой
Энэ бол гэвч номын үг шүү.

Одоо би охиныхоо санаагаар
Очжээ гэж бодъё. Үүдэн дээр чинь
Чөлөөт бөхийн аварга шиг биш
Четгэр шиг амьтан зогсож байх вий.

Зүрхийг нь ухаад авчихсан юм шиг
Зүүн тал нь хоосон ... цээж нь хазгай
Зүдрүү туранхай, нөмгөн нүцгэн
Зүс нь хувхай цагаан хүн харагдах вий.

Хатаасан шарил шиг энэ хүнийг
Хараад чи айна аргагүй зугтана
Хаалган цаана орж ээжээ дуудна
Ээж чинь ч айна. Гэр чинь ч айна.

Хойд урд ерсений чинь айлын аавууд
Хорины дарга цэцэрлэгийн чинь багш
Шилэн тэрэгтэй том дарга ч айна.
Шинэ аав чинь бүр ч их айна.

Айхын эрхэнд чи уйлан хайлан
Аав биш яв гэж хашхирах байх
Аргагүй шүү дээ, гэвч харыг цагаанаар
Ариун цагааныг хараар нууж болдоггүй юм.

Нэгэн цагт энэ муухай хүн
Нэрийг чинь чамд өгсөн юм
Бичгийн ширээнээ эзэн нь явах цагт
Биеийг чинь чамд хайрласан юм шүү.

Төрөх газрын цонхоор анх чиний
Тее хүрэхгүй улаахан нүүрийг хараад
Сансарт аялсан Гагариныг харсанаас илүү
Сандарч баяссан хүн бол би билээ.

Хатуу ааштай үйлчлэгч авгайг уярааж
Халуун савтай цай барин хоргоож
Арван едер – шене төрөхийн үүдэнд
Аргамжаатай байсан хүн бол би билээ.

Гарах едер нь елгийтэй чамайг
Ганган сайхан ээжтэй чинь хоёуланг
Энэ дэлхийн гурван миллиард хүнээс
Эцэг нь гэж үнссэн нь би билээ.

Елгийг чинь түшиж даавууг чинь хуурайлж
Еглее эртийн жавраар сүүнд зогсож
Мелхех цагт чинь евер дээрээ дэвхцүүлж
Мен ч олон емдее нэвтлүүлсэн юм сан ...

Ор түшээд хелд орж байхад чинь
Орхиод аав чинь явсан юм сан
Охиныхоо амаар хэлсэн нэг ч үгийг
Одоо болтол сонсоогүй л явна даа.

Тохойн чинээ бие нь хэрхэн өсөж
Том болсны нь үзээгүй л явна даа.
Хэнийг дуурайж, юу юу сурч
Хэт нь яахыг хараагүй л явна даа.

Гэвч өвлийн энэ шене делеер
Гэрэл гэгээ болж алс газраас
Даарсан зүрхийг минь ээх охин буй гэж
Дандаан бодож сэтгэл бүлээсдэг юм.

Бүлээсгээд зогсохгүй халуусгаж
Бүр сэтгэлийн минь ганг тайлах
Бүсгүй үр нэгэн ширхгийг би
Бүх дэлхийн нэрийн өмнөөс хүснэ ээ.

Дамжиггүй чи өснө охин минь
Даарсан ч өснө, халууцсан ч өснө.
Хаврын ногоог гишгэлсэн ч ургадаг юм.
Хагасыг нь тас татсан ч ургадаг юм.

Хайлаас шиг муу аав чинь эзгүй ч
Хангай шиг сайхан ээж чинь байхад
Миний охин юугаар дутах вэ
Хүний охины л жишээ өснө.

Ээж чинь чамд юм бүгдийг өгнө.
Эмэгтэй хүний гоо сайхныг өөрөө
Эзэмшсэнийхээ хэрээр чамд өгнө.
Эрдмийг л харин өгч чадахгүй байх.

Би ч гэсэн ээж чинь ч гэсэн чамд
Биеийг чинь өгөхөөс ухааныг өгөхгүй
Өгөх дургүй дээ өгөхгүй байгаа юм биш
Өөрчлөн хөгжихийн хуулийг хүндэлнэм.

Орчлонг сүүдэр талаас нь хардаг
Одооны миний нүдээр чи
Аугаа их хорин нэгдүгээр зууныг
Аав шигээ танхай харж болохгүй.

Эсэргэн их хорин нэгдүгээр зуунд
Ээж шигээ зүгээр сууж болохгүй
Эрдмийг тэгэхдээ сурна уу, байна уу
Энэ бол чиний хэрэг охин минь.

Оюун эрдмийг зэрэмдэглэж сурснаас
Огт сураагүй нь дээр байдаг юм.
Муу жолооч тэрэгтэйгээ цуг
Мухар ганга уруу онхолддог юм.

Онхолдохдоо бас хамт явсан
Олон хүнийг сүйд хийдэг юм.
Оюун эрдэм түвнтэй адилхан
Огт сураагүй бол харин аюулгүй

Эх орон ард түмэн хоёртоо чи
Эрдэмтэй ч зүтгэнэ, эрдэмгүй ч зүтгэнэ.
Эгэл олноосоо юуг бүтээнэ түвнийг
Энд тэндээс нь дэмжилцэх ёстой.

Халуунаас тасарсан үрийн хувьд
Хайрт охин чамаасаа би
Хүн төрөлхтний нэрийн өмнөөс
Хүсэх зүйл нэг байна. Сонсоно уу ?

Үүрд чи хvvхэд хэвээрээ
Үсэндээ туузтай, амандаа чихэртэй
Үсэрч цовхорч явахгvй ээ. Медхен
Үйл явдалд оролцох нас чинь болно.

Аав ээжийнхээ залуу насыг
Ахин чи шинээр давтана
Арай гэрэлтэй, арай уужим
Алтанхан едрvүд чамд ногдоно.

Над шиг зураач бол гэхгvй
Найз нар шиг минь шvүлэгч бай гэхгvй
Дамдимаа шиг барималч бол гэхгvй
Дашдулам шиг хөгжимч бай гэхгvй.

Ер нь тэгээд охин танхил бие чинь
Ертенцийн хvний олон нарийн эрдмээс
Алины нь ч сурахгvй енгөрч болно оо
Аав чинь vүнд буруу егэхгvй. Харин

Сайн шvүлэгчийн охины хувиар чи
Сайнаас сайн уншигч байх хэрэгтэй.
Ойлгуулдаг зохиолчоос гадна
Ойлгодог уншигч байх хэрэгтэй юм шvv.

Зураач хvний vр садын хувиар чи
Зураг таньдаг нvүдтэй байх хэрэгтэй
Хvслийг нь ойлгож чанарыг нь танилгvйгээр
Хvний бvтээлийг хvн дvгнэж чадахгvй ээ.

Яаж ч чи гоёж гангаллаа гэсэн
Яс угсаагаа далдартал гоёод хэрэггvй
Ямар ч ном олон хэл сурлаа гэвч
Яруу сайхан Монгол хэлээ мартаж болохгvй !

Энэ хэлээр аав чинь
Эхнийхээ шvүлгийг хэлхсэн юм.
Энэ л хэлээр аав чинь
Эцсийнхээ шvүлгийг хэлхэх болно.

Энэ хэлээр дуулж, энэ хэлээр уйлж
Энэ хэлээр онож, энэ хэлээр алдаж
Эцэг чинь еерийнхөө хөшөөг еерее
Эл Монгол хэлээр босгосон юм шvv !

Азийн цээжин дээр Монгол гэдэг
Аугаа нэрийг сэлмээрээ сийлсэн
Тал шиг сэтгэлтэй уул шиг хүмүүсийн
Тасархай нь гэдгээ мартаж болохгүй !

Амаржих газрын хаалганы завсраар
Амрыг нь асууж ээжийг чинь уяраасан
Анхны бүүвэйг манцуй дээр чинь
Аялан дуулсан энэ хэлийг чи

Гарцаагүй сайн сурах ёстой.
Гажиг бүхэнтэй нь тэмцэх ёстой.
Ганцхан чамаас үүнийг хүснэ.
Газар доороос ч гэсэн хүссээр байх болно !

НАНЧИДИЙН ШИРЭЭ ХАВЬД УНШИХ ЗАХИДАЛ

Холбогдох хүний нь сонорт
Хойшлуулалгүй хүргэх ёстой
Энэ нэгэн ер бусын захидлыг
Эзний нь амнаас буулгаж бичлээ.

Олон хүний элдэв намтар
Оволзсон баяр хүлцсэн гуниг
Онгон дурлал хөнгөн хагацал
Охидын гоморхол, нөхдийн бахархал

Сэтгэлт хосын уяхан дуудлага
Сэмхэн атгуулах уран захидал
Сэргэлэн инээдэм энэ бүхнийг
Шүлэглэж суухад амар билээ.

Эдүгээ гэтэл тэс өөр
Энэхэн найргийг Долгор хүүхний
Эмзэг сэтгэлийн догдолуун үгээр
Эр нөхөрт нь дамжуулж өгөх

Зайлж болохгүй үүрэг хүлээж
Захидал болгон сийрүүлж бичлээ
Зарим талаар Чулуунтай төстэй
Залуу нөхдөдөө зориулж бичлээ.

Нөгөө муу Долгороос чинь

Нөхөр Чулуун чамдаа бичлээ.
“Хавар – зуны зааг юутай сайхан
Хангай дэлхий цэнхэрлэн цэцэглэж байна.

Хайртай нөхөр чулуун чи минь
Хаахна газар явнам бэ ? ...

Сөрийн чинь хойноос үргэлж ширтэх
Срөвч сэтгэлийн усан нүдэнд минь
Срөтөхөөс чи минь халширсан бол
Сгүүлэн хэлэх үгийг минь сонс л доо !

Буурал болсон ч хагацахгүй гэж
Буруу явсан ч хаяхгүй гэж
“Бурууг хэлж зөвийг сонсоно” гэж
Хүн хүнтэйгээ ханилдаг биш үү.

Амьдын жаргалаар жаргана гэж
Асарч нэгнийгээ хайрлана гэж
Алтанхан сургаалийг нь сонсоно гэж
Анхан бид ханилсан бус уу.

Гэтэл чи минь ямархан учраар
Гэрийн бараа харахыг болив.
Гэргий намайгаа юунд зовоож
Гэм зэмтэй алдаагаа давтав ?

Олон жил дамнан гуйсан
Охин зөслөн итгэлийн минь үгийг
Одоо болтол чамайгаа гэсээр
Овоолж үүрсэн сэтгэлийн минь зовлонг

Чиний төлөөсөө нойргүй хонож
Чилж зүдэрч, ичиж гуньж
Чимхийсэн хүйтэн жаварт хөрч
Чинэрэм гийсэн хурц наранд халж

Уйлах газар нь уйлж явсан
Уурлах газар нь уурлаж ядсан
Учирлан гуйж аргадаж цөхсөн
Намайгаа чи хайрлахаа яав даа.

Хамгийн сүүлд гэрээсээ гараад
Харагдалгүй чи, зургаа хоолоо
Хамгийн сүүлчийн оддыг шууртал
Хараа нойргүй би, зургаа хоолоо.

Аагтайхан цайгаа хөргөлгвй дүүргэж
Амраг чамдаа зургаа хоног зэхлээ.
Аяганд чинь хоолныхоо дээжийг
Амталж хийгээд зургаа хоног тавилаа.

Үүрдийн гэсэн чамайгаа аятайхан угтах гэж
Үс зүсээ янзлаад зургаан едер харлаа.
Хөжлийг чинь засаж орыг чинь зэхээд
Хөлний нь дэргэд би, зургаан шөнө уйллаа.

“Аав чинь шөнө ирнэ” гэж зургаан орой
Алаг хонгор үрстээ худлаа хэллээ би.
“Аав чинь эрт явсан” гэж зургаан өглөө
Алаг хонгор үрсээ хуурч мэхэллээ.

Эх хүн төрсөн үрдээ худлаа хэлнэ гэдэг
Энгүй хүнд нүглийг зургаан хоног үйлдлээ би.
Энхрий үрсээсээ зургаан хоног нүдээ нуулаа би
Эрээн даавуу алчуураа зургаан хоног нэвтэллээ би.

Арван таван жил чинийхээ
Айсуй яваа барааг баярлан харж
Ахуй сэтгэлд дасал болсон газруудаа
Зургаан едер би элэгдтэл нь ширтлээ.

Арван таван жил чинийхээ
Аяархан ханиасхийгээд ирдэг
Аниран шингэсэн чимээг чинь
Зургаан шөнө би хүзүүгээ хөштөл чагналаа.

Тэгтэл чи минь алга аа.
Төнгөрт хийссэн утаа шиг

Төнгист шидсэн чулуу шиг
Тэр чигтээ алга болчих юм ! ...

Хайртайхан амраг Чулуун минь ээ
Найртайхан сэтгэлээс гуйн сөгдөх
Нандинхан гэсэн хэдэн үгийг
Насныхаа янагаас сонс л доо.

Энэхэн захидлыг унших цагтаа чи
Эрээд намайг олохгүй юм байна гэж
Эрэмшиж битгий биеэ магтаарай
Эхнэр намайгаа бүү шоолж үзээрэй.

Єнее болтол чамайг мэдээгvй дээ
Єдер шенегvй зовж суугаа юм биш ээ
Єереєс чинь єер тоох хvнгvй дээ би
Єнчин хvvxэд шиг уйлж суугаа юм биш ээ.

Амраг Долгор гэж гэмгvй нэгэн бvсгvй
Ар талдаа хvlээж байгааг мартсан атлаа
Архи харчихаад “Цагаан Долгор” гэж
Намайг орлуулж яваад чинь би гомдох юм.

Хаана наргиж унаж, шартаж явааг чинь
Харснаас єерцгvй мэдэж байна би.
“Хайран чиг миний нєхєр дєє” гэж
Харуусанхан бодож байна би.

Амьдралын хань, vрийн минь эцэг
Анхны янаг минь энэхэн хорвоод
Аргагvй чи мєнєєс мєний тул
Алдхан биеэ зовоож чамайг гэсээр суунам.

Санаж байна уу Чулуун минь ээ
Саяхан чи бидэн хоёрын
Сандал дээр ихэр од шиг зэрэгцээд
Сайхан гарсан цэл залуухан зураг бий еэ.

Одоо би энэ зургаа хараад
Олон хаврын цаадах арван найман насны
Онцгойхон вєийг сэтгэлдээ дурсан
Єереє єертєє атаархаж суунам.

Тэгэхэд би зэгс хулс шиг биетэй
Тєвхийсэн мєртэй, инээд алдсан харцтай
Тєнvvxэн царайтай гал дєлтэй ...
Тєнгэр минь ! (єстой хvvxэн шиг хvvxэн байж дээ)

Хvvxэн шиг хvvxэн байхдаа бас
Хvvxэд шиг хvvxэн байсан юм уу даа
Хvссэн бvхэн сэтгэлчлэн бvтнэ гэж
Хvний жаргаагvйгээр жаргана гэж

Бvжиг эргэж дуу цээжилж
Бvтэн сайнаар ууланд авирч
Амаа цэнхэр болтол жимс идэж
Амьдралыг жимс шиг л санаж явж дээ !

Тэр үеэр ... санаж байна уу ? Чулуун
Тэргүүн сарын урьхан тансаг
Тэргэл едөр байсан аа даа ?... Цэнгэлдэхэд
Тэмцээн ид дундаа ... сайхан аа !

Үелсэн суудалд хүмүүс пиг дүүрэн
Үзэсгэлэнт цэцэгс шиг эрээн мяраан
Үеийн хүүхнүүд нүцгэн сэлгүүцэж
Үзэм зажилж мөхөөлдөс шимж байсан сан.

Хөвгүүд залуус бие халаалтад
Хүнд хөнгөн дасгал хийцгээж
Хүрэл шиг биеийн нь булчин зангирч
Хүрэн зандан шиг гялалзаж байсан сан.

Олон өнгийн туг дарцаг
Огторгуйн наахна аяархан дөлсхийж
Арван найман насны минь сэтгэл шиг
Агаар тэнгэр сэвгүй цэлмэг байлаа.

Найман зуун метрийн кросс уралдаанд
Намайг түрүүлж ирээд цэцэг гардаж
Амжилтдаа бүх биеэрээ инээмсэглэж байхад
Анхан чи надтай учирсан шүү дээ.

Тэгэхэд чи хорин нэгхэн настай
Тэнхлүүн мөрөндөө цэргийн погонтой
“Алдар” нийгэмлэгийн тамирчин гэгдэж
Алга ташилтан доор мандаж байсан даа.

Ширхэг нийлэн гялбах өтгөн хар үстэй
Шил хангайн царс шиг өндөр гоолиг биетэй
Шулуун зантай чадал тэнхээтэй
Чулуун чамдаа би сэтгэл алдсан даа.

Амьдын диваажин болсон тэр зуны
Алтан өдрүүдийг би одоо санаж байна.
Ахин дахин учирч нүүр хагаранхан
Аяархан үнсэж байсан үе өчигдөр шиг санагдана.

Гэтэл арван таван он өнгөрчээ
Гэр бүлийн маань алаг эрээн амьдрал
Намайг чамайг өнгөөрөө илбэдсээр
Насны үд дунд өнөөдрийг хүргэжээ.

Єнеєдєр би нүдэндээ нулимс хавчуулж
Єнгєрсєн сайхнаа эргэцүүлэн бодож сууна.
Єєрийн амсаж явсан залуу насан бус
Єєр бусдын ярьсан амтат тууж шиг санагдана.

Хар л даа Чулуун минь энэ жаазанд
Хагас жилийн ємнє чи бид хоёр
Хамгийн бага охиноо дундаа суулгаад
Хаврын баяраар авахуулсан хврэн зураг байна.

Атираа тодорч мах нь шуусан нүвртэй
Алжаасан дүртэй энэ хоёр хашруудад чинь
Арван таван жилийн цаадах бидний дүрс
Алга шvv дээ Чулуун минь !

Хаа байна миний Чулуун
Хар хємсєгтэй, хар нүдтэй
Хацар нь тэгш дух нь толигор
Ханхар сайхан эр чи хаа байна.

Оронд нь бvдэгхэн гvлмэр харцтай
Овор ихтэй бvрсгэр ширvvn царай
Шанаа нь хонхойж магнай нь атирсан
Шал єєр хvн байна. - Чулуун минь

Хайран тэр залуу насыг
Хаана гээснийг би чинь мэдэж байна.
Хамгийн анхан чи согттолоо уусан
Тэр л ширээн дээр залуу нас чинь бий.

Тэр л ширээний хулдаасан дээр
Тэнд эндгvй архи пиво асгаж
Норсон шvдэнз дутуу татсан тамхи
Новширч vлдсэнийг санаж байна уу.

Яг л тэрэн дунд чиний минь
Ялалтын сахиус шиг залуу насан
Янаг дулаан сэтгэл, нэр тер чинь
Яруухан хурц цог жавхаа чинь

Єєрт чинь мэдэгдэлгvй vлдсэн байна.
Єнєє болтол чи тэр л ширээнээс
Єнхрєх утасны сул vзvvр хєвєх шиг
Єчнєєн жил єєрийгєє хєвсєєр явна.

Гайтай нэг еглөөг сэтгэлээсээ би
Гаргая ч гэсэн гарч егөхгүй юм Чулуун минь
Ганцхан эмзэг едер бүхэл амьдралыг
Ган хутга шиг шархлуулдаг юм байна шүү дээ.

Алсын аймгаас найзыг чинь ирнэ гэж
Алтан одтой коньяк хэмээх сархад
Авдрандаа хадгалсанаа даа бид хоёр
(Архи тэгэхэд ховор байсныг яана)

Едер дунд би ажил уруу чинь утасдсан сан
- “Снеедер ажилдаа ирээгүй” гэж хариу сонстсон сон.
Еглөө нь чи ажилдаа яаран гарсан сан.

Зуны нар шиг чиний минь дүр
Зуу дахин өнгө орон санагдаж
Зуурдын осолд ертөө юм уу гэхээс
Хоёр нүд минь харанхуйлж билээ.

Үдээс хойш ажлаа ч хийж чадсангүй
Үүгээр түүгээр асууж сураглаж ядаад
Үүдтэй бүхнээр эрж шагайж цөхөөд
Үдэш нь гэртээ уйлан хайлан буцсан сан

Арван хоёрдугаар сарын хорин хоёрныхоос ч илүү
Аймшигтай тийм урт шенийг би үзээгүй
Аажимхан цохилох цагийн цохилт бүхэн
Аварга хүнд сүхээр зүрхийг минь цохих шиг ...

Нам гүм өнгөрөх агшин хором бүхэн
Нас биеэс минь чимхэж аваад явчих шиг
Хацар дээгүүр бөмбөрөх нулимс бүхэн
Хайран залуу үе минь урсаж байх шиг бодогдсон.

Анхны хүү минь тэгэхэд хэвлийд байсан шүү дээ
Алжааж чилэхдээ би хэвтэж амжилгүй үүрэглэж
Аягыг чинь зэхээстэй, хоолыг чинь халаагаастай
Авиа чимээ чагнасаар би зогсоогоороо унтсан.

Гэтэл чи маргааш өглөө нь
Гэрийнхээ хаалгыг маажиж малтан
Дайнтай киноны шархадсан хүн шиг
Даанч хачин амьтан орж ирж билээ.

Ариухан зүс чинь зэвхий даан цайрчээ
Алагхан нүд чинь зэс мөнгө шиг улайжээ.

Амраг ханиасаа айн сэжиглэх
Анхны сүүдэр тэгэхэд намайг дайрсан юм.

Урьд хаврын дунд сарын
Урьхан салхи шиг байсан амьсгал чинь
Уусан архи татсан тамхи хоёрын
Угаартаж унамаар аягвй внэр ханхлуулж

Жаргалын минь дайсан болсон тэр внэр
Жаахан зүрхийг минь сархдын зүүгээр
Цээжийг минь хамгийн түрүүчийн уураар
Цэнгэлийг маань гоморхлоор хатгаж билээ.

Зуурдын осолд ороо болов уу гэж чамайгаа
Зуу дахин бодож уйлсан сан ечигдер нь
Үнэхээр чи зуурдын осолд ертжээ
Үнэн амьдралаа хенеем хүнд осолд оржээ.

Аягвй үгээр чи намайг загнаж
Архи нэхэж шаазангаа хагалсан.
Авдрын түлхүүр гараас минь булааж
Авах зуураа бас унатал минь түлхсэн.

Надад зовлон чамд цэнгэл болсон
Нанчид хэмээх умдааны эхний салхи

Нам гүм гэрийн маань босгыг тэгж алхсаан
Найдаж итгэж явсан сэтгэлийг минь тэгж алсаан !

Асар удалгвй би хүүгээ төрүүлэх гэж
Амаржих газар чамаараа хүргүүлж очихдоо
Ахиад битгий уугаарай гэж хүүхэд шиг
Аргадаж ядан гуйж байсныг санана уу.

Долоо хоног би төрөх тасагт байхдаа
Дотроо үргэлж чамайгаа бодсон сон
Хамгийн хэцүү өвдөхдөө бурхан шүтээн шиг
Хайрт чинийхээ нэрийг хашгиран дуудсан сан.

Хүүгээ “Баяр” гэж бэлэгшээн нэрлээд
Хүй нь цеглэсэн дор гэр еедөө яарсаан
Хүйт оргиж сархдын внэр ханхалсхийсэн
Хүнийх шиг гэртээ би өөрийнх гэж орсоон !

Шилний чимээ, инээд, хараал долоо хоног

Шингэж тогтсон ерөөний агаарыг
Шингэн дуугаар үр минь тэгэхэд сүлж
Шинэ үеэ хоосон лонхны чинь дэргэд тунхагласаан !

Олон жилийн өмнө архины дээжийг
Оочиж эхэлсэн анхны өдрөөс чинь
Омог зориг төгс эсэргүүцэн тэмцсэн сэн би
Одоо болтол чи минь уурласаар яваа болов уу.

Анхны босгосон амьдрал жаргалаа харуусаж
Алаг үрийнхээ алтан маргаашийг хамгаалж
Ариун үнэн сэтгэлийн аргаа барсан уураар би
Архины зовлон мэдэхгүй мөн ч их зовоогоо доо.

Яая гэх вэ ? эхнэр болгон ингэдэг хойно.
Яваа яваандаа элдэв зовлонгийг нь ухаарч
Яриа цуурхал хэл амнаас хамгаалж
Янаг нөхөртэйгөө хуйвалдаж хүртэл сурдаг юм.

Ханийг минь уруу татах нь гэж айхдаа
Хамт уудаг нөхдөөс чинь чам юугаа
Харамлаж элдэв муухай ааш гаргаад
Хар толгойгоо цайтал тэдэнд муулуулж суудаг юм.

Архидахаар гарахад чинь сэтгэлийн зөнгөөр мэдээд
Аргадаж саатуулж ядаад гэнэтийн уур хүрч
- Ахиад битгий шагайгаарай гэж ! хаалгаа хаахдаа
Араас чинь шороо цацмаар байдаг сан.

Уур яах вэ мечийн дараа л намдана
Уугаад нөгөөх минь яаж яваа бол доо гэж
Унаж тусаж, хөлдеж бэртээ болов уу гэж
Уйлан сүрвдэн чамайг эрхээр гардаг сан.

Таньдаг улсаас ичиж чамайг эрээгүй юм шиг
Тайван баясгалантай явах шиг хэцүү юмгүй сэн.
Тарчлан зовж мөргөсөж явсан сэтгэл минь
Чамайг хармагцаа гэнэт хувьсан уурладаг сан.

Хумсын чинээ ч амралгүй миний яваа энэ
Хувийн жаргалаа бодоод үүний байгаа энэ.
Хайран ч сэтгэл минь гэхээс уур минь хүрч
Хамаагүй загнаж явсныг минь уучлаарай.

Уух цагтаа гэртээ чи уу ! гэж
Уусан хойноо гэртээ чи бай ! гэж

Учирлан гуйж архи дарсыг чинь зэхээд
Унах шартах гэгчийг нүдээрээ би үзсэн.

Бүлэглэж уудаг нөхөд чинь манайд цуглаад
Бүтэн хороо цэрэг шиг нижигнэж байхад
Бүгчим үнэр тамхины утаа хоёроос
Хүүгээ тэврээд би хавчигдан зайлж байсан.

Заваарч гүйцсэн ерөөг нойроо хугаслан цэвэрлэж
Задгай мөнгөө хамж шарыг чинь тайлж өгөөд
Захиж зөвлөх үгээ нулимстай хольж хэлээд
Засрах болов уу гэж мөн ч их горьддог сон.

Сайхан сэтгэлийн минь халуун дөхөн дээр
Сархад асгаад чи олон удаа унтраасан
Сав бүхэн өөрийн хэмжээ байдаг гэтэл
Сархад уусан хүнд хэмжээ байдаггүйг мэдсэнгүй.

Архийг чинь гарах бүхэнд чамдаа би
Ахин давтахгүй байх гэж мөн ч олон итгэжээ.
Ахин уух бүхэндээ намайгаа чи
Аль сайхан үгээр тун ч олон мэхэлжээ.

Дархан амьдралын үнэт эрдэнэ шиг холбоог
Дарсны бөглөө анх үхэр буу шиг буудсан даа.
Дахин эвлүүлэх гэж би мөн ч их ядсан даа
Дахин эвлүүлсэн бүхнийг чи ч их эвдсэн дээ.

Гэхдээ би Чулуун чамдаа өшрөө нь үггүй
Гэргийн хувиар шулуун хайраа зориулсан хэвээр
Гэгээн наран доор гэрэлт нүдээрээ харж
Гэнэн сэтгэлээ өгсөн хойно өөр хэндээ гомдох вэ.

Уруул давж бусдын сонорт алхсан үгийг
Уурга цалам хаяад ч буцааж авдаг ёсон үггүй.
Уян халуун хайрыг минь эрүүл цагтаа асаасан хойно
Умдаан хэчнээн хүчтэй ч унтрааж чадах учиргүй.

Надад хэлсэн үг чинь зүрхнээс минь уяатай
Намрын шөнө сойсон хүлэг морь шиг бөмбөлзөн
Нам гүмийг эвдэж ууган хайраараа үүрсэж
Наалинхай үгсийн туураараа сэтгэлийг минь цавчиж байна.

Үнэн итгэл хугаралгүй зуун түмэн удаа
Үглэж чамдаа хэлсэн зүй ёсны үгс минь

Үхэх сэхэх хоёрын чинь шийдийг хамгаалан тулалдаж байна.

Энэний минь хариу болгож наддаа
Энхрий нөхөр минь чи юу хийж яваа билээ ?
Эрхэм нөхөд, албан газар, шударга ёсыг
Эргэцүүлж бодооч! Намайг санаач !

Хатуу сархдаар еерийгөө зугацуулж
Халаасан дахь мөнгөө тоолон зарахдаа
Хайраа егч хойноос чинь ширтсэн миний
Халуун нулимсыг чи тоолон зарнам биш үү !

Чадалтай цагт мөнгө яахав олдоно.
Чамайг гэсэн сэтгэл түрийвчин дотроос олдоно гэж үү !
Хундаганд мэлтийж байгаа эхнэрийнхээ нулимсаар
Хувьхандаа чи минь цэнгэн жарганам биш үү.

Амраг нөхөр минь миний үгийг сонс л доо
Архинд бус надад чи хэрэгтэй.
Амьдралдаа, эх орондоо чи хэрэгтэй
Алаг үрдээ еөртөө чи хэрэгтэй !

Исгэлэн ундаа хэдий амттай гэвч
Эх орныхоо итгэлийг хундагалан ууж болохгүй
Эр нөхөд наргих хэдий аятай гэвч
Эр хүний сэтгэлийг худалдан ууж болохгүй.

Орчлон хорвоог чагнаж байхад “ Хайртай “ гэж хэлсэн
Охин хонгорынхоо итгэлийг чи хугалах ёсгүй
Олдсон энэ насаараа дэнчин тавин байж
Орлож босгосон амьдралаа чи нураах ёсгүй.

Хүнээс олдошгүй хайрыг уруул дээр минь андгайлж
Хүчин буурай биеийг минь хүслийн галаар улайсгаж
Нэлэнхий орчлонгийн хувь заяаны нүдэн дээр
Нэгэн биеийг минь хоёр болгосоноо мартах ёсгүй.

Энэ хvvхэд чи бидэн хоёрын
Эн чацуухан биеий амьд хэлтэрхий
Эргээд хожим, өнөөдрийн маань амьдралд
Эрс хатуу дvн тавих шvvгч маань биш үү !

- Аав минь яасан бэ ? гэж том болоод зайлшгүй
Асуун тулгахад нь би юугаа хэлэх юм бэ ?
- Архинд ороод гудамжны булан дэрлэж

Адгуус шиг нөхцсөн ! гэж хариулах гэж үү.

- Үгвй ! Чулуун минь яасан ч үгвй.
Үг гэдэг баян үйлс гэдэг арвин ч
Үүрдийн жаргал элэгдсэн чинийхээ тухай
Үрд нь би тийм үг хэлж чадахгүй.

Ирээч Чулуун минь хvvхдээ хараач
Ижилдэн шуугилдаад гэрт гадаагүй
Их галын оч шиг бужигнаж байна.
Ийм амьтдыг хайхрахгүй байж болох уу.

Гулсан өнгөрсөн он жилvvдийн архиваас
Гучин өвлийн цаадах хvvхэд насыг маань
Авчраад дэргэд минь тавьсан юм шиг
Амраг чи бидэн хоёр дахин төрсөн юм шиг.

Хvvхдvvд минь юутай сайхан харагдана вэ
Хvнийг бий болгоно гэдэг бага хэрэг гэж үү.

Хvчээ тавьж эднийгээ бойжуулах хэрэгтэй биш үү
Хvндэтгэж эднээсээ бас зовох хэрэгтэй бус уу.

Эд нар чинь чи бидэн хоёрын алдааг
Эцсийн өдөр ялган тунгаах хvmvvс
Эд нар чинь чи биднийг төлсөлөн
Эсэргэн зуунд биднээр овоглон очих хvmvvс.

Аугаа их хорин нэгдүгээр зууны анкетанд чамайг
“ Аав минь архичин “ гэж бөглvvлэх гэж үү.
Аугаа их хорин нэгдүгээр зууны анкетанд намайг
“ Аавыг минь татаж аваагүй “ гэж бичvvлэх гэж үү

Үгвй ! Чулуун минь хань ижил минь.
Үр хvvхдээ чи бид төрvvлээд зогсохгүй
Үнэн ёс тvvхийн өмнө хариуцаж
Хvн шиг хvн болгох vүрэгтэй.

Хоорондоо бид амьдарч чадаж байж
Хожим эднийг амьдарч чаддаг болгоно.
Хожмын өмнө чи бидэнд их шалгалт байна.
Хонгор минь ир ... Наддаа ир !

Халуун биеийн хэлтэрхий vрээ гэсээр
Хайрт чамайгаа хvрээд ирнэ гэсээр

Хамгийн сүүлчийн оддын шууртал
Хараа нойргүй би зургаа хонолоо.

Аагтайхан цайгаа хөргөлгүй дүүргэж
Амраг чамдаа зургаа хоног зэхлээ.
Аяганд чинь хоолныхоо дээжийг
Амталж хийгээд зургаа хоног тавилаа.

Үүрдийн гэсэн чамайгаа аятайхан угтах гэж
Үс зүсээ янзлаад зургаан едер харлаа.
Хөнжлийг чинь засаж орыг чинь зэхээд
Хелний нь дэргэд би, зургаан шене уйллаа.

Хайрт минь ир ! Наддаа ир !
Хараад ханашгүй үр хvvхдvvддээ ир !
Хатуу сархдаа орхиж хундагыг нь
Хага шидчихээд эр хvн шиг ирээч !

ЗАЛУУ НАС МИНЬ МАРГААШ ДУУСНА

Оршил

Хавар зуны меегний мананд теерсэн
Хангай нутгийн бор болжмор явлаа би.
Хайлаас модны ногоон мечирт туялзанхан
Хатан дэлхийд хувийн дуугаа дуулж нэгэн явлаа би.

Зvйдэл vгvй торго шиг, номин ногоон дэлхий
Зvрхэн толио шиг навчнаа мөнгөн ус шиг бөмбөлзөх
Зун – дагинын нулимсыг мөнхийн юм гэж
Зуун найман хоног жиргэж нэгэн суулаа би.

Цээлийн загас зvvрмэглэх, гvн тунгалаг еглөө
Цэнхэр дурдам мөрний гучин гурван тохойд
Цэвэр танхил бvсгvйн хувин барин гунхалзахыг
Цэцгээс наахнуур бодон, хайхраа нь vгvй явлаа.

Идэрхэн ээжийн гэзэг шиг, зуны бараан шенсёр
Идтэй дурлалын шивнээ, зуун долгионд тархаж
Ихэмсэг хангай нилдээ, сэтгэл алдран тачаахад
Ирэх едрийг бодолгvй, хөлчvvрч нэгэн цэнгэлээ би.

Аяа тэгтэл едер гэдэг ерсөн ирдэг байна.
Аугаа байгалийг захирсан хаан болон мөнхжиж

Амьдрал еерее бидэнд хар цагааныг хослуулан
Аваа егее хоёртоо хоногийн тоо тогтоожээ.

Ууган амрагийн хөмсөг нууц болзоонд даллах шиг
Уян ялдам бөхөлзөх хайлаас модны мөчир
Улирах хоногийн эрхэнд бэрсүү тогтон хөшиж
Уран ногоон навчсаа ганцхан орой сэгсрэв ээ.

Шингэн сувдан дүрээр бөнгжигнөж байсан шүүдэр
Шилэн хяруу болж зүрх хайрам цавцайв аа.
Ширэг ногоон хангай намрын салхинд хөрсөөж
Ширвүн гилим хивс шиг навч ч үгвй барзайв аа.

Хүний, еерийн сэтгэлийг жигнөж үзэн хэлбэлзэх
Хүсэл хайрын дэнс шиг хүүхэн хонгорын мөр
Хангайн голын тохойгоос үүрийн зүүд шиг арилж
Хатир дундаа зогссон мөсөн долгио гялалзав аа.

Хүйтэн цагаан саран уулын сэрвээ хадарч
Хүнд бараан шөнүүдийн уг шагийг огтолсоор
Хүн байтугай морины зүрх шимшрэн янцгаах
Хөхөө өвлийн жаврыг шөнийн парадаар авчрав аа.

Үүрээ ч засаж амжаагүй өнчин бор болжмор
Үүр цүүрийн салхинд хэлгүй болтол чичрэв.
Үглэн дуулах шүлэг хөлдүү бадгаар жагсаж
Үе тэнгийн нөхдийн халуун сонор уруу гулсав.

Нэг –

Тоостойхон хорвоогийн алтан зул цэцгэн болж
Тоотойхон хоногтоо адтайхан дэлбээлсэн
Аавын хүүгийн жавхаа залуу халуун нас минь
Алив, наашаа суу, энэ хундагыг өргө !

Өстөл энэ биеийг минь шинэ цусаар сэлбэж
Өргөн нарийн судсыг минь шүлэг найргаар тэлж
Өдөр дундаар дэлгэрсэн Бадамын цэцэг шиг явахдаа
Өмнө зүгийн тал дунд Гүмдайн цэцгийг гишгэлсэн.

Аяа залуу нас минь чи бидэн хоёрын
Арга ч үгвй салах сүүлчийн өдөр туллаа.
Амсар мэлмэрэх жүнзнээ шингэн алтыг хэмжиж
Ай чөлөөгүй өрхсөн нарлаг өдрүүдээ дурсъя !

Хөвүүн балчир цагийн минь гүн нойрыг сэрээж

Хөдсөн дээлийн доороос ган сэлэм шиг ширээж
Хөдөө талын хүйсэнд гар барин золгож
Хөрстийн халуун цэнгэлд намайг хөтлөн алхсан

Омголон залуу нас минь чи бидэн хоёр
Огторгуйд шувуу болж, усанд загас болж
Орчлон хорвоод салхи залгисан хөвүүн болж
Олон сайхан найзынхаа хамар сөргөж явлаа.

Дардан замын энгээр шөнийн хотыг тойрч
Давхар ширэн улны шөрмөс утсыг тасартал
Шинэхэн хар шаахайг ханз гишгэн алхаж
Шингэн дуутын хаалганд түгжээ тэсгээхгүй явлаа.

Өвлийн түрүү сарын хорин тавны үдэш
Өтгөс буурлын өргөсөн хоргот зул шиг туяарч
Өр л зүрхэн дунд шампанск дарс шиг хөөсрөх
Өвчин адил хөслийн шазруун аагаар дүрэлзэж

Бүхэл хорвоог түймэрдэм халуу шатаж явахдаа
Бүжгийн танхимын шалнаа шөнийн танго хатирч
Бүлэгнэнхэн гэрэвшсэн зээрийн янзага шиг охиныг
Бүтэн сайны үдшээр дуун алдуулж явлаа.

Газар дэлхийн онгон болсон зүрхийг нь
Галзуу хөслийн онгод орсон үгсээр
Гартаа атгасан туялзуур жад шиг хатгахдаа
Ганзай дарсанд согтсон дээрэмч адил явлаа.

Үе тэнгийн нөхөдтэй вймээн дундаа мансуурч
Үйсэн бөглөөнүүдээр үхэр буу шиг буудаж
Үйлс бүтээлийн тэнгэрээ цоолж нэгэн явахдаа
Үүлэн чөлөөний нарнаас халуун байжээ. Шүтээн минь !

Дөрвөн есийн хүйтэнд энгэр яран тэмүүлж
Дөнгөн согоо адил эрхэм бүсгүйг сөгдүүлж
Дөвчигнөж бүхий цагтаа шүлэг – сэтгэл хоёрынхоо
Дөнгөн дээр нь би хорзыг нэрж явлаа.

Мөнгөн жүнзтэй хорзоор хүний зүрх алдруулж
Мөн ч олон амьтныг уйлууланхан орхиж явжээ.
Мөрөн дээрээ үүрсэн хувь заяаныхаа ачааг
Мөн ч олон газраар цувууланхан тарааж хаяжээ.

Алив залуу нас минь, сүүлчийн хундага өргө !

Алдаа ихтэй замынхаа сүүмийх энэхэн даваанд
Арван гурван жилийнхээ сүлдэн дуулал болсон
Аманцар нэгэн найргаар хөшөө босгоод салъя.

Үдэш шөнийг ялгалгүй намайг донтуулж явсаар
Үрчихээ алдсан чамдаа гомдоо нь үгүй – Баярлалаа !
Үүр – цүүрийг хайхралгүй, “пүрштэй четгер” шиг босож
Үүлгэрдэж явсан биед минь чи гомдохгүй биз ээ !

Арван оны хойно миний охинд очихдоо
Аавын нь явсан замаас давуулуулан гишгүүлэхдээ
Архи шүлэг хоёроос еер бэлэг гардуулаарай
Алив миний залуу нас ... маргааш өглөө салъя даа !

Хоёр –

Залуу цагийнхаа алтан өдрүүдийн шугуй дунд
Загал буга шиг сэтгэлийн өнгө ижилдүүлсэн
Задгайхан цэнгэл яруухан шүлгийн найзууд минь
Зав гаргаж даруухан ширээнд минь морилно уу !

Тавхан үсгээр “нөхөд” гэж холбохдоо би
Таван тивийг гар доороо холбосон юм шиг
Таван хуруугаа зүрхэн дотроо атгасан юм шиг
Тайван болоод ихэмсэг бардам явлаа.

Сэтгэлийн минь оч итгэлийн минь од болсон
Сэргэлэн нөхөд минь залуу насыг минь үдэж
Сэргэх гандах хоёрын хар цагаан зааг дээр
Сэржим болгон өргөх шүлэг хураа хайрла.

Уйтгар ихтэй үеүүдийн уй ганихралыг хөөж
Уран цэцэн бодлоор ухаан бодлыг минь нөөж
Уушгийн халуун судлууд шиг нийлэн дассан та нарын
Уянга сайхан шүлгээс амтлах хэмжээ дутуу байна !

Алтайн цас нурмаар инээлдэж явсан та нартайгаа
Аагим зун шиг насны сүүл сарын шөнөөр
Ахин нэг бужигнах зураг тавилан дутуу байна.
Ам цуурам нижигнэх зуурдын жаргал үлдээд байна.

Залуу насан явчих маргаашийн цаад өдрүүдэд
Загал буурал тэргүүнтэй бүрэгхэн дорой өвгөнд
Гал шиг шүлэг, тал шиг сэтгэлээ яаж ойлгуулах юм бэ ?
Ганцхан үдэш үлдлээ, одоо ярилцаж авая !

Зуу зуун шенээр хорвоог ичээж явсан
Зуны дэлгэр инээдэм одоо надад хэрэгтэй байна.
Зуур зуурхан алдаагаар хотлыг шүүмжилж явсан
Зугаатай сэргэлэн философи, енөө надад чухаг байна.

Давирхай түрхсэн бамбар шиг халуун магтаал хаа байна.
Дагзан дундуур буулгах хараал зэмлэл хаа байна.
Дампуурч явсан паян алиа наргиа хаа байна.
Дараа нь надад хэрэггүй би өөр болчихно.

Болхи даруу гудмуудаар хувийн эргүүл хийж
Бор л хоногийн тэнгээр эрх чөлөө исгэрч
Бодлого багатай явсан эр нөхөр чинь маргааш
Бодгаль дүрийг сахиж ерхийн тэргүүн болно.

Давхар ерсений мухарт гэрийн халаад нөмөрч
Далай ламын шуумал шиг гэдийн ярвайж суугаад
Давилуун зантай эхнэрээр үүд хаалгаа мануулж
Дангинасан түгжээн цаанаас “завгүй !” гэж хариулна.

Арави бурхны дайтай бүүдгэр тэр ерсэнд
Атархан залуу насны бүдэгхэн ч мөр үлдэхгүй
Архи нөхөд хоёроос үүрдийн чөлөө гуйсан
Ахимаг буурай би чинь гэрийн Богд болчихно !

Эр хүний насанд заавал учрах жамтай
Эмгэнэлт тэр үе маргааш эхлэх нь лавтай
Эрхэм хонгор нөхөд минь хундага юугаа өргөө
Энэ сүүлчийн үдшийг та нартайгаа өнгөрөөе !

Үхэр чулууг сүлжсэн уулын олон горхиноос
Үер харгиа нь татарч нэг нь ийнхүү зогсох нь
Үлдэж байгаа бусдыг нь нэртэй том мөрөн болгох
Үе цагийн аяс нэгдэл зориг хэрэгтэй шүү.

Элбэг найрын далайгаас зам гажин хоцорч
Эрэг ирмэг газарт зангуу хаян буусан
Рэнчиний дунд хүүгийн залуу явсан өдрүүдийг
Эцэс хожим та нар заавал дурсах нь магад.

Аяа тэр өдөр шүлгийн унаган нөхөд минь
Алдрын ширээг чинь тойрсон сандлаас нэг нь онгойно.
Алтан сархдаар дүүрсэн хундаганаас нэг нь үлдэнэ
Алтайн хасагийг элэглэдэг гитар хөгжим дуугай байна !

Өдөр өдөрт нь таталсан зугаа наадмын шүлэг

Єнгє солгой ч гэсэн шүлгээ унших хоолой
Єрвєгєр шар сахал аль аль нь эзгүй байна.
Єнєєх Чойном алга аа гэж зүрх чинь тэгэхэд шивнэнэ .

Гурав –

Идтэй залуу насныхаа байгаа дээр нь амжиж
Ирүүл тулааны талбарт дайсан чамайгаа дуудъя.
Ирмүүн цовоо єдрүүдийг минь дарж байсны шагналд
Ийм хүн явлаа гэдэг тэмдгээ зүрхэнд чинь үлдээе.

Арван хаврын тооцоот миний хүндэт дайсанд
Амь шиг хайрлах ширээгээ мечийн төдий орхиод ир !
Аялгуут шүлгийг минь сүлбэдэг улаан харандаагаа бариад ир
Ар л хонгоор шивнэлдсэн бараан үгсээ үүрээд ир !

Төрсөн энэ биеийг минь илдээр сийчсэнээс єєрцгүй
Төмөр үзгэн заазуураар шүлгийг минь хэрчиж суухдаа
Төрийн нэрийг барьж шударга нэгэн шүлэгчийн
Төвшин цагаан сэтгэлд юу унагааснаа хар.

Эрээн хивс дэвсэж хүрэн мебель тавиагүй
Эвхдэг толины ємнє хүүхдийн тоглоом єрєєгүй
Эгэл даруу єрєєнд минь хүний сайн нь цувсаар
Элэгдэж муудсан шал дээр хөл тавин морилж үз.

Єнгєт чулуун шалтай хаан ордноос эрхэм
Єргєст дэлхийн шүлэгчийн хаалга татах хэргэм
Єрт чинь дахиад олдохгүй – хайрт дайсан минь чи
Єнєєн их азтайгаа дотроо санаж үлдээрэй.

Таван жилийн хугацаанд харийн ном заалгаагүй би
Таван мянган настай халх түмний цэцийг
Тансаг баян дорнын хатир жороо шүлгийг
Талын малчин ааваараа хэлүүлж єссєн шүлэгч

Алдар гавьяа нурахаас айгаа нь үгүй явахад
Амьдрал жаргал тарахаас ичээ нь үгүй байхад
Албан тушаалын төлєє зэвтэй хутга ханцуйлж
Алтан гургалдайн хоолойг чичихээс чи зовсонгүй.

Хүндэт дайсан минь гэвч чамд би хайртай
Хүлэг морин адил чамайг би унаж
Хүүхэд багын оюунаа чиний хүчээр єсгєж
Хүний нийгэмийн дотор сүүдэр байдгийг ухаарсан юм.

Ёстен дайсан маань нялх шүлгийг минь хенсэхээр
Ёсгий даран мердеж байгааг сэтгэлдээ сэрэмжилж
Ёдрөөр бус цагаар хурд мэдэн урагшилж
Ёнер түмнийхээ цэцийг хайрлаж хамгаалж сурсан юм.

Хурд ихсэх тусам арын тоос ихэсдэг юм.
Хуйлран гарах тоос минь дайсан та нар билээ.
Тэртээ холын хүмүүс ч их тоосыг хараад
Тэнд нэг юм хурдалж явна гэж хэлүүлэлтгүй мэднэ.

Дайсан чиний хүчээр би едий болтол ахилаа
Даяар олонд нэрийг минь чи тарааж өглөө.
Дахиад чи хувь илүү чадалтай болооч
Дарж орхиод би хорвоогийн сонгодогтой нийлье !

Дөрөв –

Ганцхан шене үлдлээ, цадиггүйн хэмжээ дуусав
Газарт түгсэн одод минь, гийгүүлэнхэн соёрхооч
Гантай хэт шиг насны минь сүүлчийн чөлөөт ерөөнд
Галтай залуу цогцсоо гаргаж нэг мялаагаач.

Аяа тэр залуу насыг та нар мэднэ шүү дээ
Алаг нүдний чинь харцанд бие мэдэн өртөж
Амьд бурхны хишгийг хүртээх ёстой цэцэгст
Автобусны талон шиг толгой дараалан түгээж

Бутархай мөнгө шиг үнсэлтээр хариу шагнуулж явахдаа
Буурал ихсээс ичсэнгүй булбарай нялхсаас зовсонгүй
Будант энэ үеийнхээ цэл залуу хэвлийд
Бурхан чөтгөрийн эрлийзийг цутгаж байсан бус уу ?

Зүс таних, танихгүй, янагийн олон тэнгэр минь
Зүрх гэгчээр чи бид тоглоом шиг наадаж
Зүлэг ногоот зуны цэнхэр буданд хөлчүүрч
Зүүд нойрын онгод шиг цэнгэж явсан бус уу ?

Хорвоо дэлхийг жиндүүлсэн хоёр одны тохиол шиг
Хотын өргөн зээлээр хотолзонхон гунхаж
Алаг цоохор махтай газрын зураг шиг хуушуурыг
Амьтны тоосон дунд хуваалцаж явсан бус уу ?

Буурал алаг таксины арын суудалд тэврэлдэж
Бужигнаан ихтэй хотоос алсын уул уруу зугтаж
Бургаас модны гүнд амьдын жаргал эдэлж
Буян нүгэл хоёроор тоглож явсан бус уу ?

Шилэн торго адил залуу зөслөн цогцсыг
Шимэн үнсэж байхад цээр хориг байсангуй
Шив шинэхэн зуны үүр цүүрийн шүүдэр шиг
Шиврэн гарах хөлсөнд минь нүүр угаахаас буцсангуй.

Одоо тэгвэл алдрай минь миний улирал солигдлоо
Онгон зуны шөнө шиг бараахан үсэн дунд минь
Одон солир зуржээ ! би чинь явах боллоо.
Орхин одох цэнгэлтэйгээ салах ёсоо гүйцэтгэв.
Хорвоог гижигдэм танхил уяхан нуруугаа
Хорасан тахир сэлэм шиг нумлаж
Хоёр мээмээрээ уушиг зүрхийг минь тэмтэрч
Хорзын дээжийг чи уруулаараа над уулгаач !

Ширмэн өнгөтэй хорвоод алтан хадаас шиг явахдаа
Шилэн болор жүнзийг шимж амталж ханалаа.
Шим сайтай сархдын зүрх түлэм дээжийг
Чиний амаар дамжуулж хүртэх нэгэн дутуу байна .

Нанчдын ааганд би согтоё. Алдрай минь зөвшөөр
Надаас харин чи согт алагхан нүдэн минь
Насан залуугийн сүүлчийн дуслыг шавхан шимж
Навчин улааны тамгаа хүзүүнд минь дарж хайрла.

Улаа ертөө дамжсан их төрийн зарлиг шиг
Улаан тамга даруулсан хүчин төгөлдөр хүн
Уяхан та нарын сүргийг уйлууланхан орхиод
Уймраа өвгөний замаар салжилж одоход амар.

Сормуусан цаанаа инээж дуугуй битгий суугаач
Согоо сайхан дүрээ нүцэглэнхэн харуулаач
Сохор заяат орчлонгийн хөлгүй цэнгэлийн дээжийг
Согтууранхан амталъя. Надаас чи автугай.

Залуу нас минь маргааш үгүй болно.
Залуу цогцсын хэмжээ маргааш бас дуусна.
Заарын үнэр, янагын амт, хайрын гал
Энэ шөнийн орноо цагаан даавуун дотор үлдэнэ.

Ав, хонгор минь, ав, чиний мэдлийн юм шүү.
Аадрын үүл шиг шивэрч эх биеийн чинь дээгүүр
Ахиад яруу найрагчийн залуу нас бүрхэхгүй!
Аяа тэгэхэд зүрх чинь ганцхан намайг үгүйлж мэднэ!

Үгүйлэн үгүйлэн санагч янагийн домен зууханд чинь

Үнэтэй залуу насаа багц багцаар нь шатааж
Үнсэн тамшаах аманд чинь диваажинг амлуулж явсан
Үүлэн чөлөөний наран ахиж чамд харагдахгүй.

Харин чиний зүрхнээс, рестораны хундаганаас
Харанхуй шенийн гудамжнаас, эзгүй хээрийн бургаснаас
Хаш цагаан орны эргүүлж хаясан хөнжлөөс
Халуун залуу едрүүдийн шүлгийн мөрүүд сонстох бий !

Ухаан алдам хайрын мөнхийн усаар бичсэн
Уурга алдам шүлгэнд миний залуу нас бий.
Уужим энэ дэлхийд нэг хvн залуу явсан юм ! гэж
Уяран сонсох болгондоо санаж яваарай алдрай минь !

БИ

(Ирээдүйд илгээх захидал)

Залуу насны цусыг, хөгшрөх насны хөлсийг
Зарцуулж дусал дуслаар нь тоолсон.
Зарим нь оносон, зарим нь алдсан, зарим нь бүр тээрсен
Задгай шүлгүүд бол та нарын юм !

Та нарт ергөх миний бэлэг
Та нарын эрин үед төлөх миний төлбөр
Та нарын нийгэмд тавих миний
Тайлан илтгэл, танилцуулах хуудас, хөшөө дурсгал мөн.

Эгэл ардын эгэл шүлгэнд минь
Эсгэсэн оёсон гоёл байхгүй.
Эрээлсэн будсан чимэг байхгүй
Эрээгүй бялдуучлал, гүтгэлэг байхгүй.
Энд миний дотоод ертөнцийн
Эхлэл төгсгөл, эвдрэл хөгжил, хур тогтоц бий !

Буруу ч бай, зөв ч бай
Бусад хэний ч гаргаагүй
Будаагүй
Будгийг нь халцлаагүй миний өнгө бий !

Миний шүлгийн цар
Миллиметрээр ч юм уу, километрээр ч юм уу
Нарийн ергөн ямар хэмжээг хамарсан байваас
Намайг харах телевизийн дэлгэц тэр !

Оршил буюу омгорхол дууслаа
Одоо намайг харцгаа !

1. Миний нэр

Євєг минь Монгол, омог минь Боржигон
Овог минь Ренчин, єсрєє би Чойном.

Хүрдний маань шиг энэ зургаахан үсэг
Хүлээх газрын цонхны тоосон дээр байлаа.
Хүндлүүлж номын нүүрэн дээр,
хараалгаж ялын тогтоол дээр байлаа.
Хүүхний аманд заримдаа тарни болсоор
заримдаа хараал болсоор

Хүнд цагт нь мєнгє болж ч явлаа
Хүүхдэд нь овог болж ч явлаа.

Хэрэгцээний бутархай мєнгє шиг
Хээгүй мєртєє чухаг нэр болж
Жараад оны эхээр Улаанбаатарын
Жаал хүүхнүүдийн халаасаар дүүрч байлаа.

Хот газрын хагссан залууст
Хоолны оронд хоол, цайны оронд цай болж
Ганц номны минь телєє хоёр залуу
Гараа тулгартал зодолдож байлаа.

Оюутан дүү нар миний нүдээр
Олон хавар хийрхэж явлаа.
Олон үдэшлэг дээр миний нэр
Одтой барилдсан бєх шиг цоллуулж явлаа.

Орох бороо шиг алга ташилтаар шагнуулж
Овоо байлаа.
Одоо ч хуучраагүй байна.

Олон арван, зуун, мянган жилийн хойно ч
Огцорч бүү хуучраасай гэж
Энэ зууныхаа нэрийн ємнєєс
Эрхбиш би хүсэх байна.

2. Аав бидэн хоёр

Нэрийг минь хайрласан хvн – Аав
Нэгэн биеийг минь заяасан хvн – Аав
Нээгдэж амжаагvй ергест цэцгийг орхиод
Нэн эрт явсан – Миний Аав !

Цанид номын тарнийн vсгээр
Цаст Гималайг давуулан авчирсан
Хvн бvхэнд байдагvй нэрийг баруун чих минь
Х.Цэрэнсодном бус Гилогринчинээс
Хэлж егсен юм гэсэн

(Санавал аав минь тэр зvгийн номд
Саяхны оюутнаас арай дээр байсан байлгvй)
Сар жилvүд тэр vеэс хойш улирсаар
Сахал ургаж би гучин намрыг vджээ.

Эргэж бодоход миний бага нас
Эрээн бараан болоод уйтгар гуниг ихтэй
Илчилгvй нvүдлийн зэрэглээт зам дээр
Эрт енчирч орой бойжсон байна.

Аав минь, хеерхий аав минь
Амьдрал хэмээх сархдын
Алтанхан аягыг та
Арай эрт хөмөрч дээ !

Эрт намайг орхиж
Ээжийг дvү нарыг минь орхиж
Эдvгээ би орхисон настай чинь чацуу болоод
Эл зэрэмдэг шvлгийг хэлхэж сууна.

Алаг vрийн элэг өвөрлөсөн болохоор
Аавдаа би эгэлгvй хайртай билээ
Анх vзсэн ертөнц минь гучин хэдэн он болохоор
Аав бид хоёр нэгэн гэрт багтсангvй.

Эрхэлж суусан чулуун тоглоом дээрээс минь
Эцэг бид хоёр хоёр тийшээ явсан юм.
Эргэж тэр хvн ч харсангvй, эргэж би ч харсангvй ...
Эргэж сvүлд харахад тэр хvн алга байлаа.

Өмнөх vедээ би
Өстэй төрсөн ч юм уу.
Сэлгэж vлдсэн вейнхэндээ аав минь
Сэтгэл дундуур ч байсан юм уу.

Нарийн юмыг нь би ч залхуугүй сүйтгэж
Намайг эцэг минь залхуугүй шийтгэж
Эцсийн эцэст цэрэг суран бүсний
Эр цунгийн зузаан хавдрууд үлдээгээд

Энэ биеийг минь долоохон насан дунд
Ээж дүү нарыг минь олоохон гачаал дунд
Эх орноо дэлхийн дайны сүүдэрт
Гучин долоохон насандаа орхисон.

Тэр хүнийг байхад ач гавьяагий нь мэдсэнгүй
Тээршээж бараг ад үзэхэд бэлэн байсан
Тэнэг дуулгаваргүй балчир нас минь .

Аавыг
Амьсгаа хураасан 1943 оны гантай намар
Алс ернө зүгт Курскийн их тулалдаанд
Ажилчин тариачны хүүхэд

Аричуудын ган болд хоёр хутгалдаж

Азай буурал Европ нойр хоолгүй чичирч байхад
Арай эртдэж хугацаа нь дууссан юм.
Адайр тэнэгхэн балчир нас мину !

Тэр хүнийг явчихаар ач гавьяагий нь
Би ч ойлгосон юм.
Биш нь ч ойлгосон юм.
“ Тэнэгүүд нь үлдэж цэцэн нь явчих юм даа “ гэж

Амьдад нь хэрэлдэж муулж явсан хүн
Алгаараа нүдээ арчсан гэдэг.
Алган дээр нь
Арвайн үрэн чинээ доголлон нулимс

Байсан ч юм уу
Байгаагүй ч юм уу –
Бүү мэд !
Байсан л байх болтугай.

Харин тэр хүнийг явчихаар
Ханат гэрийн минь хоймор тал
Харлан хонхойх шиг болсон юм.

Айл хот даяар тэр хүний

Аргилдуухан дуу нь үгвйлэгдэж
Айл хотлоороо өнчрөх шиг болсон юм.

Хээрийн бэлчээр сумын нутаг
Хээр морин дээр
Хэлтгийдvvхэн суусан тэр хvнээр дутаж
Хэсэгтээ өвөл болж өгөхгvй удаж

Мэгдрэхдээ
Мэнэрсэн тэнгэр манарсан газар хоёр
Мэгшин гиншин орилох шиг
Мичин жилийн их зуд болсон юм.

Байгаль хэмээх догшин эцэг
Баллуураараа
Балрын зуршил
Баячуудын омог дээрэнгvй зан

Хоттой малыг нь
Хоёр зуун сая хvргэ ! гэсэн тушаалтай хамт

Арчаад өнгөрсөн юм.
Адилхан дааруулж
Адилхан өлсvүлж
Алсын энэ нийгэмд

Овоо дөхvүлж өгсөн юм.
Олоон хvний
Омгийг нь дарж өгсөн юм.

Хvнийг муу хэлэх нь бус би ч гэсэн
Хvvхэд байхдаа
Олон удаа аавыгаа уурлуулсан
Одоо гучин жилийн хойно магтаж сууна.

Хаа ч гэсэн
Хэзээ ч гэсэн, хэнийг ч гэсэн амьдад нь
Харааж
Хавчиж
Хардаж
Хазайлгаж
Хажуу бөөрнөөс нь

Өр хонгоноос нь, улнаас нь ухаж ухчихаад
Үхэхээр нь

Үүрд садаа болохгүй болохоор нь
Єерєєс нь урьтаж талхыг нь идэж чадахааргүй болохоор нь
Єргєн олонд
Арай дємгүүр харагдахгүй болохоор нь

Ганц үгээр хэлбэл магтаал гарзгүй болсон цагт
Гай ч болохгүй, нэмэр ч болохгүй болсон цагт
Гашуудаж
Газар хотойтол магтдаг юм байна.

Үгүй ээ !
Үхсэн хvнд нэхэн олгох
Үнэгүй алдар, vнэгүй магтаал хэрэггүй.
Үнэн л хэрэгтэй !

Хvнийг хэнийг ч гэсэн vхэхээр нь
Хрущев шиг авсыг нь ухахгүй л байвал болоо !
(Чадалтай бол амьдад нь товлoно биз
Чадалгүй бол хохь нь)

Авсаа тонуулсан тэр сахалт хvн шиг
Аав минь тийм том гавьяатан биш
Амьтанд хал балгүй
Ард хvн байсан юм.
(Амьтанд хал балгүй явна гэдэг vнэндээ
Айхтар том гавьяа юм шvv !)

Хооронд маань яс хаясан тэр цаг vеийн
Хол явахгүй мунхруулал арилж
Хожуу би аавыгаа ойлгож
Хосгүй єрєвдсєн юм.

Аав минь эгэл нэгэн боловч
Ааваас цааших бvх вeийг харах
Аргагүй “миний цонх” тэр хvн билээ.

Тэр хvнээр би хорьдугаар зууны эхэн вeийг харж
Тэр хvнээр би арван есдvгээр зууныг харж
Тэмцэл, цєхрєл, Амарсанаа, Чингvнжавыг харж
Тєнvүн говийн ухаантан Равжаа хутагтыг харж
Тэмvжин, Аттиль, Эртний Дорно дахиныг харж

Тив дэлхийнхээ всэн буурал эринийг
Хvн терєлхтний хvvxэд вєтэй нь ойлгоном !

3. Залуу нас мину !

Ёнцег нь мелийсен хиртэй ёотонгоо харамлаж
Ёсөхөд минь сульдаа, улаан эсэргэнэ, хамуу томуугаа
Ёгч гийгvvлсэн

Ёнөөх дайны хvнд жилvvд
Ёнөөх зуд турхант өвлvvд
Ёнчрел, нvvдэл
Ёлсөх, ядрах, бусдад ад vзэгдэх ...

Бас хvнд vрчлэгдэх бvгдээрээ нийлээд
Балчир насыг минь тас огтолсон юм.
Балчир насыг минь тас огтлоод
Бага насыг алгасаад, залуу насыг хvчээр залгасан юм.

Гундуухан сэтгэл, гандуухан цогцсонд
Гутал нь цоорхой, дээл нь ноорхой
Инээд хvрмээр тэр залуу нас
Уур хvрмээр эрт эхэлсэн юм.

Уурлахдаа би :
Уурга дааж ядан, эргэцээ мориндоо мордож ядахдаа
Ус багатай худаг дээр цангасан малыг цатгаж ядахдаа

Урж идчих шахсан тахилчийн Очирын Бvтэдмаагийн
Уруул vг хоёрыг дийлж ядахдаа
Урмыг нь, хvслийг нь хангаж ядахдаа

Увайгvй энэ хорвоогийн
Учрыг нь олж ядахдаа
Улсын нvднээс далд
Уйлж явсан юм ...